

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 09 01 07 009 5

DS
35
.57
M519

Mismer, Charles

Hatirat-i 'alem-i Islam

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

2877

10/263

Mismer, Charles

مؤلفی : شارل میسمر

خاطرات

عالم اسلام

استانبول ـ کرید ـ مصر ـ جزائر

Ḫāṭırāt-ı ʿālem-i İslām

مترجمی

خداوندکار ولایتی مکتوبجیسی

محمد رؤف

اوچنجی « خداوندکار » غزته‌سنده تفرقه اولهرق نشر ایدلمشدر

بروسه — مطبعهٔ ولایت

۱۳۲۷

DS
35
.57
M519

— ۱ —

مارسیلیادہ طوپخانہ

۱۸۶۷ سنہسی مارتنده بنی مارسیلیادن استانبوله کوتورن مسافه‌ری پوسته واپورینك قیچ قاماره‌لرنده معلمه‌لکله تفلیسه کیتمکده اولان بر کنج اسویچره‌لی قادینله بندن باشقه یولجی یوقدی .

رفیقهٔ سیاحتمی دکز طوتدیغی ایچون کندیسنی سفره‌ده نادراً کورور واکثریا کمینك قاپدان وطبیبی ایله باش باشه قالیردم .

شدتله أسن شمال غربی روزکاری بزی سرعتله بونیفاچیو مدخلنه سوق ایتدی .

لیواجی آدالری نامیله‌ده معروف اولان بو مهیب قایالری بر آز آچیقدن طولاشدق . او قایالرکه ۱۸۵۵ کانون ثانیسنده قریم اردوسنه آلتی یوز قدر افراد عسکریه نقل ایتمکده اولان « سه‌میبانت » فرقتینی طوتولدیغی شدید

برفورطنه نتیجه‌سنده دومنی قیریله‌رق بوتون مرتبات ومحتویاتیله برابر بوراده غرق اولمشیدی .

واپورمز مسینا لیمانندہ آنجق برایکی کوکرته یولجیسی آله‌جق قدر توقف ایتدی .

بوانناده أتنا وولقانی ذروه‌سی بر سحاب مظلم ایله مستور اولدیغی حالده شدتله فوران ایتمکده وظلام لیل ایچنده قیویلجملرینی صاچدیغی ، فوهه‌سندن جروفنی براندفاع شمالت انکیز ایله فیرلاتدیغی ولاولرینی اورمانلره ، تارلالره ، باغلره اساله ایتدیکی کورولمکده ایدی .

آدریاتیق دکزنده دالغه‌لرله بوغوشان شمال غربی روزکارینه تکرار ملاقی اولدق .

قره‌یه یاقین اولدقلری ایچون عمان دالغه‌لرندن جسامتجه بك‌ده آشاغی قالمایان بو امواج همان هر نقطه‌ده بردن جوشار . بونك ایچون واپورك کوبروسنی هردقیقه بردالغه دوکر وکوکرته کوبوکدن بم بیاض کسیلیردی . صانکه دریا سمای نجم آلود ایله بر بوسهٔ تلاقی تعاطیسی ایچون کاه یوکسه‌لیر ، بلوطلره قاریشیر وکاه بزی قعر بحره ایندیرمك ایچون دالغه‌لرینی بربری اوستنه بیغه‌رق آجالیر ، آچالیردی .

کیجه یاریسنه دوغری بردالغه بنی تپه‌دن طرناغه‌قدر

ایصلاتدیغی ایچون هنوز قاماره‌مه کیرمش ایدم‌که دومنی تحریك ایدن زنجیرك کوکرته اوزرنده عادتا هوپلایه‌رق حرکت وفوق‌المعتاد ایقاع شماتت ایتدیکنی وبو کورولتیلره بر طاقم سسلرك ، کفرلرك قاریشدیغنی دویدم . سوق مراقله لومباردن باقدیغم زمان جوادره‌سی سفینه‌مزك سنجاق طرفنی تهدید ایدر جسیم بر قامیچ کبی هوایه قالقمش ، یلکنسز بر اوچ دیرکلی کمی ایله هم خذا بولوندیغمزی فرق ایتدم .

آز قالدی وابورمز بو سرسری کمی ایله مصادمه ایده‌جکدی .

کیجه‌نك ظلمت شفافنه وسرنلرده ایقادی معتاد فنارلرك موجودیتنه رغماً بربرلرندن داغلر کبی امواج سلسله‌سیله آیریلان بوایکی سفینه یکدیکرینی آنجق بورده بورده‌یه کلدکاری زمان کوره‌بیلمشلردی .

هیجان نه قدر چوق اولورسه تلاش واندیشه‌ده او نسبتده آزالیور . بونك ایچون ید قدرتندن هیچ بر شیئك فرجه‌یاب خلاص اوله بیلمسی قابل اولمیان طالعمزه وقف مقدرات ایتدك وحتی شدت وصولتده انسانلردن هرحالده دها متواضع بولنان عناصر غالبه‌یی استخفاف ایله برنوع محظوظیت بیله حس ایلدك .

بزی بورانك شدت صائلانه‌سندن قورتاران ماتابان برونی کچیلدکدن صوکره آتنه آقروپولندن براز اوزاقده بولنان پیره‌یه واصل اولدق . واپورمز بولیمانده درت ساعتدن فضله قاله‌مادینی ایچون بوقیصه مدت ایچنده شهرده آنجق سریع بر جولان یاپه‌بیلدم .

ایکی مدهش دونانمانك مصادمات جنکاورانه‌سندن زیاده اوردك جنبشلرینه دها الویریشلی ودار بر بوغازه علم اولان (سالامین) عنوان معظمی شرق محاربه‌سی اتناسنده اسبسوار اوله‌رق تراکیا وادیلرنده جولان ایتدیکم صره‌ده واقع اولان ملاحظاتمی خاطرمه کتیردی .

اوزمان کندی کندیمه دیمشدم‌که :

— دارانك حدسز حسابسز عسکری لوازم معیشتنی بوداراجق یرك نره‌سندن تدارك ایتدی ؟ جرّ اثقال ایدن حیوانلری نره‌ده تسکین عطش ایتدی ؟ آوروپا ایله آسیا آراسنده‌کی مبارزهٔ مدهشه‌نك وقوع یافته اولدینی یر شو اطرافی قاپالی کوچوجك صحرامی ایدی ؟ . . .

رومالیلر یونانستانه « یالانجی » صفتنی اضافه ایدرلر . نه قدر دوغری ! . . شبهه ایدلمزکه یونان مخیله‌سی دشمنلرینك تعیین‌مقدارنده‌ده اونلره برمسلك مبالغه‌کارانه چیزمشدر .

قلعهٔ سلطانیه بوغازنده بحر سیاهدن کان بر قار تپیسنه طوتولدق واستانبوله قدر قراکلقلر ایچنده یوزدك .

سفینه‌مز مرساده دمیر آندینی زمان بر قیش سیسی بك اوغلی صرتلریله استانبولك منارات وجوامع شریفه‌سنی نظردن صاقلامش وبوغاز ایچی ایله حلیجه یاییلمش ایدی . دیه بیلیرم که قریمدن عودتمدن بری الهاماتی حافظه‌مده صاقلادیغم مناظر بدیعه‌یه بدل برسیبریا منظره‌سی مشهود ایدی .

مع مافیه برازصوکره شمس تابان شرقه مخصوص عظمتیله دیدارنمون اولهرق اشیا واشباحه صاریلان سیس غازه‌سنی ییرتمش واستانبول محاسن ومناظرینی انظار بدایع پرستانه آچمش ایدی .

غزته‌جیلکه انتسابم

فؤاد پاشا ـ عالی پاشا

حکومت عثمانیه‌نك نیم رسمی واسطهٔ نشر افکاری اولوب پارسده عقد ایتدیکم مقاوله‌نامه ایجابنجه ادارهٔ تحریریه‌سنی درعهده ایتمك اوزره بولندیغم « لاترکی » غزته‌سنك مدیریتنده او زمان السنهٔ مختلفه‌یه ، عادات واخلاق محلیه‌یه و امور ومصالح مملکته واقف وفقط بهرهٔ علمیه‌سی محدود موسیو بوردانو اسمنده بر ولاح بولنیوردی . بو ذات ایلك ملاقاتمزی متعاقب غزته‌یی کاملاً بکا دور ایتدی . بو ایش جداً آغیر ومشکل بر شی ایدی .

هر کون انتشار ایتمکده اولان بو جسیم غزته‌یی طولدیرمق ایچون تجربه‌سز برهیئت تحریریه‌دن وخطاسز برتك سطر ترتیبنه بیله غیرقادر ، شورادن بورادن طوپلانمش

شرقلی ، یونانلی ، ایتالیالی مرتبدن باشقه کیمسه‌یوقدی .
ایشته او وقت بیوك‌بدرمك « سن هیچ برشی بیلمدیککی
اوکرنمك ایچون دهـا یك چوق مطالعه و تتبعه
محتاجسك » سـوزینك درجهٔ صحت وسـلامتنی تقدیر
ایتدم .

والحاصل یکی مسلکمك حرف واحدینه بیله واقف
دکلدم .

دوشونمه‌دن ، حاضرلانمه‌دن هرهانکی بر موضوعه
متعلق افکاری برطاقم بوش کلمه‌لرك آهنك بیانینه مزج ونفخ
ایتمك ؛ عینی مقاله‌یی احوال وازمانك تبدیلیله وفقطینه عینی
طرز وموفقیتله یازیورمك .... بعض شـاذ اولانلری
اسـتثنا ایدلمك شرطیله ایشته غزته‌جیلك بو ! . .
دارالفنون تحصیلنك تمرینات واطنابات خطیبانه‌سـنك
بو ایشده شبهه‌سز بك بیوك مدخلی واردر .

حال بوکه بن سنین تحصیلیه‌مك هیچ برینی اکمال ایده‌مه‌مش
اولدیغم ایچون اسـتعاره‌دن ، تشبیه وکنایه‌دن وتعریف
وتصویر قواعدندن همان کلیاً بی‌خبر ایدم . بنجه فصاحت
وبلاغت ، الك ایی اسـلوب ـ بعض قدمای عسـکریه‌دن
ایشیتدیکم کبی ـ مقصدی دوغریدن دوغری‌یه افاده ایدن
وطولامیاجلی یوللردن دولاشمایان طرز ادای کلام ایدی .

اسکی عسکرلر قاز حکایه‌سی قدر اطنابلی ، آچلقله کچن بر کون قدر اوزون امرلر کندیلرینه اوقونمغه باشلانجه « یتر ، نتیجه‌سی ؟..» دیه باغیرلردی .

ایشته بن‌ده بوقدمادن استکراه کلامی توارث ایتدم . قواعد فصاحت وبلاغت « هومر » ایله « تاسیت » ك اولسون ...

نه غریب تجلیدرکه بوملکتده آثار وکتب جدیده‌ده بك آز حائز قیمتدر . بونلرك همان کافه‌سی یا بربرندن قوپیه ایدلمش ویاخود بر اوتل اوطه‌سنده بر ایکی کون قاپانه‌رق یازیلیوبرمش کبیدر . ایشه یارار بر مأخذ اله کچیره‌بیلمك ایچون براسوچ جنرال قونسلوسنك قبل الانقلاب نشر ایدلمش بر اثر لایموتی اولان « عثمانلی ایمپراطورلغنك احوال عمومیه‌سی » نامنده‌کی کتابه ویا « له‌دی‌مونتاغ »ك ویاخوداون آلتنجی عصر سفراسنك مکتوبلرینه مراجعت ایتمك ایجاب ایدییور .

یکرمی درت ساعتك اون دردینی اشغال ایدن متظم حیات مساعیمك حاصل ایتدیکی تعب ذهنی‌یی کیده‌رهجك بنجره‌مك آلتنده چالینان لاترنادن باشقه بر واسطه‌یه مالك دکلدم . فقط بندن چکدکلری مهمجه بخششلرك محصولی اوله‌رق بر آز زمان صوکره بونلرك

اعدادی زیاده‌لشدیکنی کورونجه بنده معنوی بر بانیو تأثیرلطیفی براقان بوچالغیلری ــ قومشولرك تلعیناتندن ، کفت کوسندن‌ده احتراز ایده‌رك ــ دفع‌ایتمکه مجبوراولدم .

بارون سابیار معارفهٔ شخصیه‌سی اولان بعض ذواته وازجمله فرانسه سفیری موسیو بروئیه وروسیه سفیری جنرال ایغناتییه‌فه تودیع ایدلمك اوزره بکا بعض توصیه نامه‌لر ویرمشیدی . آنجق روسیه سفیرینك حکومت عثمانیه ایله مجادلهٔ سیاسیه‌ده وفرانسه‌نك اعصاردیده سیاستنه مخالفتده بولوندیغنی اوکره‌نجه نامنه محرر اولان مکتوبی کوتوروب اقامتکاهنه براقیورمکله اکتفا ایتدم .

فقط موسیو بروئه‌یی دائما کوریبوردم . مومی‌الیهك موقعی پك نازك ایدی . بر خیلی مدت مختلف درجهٔ ثانیه مأموریتلرنده بولنمش اولان بوذاتی ، فرانسه‌نك درسعادت سفیری موسیو موتیه‌نك موسیو دروئن‌دولیسی استخلافاً خارجیه نظارتنه دعوت اولنمسی زمانینه قدر ، هیچ کیمسه سفارت کبرایه لایق کورمه‌مشیدی . فقط موسیو موتیه فرانسه‌ده ایفا ایده‌جکی وظیفه‌نك وکالةً عهده‌سنه تودیع قلندیغنی دوشونه‌رك بر قادین رابطه‌سیله علاقه‌دار اولدیغی استانبوله عودت امکانی تأمیناً موقعی طوته‌جق برینی آرادیغی زمان موسیو بروئه بووظیفه‌یی

درعهده ایتدی واحوال زمان سلفنك حساباتنی بوزدیغی ایچون یرینه موسیو کەرونیەرك تعیین قلندیغی ١٨٧٠ مایسنه قدر فرانسەنك ممثلی اولمق شرفنی محافظه ایلدی .

* * *

« دانت »ك قولنجه « اجنبینك اکمکی آجیدر . اونك اشیك طاشی آتلانیلەبیلمکدن یوکسکدر » . فقط بن بوکا قانع دکلم . خارجده یاشامق هر حالده مسقط رأسده محافظهٔ موجودیت ایتمکدن ایدر .

آرادن ایکی آی کچمەمش ایدیکه خارجیه ناظری فؤاد پاشا بنی نزدینه دعوت ایتدی . ایشته بن بو آندن اعتباراً لایق وجهله یازی یازمغه وبراز راحت نفس آلمغه موفق اولەبیلدم .

فؤاد پاشایی یالکز پك زیاده حائز اهمیت اولان شهرت وقدرت سیاسیەسنی ایشیتمکله طانیردم .

جنتمکان سلطان محمود خان حضرتلرینك معتمدی ومشهور ترك شاعری عزت ملانك نجل مکرمی اولان بوذات غلطه سرایی مکتبندن نشأت ایتدکدن صوکره طبابته باشلامشدر .

بالآخره اردوی همایون سرطبابتنه مأموراً طرابلس غربه عزیمت ایتمش واورادن‌ده باب عالیيه برنجی ترجمانلقله

تعيين اولنمق صورتيله پای تخته عودت ايلهمشدر .

قرالیچه ئهليزابتك رسم تتوجی مناسبتيله اسپانيايه اجرا ايتديكی برسفارت فوق‌العاده ديپلوماسيدهكی مهارت وكياست فوق‌العاده‌سنی انظاره عيان ايتدی . مادريد سرايندهكی موفقيتی پك‌چوق زمان باقی‌الاحكام قالمشدر .

مشارالیه ديپلوماتاولدينی‌قدر فعال وكاركذار ايدی . ١٨٥٣ يونان عصيانی باصديردينی كبی ١٨٦٤ سنه‌سنده ايقاد ايديلن سوريه نائرهٔ اختلالنی‌ده شامده مشير احمد پاشايی قورشونه ديزديرمك درجه‌سنده ابراز ايتديكی برشدت وحشونتله اطفا ايتدی . بونلردن ماعدا جنرال بوفور دوطپول قوماندانسهكی فرانسز قوهٔ عسكريه‌سنك بوتون وسائل مداخلهكارانه‌سنه سد چكدی .

فؤاد پاشايه ، بو اختلالك تسكينی متعاقب ، سوريه بكلمكی توجيه ايدلمك ايسته‌نمش ايسه‌ده رد ايتمشدر . مشهور شرق ــ قريم محاربه‌سنی ايجاب ايتمش اولان پرنس منچيقوفك سفارت فوق‌العاده‌سنده‌ده خارجيه نظارتندن استعفا ايتمك صورتيله مسلك متينی كوستردی . معهذا برآز صوكره يه خارجيه نظارتنه كچمش و آراده اوچ سنه دوام ايدن صدارتندن ماعدا تاريخ وفاتی اولان ١٨٦٩ سنه‌سنه قدر مذكور نظارتده قالمشدر .

لافونتەن مشارالیهك منتخب و کزیده‌سی ایدی . مناسبت دوشوردکجه آنك آثارینی ازبر اوقویوبیوردی . وقتیله کندیسنی تحقیر ایتمش اولان بر صاحب قلم فؤاد پاشادن بر لطف تمنی ایتمش ایدی . مشارالیه درحال قصورینی یوزینه اوردی . واقعا بو زواللی اعتذار واستعطاف ایتمك ایستەدیسەده پاشا بونی «یولجی وحرافه» منظومه‌سنك :

« Arrière ceux dont la bouche
Souffle le chaud et le froid ! »

بیتنی ایراد ایله دفع ایتدی .

شوحکایه‌جك‌ده شایان دقتدر :

بر لیلهٔ مراسمده سفرای اجنبیه‌دن بری داخل اولدیغی قاپویی بوله‌مایه‌رق یاکلشلقله حرمه موصل اولان قاپویه توجه ایدنجه پاشا درحال :

— عفو بیورك اصالتمآب ، ذات اصیلانه‌لری یالکز باب عالیجه مظهر قبول وحرمت اولدقلرینی اونوتیورلر ظن ایدرم [*] دیمش ایدی .

هند هیئتشناسانه کوره کرهٔ ارض بر فیل اوزرینه

---

[*] بوراده پاشا برجناس لفظی یاپمشدر . فرانسزجه قاپویه Porte دیرلر . عینی‌کلمه «باب‌عالی» مقابلی‌اولان (Sublime-Porte) تعبیرینك‌ده مخففیدر .

موضوع و فیلده بر قابلومبغه‌یه ارکاب اولنمشدر .
عینی وجهله بحث ایتدیکم زمانده فؤاد پاشا محب ورقیبی عالی پاشا ایله برابر سلطنت عثمانیه‌نك ایکی رکن رکینی ایدیلر .

دعوت واقعه‌یه اجابت ایتدیکم زمان اطوار و اوضاع کبارانه صاحبی، لوندقامه، آلتمش یاشلرنده بر ذات طرفندن مظهر قبول اولدمکه بو بالذات فؤاد پاشا ایدی . کوزلکنك آرقه‌سنده کتم حسیات و آمال ایدن انظارنده شرقلیلره مخصوص برانجه‌لك ونفوذ واردی .

غزته حقنده بکا بر افادهٔ ملتفتانه ایله ایچه بحث ایتدکدن صوکره مصالح مهمهٔ محرمانه‌ده معاونتمی طلب ایتدی . بو ، نجه ، اویله بر اقبال طالع ایدیکه اصلا رد ایده‌مزدم .

بونك اوزرینه ایرته‌سی کونی بوغاز ایچنك آناطولی ساحلنده کائن قاکلیجه‌ده‌کی یالیسنده ، علی‌الصباح ساعت سکزده، تکرار ملاقاته دعوت ایلدی .

وعدمی انجاز ایچون ایرته‌سی کون غایت ایرکن خانه‌مدن چیقه‌رق بر قایق استیجار وبحر سیاهدن کلن مخالف جریانلری آشه‌رق ایکی ساعتده یالیه مواصلت ایلدم .

انتظار صالونی سفارات مختلفه کاتب وترجمانلریله مالی

ایدی . بر امتیاز تعامل کارانه محصولی اوله‌رق بونلرك هپیسی ــ وحتی دها صوکره کلنلر بیله ــ بندن اول پاشانك نزدینه ادخال ایدلدیلر .

آرتق بکله‌مکدن اوصانمش واوکله‌یه دوغری عودته قرار ویرمش ایدمکه الچوك رسمی مسافرده مظهرقبول اوله‌رق صره بکا کلدی .

فقط طالع بکا ینه یار اولمادی : او دقیقه‌ده صالونه کیرەن بربانکر صره‌می غصب وبکا تقدم ایتدی .

آرتق دایانامادم وقارتمك اوزرینه :

« درت ساعتدن بری ارادهٔ فخیمانه‌لرینه انتظار ایتمکده‌یم . مظهر قبول اوله بیلوب اوله‌میه‌جغمك لطفاً تبلیغ ایتدیرلمسنی استرحام ایدرم »

عباره‌سنی یازه‌رق برخدمتجی ایله ایچری یه کوندردم .

پاشانك یرنده بر باشقه‌سی اولسه‌یدی بواخطار درشتانه‌مدن طولایی بنی عفو ایتمزدی . فقط مشارالیه بنی اوکله‌یمکنه آلیقویمق صورتیله فعلاً جواب ویرمش اولدی .

بوحادثه‌جکدن صوکره آرتق انتظارده براقلماز وهرجمعه کونلری پاشانك سفره‌سنده طعام ایدر اولدم . مساعی وملاقاتلرمز چوق دفعه کیجه‌یه قدر امتداد ایدردی .

علو ذکا وکیاست صاحبی اولانلرله الفت قدر شایان استفاده برشی اولاماز . چونکه افکار بسیطه اربابی احوال واشیانك یالکز جهات سطحیه وعادیه‌سنی کوره بیلیرلر . حال بوکه ارباب ذکا بر طاقم اصول وقوانین استحصالی ایچون اواحوال واشیا اوزرنده تعمق وتنفذ ایدر .

* * *

پادشاه زمان سلطان عبدالعزیز خان بین‌الملل سرکی‌یی زیارت ایچون پارسه کیتدیکی وقت فؤاد پاشا رفاقت شاهانه‌ده بولنمش ایدی . مشارالیه بو سیاحتك امتدادی مدتجه متبوعنك ضبط وادارهٔ هوسانی ایچون بوتون قدرت ومهارتنی صرفه مجبور اولدی .

طولون لیمانه کلمزدن اول ذات همایونك راکب اولدیغی «سلطانیه» یاطی شدید بر شمال غربی روزکارینه مصادف اولدیغی ایچون دکز لومبار دلیکارندن سفینه‌نك صالونه نفوذه باشلامش وبو حالدن توحش ایدن ذات شاهانه درسعادته عودتی اراده ایتمش ایدی . فؤاد پاشا بوارادهیه مطاوعت ایدر کبی کورونمکله برابر سفینه‌نك یولنه دوام ایتمسی ایچون سواریه امر ویرمشدر .

بوانناده سیاحت مبحوثه وسیله‌سیله « لاتورکی » ده حضرت پادشاهك ترجمهٔ حال ونسبنی تلخیص ایدییوردم .

« مارتينيك » دن اقتباساً يازلمش اولان بو تلخيصاتده خاقان مشارالیهك بيوك والدهسنك بر ملز اولديغی مصرح ايدی .

عصر اخيرده (تاشهر دولاپاژوری) [*] سلالهسندن « دوبوق دوريوری Dubuc de Rivry » اسمنده بر كنج قيز فرانسهده اكمال تحصيل ايتدكدن صوكره مارتينيكه عودت ايدركن راكب اولديغی سفينهايله برابر جبل الطارق جوارلرنده جزائر قورصانلری طرفندن اسير ايدلمش وحسن بی بهاسی سببيله جزائر بكی طرفندن بروجه تعامل استانبوله اهدا اولنمش ايدی . بو قيز اوراده داخل حرمسرای پادشاهی اولمش ونهايت جنتمكان سلطان محمود خان حضرتلرينك والدهلری اولمق شرفنی احراز ايلهمش ايدی .

ايشته خاقان مشار اليهك تخت سلطنته بالآخره ملتنه تلقين ايتديكی افكار عاليهٔ اصلاحات پرورانه ايله موشحاً قعودينی ايجاب ايدن سبب بو والدهدن آلديغی تربيهٔ سياسيهدر .

---

[*] تاشهر دولاپاژوری Tascherde la Pagerie : فرانسهنك اورلهان شهرينه منسوب اصيل برفرانسز عائلهسيدركه اون سكزنجی عصرده مارتينيك آداسنده اقامت ايتمشلردر . بوسلالهدن ژوزهف غاصپارايمپراطوريچه ژوزهفينك پدری ايدی . (لاريو - فلوری)

فرانسه ایمپراطوری اوچنجی ناپولیون پادشاهك سیاحت واقعه‌سندن استفادةً بعض امتیازات سیاسیه استحصالی املنه دوشمش ایسه‌ده بوبابده‌کی تشبثی بردرس عبرت‌عتاب آمیز آلمغله نتیجه‌لندی . چونکه‌سلطان‌عبدالعزیز خان : « حقوق مسافرته مغایر اولان بو کبی مطالب ومدعیاته معروض قاله‌جغمی بیلمش اولسه‌یدم پارسه آیاق بیله باصمازدم » جوابنی ویرمشیدی .

مع هذا معیت شاهانه افرادی ایچه هدایای بهیه‌یه مظهر اولدیلر ! بومناسبتله فؤاد پاشا خدیومصر اسماعیل پاشانك شویله برحکایه‌سنی بکا نقل ایتمش ایدی :

ناظرلردن بری مترەسنك زوجی ایچون اسماعیل پاشادن تمنیٔ احسانده بولنمش ایدی . مشارالیه بوکا براوکوزیولاری هدیه‌ایده‌رك «او آدم بربوینوزلی حیوان اوله‌رق طانمه‌لیدر » دیمشدر .

ایکنجی بر سیاحت بحریه مزاحمنه قاتلانمامق ایچون حضرت‌پادشاه استانبوله آلمانیا و آوسترپا طریقلریله عودت وبووسیله ایله مدحت پاشا طرفندن بر صورت مکمله‌ده اداره ایدلمکده‌اولان طونه ولایتنی‌ده کورمکه انتهازفرصت ایلدیلر .

حریص ، فعال وشدیدالبطش اولان پاشای

مشارالیه سیاسی محرکاری بلا مرحمت اعدام ایدهرك حدودلرده‌کی انتظامی محافظه ایدییور و آوروپایی تقلیداً یاپدیغی طرق ومعابر ومدارس ومکاتب وسائر تأسیسات نافعه ایله التزام ترقیات ایلیوردی .

سلطان عبدالعزیز روسچقده قرده چیقدیغی زمان هرشیئی ممالك عثمانیه‌نك قطعات سائره‌سی ایچون نمونه اتخاذینه شایان بر حال مکملیتده بولدی ومدحت پاشایی غربه واقع اولان سیاحتك کندیسنده حاصل ایتدیکی سریع‌الزوال آمال اصلاحاتکارانه یه خادم ایتمکی تصور ایتدی .

عودت همایونده فؤاد پاشا چوق اندیشه‌لی کورونیوردی . سرکینك خدشه بخش انظار اولان شعشعه‌سی اوچنجی ناپولیون اصول اداره‌سنك دوامسزلغنی آکلایه‌بیلمکدن مشارالیهی منع ایدهمه‌مشیدی . حتی بکا بر آرالق : « جناب حق مملکتکزی محاربه‌دن محافظه بیورسون » دیمشدر .

بوتون اجانب فرانسه ایچون عینی مهالکی سزییورلردی . « پره‌ووست ــ پارادول »ك تشبیه مشهورنجه صادووا جنکندن بری پروسیا ایله فرانسه عینی طریق اوزرینه استقامت متخالفه‌ده صالیوبرلمش ایکی لوقوموتیف وضعیتنده ایدیلر . بر مصادمه غیر قابل اجتناب و نتیجه‌سی ایسه سهل‌الادراك ایدی .

فؤاد پاشا پادشاهك مدحت پاشـانی لزومندن فضله مدح وستایشده بولنمسندن ـ چونکه پاشای مشـارالیهك والیلك کبی درجهٔ ثانیه مأموریتلرنده استخدامنی مفید ونظـارت وصدارت کبی مقاملرده اسـتخدامنی مضر صایبوردی ـ اندیشه ایدییور و :

— بو آدم سیاستك دوالره طبابتدن زیاده عاصی ومخالف بولندیغنی دوشونمهیهرك اصول مشروطیتی بوتون سیئات ایچون بر دوا عد ایدییور

دییوردی .

* * *

فورطنهنك کمال شـدتله حکم فرما اولدیغی زمانده برکمی ناصل قابل تعمیر دکلسه زمانده اونك کبی تبدلات اساسیه اجراسنه مساعد دکلدی . چونکه حکومت عثمانیه رقابت اجنبیه تأثیریله احداث واداره ایدیلن مشکلات مغلقهٔ مالیه وسیاسیه یی قاله آلمایهرق روسیه دولتی ایله یونانستان حکومتی وبوتون جهانه سـاری یونان محبلکی سایهسنده امتدادایدن کریدعصیانی ایله برسنهدن بری بوغوشیوردی .

بو اوانده کریده احتیاط دونانماسیله ۱۸۵۳ روس حربنده احراز شهرت ونام ایدن سردار اکرم عمر پاشانك امرینه تابع یکرمی بیك عسکر بولنیوردی .

بوقوت ووسـائط غائلهٔ اختلالی محو وافنا ایچون بالفاً مابلغ کافی وحتی فضله اولدیغی کبی سرداراکرمده

تسکین اغتشاشی درعهده ایتمش ایدی . فقط پهلیسه‌نك جزائرده تطبیق ایتدیکی چاره‌یی اسفاکیه مغاره‌لرینه قارشی تطبیق ایتمك ایسته‌ینجه قونتر آمیرال سیمون شاید آتش درحال کسیلمزسه عسکری قره‌یه چیقاره‌جغنی تبلیغ ایتدی .

نهایت برچوق ترددلردن صوکره آوروپا دیپلوماسیسی عسکری طابیه‌لرینه چکمك و عاصیلره دوشونمکه وقت براقمق اوزره متارکه اعلان ایتمك امرنده دولت عثمانیه‌یی تضییق ایتدی . بوتدبیر کریدلیلره هیچ بر نفعی اولمامق اوزره ترکیا ویونانستان حسابنه کیزلی ومخرب برمحاربه‌یی ادامه ایتمکدن باشقه بر مقصده مستند دکل ایدی .

هرکون یکیدن یکی‌یه تحدث ایدن وقایع وضعیتی تشدید وتوخیم ایتدی ونهایةالامر عمر پاشا اك آغیر اتهاماتی درعهده وباب عالی‌یی مشکلاته القا ایتدی .

بوراده غرابتی سببیله تخطر ایتدیکم بر وقعه‌یی ذکر ایده‌یم : طانیدقلرمدن برقادین اسقامبیل کاغدیله کشف طالعی مراق ایتمش وبوغریب اشتغال ایله اکلنمکده بولنمش ایدی . بوقادینی زیارت ایتدیکم برکون تجربهٔ طالع ایچون بر کاغد چکمه‌می بکا تکلیف ایتدی . موافقت ایتدم .

بونك اوزرينه مخاطبهم ، بروضع جديت آلهرق ، النده‌كى كاغدلرى قاريشديرمغه باشلادى .

بر چوق سوزلر آراسنده اومولمادق بر وظيفه‌نك ايفاسى ايچون همان استانبولدن انفكاك وبيوك بر ثروت استحصالنه خادم‌فرصتلره تصادف ايده‌جكمى وفقط ثروت وسامانه قارشى متخلق اولديغم لاقيدينك بكا بوفرصتلردن استفاده ايتديرميه‌جكنى سويلدى و « كيم بيلير ، بلكه بركون كلير مسعود برحياته نائليتله بكام اولورسك » ديدى .

بو آنى بيتلكه هركس ـ بنم كبى ـ كولر . فقط محقق بر شى وارسه اوده بوندن صوكره‌كى سركذشتمك بو اخبارات وكشفياتى اصلا تكذيب ايتمه‌مسيدر .

برقاچ كون صوكره فؤادپاشا « صدراعظمك مأموريت فوق‌العاده ايله كريده عزيمت ايتمسنه مجلس وكلاجه بركون اول قرار ويرلديكنى » باليان صدر مشارالبهه فرانسزجه كاتبى صفتيله التحاق ايتمكى آرزو ايدوب ايتمديكمى صوردى . بوتكليف بنم حسيات عسكريه‌مى ايقاظ ايتديكى ايچون بلاتردد جواب موافقت ويردم .

عالى پاشا بنى بكله‌يوردى . بوزمانه قدر مشارالبهى يالكز بر دفعه ـ ذات شاهانه‌نك پارس سركيسنى زيارتدن عودتى مناسبتيله اجرا قلنان مراسم أثناسنده ـ

کوره‌بیلمش ایدم . پاشـایی مقیم اولدیغی صالونك بر کوشه‌سـنده شرق عادتجه باغداش قورمش واطرافنده اوراقدن عادتا بر اسـتحکام تشکل ایتمش اولدیغی حالده یالکزجه بولدم . اوطوردیغی یردن قالقه‌رق بکا طوغری بر قاچ آدیم ایلریله‌مك لطف‌وتنزلنده بولندی .

عالی پاشا نحیف‌الوجود ، محجوب ، تمکین ایله ادارهٔ لسان ایدر برذات ایدی . حال‌بوکه فؤاد پاشا بونك بوتون بوتون عکسی ایدی . چونکه بو ، بوتون شخصیت ظاهریه وباطنیه‌سیله عیاناً کورونوردی ، حال‌بوکه عالی پاشا آنجق خودکام ودرین کوزلریله طانینیردی .

ملاقاتمز بندن بکله‌نن خدماتك کیفیتنه دائر اوله‌رق جریان ایتدی . بعده عزیتمزك ایکی کون ضـوکره وقوع بوله‌جغنی سویلدی .

* * *

بر باشقه دفعه کوروشدیکمز زمان‌فؤاد پاشا بکا بعض وصایاده بولندی ودیدیکه :

— « عالی پاشا بینظیر بر دیپلوماتدر ، فقط طبیعتی آنی حل‌مشکلات ایده‌جك یرده دفع غوائله سـوق ایدر . مع هذا احوالده بونی ایجاب ایدییور . هرشیدن اول

کندیسنی قادیه واویونه مبتلا برملازم منزله سنده طوتان سردارا کرمدن قورتولمغه چالیشیر .

« بنجه اصل کریده یارایه‌جق اولان تسالیا اردوسی قوماندانی مشیر حسین عونی پاشادر . بوذات محاربه‌ده، نظارتی صدارتله مجتمعاً ایفا ایتدیکم زمانده، بنم معتمد ومشاورم ایدی . فکربجه حسین عونی پاشا برنجی درجه‌ده‌کی قوماندانلردندر . تعالئ ثانی ایجاب ایدن بر فرصت ظهور ایدرسه صاقین اونی خاطردن چیقارمایکز . شاید عالی پاشا عونی پاشانك بر قادین مسئله‌سندن طولایی نظر شاهانه‌دن دوشدیکنی وسیله ایدرك اعتراض ایدرسه دیکزکه بوحال شمدیه قدر کریده ایفای حسن خدمت ایتمش اولان مشارالیهك بنه اورادہ استخدام اولنمامسنی ایجاب ایدن بر سبب دکلدر . »

کریده کیده‌جك هیئت میانده مالك اولدیغی مسکوکات قولکسیونیله مشهور تجارت ونافعه ناظری قبولی پاشا ، اصطبل عامره مدیری فریق رؤف پاشا ، خارجیه نظارتنده بولنمش وبرلین قونغره‌سنده دولت عثمانیه‌یی تمثیل ایتمش اولان فی‌الحال سیسام‌بکی قره‌تئودوری افندی ، برمدت صوکره احراز رتبهٔ وزارت وکریده ایفای ولایت ایلهمش اولان قوسطاکی آدوسیدس وصاوا

افندیلر . ترکچه کاتبی محمود بك ، متعدد یاوران ، ذات صدر اعظمینك محب خاصی ومخدوملرینك معلم ومربیسی خواجهٔ محترم مجید افندی بولنمقده ایدیلر .

سیاحت ذات شاهانه‌نك صدراعظمه تخصیص ایتدیکی « سلطانیه » یاطیله وقوع بولدی .

حین حرکتده مؤثر برحادثه‌جریان ایتدی : «سلطانیه» یاطی دمیر آلدینی صره‌ده‌ظریف برسپاهی البسه‌سی کیمش وقاماره‌لرك برنده بکله‌مش اولان پاشانك کوچك کریمه‌سی آغلایه‌رق باباسنك قوجاغنه آتیلدی . پاشا قیزینی قالدیردی وهیچ برتأثر ابراز ایتمیه‌رك درآغوش ووداع ایتدی . متعاقباً اوشاقلردن بری افندیسنك اتکنی اوپدی . پاشا . دوام صحت وعافیتی وامور مودوعه‌سنده مظهر اتم موفقیت اولمسی حقنده‌کی تمنیاته یالکز وبلا تخلف « ان‌شاءالله ! ان‌شاءالله ! » جوابیله اکتفا ایدیوردی .

سفینهٔ همایون سرای برونی دونجه سیاحتده بکارفاقت ایدن کوچك برکتابی جیبمدن چیقاردم ومطالعه‌یه‌دالدم .

تام بوصره‌ده ایدی‌که عالی پاشا یانه‌کلدی وصوردی :

— او نه کتابی ؟..

بو ، « لابوئتی » نك « Servitude Volontaire » ی ایدی .

پاشا بونی اوقومامش اولدیغی ایچون مندرجاتی کندیسنه تقریر وایضاح ایتدم .

بونك اوزرینه بوتون رجال حکومت وعموم افراد بشریت ایچون بر رهبر حرکات اولمق اوزره عدو تاقی ایتدیکی « لورد چسترفیلدك اوغلنه مکتوبلری » نام اثر حقنده کی تقدیراتی بکا شرح وتفصیله باشلادی .

دیدمکه :

— « قبل الوقوع — ۱۷۵۳ سنه سنده — پولونیانك خرابیسنی ، فرانسه انقلاب کبیرینی کشف واستدلال ایتمش اولان بوبیوك دیپلوماتك بصیرت وفراستنه حرمت وتعظیم ایتمکله برابر دیرمکه بوقدر وسیع الاحاطه بر ذکانك بری بیوکاره دیکری کوچکلره مخصوص اولمق اوزره ایکی نوع اخلاقدن بحث ایتمش اولمسی آکلاشلماز برمعمادر .

طبیعت ؛ ایرکچ بربرلریله اتحاد وامتزاج وانسانیتی تشکیل ایدن قوانین اخلاقیه ومادیه دن اخلاقه عائد اولانلرینی مادی وحکمی قانونلره ربط والحاق ایتمشدر . بوقوانینك هرایکی نوعی ده نتیجه بخش اولمه بیلمك ایچون بر طاقم اسبابك لحوقنه تابعدرلر . شو حالده لورد چسترفیلد بوحقیقته واقف دکلسه مواعظ ووصایاسنی نه یه بنا ایتدی ؟ شاید بوکا مطلع ایسه ناصل اولیورده اوغلنی ادراك

حسنات ایچون نشر سیئاته ترغیب و تشویق ایدییور ؟ »

بو طرز محاکمه عالی پاشایی مشکل بر موقعده براقدی .

ملاقات طعام زمانینه قدر سوردی . سفرده‌ده بنی یانینه آله‌رق مصاحبه‌مزه دوام ایتدك .

ایشته بو صورتله سیاحت بحریه‌مز سرعتله نهایته واصل اولدی .

کریدده بش آی

آق دکز جزائر مجتمعه‌سنك الك جسیمی اولان کرید آطه‌سی ، دوت یاپراغی اوستنه اوزانمش بر ایپك بوجبکی کبی، دکزه یاییلمشدر .

جزیره‌نك مدار تمایزی ، « دیقته » تپه‌سیله باشلایان سلاسل مرتفعهٔ جبالیه‌درکه بونلر جهت‌شرقیه‌دن باشلار . جنوب طرفنده « مون بلان » ، « پوی‌دودوم » طاغلرینه مشابه وایکی بیك اوچ یوز مترو ارتفاع بحری‌یی حائز اولان « ایدا » جبل منفردی بولنور . ایدانك اتکارنده طبیعی بعض استحکامات واردرکه بونلر جزیره اختلالاتنده پك مهم خدمتلر ایفا ایتمشدر .

آطه‌نك حالاً مرکز اداره‌سی اولان حانیه قصبه‌سنه وصول ایچون شرق جهتندن اعتباراً بوسلاسل ممتده‌نك اوکندن کچمك ایجاب ایدر . ایشته بورادن اثنای

مرور مزده تتبعات عمیقه محصولی اولان معلومات واسعه‌می
نی هر دقیقه استجواب ایتمکده اولان عالی پاشایه نقل
وتخصیص «ژوپیتر» ك مهدینی ، اولیمپك سرفرازان آلهاتی ،
« پاسیفائه » و « مینوتور » ، « تهزه » و « آریبان » ،
« دهوال » و « ایقار » مناقبنی ، لابیرنتی ، واضع قانون
وته‌سالوقرات « مینوس »ی ، فراری آنیبالی ، « ن‌پول »
وشاکردی « تیتوس »ی و . . . . الخ حکایه ایتدیکم
کبی جزیره‌نك تروآ محاربه‌سندن باشلایه‌رق یونانلیلر ،
عربلر ، وندیکلیلر طرفندن صورت استیلاسنی ونهایت
عثمانلیلر طرفندن طرز فتحنی اطرافیله ایضاح ایتدم .

سفینه‌مزك لیمانه وصولنی متعاقب حانیه استحکاماتی
طرفندن سلاملاندق . بر آز صوکره سردار اکرم عمر
پاشا مأمورین محلیه ایله برابر کمی‌یه کله‌رك ایفای خوش
آمدی ایتدی وبزی صدراعظم پاشانك اقامتنه تخصیص
ایدیلن والی قوناغنه ــ ساحلدن بورایه قدر عساکر عثمانیه
طرفندن صفوف احترامیه تشکیل ایدلمش ایدی ــ ایصال
ایلدی .

بن ؛ زمین قاتنده صاوا وقوسطاکی افندیلرك اقامت
ایتدکاری بر قوناغك برنجی قاتنه ــ قره‌تئودوری‌افندی
ایله برابر ــ یرلشمش ایدم .

عینی اوطه‌ده اوطوردیغمز ایچون دقت ایتدمکه قره تئودوری افندینك بوتون افعال وحرکاتی ــ بر واقعهٔ نادره اولهرق ــ منتظم بر پروغرامه تابع ایدی . اشتغالات روزمره‌سی هر نه اولورسه اولسون مشارالیه اوکونکی گذارش حیاتی ضبط وقید ایتمدکجه یتاغنه گیرمزدی .

فی‌الواقع حیات یومیه‌نك بوتون آنات وتفرعاتنی انطباعات واستدراکات آنیه ایله ضبط وقید ایتمکی اعتیاد ایدنلر ایچون بوحالك ــ ساحهٔ فعالیت نه‌قدر دار اولورسه اولسون ــ عوام ناس گبی تصادفات آراسنده چیرپینه‌جق یرده حیاتده بر طریق معین تعقیب ، ماضینك اعانهٔ تجاربیله آتی‌یی کشف ایتمك خصوصنده پك بیوك خدمتی اوله‌جغی قابل انکار دگلدر .

* *

شهرك مواقع مشهوره‌سنی اوگرنمك ایچون بر قاچ گونلك مساعیٔ جولانکاری کفایت ایتدی .

حانیه ؛ مستحکم ، بادانه ایله بیاضلاندیرلمش ، اشجار وباغزاردن محروم ، کوچك بر قصبه اولوب لیمانی حجم استیعابیلری کوچك گیلرك یناشه‌بیلمسنه مساعددر . نفوس عمومیه‌سی عساکر موجوده ایله حادثات اختلالیه سببیله

شهر خارجنه قاچمش برچوق عائلات اسلامیه ده داخل اولدینی حالده ــ آنجق اون ایکی بیك قدر طوتار .

سفالت بیوك ؛ زیتون یاغی ، صابون ، باموق ، شراب ، بال وسائردن عبارت تجارت دورغون ؛ طابیه خندقلرینه عسکرك اکدیکی قلیل‌المقدار سبزه وحبوباتدن ماعدا مزروعات محذوف ومفقود ایدی .

نه « هومر » ك بحث ایتدیکی قدیم سیدونیادن ، نه ده رومالیلردن « سه‌سیلوس‌ه‌تللوس » ه « قره‌تیکوس » عنوانی بخش ایدن ، حانیه قلعه‌لری اوکنده واقع ، محاربه‌دن هیچ بر اثر یوق ...

« سن‌مارق » ك بانی قوپارلمش یاخود سقطلانمش آرسلان هیکللری ، خاندان واصیلزادکان آرمه‌لری ، بعض مبانیك جبهه‌لرینه اون بشنجی و اون آلتنجی عصر ذوقنه کوره یاپلمش دوکمه مزینات ، اوزرلری برر سقف ایله اورتولمش قادرغه لوجه‌لری ... وندیکلیلر زماننده قالان شیلر ایشته یالکز بونلر ! ..

انکیندن أسن روزکارك کوپوکارله اورتدیکی بر فنار لیمانك مدخلنی کوسترر .

ایشته بو فنارك بولوندیغی یرده‌درکه استانبولده‌کی یکیچریلرك الغاسندن‌اون درت‌سنه اول ، ۱۸۱۳ تاریخنده ، کرید یکیچریلری استیصال ایدلمشدر .

خلقی قهر وظلمی آلتنده زبون ایدن ، نفوذ وقدرت حکومتی قیران عساکر مرقومه‌نك عتو وطغیانه ، اطاعتسزلقلرینه قطعی برنهایت ویرمك ایچون ، باب عالی ، رأی وفکرده اولدیغی کبی فعلیاتده‌ده حائز قدرت اولان حاجی عثمان پاشا اسمنده عفیف وناموسکار برذاته صلاحیت ومأذونیت تامه ویرمش ایدی .

بو ذات یاپ یالکز حانیه‌یه کلوب خلق آراسندن عساکر معاونه یازمغه وقت قازانمق ایچون ، یکیچریلره ظاهراً مماشات وباشلیجه عاصی ومتمرد اولانلرینی مرکزه جلب وتوقیف ایتمش ومستحق اولدقلری جزای مدهشی ویرمزدن اول بو معامله‌یی بر مدت دوام ایتدیرمشدر . متعاقباً هرباش برکله‌یه هدف اولدی .

کذارش زمانه رغماً بو هولناك حادثه‌نك خاطره‌سی الآن سالدیدکانك حافظه‌سنده یاشایور .

آدالر مستثنا اولمق اوزره قطعات بریه‌ده ساکن اولان روملرك سجایای اصلیه‌سنی مناسبات واختلاطات قومیه دوچار تغیرات ایتمشدر . بوندن دولایدرکه «پیسون» بویله پذیرای تغیر اولان بر نسله لزومندن فضله حرمت ایتدیکی ایچون « ژرمانیکوس » ی تعییب وتقبیح ایدر . یالکز آدالرده وطاغلرده مسکون رومئو یونان عرقنه مخصوص بعض

اوصـاف وعلائمی محافظه ایتمشدر . حتی جولانلرمك برچوغنده بو اوصاف اصلیه‌یی حائز برچوق سیمالر مصادف نظرم اولمشدر .

شهرك خارجنده عصـاتی حال سکونده بولوندیرمغه مأمور بر عسـکری قوردونی وار ایدی . بو قوردوندن بر آز دها اوته‌ده بر چادرلی اردوکاه کورونورکه بوراده محمد علینك مصری اشـغالده استخدام ایتدیکی عرب عسکری اقامتسازدر .

بورادن ایلری‌یه ، صحرایه اوزانان انظار تماشـایه رنکارنك لباسلری و اوموزلرنده‌کی صـو دستیلری ایله برقاچ قادین چارپار ومنظره‌نك یکنسقلغنی ، ابنیه‌صاچاقلری آلتنده‌کی قادین هیکللری وضعیتیله کوریلن ، یالکز بوفقیرلر اخلال ایدر .

بری طرفده بر قاچ سفیل وخراب کلبه‌لر واردرکه بونلر جذامللیره تخصیص اولنمشـدر . اوجذاملیلرکه یاره‌لی سیمالری ، شیش و قبوقلی وجودلری ، عادتا تبدیل شکل ایتمش آیاقلری ایله ایقاظ استیکراه ایدر . بشریت بوزوالیلر قدر باشقه برشیدن امیدینی کسمش دکلدر .

غربه ، سـه‌لینویه دوغری صحرا غایت لطیفدر .

زیتونلکلرك جیلیزومعوّج مناظری فرانسه‌نك «پرووانس» و «لانغدوق» ولایتلرینك وضع حزن‌انگیزینی آندیریر . پورتقاللر اقالیم حاره‌ده اولدیغی کبی غایت مبذول اولهرق یتیشیر . هرشی لطف طبیعتدن بکله‌نه‌جك یرده طوپراقدن لایقیله استفاده طریقی بیلنمش اولسه‌یدی حانیه سنجاغی بر بهشت آباد حالنه کتیریله‌بیلیردی .

شرقه ، ـ قدیم «کیامون» برونزه ـ «آقروتیری» شبه جزیره‌سنه دوغری عینی حال ووضعیت کورونیور . بوجهتك عریان طوپراقلرنده مغروسات بیوك مشکلاتله نمایشپذیر اولیور .

بوسمتلرده بر تنزهدن عودت ایدرکن کیرچلی بر طاشی آیاغمله یووارلایه‌رق اکله‌نیوردم . بردن‌بره بوطاش قیرلدی وایچندن متحجر بر آناناس چیقدی .

بر عسکری یول آچیلیرکن قبل‌الطوفان یاشامش بعض حیوانات اسکلتلری میدانه‌چیقمشدرکه اصلاً فرانسز اولان فریق محمد علی پاشا اسمنده بر ذات بونلری بر آلمان موزه‌سنه اهدا ایتمشدر .

بعض محللرده سطح زمینك مادره‌پوری اولمسی اویرلرك مقدما دکز آلتنده قالمش اولدیغنی مثبتدر .

کریده یرلشمه‌مزی هیچ بر حادثه اخلال ایتمدی .

اطراف ومحیطاته عادتا سماوی برحضور وسکون یاییلمش وهای هوی جنك ووغا یرینه «ایدا»نك باعث شهرتی اولان بال آریلرینك طنین آهنکداری قائم اولمش ایدی .

هنوز حرارتفشان اولان صوك بهار کونشی شفافیت هوا-ببیله برابر یاقلاشمش کبی کورونن التوا آت کوهساره صوقولیور وهنکام غروبنده شواهق بر فینی سهام زر اندودیله تزیین ایلیوردی .

کیجه‌لری‌ده باشی بوزوق آرناودلرك مشعله ضیالری آلتنده اوبنادقلری زمان طویولان موزون آیاق پاتیرتیلرندن باشقه بر شی ایشیدلمیور وکرید ، صافیت ولطافت اقلیمیه‌سی سـببیله ، حائز اولدیغی «مسعود» عنوانی تکرار احراز ایدییوردی .

* * *

بوظاهری سکونت آلتنده کریدك طالعی برکره دها خطر وتهلکه‌یه دوشمشدی . بدایتدن بری بوجزیره دائما قرارسزلق ایچنده غلطان اولمش وفلك آدالیلره بر حکومت مستقله تشکیل ایده بیلمك فرصتنی انتهاز ایتدیرمه‌مشدر .

ازمنهٔ قدیمه‌دن بری کرید اهالیسی فنا برصیت وشهرت قازانمش و «کریدلیلر مألوف کذبدر» جمله‌سیله باشلایان

قضیهٔ منطقیه یونان مؤسسات عرفانندن صوکره قرون وسطی منطقنده انتقال ایتمشدر . یونلر هیچ برحرب ومجادله‌یی غیر مشروع عد ایتمزلر واجرتلی عسکرلریله قورصانلری نهب وغارتی غالبیت ومظفریته ترجیح ایدرلردی . یونك ایچوندرکه «مونتسکیو» یونلرك اخلاق وطبایعندن بحث ایتمك ایسته‌دیکی زمان برحس حیا وحجاب طوتمشدر .

یونانستانده وخیالات ومافوق‌الطبیعیانه مغلوب اولان سائر ملتلرده اولدیغی وجهله برقسم خلق اقسام سائرهٔ اهالی‌یه تفوق ایدرسه استبداد ؛ برعلت مشترکه سببیله مغلوب مجادلات ومصاولات اولورلرسه آنارشی تکون ایتمش اولور . حال بوکه آنارشی تسلطات وتجاوزات اجانبی دعوت ایدر .

اهل اسلامه تبعیتدن اوزاق دورمق شویله طورسون کریدلیلر بالعکس ربقهٔ اهل توحیده قوشدیلر وکندیلرینی دینسز وباشقه‌لرینك مملوکی عد ایدن ورومالیلرك شو :

Tibi erunt artes pacisque imponere morem
Parcere subjectis et debellare superbos [*]

سیاست قدیمه‌سنك وارثی بولنان تورك ایمپراطورلغنه تابع

---

[*] شرائط صلحیه‌یی وضع وتنظیم ایتمك ، زیردستانی اداره وعاصیلری ضبط ایلهمك سکا عائددر .

اولمغی وندیکلیلرك استیلاسنه ترجیح ایتدیلر .

عثمانلیلرك جهانك اك جسیم برایمپراطورلغنی عصرلرجه اداره ایتمش اولملری حال اختلافده بولنان اجناس وادیان اوزرینه کمالیله نشر صلح وسلم ایلملرندن وشاکردانه تلقین انتظام وسکون ایدن برمکتب معلمی وضع وطوریني اختیار ایتملرندن ناشیدر .

حاکمیت اونلره اوقدر خاصدرکه بر تك « چاوش » قوسقوجه برقریه‌یی حال سکون و آسایشده طوتمغه کافیدر .

۱۸۶۳ پولونیا عصیانی فرانسه‌نك پاله‌رو آیال مجالسنه عطف اولندیغی کبی کرید عصیانك مسئولیتی ده توئیلری‌یه یعنی بنه فرانسه حکومتنه عطف ایدلمشدر .

اوچنجی ناپولیون طونه استحکاماتی صربلیلره تسلیم ایتدیرمك مقصدیله تورکیانی تضییق ایچون قابینه‌سنی تشجیع ایتمش وبرملاقات اتناسنده یونان قرالنك یاوری جنرال قالرکیس ایتالیا وپروسیا طرفندن دوچار ایدلدکاری ضرر وخساره رغماً ملیت اساسلرندن آیرلمامش اولدقلرندن بحثله اظهار مباهات ایلهمش ایدی .

فقط تشجیع وترغیب معناسنده تلقی اولنان اهمیتسز بعض سوزلر ایشی علولندیردی .

اوچنجی ناپولیون صربلیلر نامنه واقع اولان ملتمسانی

قبول ايتديردكدن صوكره خارجيه نظارتنه مأموراً هنوز فرانسه‌يه كلمكده‌اولان درسعادت‌سفيري موسيو دوموتيه‌يي آتنه‌دن چه‌رك ، جنرال قالركيسك ، سوزلرني يا كلش آكلاديغني قرال ژورژه تبليغ ايتمكه مأمور ايتدى .

اثناى‌ملاقاتده حاضر بولنان قالركيس : « ايمپراطورى بن پك اى آكلادم . فقط ايمپراطورك بزى آكلامقده آرتق منفعتى قالمادى » جوابنى ويردى .

تحريكات وتشويقات خارجيه‌دن قطع نظر كريدليلرك خشنود اولمامارينى ايجاب ايدن بعض اسباب جديه‌وارايدى .

استحصال ايدلديكى محالك منافع عموميه‌سنه قسماً تخصيص ايدلمسى لازمكان ويركو ــ بعض مرتكب مأمورين طرفندن قايماغى آلندقدن صوكره ــ استانبوله كيديوردى . من الجمله جزيره‌نك ولاة قديمه‌سندن كريدلى مصطفى پاشانك ثروتى يكرمى ميليون قدر تخمين ايدلمكده ايدى .

لاينقطع تزيد ايديلن رسوم بوتون خرج عالم اولان اشيا اوزرينه موضوع ايدى .

يول يوق ؛ وندىكليلر زمانندن قالمه بعض خرابه‌لردن باشقه كوپرى يوق ؛ دنيانك اك امين وآق دكزك اك كنيش ليمانى اولان سودا ليمانى همان همان چول حالنده ؛ حانيه ، رسمو وقنديه ليمانلرى قوم ايله طولمش ؛ ديكر

لیمانلرده ایسه، کمرکاره نظارتی تسهیل ایچون، تجارت ممنوع ؛ مکتبلر قپادلمش ؛ خرستیانلرك محاکمده شهادتی ممنوع ؛ مسلمانلرك بیله روبجه دن باشقه برلسان ایله متکلم اولمدقلری بو مملکتك معاملات عمومیه سنده ومحاکمنده تورکجه لسانی مجبوری ؛ والحاصل اشکال مختلفه تحتنده کیفیات وسوء استعمالات حکم فرما ایدی .

حالبه جوارنده «اومالوس» یاپلاسنده کریدر ؤساسندن مرکباً تشکل ایدن برمجلس بوتون شکایات واعتراضاتی اون ماده اوزرینه ترتیب وتنظیم وبونلری تأمینات صداقتکارانه یه تردیفاً حضور شاهانه یه ایصال وتبلیغ ایتدی .

احوال ممالکده عقل واذعانك کوسترمکده یول درحال وبالاختیار تأمین عدالت ایتمکدر .

بر قیام مسلحه میدان براقامق ایچون خرستیانلره امور مالیه وعدلیه ده مساواتی تأمین ومحلی انضباط مأمورلقلرینه وسائر خدمات عمومیه یه بونلری قبول وتعیین ایتمك کافی ایدی .

فقط استانبول بویله یاپمادی ، اومالوس تکلیفات ومستدعیاتنه برطاقم وعدلر ایله ، والیلرك تبدیلی وعسکر سوقی ایله مقابله ایتدی .

بردفعه امیدلر ، املر انطفایاب اولورسه انسانلرده

خوف واحترازده نهایت پذیر اولور . ایشته بونك ایچوندرکه بومقابلهیه قارشی کریدلیلر عصیان ایتدیلر و « یاحریت ، یااولوم ! » دیدیلر . بر ملتکه اکمکنی حکومته قارشی مدافعه ، هرکس ایچون بر عدالت متساویه طلب ایتمك اوزره قیام ایدر ، اعتراضاتی برسمع قبول بولور . چونکه اکمك وعدالت اویله شیلردرکه اونلردن محرومیت حالنده حیات یاشامق زحمتنه دکمز وبونلری هیچ بر قوت غالبه و حاکمه غیرمعین برزمان ایچون تأخیر ایدهمز . معهذا بونقطهٔ نظردن کرید جزیرهسی ولایات سائرهٔ عثمانیهدن زیاده شکایته حقلی دکلدی .

علل واسباب عصیانی تحلیل ایدرکن نظر بیطرفی دها باشقه شیلریده کشف ایدییور :

عاصیلرك الك ایلری کلنلری خزینهٔ دولته قارشی اولان تعهدلرندن چارهجوی خلاص اولان اعشار ملتزملری ایدی .

مدیون خرستیانلر مسلمان اولان داینلرینی ممالکی ترکه اجبار ایدهرك اونلردن قورتولمق امیدنده ایدیلر .

فقراده بونلردن بوشقالهجق اراضی بیقایمق تصورنده بولنیوردی .

بو احتراصاته بعض قابینهلرك تشجیعاتی ، مطبوعاتك

تحریکاتی ، سرعت تفیضلرینی تأمین ایچون جستجوی وسائلدن خالی قالمایان قونسلوسلرك انتریقه‌لرینی علاوه ایتمکدر .

مع‌هذا حدذاتنده فنا باشلانمش اولان بوایش ینه فنا برصورتده اداره ایدلدی .

آمال سفیله‌یی مدعیات مشروعه‌یه تقدیم ایتمك ، بوتون وسائط اختلالیه‌یی محافظه‌کار بر حکومتدن آیرلمق تهلکه‌سنه دعوت ایتدیرمك .. بو حالار شکاری ظلمته براقمقدن وموفقیتسزلکك اوکنه قوشمقدن باشقه بر شی دکلدی .

عصیانك الك بیوك خطاسی یونان قرالنی هکه‌مونیاسنی بوتون شرقه تعمیم ایتمك اولمشدر .

پان ئه‌له‌نیزم سرابدن باشقه بر شی اولامار . اسلاولرك استانبولده ، آوستریالیلرك سلانیکده ، انکلتره وایتالیانك بحرسفید جزائرنده کورلمسی خاطره کله‌بیلیر . فقط آوروپا قطعه‌سنده بر یونان ایمپراطورلغی تشکلنه مساعد بر بولنه‌ماز . تورکیا ایمپراطورلغی ، سیاسةً ، یونانستانك برخط مدافعه‌سیدر . بواعتبار ایله یونانستانك تورکیا ایمپراطورلغنك بقاسنده پك یوکسك منافعی واردر . بونك تخریبنه چالیشمق اوسته اوطوریلان دالی کسمك دیمکدر .

مع مافيه بو سوزلر مزدن يونانستانك مسائل شرقيه‌دن بوسبوتون قطع علاقه‌ومناسبت ايتمسى لازم‌كلديكى فكر نده بولندیغمز آكلاشيلماسين . تاريخ كوستريبوركه روماليلرك يدحكم ونفوذينه‌كچن يونان عالمى كندى سلاح ظفرى ايله كندينى قورتارمش وبيزانسده ايسه روماليلره خلف اولمشدر . شرقى روما ايمپراطورلغنك سقوطندن صوكره عينى سياستى تعقيب ايتمك وظيفه‌سى‌ده يونانستانه توجه ايتمشدر .

تورکلرده عرقاً ، ديناً ولساناً كنديلرندن آيرى اولان آوروپا ايله ارتباط ايچون بر خط واصل كبى يونانيلره محتاجدرلر .

تورکلر ؛ تا بدايتدن برى ــ كنديلرندن شبهه‌يه حقلرى اولمقله برابر ــ روملرى هرطرفده ، هرايشده وازان جمله ديكر مناصب رفيعه مياننده امارات تابعه بكلكلرنده استخدام ايلديلر . حتى زمانمزده بيله روملرك استانبولده نظارتلره ، قونغرلرده تورکيانى تمثيل خدمتنه مأمور ايدلدكلرى كورلمكده‌در .

بواحوال امرصلح ومعدلتده ومحفوظيت قوميه‌لرى خصوصنده ايفا ايده‌بيله‌جكلرى وظيفه‌يى كوستريور . آتى‌يه كلنجه : رقابت مملك اشيانى اداره ايدن قواعد وقوانينه تابع اولديغنى بيلمك كافيدر .

* * *

رؤسای عصات میانده فرانسه‌نك قومون اداره‌سی زمانده اشتهار ایتمش وبالآخره روئه‌یل‌شهرنده برژاندارمه نفری طرفندن قتل ایدلمش اولان کوستاو فلورانس‌ده بولنیور ایدی .

قولژ دوفرانسه‌کی معلم وکالتندن ، اوچنجی‌ناپولیونه واقع اولان استرحامات ومستدعیاتنه رغماً ، مجبور انفصال اولدقدن صوکره ، مومی‌الیه ، آریا اقوامی حقنده قونفرانس ویرمك اوزره استانبوله کلمش ایدی . اوراده « ماجینی » [*] جمعیت خفیه‌سنه منسوب بر کاتبك ، دام عشقنه مبتلا اولدیغی ، قیزی ایله تزوج ایتمك اوزره بارسه عزیمت ایتمش ایسه‌ده عائله‌سی بو ازدواجه موافقت ایتمدیکندن قورفویه قدر کلمش واستانبوله عودت ایتمك اوزره قیزی اوراده یالکز جه براقمش ایدی .

کوستاو قورفودن دوغریجه آتنه‌یه کلمش وعصاته ارزاق ومهمات نقلنه تخصیص قانان « پانئه‌له‌نیون »واپوریله کرنده کیدنجه‌یه قدر اوراده‌ده یاپمادیغی مجنونلقلر ، چیلغینلقلر قالمامش ایدی . جزیره‌ده مدت اقامتی اولان برسنه ظرفنده یاپدیغی ایش ایسه یالکز مطبوعاته مقاله‌لر یازمقدن ومخابرلك ایتمکدن عبارت قالمشدر .

---

[*] ماجینی جمعیت خفیه‌سنك بر نامی‌ده « کنج ایتالیا جمعیتی » درکه ایتالیادن باشقه ممالکده‌دخی تشکیلاتی وار ومقصدی ایتالیا انقلابنی تأمینه منحصر ایدی .

مطبوعات عصيانك اك باشلى سلاحى اولمشدر . انسان وقايع جاريه‌نك شاهدى اولمازسه حقيقتك افراط ومبالغه‌يه نه‌درجه‌ده فدا ايدلديكنه اينانه‌ماز . روملر طرفندن قتل ايديلن تورکلرك وعرض وناموسى هتك اولنان قادينلرك مقدارى غيرقابل حساب ايدى .

يا أولومى ياخود ناموسسز ياشامغى ترجيحه اجبار ايديلن بر طاقم كنج وباكر قيزلرك صرپ قيالقلر اوزرندن دكزه آتيلمق صورتيله انتحار وأولومى ترجيح ايتدكلرى دويولديغى زمان بوتون جهان بر حس تألم وتأثر دويمش ايدى .

كريده بولونديغم مدتجه حرب دينه‌بيله‌جك هيچ بروقعه حادث اولمادى . بوتون حادثات مفرزه مصادمه‌لرندن عبارت قاليور وباروت اسراف ايديليوردى . ابتدالرده داغلرك عكس صدا ايله طراقهٔ جنك وجداله تحويل ايتديكى يايليم آتشى سسلرينى ايشيده‌رك ايلرى قره غوللره قوشمق ايستردم . فقط دوربين ايله باقنجه بيك مترو ايلريده عصات چتەلرينك تك توك آتش ايتدكلرينى وايچلرندن جسارتى زياده اولانلرك درنجه خندقلر جوارينه قدر صوقولەرق سلاحلرينى بوشالتمزدن اول سوكوب صايدقلرينى كوروب ايشيديبيوردم .

تورك ضابطلرى بوتحف حاللرى تلميح ايده‌رك

« ایشته غزته‌لر ایچون بر ایش دها ! » دییورلردی .

حانیه خسته خانه‌سنده یکرمیدن فضله مجروح عسکر بولنمازدی . فقط بوکا مقابل تیفو هفته‌ده اوچ یوز نفوسی یره سریبوردی . حتی بومقدار بر آزالق بش یوزه قدر چیقمشدر . بوحالی هنوز خبردار اولمایان عالی پاشایه سویلدم .

صاوا پاشانك [*] اجراسنه مأمور اولدیغی تحقیقات بو ضایعات ووفیات مؤسفه‌نك قواعد حفظ الصحه‌نك اهمالیله برابر ارزاق ومعالجات عسکریه‌ده وقوع بولان سرقتدن ایلری کلدیکنی اثبات واظهار ایتدی .

بنه بونك کبی معاشاتی حکومتجه تماماً تسویه ایدیلن اوچ یوز ضبطیه نفراننه مقابل آنجق آلتمش نفرك موجود بولندیغنی صدراعظمه اخبار ایتدم .

بوتون بوارتکابات واختلاساته قطعی بر خاتمه ویرمك ایچون متجاسرلری قورشونه دیزدیرمك کافی ایدی . فقط بویله یاپیلمایه‌رق بر قاچ عزل ایله اکتفا ایدلدی وبالطبع سوءاستعمالاته دوام ایتدی .

* * *

بنم مشاغلم مخابرات دیپلوماسیه‌یه ووثائق رسمیه‌نك

[ ] صاوا پاشا ، اساساً بر طبیب ایدی . قولرانك ١٨٦٣ سنهٔ میلادیه‌سنده استانبولی مستولیاً تخریب ایتدیکی زمان فؤاد پاشا طرفندن تمیز ایتدیرلش ومتعاقباً تبدیل مسلك ایده‌رك بعض مهم مأموریتلرده بولندقدن صوکره والی ، خارجیه ناظری اولش ایدی . اصول فقهه دائر تألیف ایتدیکی اثر نحق شایان ذکردر .

تحریرینه منحصردی . اکثریا قهوه آلتیمی قولیسلرده ایدییورم .

قره طاغ حکومتی حسابنه بر اراضی امتیازی التماس ایدن سفرادن بری بالوسیله « طوق قوردلرك آچلردن دها آز تهلکه لی اولدیغنی » سویله مش ایدی . بن بوکا « اشتهالری یدکجه کلدیکی ایچون انسانلرك قوردلردن دها مدهش اولدیغنی » جوابنی ویردم .

بو اوانده فرانسه نك کریده بر قونسلوس مأموری واردی که باشنه شریدلی بر عسکر شابقه سی، صرتنه برفانیله چاکت ، آیاقلرینه اوزون قونجلی سواری چیزمه سی کیر واوموزلرینه بوسکوللری کوکسنه صاچیلان برسوریه شالی آتار و النده دائما بر قامچی طاشیردی . بو آدمجغز تعیین اولنان ایلك آن ملاقاتدن یکرمی دقیقه صوکرا شوقیافت غریبه سیله صدراعظمی زیارت ایتدی .

عودتندن صوکره عالی پاشا ، دوداقلرنده کی ایچه تبسمیله ، بکا :

— دیپلوماتی بکندیکزمی ؟ . . دیدی .

مقصدم ایقاع تزویر دکل تنویر فکر اولدیغی ایچون ممالك اجنبیه ده بولوندیغم مدتجه دقت ایتدیکم بعض دها چیرکین احوالی سکوت ایله کچیشیورم ؛ فقط شو راسنی ذکر ایتمه دن کچه میه جکم که

فرانسه یالکز فنا وچوروك امتعه اخراج ایتمیور . بعضاً کندیسنی رسماً تمثیل ایدن اویله قبا وعادی آدملر چیقاریبورکه بونلر چوق دفعه مملکتلرینك ضررینه خدمت ایدییورلر.

هیئت مخصوصه صدراعظمك سفره سنده برلشیوردی . اك اول مشتهیات یرینه صدفلی بر سپها اوستنده زیتون ، حاویار وسائر چرزلرله راقی اورتهیه سوریلیوردی .

رمضان شریفدن ماعدا ایامده سفره نك ترتیبی آلافرانغه ایدی .

رمضانده ایسه بیوك یمك ماصه سی یرینه دردر کیشیلك متعدد سفره جقلر قورولدی . بنم یرم عالی پاشانك سفره سنه اصابت ایتدی . بو آیده پارمقلر چتال ویچاق وظیفه سنی ایفا ایدییور وچوربا ، پلاو وطاتلیلر ایچون ده کموش قاشیقلر یرینه بر طاقم تحته قاشیقلر قوللانیلیوردی .

بوحالت ابتدائیه یه رجوع بکا عسکر قاراوانه لرینی ، عسکر سفره لرینی تخطر ایتدیردی .

بکا دائما شراب ویریلیوردی ، فقط بندن باشقه کیمسه ایچمدیکی ایچون بن ده ایچمامکی مناسب بولدم .

تورك طعاملری وهله طاووق کوکسی پك نفیسدر .

مسلمان برکریدلینك مدعواً حاضر بولوندیغم افطار

ضيافتی اطعمه‌سنك غرابت ومبذوليتی ، چتالسز ، بيچاقسز يمكده چكديكم صيقنتی اعتباريله خاطراتم ميانده شايان ذكردر .

برأت پارچه‌سنی باش وشهادت پارمقلريله پارچه‌لايه بيلمك ايچون انسان آليشيق اولماليدر . بعضاً اكرام ايچون صاحب ضيافت أتی پارچه‌لامقده يابانجی مسافرلره پارمقلريله معاونتده بولنور ، فقط بونزاكت انسانه استكراه ويرميور . چونكه بش وقتده ادا اولنان نمازلردن اول آلنان آبدستلر داخل اولمامق اوزره قبل‌الطعام معطر صولر ايله الييقامق معتاد اولمشدركه بوحال سفره‌نك وطعامك نظافتنی تأمين ايدييور .

.

اثنای طعامده صدراعظمك بوتون سؤاللرينه جواب ويرمك مجبوريتنده ايدم . عموميت اعتباريله شرقليلر آز اوقورلر . فقط حروف صوتيه‌دن محروم اولانيازيلرندن استنباط معنا مشكل اولديغی ايچون بوتون كتابلری كمال دقتله مطالعه ايدرلر و بوندن طولايی بيلدكارينی پك ايی بيلدكارينه قانعدرلر .

مشاغل ذهنيه‌دن برآن حضور بولمق ايچون كندی قلاسيك ادبياتلرينی بزم فحش وغرامدن ، جنايت واتحاردن باحث

رومانلرمزه ترجیح ایدر وغرب رومانلرنده اکثریتله موضوع بحث اولان اونانیزم وایسته‌ری‌یه متعلق تحلیلاتدن ایسه‌هیچ برشی آکلامازلر . آریلرك چیچکلره رغبتی ناصل یالکز مص رحیق مقصدینه معطوف ایسه تورکارك‌ده مطالعه‌ده تعقیب ایتدیکی یکانه نقطهٔ‌نظر حیاته قابل تطبیق اولان معلوماتك درج واقتطافیدر .

ایام‌خالیه‌ده کندیلرینه‌بعض‌نافع شیلراوکره‌ده بیله‌جك بریابانجی‌یه تصادف ایدرلرسه بونی برسعدطالع عدایدرلر . چونکه ترکجه‌بر ضرب مثل « مطالعه‌دن زیاده محاوره ایله اکتساب معلومات ایدیلیر » دیبور .

عالی‌پاشا مخاطبلرینك هربرینه افکاروملاحظاتنك زبده وخلاصه‌سنی سویلر وباشقه‌لرینك‌معلوماتی کندی‌احتیاجات وتجسساتیله مقایسه وتزیینات بلاغت پرستانه‌دن تجرد ایده‌رك کمال سلاست ووضوح ایله افادهٔ مرام ایدردی . چوق دفعه کندیسندن دها ایی بیلمه‌م لازم کلن شیلری بکا اوکرتمشدر .

سوزی آز سویلر وبالخاصه سویانمه‌مه‌سی لازم‌کلن شیلری بیلیردی . بونکله برابر پارس قونغره‌سی اوانننده اوچنجی‌ناپولیون ایله‌سرایینه‌متعلق بعض‌مراق آورتفصیلاتی آغزندن آله‌بیلمکه موفق اولدم .

مشارالیهدن بویله بالوسیله آله بیلدیکم معلوماته کوره پارس قونغره‌سی رئیسی قونت واله‌وسکی‌نك جغرافیاده‌کی جهالتی مرخصلری ایچه اکلندیرمشدر . پروت ودینیه‌پر کلملریله افلاق ــ بغدان وبسارابیا مومی‌الیهك ذهننده قاریشیور ایدی .

پارس معاهده‌نامه‌سنی امضا خصوصنده قوللانیلمق اوزره بر ضبطنامه تنظیمیله نباتات باغچه‌سندن آلنان برقارتال‌تویی دیپلوماتلردن برینه لوئی‌ناپولیونك شابقه‌سنده‌بر قارتال اولدیغی حالده اثبات‌وجود ایتدیکی بولونیا مصادمهٔ بی‌فائده‌سنی اخطاره فرصت بخش اولدی .

عالی پاشانك فکرینه کوره ایمپراطور و ایمپراطوریچه طرفندن روسیه مرخصلرینه تأمین‌ایدیلن فوائد حدمعروفی آشمش ایدی . حتی لوردقلارندون توئیلری سرایینك نجره‌لرندن برینك سپرنده پاشایه « بوحال‌ایله‌عادتا مغلوبلرك بز اولدیغمزه حکم ایدیله‌جك ! » دیمش ایدی .

فی‌الحقیقه ۱۸۶۳ ده‌روسلردن آیرلمق لازم‌کلیور ایدیسه پولونیاایچون برسبب‌ووقعه‌احداث‌ایتمك‌وبویله مداهنه‌کارلقده بولنمقده صانکه نه معنا واردی ؟ . .

دیپلوماسی عالی پاشایه غیر قابل نفوذ بر حوصله بخش ایتمش ایدی . کندیسنه آنسزین اخبار ایدیلن

الك وخيم وقايع وحوادث نه‌وجهنى دكيشديريبور ، نه‌ده النك اوفاق براشارتى دعوت ايديبوردى . بيلمم بواوفاجق ذات محاربه‌يى ناصل تلقى ايتدى ! مع‌مافيه ، هرنه‌اولورسه اولسون ، آكلاديغم برشى وارسه اوده پاشا كندى مسلكنده لايتزلزل برموقع جديت صاحبيدر .

الكيزلى تفكراتك هرهانكى براماره ايله ميدان‌ظهوره چيقمقده اولديغنه دقت ايده‌رك عالى پاشانك‌ده خارجه سررشته‌ويرمديكى ملاحظاتنك فرجهٔ تظاهرينى آراشديرمغه حصر نفس ايتدم .

مشارااليه يازديغم هرهانكى برمسوده‌يى تقديم ايتديكم زمان بونى كمال‌دقتله‌اوقورو كندى‌فكروذوقنه كوره تعديل ويااصلاح ايدردى . مشارااليهك قلميله حيرت‌بخش برصورتده تصحيح ايدلمش بعض وثائقى الآن صاقلايورم . چونكه پاشانك افادهٔ افكار و انتخاب كلماتده يوكسك براقتدار وفطانتى واردى .

بركون دقت ايتدمكه اوزرينه اوطوردينى مندرك كنارندن صارقان آياغنك اوجى وقت وقت ارتعاش ايديبور وپك كوچلكله حس ايديله بيلن بو حركت هرتصحيحدن اول وقوع بوليوردى .

بوكا وقوفدن صوكره آرتق بو آياغى كندمه برناظم

حرکات عد ایتدم : آیاق قیمیلدانمازسه تهلکه یه کیرمکدن قورقمیور وفقط « دفع اول ! » معناسنی تضمن ایدن لرزشی واقع ایسه یا مباحثه‌دن چکیلیور یاخود موضوعی دکیشدیریبوردم .

هیئت اعضاسندن بری برکون بکا : « سز صدراعظمله قونوشورکن بن صغوق صغوق ترله‌یورم . پادشاهك وکیلنه بویله هیچ برکیمسه رفع اعتراض ایده‌مز . » دیمش ایدی .

بوذات بیلمه‌یوردی‌که تعیین جهت ایچون بنم بر یوصلهم واردی .

هرفردك قابل جرح بر نقطه‌سی واردر : آشیلك اوچه‌سی ، عالی پاشانك‌ده آیاغنك اوجی .

* * *

نزد صدراعظمیده بندن صوکره خواجه مجیدافندی حائز حرمت واعتماد ایدی . بو آق‌صقالای پیرمحترم حقیقی بردیوژه‌ن ایدی . بوتون مامله‌کی بر چبوقدن و برده اوزرنده ادای صلات ایلدیکی کوچك بر خالی سجاده‌دن عبارت ایدی‌که بونی صالونك اورته‌سنه فرش وحضاری تنشیط ایچون اوطوردینی یردن لطیف حکایه‌جکلر نقل ونکته‌لر صرف ایدر وتورك ، عرب ، عجم اشعاری اوقوردی . عبادات وطاعاتی زمان سعادتده پاشایانلره مخصوص برخلوص وحشوع ایله ایفا ایلردی .

برصباح طاغده آنسزین یاقالانمش برطاقم کریدلیلری قوناق حولیسنه کتیردیلر . حریفلر آچلقدن أولمش ، صاراروب صولمشلر ایدی . بونلرك منظرهٔ سفالت آمیزی خواجهٔ محترمه بر چوق کوز یاشی دوکدیردی ودرحال شیشمانلغنك مساعداولدیغی درجه ده سرعتله مطبخه قوشه رق قوجاغنده بر چوق ارزاق ایله عودت وتعریف اولنماز برحظ ومسرتله اشقیایه تقسیم وتوزیع ایتدی .

بو آندن اعتباراً عالی پاشانك دامادی صلاح الدین بکك ترجمانلغنه مراجعت ایده رك مجید افندی ایله تأسیس مناسبت وصمیمیته باشلادم . خواجه نی افکار واعتقادمده سربست وحر براقمقله برابر بکا اسلامیتی کندی نقطهٔ نظرینه کوره ایضاح ایتدی .

هیئت مخصوصه اعضاسی میانده، یوقاروده ده سویلدیکم وجهله ، زمانی مدالیه قولکسیونی یاپمقله امرار ایدن تجارت ناظری قبولی پاشا وبر آز صوکره خارجیه نظارتنه وپارس سفارتنه کچمش اولان سرور افندی بولنیورلردی. سرور افندی یه طبیعت واخلاقی ده کوزلری قدر شاشقین اولدیغی ایچون « شاشی آدم » دیرلردی . مع هذا هرایکیسی ده مستحق هجو وتنقید ایدیلر .

تورك لسانی ، لاتینجه کی ، غایت نرم وظریفدر .

فقط حروف متصوته‌سنك حذفی یاخود تبدیلیله کلمه‌لرینك معناسی تحلف ایدر. بویله تبدیل حروف وهجاصورتیله تغییر معناده صلاح‌الدین بك تمیز ایتمش وازجمله (قبولی) کلمه‌سنی (ق ـ بولی) صورتیله ایکی یه آیره‌رق چیرکین بر معنا استخراج ایله‌مش ایدی . قواعد ادب ونزاکته بك ده موافق اولمایان بو طرز لطیفه‌پردازی حضاری چوجقلر کبی کولدورمشدر .

سردار اکرم عمر پاشانك مکرراً سفره‌سنده طعام ومشارالیهی یاقیندن تدقیق وتتبع ایتدم .

عمر پاشانك صورت ظاهره‌ده هرکسدن فرقی یوق وفقط اخلاق اعتباریله شایان تدقیق ایدی . فی‌الاصل خروات ونام‌قدیمی (میشل‌لاسار) اولان‌مشارالیه منسوب اولدیغی آوستریا اردوسندن قاچمش وبعدالاهتدا خسرو پاشانك نزدینه پرده آغالغیله قبول ایدلمش ایدی . اوفاق بر وسیله کندیسنك مدار تمیزی اولمشدر .

خسروپاشا بوش وقتلرینی برماصه اوزرنده قورشوندن یاپیلمش مودللرله عسکری مانوره تجربه‌لری یاپه‌رق کچیردی .

برکون خده‌متجیسی یعنی پرده آغاسی اولان عمر ازقصا تجربه‌ماصه‌سنی ده‌ویردی وفقط مودللری اوصورتله‌طوپلایوب

ترتیب ایتدی که پاشاماصه سنك باشنه عودت ایتدیکی زمان حلیله اوغراشدیغی تعبیة الجیش مسئله سنك اوغرادیغی تعدیلات وتصحیحات مکمله یی کوره رك تحریر وفاعلی اولدیغنی بالتحقیق اوکرندیکی عمری یوز باشی نصب ایتمکله برابر اونك شهزاده عبدالمجید افندیه معلم تعیینی ایچون سلطان محمودی تضییق ایتدی . عبدالمجید خان تخت سلطنته جلس اولنجه مومی الیهك رتبه سنی تدریجاً مظهر ترفیع ایده رك نهایت باش قوماندانلغه ارتقا ایتدیردی .

آلمان لسانیله واقع اولان ملاقات ومصاحباتمزده هپ کندیسنك حیات سرکذشتجویانه سی ، سوریه ، کردستان ، قره طاغ ، طونه ، قریم وقافقاسیه حربلری موضوع بحث اولمشدر .

عمر پاشاده هیچ بر وسعت نظر ، هیچ بر فلسفه بولمادم .

عسکرلرك پك چوغی کبی مشارالیه ده حاضر بولندیغی حادثات عظیمه نك تفرعاتنی تخطر ایتمه یور . اوقاق تفك مصادمه لره اهمیت ویرمه یوردی . اوبویوك محاربه لردن حظ ایدر واونلردن تجربه درسلری آلمق ایستردی .

اکر اونك افکار ووصایاسنی نظر اعتباره آلسه لردی قریم محاربه سنك دها سریع ودها مؤثر بر صورتده

ختام‌پذیر اولەجغنی معطوف تمدح اولمایەجق برطرز بیان ایلە سویلیوردی .

معمافیه اقبالی چوق سورمەدی : اسفاکیەلی برقادین عمر پاشـانك احتراصات قلبیەسی اوکنده مجبور تمایل اولمامشدی . پاشـا املنه دوغریدن دوغریيه موفق اولەمایجه طریق حیلەیه سلوك وقادینی ترجمانلنه نکاح ایتمش وزوج اولەجق بو آدمی اقناع ایتدکدن صـوکره لیلاً وبالذات حجلهٔ زفافه داخل اولوب فقط قادینك یوکسـك صدا ایلە استمداده قیام ایتمسیله خواه ناخواه رجعته مجبور اولمش ایدی .

بوحادثه اوزرینه صدراعظمه درحال اسماع شـکایت ایدلدیکندن مشارالیهك نزدینه دعوت ایدلدم . پاشا وقعه‌یی حکایه ایدەرك :

— شمدی نه یاپملی ، ؟ دیدی .

— مادامکه فکرعاجزانەمك سؤالنه تنزل بیوریلیور ، دیرمکه بورزالت اوزرینه آرتق سردار اکرمك کریدده قالمسی غیرممکندر .

جوابنی ویردم .

عالی‌پاشا دولتك بویله حائزاهمیت وشهرت برعسکرینی عادی برچاوش کبی عزل ایتـمك قابل وموافق اولمدیغنی سویلیەرك رأیمه اعتراض ایتدی .

دیدمکه :

— شبهه‌سز فخامتمآب، فقط ایش‌ده علی‌حاله قالیرسه قورقارمکه ذات وکالتپناهیلری مسئولیتی درعهده ایتمش وسکز کون ایچنده بوتون مطبوعات جهانك وبوتون قابینه‌لرك هجوملرینه هدف اولمش بولنه‌جقسکز .

بو ملاحظه ، شهرت ذاتیه‌سی وهیئت فوق‌العاده‌نك موفقیتی نامنه، عمر پاشایی فدا ایتمك وجوبنه مشارالیهی اقناع ایتدی . بر آز سکوتدن صوکره :

— پکی ، دیدی ، فقط برینه کیمی کتیرملی ؟..

فؤاد پاشانك توصیه‌سی ذاتاً خاطرمده اولدیغندن ، اسمنی بیلمه‌یورمشم کبی کورونه‌رك ، تسالیا اردوسی قوماندانلغنده بولنان برمشیرك مزیت فوق‌العاده صاحبی بر عسکر اولدیغندن بحث ایدلدیکنی ایشیتدیکمی سویلدم .

— فی‌الحقیقه ، دیدی ، حسین‌عونی پاشا حال‌وموقعك محتاج اولدیغی بر قوماندادر .

بونك اوزرینه سردار اکرمی نزدینه دعوت‌ایتدی . ایکی ساعتدن زیاده دوام ایدن اوزون برملاقاتدن صوکره عمر پاشا چهره‌سنده علایم محکومیت منجلی اولدیغی حالده چکیلدی کیتدی ومتعاقباً استانبوله عودت ایتمك اوزره وابوره راکب اولدیکه تاریخ وفاتی اولان ۱۸۷۱ سنه‌سنه قدر اوراده منکوباً امرار حیات ایتمشدر .

سبب نکبتی اولان قادینك ازدواجندن اول فریق عمر لطفی پاشـا ایله مناسبتده بولندیغی تواتر آشـایعایدی . مع هذا صدر اعظم پاشا مزبوره‌نك پدرینه اون بیك غروش تضمینات اعطاسـنی تصویب ایتمش وبو پاره پطریقك مواجهه‌سنده صاوا وقوسطاکی افندیلر طرفندن مرقومه تسلیم وایفا اولنمشدر .

* * *

سردار اکرمك خلفی حسـین عونی پاشـانك زمان ورودینه قدر ، قوهٔ عسکریه قوماندانلغنك وکالةً اداره‌سی زماننده ، قندیه شهری بنمده بر وظیفه ایفاسنه موفق اوله بیلدیکم بر طاقم حادثات وخیمه‌نك صحنهٔ وقوعی اولدی .

دیمش ایدمکه ارباب عصـیانه ارزاق ومهمات نقلنه تخصیص ایدلمش اولان یونان واپورلری هرسیروسفرلرنده مسلمانلرك ایدیٔ تعصبندن قورتارمق بهانه‌سیله بر رمقدار کریدلی عائله‌لری شیرایه وسائر سواحله نقل‌ایدییورلردی . بر آز صوکره آمیرال بوناقوفك ویردیکی اوامره توفیقاً روس دونانماسی دخی عینی ایشه توسل‌ایتدیلر . متعاقباً بوحرکته فرانسزلرده اشتراك ایدنجه هجرت مسئله‌سی عادتا برخروج وتخلیه شکلنی آلدی .

فقط ناپولیون سیاستنك محصول تموجی اولهرق اولجه کریدلیلری جزیره‌خارجنه چیقاران فرانسز کمیلرینك عینی انسانلری ، آرادن برآی کچدکدن صوکره ، تکرار آطه‌یه کتیردکلری کورولدی .

امور داخلیه‌سنه بر چوق دولتلر طرفندن واقع اولان بومداخله تورکیا ایچون امنیت بخش دکلدی . کریدك محافظه‌سی آنجق بر اینجه تله باغلی ایدی .

بر صباح عالی پاشا قندیه‌دن کلش ایکی تلغرافی بکا تودیع ایتدی . بونلرك بری روس آمیرالی بوتاقوفدن ، دیکری قندیه متصرفی پرتو پاشادن کلیوردی .

آمیرال بعض خرستیانلری قتل وضرب ایتمکله مسلمانلری اتهام ایدییور وممالك سائره‌یه التجا ایتمك ایسته‌ینلری سفینه‌لرینه ارکاب ایتمك ایسته‌یوردی .

متصرف ایسه بالعکس خرستیانلرك بش مسلمانی قتل وعضولرینی تعطیل ایتدکلرینی یازییوردی .

بوایکی تلغراف آراسندهکی مبانیت وتضادك حل وتنویری آنجق تحقیقات اجراسنه توقف ایدییوردی .

صدر اعظم ، بنم اوصاف کافیهٔ بی طرفی‌یی حائز اولدیغمه حکم ایدرك ، بکا مأذونیت کامله ایله قندیه‌یه عزیمت وتنویر مسئله‌یه غیرت ایتمه‌می وایجاب حاله کوره حرکت ایله‌مکلکمی امر وتکلیف ایتدی .

غائب ایدیلهجك زمان یوقدی . چونکه روس آمیرالی عاجلاً جواب بکلدیکنی بیلدیریوردی .

وثائق لازمهیی آلهرق درحال سودا لیمانینه عزیمت ایتدم . عزالدین واپوری آمادهٔ حرکت ایدی . یولمز قیصه اولمغله برابر طرفینه لزومندن فضله کراسته آلمش وباشنی روزکاره ودکزه ویرهبیلمك ایچون صافراسی قالمامش اولان کمی آز قالدی مصادف اولدیغمز بورادن باتهجقدی . بونك ایچون قندیهیه واصل اولهبیلمهمز عادتا معجزه اطلاقنه شایان اولدی . روس دونانماسنی قندیه لیمانینده ایستیم اوزرنده دمیرلهمش بولدق .

متصرفك یانینه کیدنجه صلاحیت واقتدارمی کندیسنه تبلیغ وجریان حالی استیضاح ایتدم . پرتوپاشا صدراعظمه وقوع بولان اشعارنی بکاعیناً تکرار وچالیچرپی طوپلامق اوزره استحکامات خارجنه چیقمش اولان مسلمانلردن بشینك قتل وعضولرینك قطع ایدلدیکنی بیان ایتدی .

مع هذا مجروحلرك خرستیان اولدیغنی اعتراف ایتدی . بونلری ، مذهبداشلری حقنده ارتکاب ایدیلن جنایات مدهشهیه اشتراك ایتمکله مظنون اولان اشخاصی سوقاقده تصادف ایتدکجه طاش وپابوجلهضرب ایدن ، مسلمان قادینلری جرح ایلهمش ایدی .

دیدمکه :

— صورت جدیده یاپیله‌جق تحقیقاتك طرفکزدن تنظیم‌ایدیلن راپورك بوتون نقاطنی تأیید ایده‌جکنی امید ایدیورمیسکز ؟..

— شبهه‌سز . مجروحلرك کافه‌سی خسته‌خانه‌ده ، مقتوللرده اسلام قبرستانده‌در .

بوتأمینات اوزرینه کندیسنه شو تحریراتی امضا ایتدیردم :

« آمیرال جنابلری ،

« مسلمانلر طرفندن خرستیانلرك کاملاً قتل ایدیله‌جکی « بیانیله قندیه‌لیلرك شهردن اخراجنه مساعده اعطاسی « حقنده طرف عالیلرندن ذات سامیٔ صدارتپناهیه « واقع اولان عرض واشعار اوزرینه یارین صباح ساعت « یدیده بوتون قونسولوسلرله ملل مختلفه‌یه منسوب شهر « اطباسنك مواجهه‌سنده مقتوللرك قبرلرندن اخراج ومعاینه « وهویتلرینك تحقیق اولنمسی مقرر بولندیغنی ومتعاقباً « مجروحلرکده معاینه ایدیله‌جکنی وبوایکی تدقیق وتتبعدن « استحصال ایدیله‌جك نتایجك مقتضیات قانونیه‌سی ایفا « اولنمق اوزره برضبط ورقه‌سنه درج ایدیله‌جکنی بیان « ایله اکتساب شرف ایدرم . بووسیله ایله ذات

« اصیلانه‌لرینك‌ده هردرلو ملاحظاتك .فوقنده بولنان
« عدالت‌نامنه فیلواطباسنی شهر طبیبلرینه الحاق بیوره‌جقلری
« امیدنده بولندیغمی عرض ایده‌رك تقدیم احترامات
« فائقه ایلرم افندم . »

بو تحریراتی امضا ایتمزدن مقدم متصرف نعشلرك اخراجی نقطه‌سنده متوهم کورونمش ایسه‌ده :

— بولازمدر و یاپیله‌جقدر ، دیدم .

بر ساعت کچمه‌دن روس فیلوسنك دمیرینی قالدیره‌رق افقدن غائب اولدیغنی کوردك و پرتوپاشا بنی در آغوش ایتدی .

بوندن صوکره موقع قوماندانیله ایرتەسی کونی محافظهٔ انتظامه متعلق تدابیری قرارلاشدیردم . هیچ برشیئی تصادفه براقامامق ایچون قوهٔ موجودهٔ عسکریه مسلحاً اجتماعاتی منع ایده‌جك وهیئت تحقیقیه اعضاسندن ماعدایه قبرستانه تقرب ممنوع اوله‌جقدی .

برتدبیر افراطکاری اوله‌رق بوتون املری ورؤسای روحانیه‌یی‌ده دعوت ایتدم . غروبدن صوکره کلدیلر . املرك بعضیسی علامت سیادت اولمق اوزره یشیل صاریق صارمشلردی . هیئت مجموعه‌سی سنلری اعتباریله شایان حرمت ذواتدن ایدیلر . ایچلرندن بریسی اعمی ، ایکی اختیار اوغلنه اتکا ایده‌رك مشکلاتله یورور ، تقریباً یوز

یاشلرنده ایدی . هپیسی‌ده اوطورنجه عادتا بر اختیارلر مجلسی تشکل ایتمش اولدی .

ترکجه‌یه ترجمه ایدیلن بر قاچ کلمه ایله حائز اولدیغم مأموریتده‌کی مقصدی بلا مشکلات آکلادیلر وایرته‌سی کون ایچون اتخاذ ایدیلن تدابیردن ممنون اولدیلر . کافه‌سی‌ده انتظام عمومیی محافظه ایچون صرف نفوذ ایتمکی تعهد ایتدیلر .

فی‌الحقیقه سوزلرینی طوتدیلر : مسلح عسکرك کورونمسیله برابر فتح قبر زماننده سوقاقلرده بر تك مسلمان بیله کورونمدی . بوتون اطبا ، روس ویونان قونسلوسلرندن ماعدا ، بوتون قونسلوسلر حاضر ایدی .

برنجی نعشك بوغازی ، برون ، قولاقلری واعضای تناسلیه‌سی کسیلمش ایدی . یاقیندن معاینه ایدیلنجه قاچه‌سنده بر قورشون فتحه‌سی کورولدیکه ظن غالبه کوره مقتول قورشونله اوریله‌رق قاچسنه امکان براقلمادقدن صوکره بوغازلانمش اوله‌جقدی .

ایکنجی نعش بر قادینك ایدی . بوده دیکری کبی کسیلمش ایدی .

اوچنجیسی اویله بر رایحهٔ کریهه نشر ایدییوردیکه بوندن معذب اولان بری بونعشه‌دوقونولمامسنی سویلکدن

منع نفس ايده‌مدى . فقط غايه‌يه ايرمك ايچون اصرار ايتمك لازم كلدى .

ايلك ايش بوصورتله نهايته ايريلدكدن صوكره آلتمش قدر مجروح حرستيانك بولندينى بويوك بر أوه كيدلدى . بعدالحرب تأسس ايدن سيار خسته‌خانه‌لرده اولديغى كبى حريفلرك هپيسنك‌ده يوزى ، قولى صاريلى ايدى . ايچرى‌يه كيرنجه :

ـ قالديرك شونلرى ، ديدم .

برقاچى مقاومت ايتمك‌ايسته‌ديلر . بالطبع ديكلنميه‌رك ديكرلرينه كچيلدى . هيچ بر آغير ياره يوق : قادينلرك پابوج وطاش ايله ياپه بيله‌جكلرى صيرنتيلر ، ردلر ، شيشلر .

كنديلرينه اينانيامديغنى كورن بو ، اكثريسى ساخته ، مجروحلرك معاينهٔ واقعه‌يى متعاقب صارغيلرينى تركه بيله لزوم كورميه‌رك وحتى صنيعه‌لرينه كنديلرى‌ده كوله‌رك كيتدكلرينى كوردك .

بومعاينه‌لرك نتايجنى واولجه مسلمانلر عليهنه درميان ايديلن اتهاماتك خرستيانلره رد وعطفنى مبين ضبط ورقه‌سى تنظيم وبكا توديع اولندى .

غدارلق ، على الخصوص عناصر ومذاهبك متصادم

اولدقلری اغتشاشات ومخابرات داخلیه‌ده ، یالکز بر فرده عائد ومنحصر اولاماز . ازان‌جمله یونان استقلال محاربانی تاریخی یونانیلره پك آغیر ، جانیانه فجایع عطف‌وتحمیل ایدر .

کذا استانبولده ، قره‌طاغلیلر طرفندن دوداقلری ، قولاقلری ، برونلری کسیلمش ، اوچ یوز قدر عسکرك کچیرلدیکی کورولمشدر .

بواحوال مدنیت حاضره ایله حال وحشت آراسنده یالکز یالدیزلی بروزق بولندیغنی اثبات ایدر .

انسانلر ، عینی احوال‌وشرائط تحتنده ، طبقی اجسام مادیه کبیدرلر .

مسلمانلره عطف ایدیلن اتهاماتدن متحصل ضرر وزیانی صدراعظمه مخاطب براستدعانامه شکلنده کندیلرینه طلب ایتدیرمك صورتیله تحقیقات جاریه نتیجه‌سندن استفاده ایتمکسزین حانیه‌یه عودت ایتمك ایسته مدم .

ایکنجی دفعه اولدرق دعوت ایتدیردیکم عالما ومشایخ بوفکرمی تصویب وحسن تلقی ایتدیلر واجراآته باشلامق اوزره درحال محلهلرینه طاغیلدیلر .

روس محاربهٔ اخیره‌سنك‌ده اثبات ایتدیکی وجهله تورك عنصری فعالیتده اك مهیب برعنصردر . براجنبینك

آنلردن استحصال ایتدیکی نتیجهٔ آتیه نظر ابتصاره آلینیرسه کندی رؤساسنك اونلره نه‌لر یاپدیره بیله‌جکی استدلال اولنه بیلیر .

ذکر ایتدیکم بوتون بواختیارلر مترولرله اوزون وامضا مقامنه قائم بیکلرجه مهری حاوی محضرلری بکاشفقدن اول کتیره‌بیلمك ایچون بوتون کیجه‌یی اویقوسز کچیردیلر .

آن مفارقته تشکرات معتاده‌یی ایفا وجناب حقك مظهر لطف واحسانی اولمقامه دعا ایتدیلر . الیمی اوپمکدن کندیلرینی کوچ حال ایله‌منع ایده بیلدم .

حانیه‌یه عودتمده عالی پاشا دولته بیوك بر خدمت ایفا ایتدیکمی سویلدی وبکا ایتدیکی مکافات بوندن عبارت قالدی .

بر آز صوکره برنجی رتبه‌دن مجیدی نشانی وکرید محاربه‌سی مدالیه‌سی ایله تلطیف بیورلدمکه بو مدالیه حرستیان اولمق اعتباریله یالکز بکا ویرلمشدر .

بر قاچ کون صوکره یکی بر وقعه حادث اولدی . بو دفعه مسلمانلر سودا لیمانینك شمالنده کائن آقروتیری شبه جزیره‌سندن بعض حرستیان عائله‌لرینك بر یونان سفینه‌سنه راکب اولمارینه سبیت ویردیلر . آقروتیری ناحیه‌سی حانیه‌یه یاقین اولدیغی ایچون بوحادثه صدراعظمی

پك متأثر ايتدى ودرحال صاوا وقوسطاكى آدوسيدس پاشالرى محل وقعه‌ده اجراى تحقيقاته‌مأمور ايتدى وبنمده مشار اليهمايه التحاق ايتمكلكمى امر ايلدى .

رفاقتمزده راتب آغا اسمنده بر آرناودك قوماندامى آلتنده بر هيئت محافظه بولنديغى حالده حركت ايتدك . قوراكس كوينى چنجه كليسانك نهب وغارت ايدلمش وقبرلرك آچيلەرق ايچندن كميكلرك شورايه‌بورايه صاچيلمش اولديغنى كوردك .

جزيره‌نك اك مهم مناسترى اولان آقروتيرى مناسترنده هنوز ميوه‌لرى اوزرنده بولنان بر زيتونلكى بالطبع مقابله مشغول بر چوق مسلح مسلمانلره مصادف اولدق .

صاوا پاشا بو آدملره اشجار ناميه‌يه طوقونولمامسى حقنده‌كى امرى بيهوده يره آكلاتمغه چاليشدى . ايچلرندن برى مشار اليهى طبانجه‌سيله تهديده قيام ايتديكندن پاشا متجاسرك اوزرينه آتيلەرق سلاحنى الندن آلدى ايسه‌ده بوحركت آزقالدى كنديسنه بهالى‌يه مال اوليوردى. بو آدملركى بن‌ده حال هيجانده اولديغم ايچون نه باستونمله اجرا ايتديكم تهديدات‌نه‌ده فرانسزجه صاووردينم كفرلر، هيئت محافظه يتشمدكچه ، فائده‌ياب اولمادى .

عائله‌لرك واپوره راكب اولمارى مسئله‌سنى ايضاح

ایدن بوحالك وخامتنی درحال حاضریه عودتله صدراعظمه عرض ایتدم .

فرداسی کوندن اعتباراً برعسکری قوردونی آقروتیری شبه جزیره سنی محافظه یه باشلادی .

* * *

حسین عونی پاشا، عمر پاشایی استخلافاً، قوای عسکریه قوماندانلغنی درعهده ایتمك اوزره تسلیادن کریده کلدکدن صوکره کندیسیله صدراعظمك سفره سنده کسب معارفه ایتدم. مشارالیه قرق بش یاشلرنده قدر کورونیوردی . قامتی متوسط ، اوموزلریله کوکسی کنیش ، باشی دیك وانظاری رؤسای حربی فرق وتمیز ایدر درجده نافذ ومؤثر ایدی . بواوصافیله حسین عونی بکابر آرسلان کوزوندی. مسلکی ده شخصی کبی ایدی .

مشارالیه آسیای صغراده کائن اسپارطه شهرنده تولد ایتمش وباشنده یشیل بر صاریق اولدیغی حالده ابوینی طرفندن علوم دینیه تحصیلی ایچون استانبوله کوندرلمش ایدی . فقط استعداد فطریسی کندیسنی عسکرلکه سوق ایتدی .

اك اول سادهجه بر نفر اولمش ومتعاقباً مکتب عسکریه اولا طلبه وبعده معلم صفتیله داخل اولهرق صوکره، ۱۸۵۳ محاربه سنده، عمر پاشا فرقه سنك ارکان حربیه

ریاستنه تعیین قلنمشدر . بوتون مراتب عسکریه‌یی هپ خدمات ممتازه ومساعیٔ کزیده‌سی محصولی اولهرق احراز ایتمشدر . نشانهٔ حرب اولان دیکر یاره ایزلری میانده صول النده بر قورشونك آچدیغی ایز کوزه کورونور .

یوقاریده سویله‌مش ایدمکه فؤاد پاشا مشارالیهی حربیه نظارتی قائمقاملغنده استخدام ایتمش ایدی . کریده تقرر سکونی متعاقب حربیه نظارتنی احراز ایدنجه حسین عونی پاشا ، بر آز صوکره پلونه وشرقی آناطولیده کندیسنی کوسترن ، تورکلار دوسنك نسقساز حقیقیسی اولدی .

بك چوق زماندن بری مشارالیهك روسیه‌یه قارشی حاضرلانمش بر حرب پلانی وار ایدی . عثمان ، مختار ، سلیمان ومحمد علی پاشالری هپ عونی پاشا یتشدیرمش ایسه‌ده مشارالیهم آراسنده بالآخره حاصل اولان حس استرقابی ضبط واداره وتوحید حرکات ایچون وجودینه لزوم کورلدیکی زمانه قدر عمری وفا ایتمدی .

زمان وموقعی کلنجه عونی پاشانك سلطان عزیزك خلعی مسئله‌سنده ایفا ایتدیکی وظیفه‌دن ومجلس وکلانك مجتمع بولندیغی اثناده برچرکس ضابط طرفندن صورت قتلندن بحث ایده‌جکم .

ایلك ملاقات ایتدیکمز آقشام مشار الیه‌ده بنم قالقدیغم زمانده مجلسدن انفکاك ایتدی ودهلیزده الیمدن طوتهرق بنی کندی دائره‌سنه کوتوردی ودیدیکه :

— بکا یاپدیغکز ایلیکی فؤاد پاشادن اوکرندم . بونی اونوتمایه‌جغم .

فی‌الحقیقه صمیمیتمز زمان وفاتنه قدر دوام ایتمشدر. ملاقاتمز حال وموقعه دائر جریان وکچ وقته قدر دوام ایتدی . ایرتهسی کونی رکوبمه تخصیص ایتدیکی خالص برنجد (عرب) آتیله ایلری قره‌غوللره‌قدر کندیسنه رفاقت ایتدم . حین عودتده بکا دیدیکه :

— اوروپا بنی حرکاتمده سربست براقسه عاصیلره پك آز زمان ظرفنده طلب عفو ایتدیریرم .

بنده بویله دوشونیوردم . فقط المدن کچن وثائق سیاسیه دائما دولتلرك قوتله حسم حال ایتمك امرنده مصروف‌اولان ممانعتلرینك مرتفع اولمسی زمانینه صبورانه انتظار ایدلمسنی توصیه ایدییوردی .

بوکوچك جولان آرامزده برمحبت صمیمانه تأسیس ایتدی . بوندن صوکره رفاقتنه بنی آلمادقچه اردوکاهی تفتیشه چیقمادی . درت ساعت اویقو کندیسنه کافی کلیوردی .

حرب ایچون پك قیمتلی اولان بو دورهٔ سكونده ایشی اولمدیغی كیجه‌لرك بر قسمنی اویونله كچیردی . اكثریا امرای عسكریه‌یی وكبار مأمورینی لاسكینه‌ماصه‌سنك اطرافنه طوپلار وكندیسندن اول هیچ بر كیمسه‌نك اویومسنه مساعده ایتمزدی . مشارالیه حربیه ناظری ایكن حسب‌الاشتغال دعوتنه اجابت ایده‌مدیكم زمانلرده بیله بنی آرامق ایچون آرابه كوندیردی .

بویله احواله آز تهلكه‌یه معروض قالمغی اعتیاد ایتمش ایدم . یالكز اویونجیلردن بری صیره كندیسنده ایكن بانرضا چكیلیرسه ، اورته‌یه قونیلان پاره نه‌اولورسه اولسون ، اویونه كیردم . چونكه بو حالدن صندوقكار متنفع اولوردی . واقعا بوصورت حركت قازانج تأمین ایتمز ؛ فقط هرشیئه راضی اولان وهیچ بر اعتیادك تغلب وتحكم ایتمسنی ایستمه‌مین بر تصادف اویونجیسنك تعقیب ایتمسی لازم كلن « تحدید مضرت » غایه‌سنی اعداد ایدر .

صدراعظم اویون كاغدلرندن حظ ایتمزدی . حال بوكه دامادی صلاح‌الدین بك قائن پدرینك غیابنده ، آنسزین یاقه‌لانمق تهلكه‌سنی كوزه آلهرق ، بونلری آچاردی .

بر آقشام قمار پاره‌لرینك اوستنه قارمه قاریشیق اوله‌رق چكیلن خالی‌یه وحضارك قباحت ایشله‌مش مكتب‌چوجقلری

کبی بر کوشه‌یه چکلدکلرینه دقت ایتمیه‌رك صلاح‌الدین بکك اوطه‌سنه دخول ایله :

— بانقو ، صلاح‌الدین !

دیه باغیردم . بکا قراکقده مندراوزرینه اوطوره‌رق چبوغنی چکمکده اولان صدراعظم جواب ویردی :

— او نه دیمك موسیو میسمر ؟ . .

کندمی شاشیرمیه‌رق :

— فخامتمآب ، بو بر کلمه‌درکه ڤار اوینایانلر غائب ایتمکه باشلادقلری زمانلرده استعمال ایدرلر ، دیدم.

تاریخه درجهٔ مراقنی بیلدیکم ایچون درحال اسکی زمان حبسخانه‌بقالرندن برقادینك زمین‌ایله مناسبتی‌اولان برماجراسنی حکایه‌یه وبوقادینجغزك (بانقو !) یرینه :

— Tout y va, je m'en li:...!

عباره‌سنی استعمال ایتمك معتادی ایکن دائرهٔ ادبه رجوع ایچون کندیسنه اخطارات وتنبیهات ایفا اولنمجه تبدیل لسان ایده‌رك او آندن اعتباراً :

— Je ne m'en l.....pas. mais ca va tout de meme!

عباره‌سنی قبوله مجبور اولدیغنی نقله باشلادم .

موضوعك بو صـورتله تبديلى خطاى واقعى ترميم ايتدى .

* * *

بزمله اجتماع ايدنلر آراسنده سودا قوينده لنكرانداز اولان فيلونك قوماندانى دخى بولنيوردى . جنتمكان سلطان عبدالعزيز خان خواص پروردكانندن بر بحريه‌لى اولان بو ذاتك ، غريبدركه ، اكثريتله ولى نعمتنى ذم وفصل ايتمك معتادى ايدى .

حكايه ايدردىكه خاقان مشارالیه خروس دوكوشندن پك زياده عصبيلشير ومغلوب اولانى كسه‌رك غالب كلن خروسه‌ده مجيدى نشانى تعليق ايدرمش .

هله شـو حكايه دها تحفدر : كويا بر كون پادشاه بو ذاته ديمش‌كه :

— بنى زرهلى كمى تدارك‌ كنه تشويق ايدنلر هپ خرسزدر . بونى رأيى استمزاج ايتديكم والده‌م كتيرتديكى بر باردا قصويه آتديغى برده‌ميرچيوبنك درحال باتديغنى كوسترمك صورتيله بالتجربه اثبات ايتدى . آرتق بو مشاهده‌دن صوكره ده‌ميرك صو اوستنده يوزديكنى بكا بيهوده يره آكلاتماسينلر !

بزه بوحكايه‌يى تقرير ايدن آميرال ايرته‌سى كون النده برقايق شـكلنده اكيلمش وانجلتلمش بر دمير ايله

نزد پادشاهی یه داخل اولور وبونك صو اوستنده یوزدیکنی کوسترمکله برابر ادعاسنی لایقیله اثبات ایچون کاملاً دمیردن اعمال ایدلمش اولان عزالدین سفینهٔ همایونی اشهاد ایدر .

پادشاه « پك اعلا، اوحالده عزالدین واپورینی کوره‌لم » دیر و عینی زمانده قایغنك احضاری امرینی ویریر . سفینه‌یه چیقیلنجه مشارالیه الینه بر چکیچ آله‌رق اغفال ایدیلوب ایدلمدیکنه تحصیل قناعت ایچون بوتون بوله‌لره اوروروبوندن صوکره بوغاز ایچنی زرهلیلرله طولدیرمق ایچون بوتون واردات دولتی صرف ایدر .

صدراعظم ایله فؤاد پاشا سلطان عبدالعزیز خانه قارشی بیوك بر حس تعظیم وحرمت ایله متحسس ایدیلر . پارس سرکیسنی زیارتدن عودتدن صوکره فؤاد پاشا بکا حکایه ایتمشدی که اووقت هنوز آلمانیا ایمپراطوری اولمیان پروسیاقرالی برملاقات اثناسنده دین اسلامه دخل وتعریض ایدنجه خاقان مشارالیه قراله « الك ابی دین ادیان سائره اربابنه نشر عدالت ایتمکی نهی ایتمه‌یندر » جوابنی ویرمکه کندیسنی مأمور ایتمشدر .

بوندن اون سنه صوکره موسیو لیتره همان عینی

« فلسفهٔ مثبته‌نك سائر مسالك فلسفيه‌يه ترجح
« وتقدمی قبول عمومی‌يه مظهر اولان حقايقی تأييد و تصديق
« ومقامنه قائم اوله‌مادينی كافهٔ معتقداته حرمت ايتمسندن
ناشيدر . »

عالی پاشادن ايشيتديكمه كوره عبدالعزيز خان يره
دوشمش بر اكمك پارچه‌سی بولنجه اونی درحال قالديريرر
واوپوب باشنه قويدقدن صوكره قوشلره غدا اولمق اوزره
بر ديوار اوستنه قورمش . بوحالك بوتون شرقده مرعی
اولديغنه ذاتاً دقت ايتمشدم .

بر آقشام آميرال صدر اعظمه سودا ليمانده لنكر
انداز اولان ارطغرل زرهليسنده بر ضيافت چكدی .
يمكدن صوكره كمينك طائفه‌سی بزه قوت ومهارت
اويونلری اوينادیلر و موزيقه‌نك اشتراكيله رقص
ايتديلر .

استانبول بوغازندن بالاعتبار صامسون وطربزونه قدر
بحرسياه سواحلندن جمع ايدلمش اولان بوافراد عسكريه‌نك
صورت رقصنی يازمقدن ايسه قارئلرمه قسه‌نوفونك
(آناباس Anabas) نام اثرنی اوقوملرينی توصيه ايدرم .
بوحوالی خلقنك اخلاق واعتياداتی اون بيكلر رجعتندن
بری اصلا دكشمه‌مشدر .

بواویونلر اثناسنده موزیقه‌نك ترنم ایتدیکی کاه محرك کاه محارب هوالر بکا زمان قدیمك بر عکس صداسی کبی کلدی .

کوچبه یایلالرنده ابتدائی بر موسیقینك چوجقلرله بیکیرلر اوزرنده حاصل ایتدیکی تأثیره‌ده دقت ایتمش‌ایدم : بیکیرلر باشلرینی هوایه قالدیریر ، برون دلیکلرندن عادتا آتش فیشقیریر ، بوتون کوپوکاره مستغرق اولور ، شاخه قالقارو باغلی اولدقلری قازیقلراطرافنده صیچرارلر . چوجقلر ایسه تهیج ایدرلر ، بر حمای آتشینله یانه‌رق چهره‌لری دکیشیر ، ظن ایدیلیرکه بونلرده موسیقی‌یی حس ایدییورلر .

* * *

بو آرالق صدر اعظم مرکز اقامت ومأموریتنی قندیه‌یه نقل ایتدی . بومناسبتله بن‌ده‌بوتاقوف وقعه‌سی هنکامنده اوته بری کوره‌بیلدیکم بومشهور محاربه میدانی ایبدن ایی‌یه زیارته موفق اوله‌بیلدم .

قندیه شهری طقوزنجی عصرده (ابوحسن) تحت اداره‌سنده کلن اسپانیا عربلری طرفندن قدیم (غنوس Gnosse) جوارنده تأسیس و (قاندار) نامیله توسیم

معلوم اولدیغی اوزره ابوحسن، رفاقتنده‌کی عسکرك عودت امیدینی سلب ایتمك ایچون ، «ایشته سزه یکی بر مملکت تقدیم ایدییورم . بوراسی سزه قادین ویره‌جك وسزده اونلردن اولاد یتیشدیره‌جکسکز »دیه‌رك کلدکاری کمیلری احراق ایتمش ایدی .

اونجی عصرده شرقی روما ایمپراطورلغنجه ضبط ایدیلن قندیه ماركی دومونفه‌را قوماندانسنده‌کی دردنجی اهل صلیبه کچمش وبونلردن صوکره‌ده وندیکلیلرك ایدیٔ تسخیرینه انتقال ایله‌مشدر . بونلر شهری تحکیم ونقویه ایتدکاری کبی انشا ایتدکاری ایکی جسیم دالغه‌قیران سدیله‌ده لیمانی قوملانمقدن محافظه ایله‌مشلردر .

بوکون قندیه برتورك شهرینه‌بکزر . مع‌مافیه وندیك استیلاسی دورندن قاله بعض آثار وازجمله قادرغه لوجه‌لری ، بر چشمه اوزرنده‌کی لاتنجه کتابه ، جامع شریفه تحویل‌اولنمش سن‌قاته‌رین‌کلیساسی واسکی‌سن‌تیتوس قاته‌درالی خرابه‌سی موجوددر .

قلعه‌نك خارجنه چیقان بر عسکر نظری محاصره زمانندن قاله خمپره چوقورلرینی ، بطریه موقعلرینی بلامشکلات تمییز ایدر .

تاریخك قید ایتدیکی محاصره‌لرك اوزونی

اولان قنديه محاصره‌سی ١٦٤٥ سنه‌سندن ١٦٦٩ سنه‌سنه قدر یکرمی بش سنه دوام ایتمشدر . بو محاربهٔ مدیده‌دن فرانسه‌نك حصه‌سنه‌دوشن شیئك یالکز بردرس ابتباه آلمقدن عبارت قالدیغی بالخاصه ذکره شایاندر .

حربك اوائلنده برچوق فرانسزلر قنديه‌نك امدادینه قوشدیلر . نهایتلره طوغری ، عصرینك اك مشهور محاصره‌لرینه اشتراك ایتمش اولان ، مارکی دوسنت آندره مونبرون وندیك جمهوریتی نامنه شهری مدافعه ایدن قاپیتن جنرال موروزینی‌یه اشتراك ایتدی . موروزینی حربك نهایتنه قدر مقاومت ایتمشدر .

مع‌هذا معیتی‌ده کندیسی کبی قهرمان ایدی . یالکز آلتی آیلق برزمان ایچنده اون یدی خروج حرکتی اجرا ودرت یوز ضابط فدا ایتمك صورتیله اوتوز ایکی هجومی دفع ایتمشلردر .

وولتر دیرکه :

— بو محاصره اثناسنده تورکلر خرستیانلره تفوق ایتمشلردر . او زمانه قدر اوروپاده کورولمه‌مش اك بیوك طوپلر ایشلتدیلر وترقیات سائره آثارندن باشقه فن هندسه‌یه متریسلره متوازی خندقلر وضع وحفری اصولنی علاوه ایلدیلر . مع‌هذا یکرمی بشنجی سنه‌نك

خته‌امنده ایلك یوم محاصره‌ده‌کی موقعلرندن فضله ایلریله‌یه‌مدیلر .

بونك اوزرینه دوغریدن دوغری‌یه صدر اعظم کوپریلینك تحت اداره‌سنده اولهرق استانبولدن یکیدن قوهٔ معاونه کلدی . کوپریلیلرنامی ، انکلتره‌نك «شاتهام»ی کبی ، تورکلرایچون برکبار رجال سیاسیه سلسله‌سنی احتوا ایدر . مهاجمین یکیدن وکمال‌شدتله‌ایشه‌باشلادی . بومحاربه محاربین میسانسده بولنمش اولان مونبرونك تعبیرنجه ، بر « دیو محاربه‌سی » اولمشدر .

بو حربك اوروپانك هرطرفنده طنین‌انداز اولان غلغله‌سنه قارشی فرانسز نجابتی لاقید قاله‌مادی : بوتون مصارفی دوق دو لافوییاد طرفندن تسویه ایدیلن بش‌یوز ژانتیلوم وه‌رسایدن میدان‌حربه شتاب ایتدیلر . بوفداکاران میانسده فنه‌لون ، بووو ، لانژرون ، قادروس ، قره‌کی ومدار اشتهاری اولان اصول « تحکیم »ی قندیه‌دن اقتباس ووطن اصلیسنه نقل ایدن ووبان کبی مشاهیر بولنیوردی .

استحکام و خندق حفریاتنه آلیشمامش اولان بوشوالیه آلایی باشده الی قیرباجلی لافوییاد اولدیغی حالده دشمن‌اوزرینه آتیلدی‌وفقط‌مدهش‌ضایعات ویره‌رك‌رجعته مجبور اولدی . ایچلرنده صاغ قالانلر ، قوهٔ معنویه‌لری

منكسر اولەرق، فرانسەيه عودت ايتمك اوزره واپوره آتلادیلر . فقط برابر كتيردكلری وبا همان هيئتی خاك هلاكه سردی .

بو اوانه قدر اون دردنجی لوئی وندیكليلره يالكز نقداً معاونتده بولنيوردی . فقط لافوييادك راپورلرندن متأثر اولەرق دوق دوناوايل، (هال قرالی) عنوانيله طانينان دوق دوبوفور قوماندانسی آلتنده كريده آلتی بيك عسكر واوچ يوز بيكر سوق ايتدی .

بونلرده ، كنديلرندن اول كلنلر كبی ، عقل واذعانك كوستريجی يوله سلوكدن تعامی ايتديلر وتوركلرك اوزرينه يورومك ايچون تماماً قره يه چيقمغی بيله بكله مديلر . فقط قضارا اشتعال ايدن برقاچ فوچی باروت بونلری محو وتخريب ايتدی ومحاصرينك بلا مزاحم تعقيباتنه اوغرادیلر .

ايرتەسی كون بونلردن بش يوز نفرك قلعه بدنلری اطرافنده كسيلمش باشلری كزديرلدی كه بومقتولين ميانده دوق دوبوفور ، ماركی دولينيەر ، ماركی دوكسەل ، ماركی دوقاسته للان ، اللی تفنكجی ، بر راهب وبر آلای پاپاسی بولنيور ايدی .

محاربەده عقلسزجه ابراز شجاعت ايتمك قدر تهلكەلی برشی يوقدر . بويوله حركت ايلك چاريشمەدن

صوكره قاچان ياخود اوزاتيلمش بر قيلج اوزرينه آتيلهرق شيشلهنن آزغين براوكوزك حركتنه بكزهر .

اك ايى عسكر بك ايلريلهمهين وبك كرى قالمايان عسكردر .

تركلرك آتديغى بر خمپره يتمش قطعه طوپله مجهز بركمى بى برهوا ايدنجه دوق دوناوايل وسائط رجعتنك تخريب ايدلمسندن قورقهرق فرقهسنك بقيةالسيوفيله فرانسهيه عودت ايتدى . بوعاقبت پاپا عسكريله آلمان قواى معاونهسنك مالطهدن چكلمسنى ايجاب ايتمشدر .

شو تفصيلاته نظراً قنديهنك بقية موجوديتى اولهرق قانله ملمع انقاضدن باشقه بر شى قالمامشدى . اوچ بيكه تنزل ايدن مدافعلرينك هان كافهسى مجروح ويا وعليل ايدى . اجساد مقتوله تعفن وصافيت وجيادت هوايى اخلال ايدييوردى . اك نهايت كوكس كوكسه وقوع بولان خونين برمحاربه نتيجهسنده تركلرشهرك اورتهسنه داخل اولهرق قلعهيى تسليم ايچون موروزينى تضييق واجبار ايتديلر .

ايشته بر متانت آهنينكه بونك ايچون بوكون نه بر نطق ايدن ، نهده آلقيشلايان يوقدر . فقط بوكا هوراسك

شوایکی مصراعی قابل تطبیقدر :

Si fractus illabatur orbis
Impavidum ferient ruinæ [*]

مملکتم ایچون اوان فلاکتنده بویله بر عاقبت مشعشعه تمنی ایدرم .

حانیه‌نك تورکلر طرفندن یوکسلدلمش اولان شمدیکی استحکاملری ۱۸۷۰ محاربه‌سنده فرانسه‌نك مدافعه ایتدیکی استحکاملره بکزر . قلاع مذکوره مثلثی الشکل ، بر جلی بر سوردن متشکلدر .

بزم قندیه‌ده بولوندیغمز صرده‌لرده طابیه‌لرده قیمتدار معدنلردن یاپیلمش بر چوق اسکی طوپلر واردیکه بونلرك قسم اعظمی ، قریم محاربه‌سندن صوکره سلطان عبدالمجید خان طرفندن انکلتره قرالیچه‌سنه تقدیم ایدیلن ولوندره‌ده کمال حیرت وتقدیرله تماشا اولنان طوپ کبی ، موزه‌لرده تشهیره شایان ایدی .

* * *

قندیه‌ده بولندیغم مدتجه اقامت ایتدیکم آپارتمانده بر انکلیز بحریه ضابطی مسافرم ایدی . بوذات بالآخره هوبارت پاشا اولمشدر . عثمانلی بالقه‌سی دیر کتوری لورد

[*] Quand l'univers tomberait en ruine il le laisserait impossible.

هوبارتك برادری اولان مومی‌الیه آمریقا افتراق محاربه‌سنده اکتساب شهرت ایتمسنه یاردم ایدن بعض خدمات ایفا ایتمش وشمدی‌ده صدر اعظمه عرض خدمته باشلامش ایدی ،

قندیه‌یه کلیرکن روس کمیلرینك میلوپوتامویه اسلحه چیقاردیغنی کورمش ایدی : اوزمانه قدر آچیقدن آچیغه انکار ایدلمکده اولان بوتجاوزه تحریراً شهادت ایده‌رك بر خدمت ایسته‌دی .

بونك افعال وحرکاتی بر انکلیزدن زیاده آمریقالیلرك حرکاتنه بکزه‌ردی . مومی‌الیهی الك اول استانبول لیمان مدیریتنه تعیین ایتدیلر . براز صوکره انکلتره‌نك آرزوسنی تطمیناً ، ــ فقط تورکیانك آمالنه مخالف اولهرق ــ مکرراً عثمانلی فیلوسنه قوماندا ایتدی .

صدراعظم ٢٦ ــ کانون‌اولده حانیه‌یه عودت وکانون ثانینك دردنده بوتون ملحقاتك دلکلرینی برمجلس عمومی حالنده جمع ودعوت ایده‌رك بو مجلسده جزیره‌نك بدل عسکریدن معافیتنی ، ویرکولرك تنزیلنی ، حزینه‌یه جلب ایدیلن واردات مالیه‌نك قسماً محلی منافع عمومیه‌سنه وتخصیص لیمانلرك تطهیرینه ترك وتخصیصنی آمر اولان فرمانی قرائت ایتدیردی .

عینی زمانده قوای عسکریه‌نك آسایشی تقریره خادم

جهاته تقسیمی مسئله‌سنی تنظیم ایتمك اوزره بنی یاوران پادشاهیدن اصطبل عامره مدیری فریق رؤف پاشانك رفاقتنه واوروپاده علم حقوق تحصیل ایتمش اولان سر آمدان قانونشناسلاندن قره تئودوری افندی‌یی‌ده بر اصلاحات پروغرامی تنظیمنه مأمور ایتدی .

امور عدلیه ، مالیه و اداره‌یه شامل اولان بو لایحه درسعادته کوندریلهرك ارادهٔ سنیه‌سی استحصال ایدلدکدن صوکره اعاده ایدلدی . مع‌التأسف بو لایحه او زمانکی احتیاجاته قارشی پك آز چاره‌ساز اولدی و آتیده مشکلات جدیده حدوثنه امکان براقدی .

١٥ شباطده صدر اعظم مجلس ملینك صوك اجتماعنه ریاست ایتدی و بو آندن اعتباراً درسعادته عودت تهیئاتنه باشلایه‌رق بنی‌ده سفرای اجنبیه‌یه تبلیغ اولنمق اوزره ذات شاهانه‌یه مخاطب‌وکریده‌کی مأموریت فوق‌العاده‌سنه عائد بر مخطره تنظیمنه مأمور ایلدی .

کرید والیلکی قوهٔ عسکریه قوماندانلغنه علاوةً حسین عونی پاشایه تفویض اولندی . مشارالیه جزیره‌دن انفکاکندن برکون اول اکر حربیه نظارتنه مأمور اولورسه عثمانلی اردوسنه ادخال ایده‌جکی ترقیاتدن بکا بحث وحقنده متحسس اولدیغم حرمت ومحبتی تأمین املنه

صرف ایتمه‌می تکلیف ایده‌رك :

— بنم ایچون چالیشمقله کندی استقبالکزی تأمین ایتمش اوله‌جقسکز ، دیدی .

مشارالیه کرك محبی فؤادپاشانك کرك اعتمادینی قازاندیغی صدراعظمك کندیسنی سومه‌ین سلطان عبدالعزیزك فکر و نظرینی تبدیله چالیشمه‌لرینی تأمین ایتدیرمك ایسته‌یوردی .

نهایت مشارالیهك کاتبی واسطه‌سیله هرهفته بکامکتوب یازمسی وبنمده بو مکتوبلردن (لاترکی) نك نشریاتی ایچون اقتباس افکار ایتمه‌می قرارلاشدیردق . اثنای مفارقتده مشارالیه بر مسلمان ایله بر خرستیان بینده پك بیوك بر صمیمیتی کوسترن برصورتده بنی در آغوش ایتدی .

سیاحتمزده هوا فوق‌العاده لطیف ومساعد اولدی .

چناق‌قلعه‌یه یاقلاشیرکن عالی‌پاشا ایله استانبوله کلنجه‌یه قدر دوام ایدن برمصاحبه‌یه کیریشدك .

مصرده‌کی محمدعلی پاشانك ذکری کچرکن ، عالی‌پاشا ، اسلامیتك ترقیات عصریه ایله تألیفنه چالیشمه‌جق یرده دولتی حال ضعفه دوچار ایتدیکی ایچون مشارالیهدن متأسفانه بحث ایتمکله برابر ذکا ودهاسنی تقدیر ایتدی .

بن ؛ شاید پادشاه حائز اولدیغی صفت خلافته استناداً اتخاذ تدبیر ایتسه محمدعلی پاشا طرفندن مصروف مساعینك موفقیتله نتیجه‌لنه‌میه‌جکنی سویلدم و :

— ذات فخیمانه‌نری بو فکری تلقین بیورسه‌کز .... دیدم .

فقط دقت ایتدم‌که پاشانك ناظم حرکاتم اولان آیاغی تیتره‌یوردی . درحال سکوت ایتدم .

بر آز سکوتدن صوکره دیدی‌که :

— ایچنده .چیرنمقده اولدیغمز مشکلات عظیمهٔ سیاسیه ومالیه‌یی بیلیورسکز . یاپه بیله‌جکمز شی بوکون ایچون یاشامغی تأمین‌ایتمکدن عبارتدر . ایلریسنی الله‌بیلیر .

مرسای درسعادته کیتدکجه یاقلاشمقده اولدیغمزدن مشارالیهك کرید مأموریت فوق‌العاده‌سنه متعلق اولدرق یازدیغم مخطره‌ده بعض تعدیلات اجرا ایتمك ایچون برمدتجك اختلاس ایتدم .

بوائناده منظره فوق‌العاده ایدی .

استانبول ، دکزدن باقیلنجه ، — اوجرا محللرینه یاقلاشلمامق شرطیله — شمس تابانك اشعهٔ زراندودی آلتنده عادتا بر بریخانه کبی کورونور . یوزلرجه جسیم بیزانس قبه‌لری ، جو سمایه لوند ونازان یوکسلمش بیاض

و نرمین مناره‌لر ، مقابر مسلمینه و مبانیٔ معظمه یه سایه‌ساز حضور و آسایش اولان ، قواقلردن دهااوزون ، سروی آغاچلرندن مرکب قوریلر اویوز کوپکلرك یووارلاندینی خراب وسفیل سوقاقلره صوقولمش وبرسراب عمران آچمشدر .

« سلطانیه » یاطی لیمانده لنگر انداز اولنجه اطرافی «ظل اه فی الارض» اولان خلیفهٔ اسلامك وکیل یکانه سی عدایدیلن صدراعظمك مشمول نظر التفاتی اولمق عزمنی بسله بن برچوق مقربین ومأمورینی حامل قایقلرله احاطه ایدلدی .

بك اوغلی واستانبول آراسنده

کرید سفرندن عودتمده واقع اولان صدراعظم و مناسبات قدیمه‌مزی تجدید ایتدیکم، فؤادپاشالرله «لاورنی» عرتهسی آراسنده صرف واستعماله باشلادم.

ایشدن زیاده قطع ایدیله‌جك مسافه‌نك چوقلغنه ووسائط نقلیه‌نك فقدانینه مبنی تحمل ایتدیکم وظائف مورث مزاحم ایدی. کونلرم بیکیرویاقایق اوستنده کچدیکی ایچون کیجه‌لرم کوندوز یرینه قائم اولوردی.

سکونت هوائیه سببیله استانبول یاخود قلعهٔ سلطانیه بوغازلری مدخلرنده صاپلانوب قالمش اولان یوزلرجه یلکن کمیسنی بر روزکار مساعدك هپ بردن تحریك ایتدیکی زمانلرده نارین برقایقله بوغاز ایچینك برساحلندن دیکرینه کچمك ظن ایدلدیکی قدر تهلکه‌سز برحرکت دکلدر. بویله زمانلرده بینلرن قایق یلکنلرینی دولدیرمش وقول

نظامی اوزره حرکته باشلامش حقیقی بر یلکن فیلوسنك اورته سنده قالمق تهلکه سنه هر آن معروضدر . کورکیلرك اعتدال دمنه رغماً بویله اوانده قایغك باتمامسی عادتا بر معجزه در دینه بیلیر .

کریددن عودتمزك ایرته سی کونی کندمی مانغاله اوردیردم . بوحال تسمم سببیله کندمدن او قدر کچمش ایدمکه الکمؤثر وعاجل مداوات بیله بنی پك زیاده کوچلکله احیاایده بیلدی . فقط عة نه [illegible] سمون نظر التفاتی اولمق عزمنی بسله بن برچوق مقربین ومأمورینی حامل قاییقلرله احاطه ایدلدی .

ایتدی . فقط زوجه‌لرینك مراجعت ونیازلرینه دایانه‌میه‌رق ایرته‌سی کونی تخلیهٔ سبیللرینه دلالت ایتدم .

بوسلسلهٔ حادثات بنم ایچون عادتا بردورهٔ سوء تصادف انکشاف ایتدیرمش اولدی .

ینه بر آقشام آینه‌لی چشمه جوارنده‌کی اقامتکاهمك اطرافنده بیچاقله مسلح اوچ شخص مجهول اوستمه آتیلدیلر . فقط اطرافمی لایقیله چویرملرینه امکان براقامق ایچون کرید سفرمس بوره والی ، وبانبدن هیچ آیرمادیغم قدیمه‌مزی تجدیدایتدیکم ، فؤادپاشالرله «لارنی» عر . یاز آراسنده صرف واستعماله باشلادم .

ایشدن زیاده قطع ایدیله‌جك مسافه‌نك چوقلغنه ووسائط نقلیه‌نك فقدانینه مبنی تحمل ایتدیکم وظائف مورث مزاحم ایدی . کونلرم بیکیرویاقایق اوستنده کچدیکی ایچون کیجه‌لرم کوندوز یرینه قائم اولوردی .

سکونت هوائیه سببیله استانبول یاخود قلعهٔ سلطانیه بوغازلری مدخللرنده صاپلانوب قالمش اولان یوزلرجه یلکن کمیسنی بر روزکار مساعدك هپ بردن تحریك ایتدیکی زمانلرده نارین برقایقله بوغاز ایچینك برساحلندن دیکرینه کچمك ظن ایدلدیکی قدر تهلکه‌سز برحرکت دکلدر . بویله زمانلرده بینلن قایق یلکنلرینی دولدیرمش وقول

نظامی اوزره حرکته باشلامش حقیقی بر یلکن فیلوسنك اورته‌سنده قالمق تهلکه‌سنه هر آن معروضدر . کورکیلرك اعتدال دمنه رغماً بویله اوانده قایغك باتمامسی عادتا بر معجزه‌در دینه‌بیلیر .

کریدن عودتمزك ایرته‌سی کونی کندمی مانغاله اوردیردم . بوحال تسمم سببیله کندمدن او قدر کچمش ایدمکه اك مؤثر وعاجل مداوات بیله بنی بك زیاده کوچلکله احیاایده بیلدی . فقط عقبنده بیسمه چکیجله چیوی چاقیلیورمش کبی برحال مؤلم اضطراب باش کوستردی .

بوفلاکتدن برقاچ کون صوکره ، قارلی برهواده ، برسوقاقدن کچرکن شقاغمه اینن مدهش برضربه بنی یره سردی . کندمه کلدیکم زمان کچیردیکم تهلکه‌نك مسابی اولهرق ، ضربه‌نك شدتی کنارنده متحصل قیریقلغیله اثبات ایدن ، شاپقه‌مك یاننده بیوك برصیریق کوزمه ایلیشدی .

سوقاغك صول طرفنده برفرون ، صاغ طرفنده‌ده یوکسك بر موقعده بر اودون بیغینی واردی . بر حمالده بو اودونلری قوجاغنده طاشیمق زحمتنی اختیار ایتمه‌یه‌رك بونلری برر برر جاده‌نك بر طرفندن قارشی طرفنه آتیوردی .

پولیس بو حریف ایله فرونجیی درحال توقیف

ایتدی . فقط زوجه‌لرینك مراجعت و نیازلرینه دایانه‌میه‌رق ایرته‌سی کونی تخلیهٔ سبیللرینه دلالت ایتدم .

بوسلسلهٔ حادثات بنم ایچون عادتا بردورهٔ سوء تصادف انکشاف ایتدیرمش اولدی .

بنه بر آقشام آینه‌لی چشمه جوارنده‌کی اقامتکاهمك اطرافنده بیچاقله مسلح اوچ شخص مجهول اوستمه آتیلدیلر . فقط اطرافمی لایقیله چویرملرینه امکان براقامق ایچون درحال صیرتمی بر دیواره دایادم ویانمدن هیچ آیرمادیغم قورشونلی باستونمی بر طوپوزکبی استعمال ایده بیلمك اوزره ترس چویردم . حریفلردن بریسنك قفاسنه ایندیردیکم ضربه بر مرمرصداسی چیقاردی وعقبنده حریف براوکوزکبی ده‌وریلدی . هجوم نوبتی آرتق بکا کلمش ایدی .

بوصورتله احراز غلبه ایتدکدن صوکره برفنار آلمق اوزره خانه‌مه دوندم . کندمی حد معروفدن زیاده مدافعه ایتمش اولمقدن قورقیوردم . فقط محل حادثه‌یه عودتمده یرده تحثر ایتمش بر پارچه قاندن باشقه بر شی کوره‌مدم . شقیلر فرار ایتمشلر ایدی .

برقاچ کون صوکره دوقتور برونه‌تی آغیر برجریحه‌سنی تداوی ایتدیکی موقوف برمالطه‌لی یه قارشی کندمی محافظه ایتمه‌می ، اقامتکاهمه کلهرك ، بکا توصیه ایتدی . معمافیه

بواخطاره رغماً باستونمی طوپوز صورتنده تکرار استعمال ایتمکه مجبور اولمادم .

* *

یاب عالینك الك باشلی اندیشه‌سی دول معظمه‌نك انتریقه‌لرینه وامور سیاسیه‌سندن زیاده امور داخلیه و عدلیه‌سنه مداخله ایتمك خصوصنده‌کی تمایللرینه مقاومت ایتمك نقطه‌سنه معطوف ایدی .

قاپیتولاسیونلرك سوء استعمالی سفارتلره حکومت معاملاتنه مداخله ایتمك ایچون بیك‌درلو وسائل احضار ایدییوردی . پولیس قونسولاتو قواصلرینك معاونتی اولمدقچه بر اجنبی مجرمی دردست ایتمکدن عاجز ایدی . بوتون دعوالر سفارت ترجمانلرینك حضوریله رؤیت ومدافعه ایدیلیور وبونلرك رأیلرینك مخالف اولدیغی احکام عدلیه اکتساب قطعیت ایده‌میوردی .

عوامل رقیبه بالخاصه انحصارات وامتیازات اطرافنده بوغوشیوردی . آشاغیده‌کی مثال بونلرك ابرازایتدیکی فعالیتك قیمت معنویه‌سی حقنده برفکر ویره‌بیلیر :

اجانبه ویریلن یوزطقسان ایکی امتیازدن یوز یتمشنك فعلیاتنه بیله باشلانمامش ، اون آلتیسی ناتمام براقلمش ویالکز آلتیسی علی‌کل حال ایشله‌دلمکده بولنمش ایدی .

بونلرك همان هپسی ترقی پرورانك جسارتنی کسر وخزینهٔ دولتی تخریب ایده‌جك مدعیات ومنازعاتی ایجاب ایتمشدر.

سفرادن برینك مصرانه مراجعت وطلبی اوزرینه متره‌سنك زوجنه غلطه کوپریسندن سرای همایونه قدر برتراموای امتیازی ویرلمش ایدی. اساساً اصحاب ثروت واعتباردن اولمیان بوحریفك بوایشی نهایته ایردیره‌میه‌جکنی تواتراً هرکس سویله‌یوردی. فقط مقاوله‌نامه‌سنه اویله بر حیله صیقیشدیرلمش ایدیکه سفیر بونی سرشته اتخاذ ایده‌رك بو خاطرنواز! زوج ایچون ایچه تضمینات قوپاردی. بوسفیر بالآخره خارجیه نظارتنی احراز ایدنجه ینه عینی حریف طرفندن استحصالی شدتله آرزو ایدیلن بر انحصاری الده ایتمك ایچون حکومت عثمانیه اوزرینه اوقدر شدید بر تضییق اجرا ایتدیکه نهایت حکومت مشارالیها بواحوالی ایپراطوره عرض ایتمك ایچون پارسده‌کی سفیرینه امر ویرمکه مجبور اولدی.

بونك اوزرینه ناظر «سن قلو»یه دعوت اولنه‌رق سبب نکبتی اولان شواخطار رسمیی تلقی ایتدی:

«بن سنه فرانسه امپراطوریچه متره‌سلریکزك ایشی کورمه‌یرك ایچون توریع واعتماد ایتمه‌یه ایدم.»

دیرلرکه ناظر هیچ انتظار ایتمدیکی بوضربه‌نك تأثیری آلتنده وفات ایتمشدر .

شرق دائما آوروپانك شکاری اولمشدر . غنایم‌شرقیه ایله تزیین ایدلمش نه قدر قولکسیون واردر ! . مزین بر قرآن‌کریم ، بر موزاییق ، قیمتلی بر لامبه الهکیرمك ایچون سیاحینك بر قسمی جوامع شریفه ومحال مبارکه بکجیلرینی رشوتله اقناع واطماع ایدر ، دیکر برقسمی‌ده شرقه مخصوص اولان علوجنابدن استفاده ایددرك نادیده سلاحلری ، خالیلری ، چین وازولرینی الله کچیریرلر ، سیاح :

— آمان ، بو نه‌قدر کوزل شی ! . .

دیدیمی صاحب خانه‌نك ویره‌جکی جواب :

— بیوریکز ، سزه تقدیم ایدهیم .

سوزندن عبارت قالیر . شایان دقتدرکه بعضاً بوجواب زوالللی صاحب خانه‌یه پك پهالی‌یه مال اولور .

اك حجابکار بر ملتك ممثلی ، بر سفیر معیت‌پادشاهی‌یه مأمور بر چرکس ضابطدن بی‌بها بر حنچری بوصورتله آلمقدن اوتانمامشدر .

طهرانده بر باشقه دیپلومات بویله اوتلاقبیلقده اوقدر اشتهار ایتمش‌ایدیکه بریره‌کلیکده اولدینی کورولنجه

بوتون ذی‌قیمت اشیا اورته‌دن قالدیریلیردی .

خلاصه بوقبیل شیلر اوقدر چوقدرکه عثمانلیلردن اله کچیرلمن بواشیانك تاریخی وثروت شرقیه‌نك مبدأ ومنشأی حقنده مراق آور بر کتاب تألیف اولنه‌بیلیر .

* * *

بواوانده زمانك اصحاب تمیزندن موسیو دوقازه‌نوو دوپارادین بنی زیارت ایتدی . بوذات [illegible] سقطلاندقدن صوکره بوتون فرق سیاسیه‌نك مظهر حرمتی اولمش وبر رجل سیاسی طانمش ایدی .

موسیو قازه‌نوو ؛ بر کون اوچنجی ناپولیونه خطاباً لاتورکی غزته‌سنده نشر ایتدیکم برمقاله‌ٔمجویه‌دن طولایی، او اثناده استانبولده بولنان قونت دوشامبور نامنه بکا ایفای تبریکانه کلمش ایدی .

چونکه مأمول ایتمدیکم بر طور ورفتاردن متأثراً مبحوث مقاله‌مده « بر حکومت مطلقه‌طرفداری اولمامقله برابر بنی شرف مثولنه مظهر ایتمکه مساعده بیوریرسه حکمدار منفیه حسیات تعظیمکارانه‌می عرض ایتمکی کندم ایچون بر وظیفه عد ایده‌جکمی » بیان ایتمش‌ایدم .

اثنای ملاقاتده یانمزده بولنان آژانس هاواس وکیلی نم قونت‌دوشامبور ایله ملاقات حقنده‌کی آرزومه اشتراك

دیرلرکه ناظرهیچ انتظار ایتمدیکی بوضربه‌نك تأثیری آلتنده وفات ایتمشدر .

شرق دائما آوروپانك شکاری اولمشدر . غنایم‌شرقیه ایله تزیین ایدلمش نه قدر قولکسیون واردر ! . مزین بر قرآن‌کریم ، بر موزاییق ، قیمتلی بر لامبه الهکیرمك ایچون سیاحینك بر قسمی جوامع شریفه ومحال مبارکه

« موسیو کلو اقناعرمشلرباردر ، بنکسی قسمی ده
« آلتی بچقده انکلتره اوتلنده موسیو میسمر ومیوسیو برونی
« مظهر شرف ملاقات ایده‌جکنی تبلیغ واشعار وتقدیم حسیات
« حرمت شعار ایله کسب شرف ایلر . »

معین ساعتده بزی انکلتره اوتلنك زمین قاتنده بر کوچك صالونه ادخال ایتدیلر . قونت دوشامبورسیاحت البسه‌سیله آیاقده ایدی .

قونت بزه دوغری ایلریله‌یرك :

— افندیلر ، دیدی ، فرانسزلرله ملاقات ایتمك شرفنه مظهر اولدیغم ایچون کندمی بختیار عد ایده‌رم .

— مونسه‌نیور ، دیدم ، ذات عالیکزه عرض حرمت ایتمکله فرانسه‌نك اون عصرینی تجیل ایتمش اولیورز .

قونت بزه اوطورمق ایچون مساعده ایتدی .

ملاقاتمز یکرمی دقیقه‌دوام‌ایتدی . بوائناده کندیلرینك

بوتون ذی‌قیمت اشیا اورته‌دن قالدیریلیردی .

خلاصه بوقبیل شیلر اوقدر چوقدرکه عثمانلیلردن اله کچیرلن بواشیانك تاریخی وثروت شرقیه‌نك مبدأ ومنشأی حقنده مراق آور بر کتاب تألیف اولنه‌بیلیر .

* * *

بواوانده زمانك اصحاب تمیزندن موسیو دوقازه‌نوو دوپارادین بنی زیارت ایتدی . بوذات [illegible] ذیلنی .

قونتك ره‌ستوراسیون مناسبتیله سویلدیکی شو سوز بالخاصه نظر دقتمی جلب ایتمشدر :

— ره‌ستوراسیون ایمپراطورلقدن دها آز شهاتت‌انکیز وفقط دها ناموسکار وفرانسزلغه دها لایق ایدی .

قونت سوز سویلرکن نظر وصداسنك جدیتنه دقت ایتدم . بویله بر ذات آلدانه بیلیر ، فقط آلداتمازدی .

اثنای مفارقتده مشارالیه :

— ان‌شاءالله فرانسه‌ده تکرار کوروشورز افندیلر ! دیه‌رك یکیدن الیمزی صیقدی .

جواباً :

— بزم مملکتمزده هرشی ممکندر مونسه‌نیور ، دیدم.

قونت کمال حرارتله :

ایتدیکی ایچون موسیو قازه‌نوو املمزك تحصیلنه چالیشه‌جغنی وعد ایتدی .

او آقشام اوزرنده آتیده‌کی سطرلر محرر بر قارت آلدم :

اوتل دوقازه‌نوو دویارادین

« موسیو قونت دوشامبورسیاحت یارینکی ساعت
« آلتی بچقده انکلتره اوتلنده موسیو میسمر وموب‌یو برونی
« مظهر شرف ملاقات ایده‌جکنی تبلیغ واشعار وتقدیم حسیات
« حرمت شعار ایله کسب شرف ایلر . »

معین ساعتده بزی انکلتره اوتلنك زمین قاتنده بر کوچك صالونه ادخال ایتدیلر . قونت دوشامبورسیاحت البسه‌سیله آیاقده ایدی .

قونت بزه دوغری ایلریله‌یه‌رك :

— افندیلر ، دیدی ، فرانسزلرله ملاقات ایتمك شرفنه مظهر اولدیغم ایچون کندمی بختیار عد ایده‌رم .

— مونسه‌نیور ، دیدم ، ذات عالیکزه عرض حرمت ایتمکله فرانسه‌نك اون عصرینی تجیل ایتمش اولیورز .

قونت بزه اوطورمق ایچون مساعده ایتدی .

ملاقاتمز یکرمی دقیقه‌دوام‌ایتدی . بوائناده کندیلرینك

هنوز بر چوق طرفداری بولنان مارتینیك جزیره‌سنده بر مدت اقامت ایتمش اولدیغمدن بحث ایتدم .

قونتك هنوز تخطر ایتمکده اولدیغی اسامی میانده بارون دو ل . . . دن بحث ایدنجه مشـارالیه اشمئزاز ایله :

— اوت، هولاندا قرالینك ندیمی واوچنجی ناپولیونك مظهر لطفی اولان ذات . . . » دیدی .

قونتك ره‌ستوراسیون مناسبتیله سویلدیکی شو سوز بالخاصه نظر دقتمی جلب ایتمشدر :

— ره‌ستوراسیون ایمپراطورلقدن دها آز شهامت انگیز وفقط دها ناموسکار وفرانسزلغه دها لایق ایدی .

قونت سـوز سویلرکن نظر وصداسـنك جدیتنه دقت ایتـدم . بویله بر ذات آلدانه بیلیر ، فقط آلداتمازدی .

اثنای مفارقتده مشارالیه :

— ان‌شاءالله فرانسه‌ده تکرار کوروشورز افندیلر ! دیه‌رك یکیدن الیمزی صیقدی .

جواباً :

— بزم مملکتمزده هرشی ممکندر مونسه‌نیور ، دیدم.

قونت کمال حرارتله :

— أوت ، بن ده اویله دوشونمکدیم ، دیدی .

آز قالدی قونتك صاحب نفوذ اولمسی درت سنه تأخر ایده جکدی .

١٨٦٨ تاریخنده پرنس ناپولیون راکب اولدیغی یاط ایله استانبوله کلدی وصورت رسمیه ده استقبال اولنه رق هدایایه غرق ایدلدی . خنکار اسکله سی سرایی اقامتنه تخصیص ایدلمشیدی .

مشار الیهك اثنای عودتنده کندیسنه ایفای خدمت ایتمش اولان خدمتجیه ویردیکی بخشیشدن پك چوق بحث ایدلدی .

* * *

تورکیانك ایکی ممتاز داهیٔ سیاسیسیله وقوع بولان مناسبات محرمانه‌م موجب فوائد اولدیجق بعض مناقب اخلاقیه وطبیعیه یه کسب وقوف ایلکلکمه باعث اولدی .

دها کرید جزیره سنده بولندیغمز اثناده بین المسلمین حکم فرما اولان اخلاق و اعتیادات مساواتکارانه نظر دقتمه چارپمشیدی .

تورکیا عالم رسمیتنك غربی روما ایمپراطورلغی واسطه سیله آسیا ساتراپلرندن توارث ایتدیکی بر میل و انهماك عبودیتپرستیسی واردرکه بونك آرقه سنده آنجق

تأسس حب وصميميتله تظاهر ايده بيلن بر حريت كلام واطوار مختفيدر. مع هذا بوسربستي حقيله مؤمن اولانلرده، قواى حكومتى يد ادار دلرنده طوتانلره سوق تصادف ويا احتياجله تماسده بولنان ولايات بعيده اهاليسنده دفعةً وعياناً كوره بيلمك قابلدر.

بعضاً، طعام ايديله جكى صره لرده، بكله نلمه ين بر مسافر كليركه لابس اولديغى كسوه دن بونك خطهٔ عراقيه دن ويااولاد عربدن برى اولديغنى آكلارسكز. بو ذات آياق قابلرينى قابوده چيقاردقدن واللرينى يقامق ايچون ابريق ايسته دكدن صوكره سفره يه اوطورور وبركله تلفظ ايتمكسزين يمكنى يرـ ياخود قونوشمق ايسترسه بر طونه كويليسى ياخود اقرانى آراسنده بولنان بر آدم كبى باشنى قالديرير وسربستجه ادارهٔ كلام ايدر.

بوعوام پسندانه اعتياداتك منشأى جناب پيغمبرك بر قريشى يه واقع بر جوابيدر: اولاد قريشدن برى بر كون حضرت محمد (صلعم) ه كله رك عرض اهتدا ايدرسه بين الاسلام احراز ايده جكى موقعى سؤال ايتمش ايدى. حضرت رسول بو سائله شو جوابى ويرمشدر:

— عينى حقوق و وظائفله مكلف ديكر مسلملرك

آراسنده بولنه‌جقسك .

جهاریار کزیندن حضرت عمرالفاروق (رضی‌اءعنه) مظفراً قدس شریفه داخل اولدیغی زمان هر ایکی محاربه بر دوه اصابت ایتمش ومشارالیهك کوله‌سی کندیسنك‌ده دوه‌یه رکوب حقنی حائز بولندیغنی ادعا ایدنجه حضرت عمر دوه‌دن اینمش‌ایدی . اووقت کوردیلرکه بوتون‌جهانی فتح واستیلا تهدیدی آلتنده براقان دین‌مبینك قافله‌سالاری اولان جناب عمر مظفر اردوسنك باشنده توزه دومانه مستغرق وفوق‌العاده قوماندانلغه خاص امتیازاتی مساوات حسنه فدا ایتمش اولدیغی حالده یایا یورویوردی .

اسلامیت حسیات شفقتکارانه یرینه اخوت پرورلك اساسنی قبول ایتمشدر . حال‌بوکه مذهب قدیمك پابرجا وباقی اولدیغی یرلرده ارباب فقروضرورت امداد ومعاونتی بر « حق » اوله‌رق طلب وارباب یساردە بویاردیمی‌اونلره بر « وظیفه » اوله‌رق ایفا ایدرلر .

تورکلر ناطقه‌پرداز دکلدرلر . اونلر یاینه باصیلنجه چالمغه باشلایان چالغیلر کبی هیچ بر شی بیلمکسزین بر چوق شیلردن بحث‌ایدن وموضوعات‌معلومه‌اوزرینه بیتمز توکنمز سوزلر سویله‌ین و مجالسمزك حقیقةً برر مصیبتی اولان ناطقه‌پردازانی بیلمزلر بیله .

اکثریا اویله مشاوره‌لرده بولندمکه انتظام مذاکرات اصلا اخلال وهیچ بر هرج مرج ایقاع ایدلمدی ، هیچ بر اثر ناخشنودی کوسترلمدی . موضوع بحث هر نه‌ایسه هرکس تسبیحنی‌ویا چبوغنی چکه‌رك اونی ساکتانه‌دیکلر، دوشونور . بعضاً حاضروندن بری بر ایکی کلمه سویلر ، دیکر بریسی‌ده آکا عینی وجهله ایکی کلمه ایله جواب‌ویریر . فقط بوسؤال‌وجواب هپ بر ملاحظه وتفکر محصولیدر .

تورکلرده تفکر وملاحظه چوق دفعه اقواله غلبه ایدر : اونلرك سکوتی بیله بلیغانه‌در .

کوچك بر نطقلرنده بیوك معنالر مندمجدر .

رجالك عظمت ووقارینی کورنجه انسان روماسناتوسنك غولوالیلر اوززنده براقدیغی تأثیراتی حس ایدر .

اتخاذ ایدیلن مقررانك اهمیتنه رغماً جلسه‌نك ضبطنامه‌سی هیجان آمیز بر شکل مناقشه‌کارانه‌ده کورولمز. بوکا مقابل اك مشکل احواله ، بزم مجلسلرمزك قاریشیقلغی خلافنده اوله‌رق ، عقل وتدبیرك نه‌لر یاپه‌بیله‌جکی ظاهر اولور .

تورکلرده ، انکلیزلر کبی، اثنای کلامده ال وقول ایله اشارت یاپمازلر . بو قبیل حرکات یالکز کلماتك مقصدی ایضاح وافهام ایده‌مدیکی مواقعده اختیار اولنور . احوال

و ازمان سائره ده بوکبی اوضاع تقلیدکارانه لسانلری محدود اولان صنوف ابتدائیهٔ بشریه یه وبالخاصه دیلسزلر ایله مقدلره ترك اولنور .

اونلرك نظرنده تربیه اولمادیغی تعلیم و تدریس بر هیچدن باشقه بر شی دکلدر . هرکسه القای حرمت ومهابت ایدن بر امی حسن خلق ومزیتی اولمیان بر عالم متبحره نظر حکومتده مرجحدر .

* * *

کریددن عودتمدن صوکره فؤاد پاشانك صحبتندن اندیشناك اولدیغنه دقت ایتمش ایدم . برکون « آرتق سزه حصر اشتغال ایده جك زمانم کالدی » دیدی .

مشارالیه یتاغه دوشمزدن اول ، کندیسندن برشی ایسته مدیکم ایچون بکا هیچ برابیلکده بولنمیان، صدراعظم پاشایه اوچ سنه لك بر قونطوراتو ایله بنم موقعمی تأمین ایتمسی تکلیف ایتدی .

عینی زمانده هر سنه یاز موسمنی کچیرمك ایچون میرکوندهکی صیفیه سنه کان خدیو مصر اسماعیل پاشا ایله آرامزده برمناسبت تأسیس ایتدی .

اسماعیل پاشااوروپا سیاست عمومیه سی حقنده کندیسنه هر هفته مکتوب یازمه می تکلیف ایتدیکه بومخابره یه

کندیسنك موقع اقتداردن سقوطنه قدر پارسدن دوام ایتدم . نهایت بر زمان کلدیکه فؤاد پاشا خارجیه نظارتندن دست‌کش فراغ اولمغه واعادهٔ صحت ایچون تبدیل هوایه مجبور اولدی و واحیفاکه ١٨٦٩ سنه‌سنده نیس شهرنده ترك دغدغهٔ حیات ایتدی .

فرانسه حکومتی مشارالیهك نعشنی بر بکلك سفینه‌سیله وبربری ایچنه کچمش اوچ تابوت ایچنده‌استانبوله کوندردی . نعشی استانبوله کلنجه‌بوتابوتلردن چیقاریله‌رق مناسك اسلامیه‌یه توفیقاً بر تخته تابوته وضع ودفن ایدلدی [*]

فؤاد پاشایه طعن وتشنیع ایدنلرك و١٨٥٣ سنه‌سنده استانبول مأموریت فوق‌العاده‌سنده اوغرادیغی انهزامدن متأثراً مشارالیهی « ناظر حیله‌کار » تعبیرناسزاسنه لایق کورن‌لرنس منچیقوفك‌عفولرینه اغتراراً دیرم‌که‌فؤادپاشاده تدویر امور دولته مأمور اولانلر آراسنده بولنان رجال حکومته مخصوص اوصاف ومزایا وار ایدی .

مشارالیه بکا برکون دیمشیدیکه :

---

[*] اکر عینی بساطت فرانسه‌ده حکم سورمش اولسه‌یدی ویقتور هوغونك شو خطابه‌سی تکرار ایتمکدن کندی آلامازدم : « موتایه‌بوصورتله ایفای حرمت ایدن برقوم اشهبسوار وغا اولهرق کان ایلك کیمسه‌یی حسن‌ابوله آماده‌در . » بو اوانده بولانژه‌یی کیمسه دوشونمیوردی .

— اسلامیت کندی محیطنده عصرلرجه بر عامل وواسطهٔ ترقی ایدی . فقط بوکون کچ قالان بر ساعتدن باشقه برشی دکلدر . »

فلسفهٔ تاریخ بوحاکمه‌یی تصدیق وتأیید ایدر .

هنوز هرکسك معلومی اولمایان فقرهٔ آتیه‌یی پاشانك خاطراتنه صوك براحترام اولمق اوزره تذکار ایده‌جکم :

قندیه عصیانی اثناسنده روسیه ایمپراطوری ایکنجی آلکساندر برمعتاد لیوادیا مشتاسنه اینمش وعادت اولدیغی وجهله پادشاهده مشارالیهه بیان تکریمات ومصافات ایچون فؤاد پاشانك زیر ریاستنده لیوادیایه برسفارت فوق العاده کوندرمش ایدی . بو اثناده باب عالینك روسیه ایله اولان مناسباتی نازك وایمپراطورك کریدمسئله‌سنی میدانه چیقارمق ایچون احوالدن استفاده یه قالقیشمسی ملحوظ وشایان اندیشه ایدی .

مع هذا فؤاد پاشا ذکاسی سایه‌سنده بویله برتهلکه‌دن اجتنابه موفق اولدی .

مشارالیه لیوادیایه واصل اولدیغی آقشام سرای ایمپراطوریده عائلهٔ حکمداری میانینده چای ضیافتنه دعوت ایدلمش ایدی . بالقونده اوطورلدیغی اثناده فؤاد پاشا کندی فنجانینه بالالتزام شکر قویمادی .

بو حالك فرقه واران ايمپراطوريچه ايله آرالرنده شويله برمجاوبه وقوع بولمشدر :

— پاشا ، شكرى سومز ميسكز ؟

— بالعكس حشمتپناه ، شكرى پك سوه‌رم . الويررکه نبات شكرى اولمسون . [*]

بونك اوزرينه ايمپراطور كوله‌رك :

— امين اولك پاشا، بوراده سزه كريد جزيره‌سندن بحث ايدلميه‌جكدر ، ديمشدر .

مشارالهدن ايشيتمشدمكه علمانك صاريقلرينى الى الآن محافظه ايده‌بيلمش اولمرى پدرينك بر اثر موفقيتيدر .

سلطان محمود بوتون اساسلى اصلاحاتلرك قيافت خارجيه‌ده‌ده آز چوق تعديلاتى ايجاب ايتديكنى دوشونه‌رك شرق قيافتنك استانبولين وفسدن عبارت اولمسنى وهركسك بوصورتله البسه اكتسا ايتمسنى اراده ايتمش ايدى . فقط عزت ملا « خلق نظرنده عدالت صارينك وجوديله قائم عد اولنور » ديه‌رك علمانك بو صورتله تلبسدن عفو ايدلمسنه موفق اولمشدر .

عجبا عزت ملا پاسقالك شوفكرينه واقفمى ايدى ؟ :

---

[*] پاشا بوراده ظريفانه برجناس ياپمش‌اولیور . چونكه‌فرانسزلر قنديه‌يه Candie ديدكلرى‌كى نبات شكرينه‌ده sure candi ديرلر .

« حكامزك قيرمزى لباسلرى ، كديلر كبى ايچنه صيم صيق
« صارلدقلرى كوركلر ، محاكمه اجرا ايتدكلرى سرايلر ، بوتون
« بو وسائط مطنطنه عجبا لازم شيلرميدر ؟ . . »

فؤاد پاشا النده بر قرآن كريم بولندينى حالده وفات ايتدى .

تتبعات علميه‌ده و بر درجه‌يه قدر طبابت تحصيلنده بولنمش ، مطالعه‌نك ، سياحتك ، وقوف بشريتك ومعظمات امور ايله توغلك تعليم ايده بيله‌جكى شيلرى بيلمه‌مش اولان برذات طرفندن بو حالك وقوعى شايان دقتدر . بو اثبات ايدركه اسلاميتك اوروپاده وجودنده اشتباه ايدلمه‌ين برفضيلتى واردر .

* * *

تأمين عدالته مانع اولان اسباب باشليجه ايكى يه منحصر ايدى :

١ — خرستيانلرايچون منسوب اولدقلرى برمذهبك تفوق ورجحانى قبولده‌كى امكانسزلق ،

٢ — الك سربست دوشونن‌لرى بيله بعض مسائلى دين نقطهٔ نظرندن محاكمه‌ايتمكدن منع ايده‌مه‌ين آتاويزم .

اهل صليب الآن افكار ممتازه اصحابنك اسلاميته تفسيرات انجيليه‌دن دها آز عطف اهميت ايتدكلرينى ومدنيتله ائتلاف ناپذير اولان قديم باش كليسانى نشر

واعلاندن منشرح اولدقلرینی ظن ایدرلر .

آتیده‌کی مثال بویله محاکمات بسیطه وسطحیه‌دن تحفظ وجوبنی کوسترمکده‌در :

١٨٧٣ تاریخنده پیغال سوقاغنده مقیم ویقتور هوغونك رسم قبولنده بولنیوردم . زوار میانبده موسیو پول دوسن ویقتور ، موسیو ومادام آلبر غلاتینی ، موسیو ومادام قاتول منده‌س‌ده بولنیورلردی .

ویقتور هوغو شومینه‌نك برکوشه‌سنده بیوك بیقلی ، اوزون صاچلری اوموزیته دوکولمش ، حالندن ممنون اولدیغی چهره‌سندن آکلاشیلان ایری وشیشمان بر ذات ایله آیاقده مباحثه ایدییوردی . آرالرنده برمسئله موضوع بحث اولیوردی .

ادیب محترمك مخاطب شهیری ، برآزده شیوهٔ استهزا کارانه ممزوج ، شاهانه بر سادکی ایله فرانسه انجمن دانشنك عصرك الك گزیده ناثرینه قبولرینی آچقلمه ممتاز بر شرف ومفخرت احراز ایده‌جکندن و الخ .... بحث ایدییوردی. بوذات کوستاو فلوبر ایدی .

— اسلامیتك آتیسی حقنده نه فکرده‌سکز ؟

سؤالنه « صالامبو Salammbô » مؤلفی دیدیکه :

— اسلامیت . . . محو ومنقرض اولمش بر عالمدر .

نه بکلرسکز اوانسانلردن که سالکی اولدقلری دین اونلره کلبدن ــ ملوث بر حیوان ایمش کبی ــ تباعد واحترازی امر ایدر ؟ کوبك .. انسانلرك دوستی اولان بوحیوانی وحشیلر بیله دائرهٔ صمیمیت ومحرمیتلرینه قبول ایدرلر .

نهایت اوقونان بر شعر بنی موقعمی ترکله یواشجه شومینه یه یاقلاشمغه سوق ایتدی .

شعرك انشادی ختام بولنجه :

ــ عفو ایدرسکز موسیو فلوبر ، دیدم ، سزه بر سؤال ایراد ایتمه مه مساعده بیورورمیسکز ؟

ــ های‌های ، مع‌المنونیه .

ــ مسلمانلر کوپکه فنا معامله‌می ایدییورلر ؟

موسیوفلوبر سؤالده‌کی اهمیتی تقدیر ایدنلره مخصوص بر صدا ایله جواب ویردی :

ــ حایر . . حتی کوپکی بسله‌دکلرینه وکرك یایا کرك سواری اوله‌رق کزرلرکن سوقاق اورته‌سنده اویویان بو حیوانجغزلری راحتسز ایتمه‌مکه چالیشدقلرینه دقت ایتدم .

ــ اوحالده خوشکزه کیتمدیکنی براز اول اعتراف ایتدیکمکز تباعدواحتراز کیفتیله بواهتمام وشفقتی ناصل تألیف ایدییورسکز ؟ بونك البته بر سببی اوله‌جق .

جریان ایدن محاوره‌یی دیکله‌مش اولان حضار بحثه قاریشدیلر :

— هانکیسنی ؟ . .

— شمدی ایضاح ایدرم، دیدم . موسیو ویقتور هوغو نقل ایتمکده اولدیغی بر حکایه‌نك اورته‌سنده سوزینی کسدی وه اکر بوراده قادینلر بولنماسه‌یدی دوام ایده‌جکدم » دیدی .

— عینی سبب بنی‌ده سوزه باشلامقدن منع ایدییور . ایچکزده انجیل شریفی وفیلوزوف رابه‌له‌نك اثرنده بر پارسلی‌یه اویناندیغندن بحث ایتدیکی اویونی اوقومش اولانلر دین اسلامك بدویلره بعض حیوانات ایله مناسبات جنسیه‌ده بولنمغی نیچون منع ایتدیکنی آکلایه‌جقلردر .

اکر بر شی بوتون اساساتیله بیلنمیورسه هیچ بر شی بیلنمه‌یور دیمکدر . علم دیمك تدقیق و تعمق دیمکدر .

پرنس دولینی دیمشدرکه : « اکر تجدد ، محاسن ، اصالت، عقل وذکا بولمق ایسته‌یورسه کز آسیاده کلوب کچنلری تأمل وتدقیق ایدیکز . »

* * *

قرأن (عظیم الشان)ك اکثر احکامی بزم افکار

واخلاقزله قابل تأليف اولماديغى ايچون بز اونك ادراك معانيسندن عاجز وقاصرز .

مسلمانلر كنديلرينه واقع اولان مهاجماتى بزه رد وتوجيهده اصلا تأنى ايتميورلر . جهات ماديه وعلميه‌دەكى تقدمزى تصديق ايتمكله برابر بر قاچ كشينك ثروت وعلم وفضيلتى عمومك سعادتنى تأمين ايده‌ميه‌جكنى بيان وقواعد حفظ‌الصحه‌يه رعايت امرنده وتشكلات خلقيه واجتماعيه مبحثنده بزه متفوق ومرجح اولدقلرينى ادعا ايدرلر .

فى‌الواقع استحمام و آبدست صورتيله تأمين‌ايتدكارى نظافت وطهارت ابدان قضيه‌سى سلسلهٔ مراتب بشريه‌ده مسلمانلره برموقع بلند وممتاز تأمين ايدييور .

حدثيات ولوثياندن تطهر مسئله‌سى كونده بش دفعه تجدد وتكرر ايدن عبادت وطاعتك اك برنجى شرط مقبوليتى اولديغى ايچون هراحتياج طبيعينك دفع وتطيمننده صوقوللانيرلر .

ممالك‌سائره‌ده معتاد دكل‌ايكن عالم‌اسلاميتده بالغ‌ورشيد قادينلره وارنجه‌يه قدر هركس آيده بر چوق دفعه‌لر استحمام ايدرلر .

قادين واركك آراسنده وقوع بولان مناسبات‌وتقربات

جنسیه کذا غسل واستحمامی موجبدر .

اك فقیر مسلمان محلاتنده بیله بزم متمدن مملکتلرمزك قالدیرم ودیوارلرینی تلویث ایدن احوال و آثار کورولمز .

چامورلی ویا توزلی آیاق قابی ایله بر مسلمان خانه‌سنه کیرمك ، هر هانکی بر تماس ملوثه کیرلنمش بر آلی اوزاتمق ... بونلراوقدر قبا نزاکتسزلکلردرکه مخاطبکز بو مناسبتسزلکی درحال حس ایتدیریر . بری تمیزلکه قارشی حرمتکار ، دیکری لاقید اولان ایکی اوروپالیدن پیسلکله مألوف اولان ، برسفیربیله اولسه ، بردیلنجی یه ایدیلندن فضله حرمته مظهر اولاماز .

بومشاهدات وتبیینات مسلمانلرله مناسبت وعلاقه‌سی اولانلره دقت ایدلمسی لازم کلن نقطه‌لری تعیین ایدر .

اساس اعتباریله عوام پسند اولان اسلامیتك یوکسك برقانونی واردرکه بوقانون بوتون موادتزیینیه‌یه وقادینلرك مجوهراته یوزده ایکی بچق نسبتنده بر رسم طرح ایدر [*] . اعصار اخیره‌یه قدر بوصورتله طوپلانان مبالغ حال ضرورت وسفالتده بولنان صنعتکارانه تدارك آلات ووسائط ایچون توزیع اولنوردی .

شریعت اسلامیه‌نك شرابی وبوتون مسکراتی استعمالدن

[*] مؤلف زکاتی قصد ایدییور . (للمترجم)

منع وزجر ایتمش اولمسی سایه‌سنده مسلمانلر بینندهکی مسئلهٔ اجتماعیه اساسندن حل ایدلمشدر . عینی قیدمنوعیت بزده‌ده موضوع اولسه ، بوتون شهرلرمزك سوقاق واسکله‌لرینی طولدیران میخانه‌لر ومداوملرینك حاصلات یومیه‌لرینی آلمغله برابر ایشلدیه‌جك اجرتلرینده چکن ، مصارفی بك یوکسکلره چیقان ، حیات وصحت عائله‌یی تسمیم واماته‌ایدن ، ارباب شیخوختی عمومك شفقت ومروتنه التجا ایتدیرن ، خسته‌خانه وحبسخانه‌لری طولدیران آلقول مبتلالرینی تزیید ایدن ، منابع حیاتیه‌یی بیله زهرله‌ین قیش صالونلری ، عمومه مختص صیفیه‌لر سد ورفع ایدلسه وظائف بشریه‌دن قطع نظر حقوق انسانیه محفوظ ومؤمن قالیردی .

مسلمانلر ، مدنیتمزك معروض اولدیغی مهالکی کوره‌رك ، اونی محترق اولمش برقماشك بقیهٔ ماتهبه‌سنه بکزه‌تیرلر .

دوشونورلرکه : شاید مدنیت ، جمعیت ایچنده برقاعدهٔ اساسیه موجود اولماسندن طولایی ، برهرج مرج ایچنده محو ومنقرض اولمشسه او آرتق انقاض وبقایاسندن تکرار کسب وجود ایده‌مز . فقط کندیلرینك مذهبی ، فقدانی بویله معلول مدنیتلری آتیاً منافع اعداد وتولیدینه غیرصالح قیلان ، انتظام اخلاقیی هرشیئه قارشی التزام ومحافظه‌ایدر .

مسلمانلر دیرلرکه :

« سز بزی اخلاق ومعنویاتمزی بوزمش اولمغله اتهام
« ایدییورسکز . حال بوکه بوتون بیوك شهرلریکزده عیش
« وعشرتی تأبیداً دوام ایتدیره‌ن وقادینلریکزی، قیزلریکزی
« بالولرده ، محال ذوق وطربده عالمك انظار مشتهیانه سنه قارشی
« آچیق صاچیق چیقاران واونلری هراوکسنه کلنك قوجاغنه
« براقان سزلر معنویاتی چورومش انسانلر دکلیسکز ؟

« بزی جهالتله مؤاخذه ایدییورسکز . مسعودانه
« یاشامق خصوصنده سزك اصول تعلیم وتدریسکز بزم
« طرز تربیه‌مزدن دها آز حائز قیمتدر . ضروب امثالمز
« وچوجقلرمزه اوکرتدیکمز قواعد عقلیه سایه‌سنده
« اولادمز بر کوچك انسان کبی حرکت ایدرلر . حال بوکه
« سزده انسانلر وحتی عالملر کوچك چوجقلر کبیدر .

« مأمورلرمزی ارتکاب وارتشاایله اتهام
« ایدییورسکز . اوروپانك شرقه کوندردیکی پسپایکان
« خلقك اخلاقی منتظم اولسه‌یدی بو حالر وقوع
« بولورمیدی ؟

« اصول عدلیه‌مزدن شکایت ایدییورسکز . عینی وجهله
« بزمده سزك اصول عدلیه کزدن اشتکایه حقمز واردر .
« جزائرده سزك یکانه قانونکز استبداد وتحکمدن باشقه

« برشی دکلدر : ویرکو نامیله صویوب صوغانه چویرمك ،
« استملاك نامنه غصب وغارت ایتمك ، صور واشکال مختلفه
« آلتنده تحقیرات وتذلیلات . . . ایشته بزه تطبیق
« ایتدیکگز عدالت !

« ولوکه بزم قانمزسزلغمزایچون مبذولاً آقسین . هرحالده
« بزه یاپدیغگز معامله کندیکزه وطنداش یاپدیغگز مستملکات
« زنجیلرینه روا کوردیکگز معاملاتدن دها ایی دکلدر .

« بزی حکم قدره ایمان ایتمکله تخطئه ایدییورسگز .
« اوت ، بز بوتون حسابلرینی قوانین طبیعیه نك لایتغیرلکنه
« استناد ایتدیرن مهندسلریکز ، عالملریکز ، فیلوزوفلریکز
« وکشفیاته چالیشان انسانلرکبی مقدراته ایمان ایدنلردنز .
« بز موته وبوتون مصائب و بلایایه قارشی توکل ایدر
« و « قدر بویله ایمش » دیرز . بوندن اوته سی ایچون بزه
« مقتدابه اولان حضرت فخرکائناتك قول رسالتپناهیلریدر .

« برکون زیارت مقصدیله نزد پیغمبریه بر
« عرب کلمش ایدی . میانه ده شویله بر محاوره جریان
« ایتمشدر :

« — دوه کی نره یه براقدك ؟
« — قپوکزك اوکنده براقدم یارسول الله .
« — بر یره باغلادکمی ؟

« — حایر ، حفظ‌الهی‌یه تودیع ایتدم .

« — اویله ایسه خطا ایتدك . اك اول اونی بر یره
« باغلامق بعده صیانت سبحانیه‌به ترك و تودیع ایلك
« لازم ایدی .

« آیات قرآنیه‌دن برینك تفسیرینی حاوی اولان
« هرشیئك بر سببی واردر » مألنده‌کی حدیث شریف
« یاردم ایت ، جناب حق‌ده سکا عون‌الهیسنی رهبر ایدر »
« ضرب مثلنك بر مقدمه‌سیدر .

« خرستیانلغك عفو وغفرانه واحکام قضایه متعلق
« اولان عقیده‌سی قدره ایماندن دها زیاده امیدشکندر .

« اسلامیتی بیلمدیککز ایچون اسلامده‌کی رقیت ایله
« اوان اخیره‌یه قدر روسیه وبره‌زیلیاده جاری اولان
« اسارتی بربرینه قاریشدیرییورسکز .

« مسلمانلر آراسنده قطعیاً اسارت یوقدر . هپسی‌ده
« قرده‌شدرلر . فقط انجیلده مبین معناده دکل . احکام
« جلیلهٔ قرآنیه‌یه توفیقاً مسلمانلرك کافه‌سی عینی حقوق
« ووظائفی حائزدر .

« خرستیانلقده اولدیغی کبی اسلامیت قرون وسطا
« سرفلری ، روس موژیقلری ، مستملکات زنجیلری
« کبی بر مذهب مشترکه تابع اولان انسان سورولرینی

« اراضی ایله برابر قابل نقل وبیع برمتاع صورتنده اصلا
« تلقی ایتمهمشدر .

« شریعتمزك طانیدیغی اسیرلر مشرکین ایله واقع
« محاربانده الده ایدیلن کیمسهلردر . بونکله برابر
« بونلرك چوجقلری ، اسلامیتی قبول و اهتدا بیله
« ایتسهلر ، قیدرقیتدن قورتولهمازلر .

« أولرمزی اداره ایدن چرکس قادینلری ، اسکی
« مملوکلر ویکیچریلرده اسیر دکلدرلر . بعض مملکتلرده
« ابوینك ایچنده غلطان اولدقلری سفالته چارهساز اولمق
« ویاخود پاره قازانمق ایچون اولادلرینی پاره مقابلنده
« صاتمقلری پك اسکی زماندن بری جاری براصولدر . مساوات
« اسلامیه نقطهٔ نظرندن بومسلك بیحددر . نهقدر
« اسیرلر واردرکه پاشا ، جنرال ، ناظر اولمشدر !..

« حتی همان بوتون سلاطین اسیر والدهلرك برر
« محصول ذریتیدرلر .

« آفریقای مرکزیدن کان زنجی اسیرلر مصرده
« وتورکیاده بینظیر برسعد طالع بولورلر . اسارت
« مدنیت حاضرهنك ایلك مرحلهسنه بیله یاقلاشمامش
« اولان وحشیلر ایچوندر . اکر بونلرك عسکره آلنمسی
« وکاربانلرله نقل ایدلمسی برطاقم اعتراضات محقهیه میدان

« آچیورسه بیلنملیدرکه بوخطا اسلامیته عائد دکلدر .

« سیقستین کلیساسنده سسلرینك ایچه‌لکی محافظه
« ایدلمك مقصدیله خادم حالنه کتیرلمش اولان کیمسه‌لر
« حقنده اولدیغی کبی بزده‌کی طواشیلر مسئله‌سنك
« مسئولیتی‌ده اسلامیته عطف ایتمك بر حقسزلقدر .
« نه‌قرأن کریم نه‌ده انجیل شریف سوءاستعمالاتدن طولایی
« مستحق مؤاخذه وتنقید اولامازلر .

« سزك فکرکزجه بزم سقوط حاضرمزك سببی
« تعدد زوجاتدر . سوزی سالم بر نتیجه‌یه ایصال ایچون
« بر آرالق شعشعهٔ کمالی جهان انسانیتك کوزلرینی
« قاماشدیران عرب مدنیتی‌ده تعدد زوجاتك محصولی
« عد ایتملیدیکز .

« بواصول اساساً سزده جاری ایدی . عزیزلر
« صره‌سنه ادخال ایتدیککز شارلمانینك زوجه‌لری
« متعدد ایدی . شارلمانینك اوغلنك ایلك ایشی أقس
« لاشاپه‌ل حرمنی طاغیتمق اولمامشمیدی ؟

« حتی شو صوك زمانلرده پروتستانلغك واضعی
« اولان لوتر ؛ زوجه‌سنك چیرکین ، فنا قوقولی اولدیغی
« وچوق دوزکون استعمال ایتدیکی ایچون هس لاندغراونه
« برقادین دها آلمغه مساعده ایتمه‌مشمیدی ؟

« جهازی ده زوجه سنه زوج ویردیکی ایچون قادین موقع
« اجتماعیلری الك بیوك کیمسه لره ده ازدواجه مقتدردر
« وکندیسنه ویریلن جهازی اداره وثلثنه تصرف ایدر و اوك
« صاحبه سی اولور . اسباب مستعجله سببیله خانهٔ زوجی
« ترك ایده بیلیر . اکر زوجنك ثروت واقتداری یوقسه
« قادین هدایایه ومسافره شامل اولمامق شرطیله عائله نك
« طعامنی تدارك واحضاره مأموردر . بعض اختلافات
« ومنازعاتده قادینك یمینی زوجك یمینندن قوتلی طوتولور .

« تعدد زوجات مجبوری دکلدر . بر آدمك ایکی
« قاریسی اولورسه امین اولملی که چوق دفعه ایکنجی زوجه یی
« برنجیسی انتخاب و آرزو ایتمشدر . چونکه کندیسی ده
« خسته در .

« اکر تعدد زوجات مسئله سنك ، محاط اولدیغی تقییدات
« سببیله ، حقیقی مؤمنلرجه تطبیقی مشکل اولدیغی
« نظر دقته آلینیرسه اعتراف ایدلملیدر که مسلمان قادینی
« خرستیان همشیره سنك مرحمتنه دکل غبطه سنه
« شایاندر . بعض نادرات مستثنا اولق اوزره مسلمان
« قادینی ، سوء استعمالاتی قرأن مبین قدر باشقه هیچ
« بر دین منع ایده مه مکده اولدیغی ایچون ، حالندن
« مشتکی دکلدر .

والحاصل مسلمانلر : اسلاميتك براختلال شديد شكلنده دكل اسرائيليت وخرستيانيتك ، ترقيات زمانه كوره، انكشافى صورتنده ظهور ايتديكنى سويلرلر .

مسلمانلر حضرت موسى يى برپيغمبر وحضرت عيسى يى « روح اله » عد وخرستيانلغك اقانيم ثلثه سنه وتوراتك بحث ايتديكى خالقه كنديلرينك غفورالرحيم وارحم الراحمين اولان « الله » لرينى تقديم وترجيح ايدرلر .

ابن مريمه اولان تعظيم وتكريملرى بالذات جناب مريمه ده شاملدر . باپا طقوزنجى پى طرفندن قاتوليك معتقداتى ميانه ادخال قلنمش اولان « حمل مريم » اسلاميتك اون ايكى عصردن برى پايدار اولان عقايدى زمره سندندر .

اسلاميتك ارتداد تشبثانه نه درجه يه قدر مقاوم اولديغنى لايقيله آكلايه بيلمك ايچون عقائدينك فوق العاده بسيط اولديغنى وخرستيانلغك وعد ايتديكى مكافات اخرويه نك برشكل معنويده بولنمسنه مقابل حضرت محمد عليه السلامك بومظهريت اخرويه يه بر شكل ماديتده مزج وعلاوه بيوردينى نظر دقته آلماليدر .

برنجى ناپوليون « خرستيانيت بر تهديد ووعيد واسلاميت بر لطف ووعددن عبارتدر » ديمشدى . بوطرز محاكمه دقتله تأمله محتاجدر .

اهل اسلامك حال حاضرينه بيهوده اعتراض ايدلمكده وچونكه روما ايمپراطورلغنك سقوطندن اون آلتنجی عصره قدر مشعل كش ترقی اولان عامل يكانه‌نك « اسلاميت » اولديغی اونودلمقده‌در .

اكر اسلاميت اولماسه‌يدی بزنه ايپوقراطی ، آرسطوئی ، رونه‌سانس دورينی احضار ايدن كشفيات علميه‌ئی ونه‌ده بدايع صناعت عربيه‌ئی آكلايه‌مازدق .

تشكلات سائره‌ده اولديغی كبی اسلاميت‌ده ـ معارف عموميه علم ايله متناسباً ترقی ايتمك شرطيله اوروپانی بی‌پايان برمسلك ترقی يه‌سوق ايدن اصول طبع وتمثيلك كشف وايجاد اولديغی كوندن بری ـ قوانين حياتيه‌يه تبعاً بولنديغی ذروهٔ تعاليدن حضيض انحطاطه سقوط ايتدی .

ظلمت جهل ايله مستور قالنجه مسلمانلرده اسلاميتدن اوزاقلاشمغه باشلاديلر .

فرقان كريمده مبين ده‌موقراتيك تشكلات آنطونين ، شارلماني ، بيوك پترو كبی داهيلر النده برنعمت عظمی اولەرق استعمال ايديلەمديكی ايچون مصيبتلرك اڭ چركينه ، استبداد وتحكمه مبدل ومنجر اولدی .

فقط اسلاميت هنوز واصل حد انتها اولمامشدر .

علم چينده بيله اولسه آرايكز — علم تصادف

ایده بیله جکلری ظن ایتدیکلری یرلرده آرادیغلری آواره بر بینك حیوانکز اولمليدر — هم جنسنه اك زیاده مفید اولان نزد الهیده مقبول وممدوحدر — دین نامنه اصلا ابراز شدت ایتمه یکز : حقیقت خطالرله میدانه چیقار . — حرستیانلر انجیله کوره محاکمه ایدیله جکلر واونلری باشقه صورتله محاکمه ایدنلر خائن اوله جقلردر — بر آدمی قتل ایدن بر عالمی قتل ایتمش اولور — بر انسانك حیاتنی قورتاران نوع بشرك حیاتنی قورتارمش کبیدر — جنات عالیات اقدام امهات آلتنده در .

کبی احکام وحکمیاته استنادایدن وایکی یوز میلیوندن فضله انسانك قلبنه قویاً یرلشن وهنوز برچوق مهتدیلر استجلاب ایدن ، افرادی ایچنده ملحد وریبی ظهور ایتمه ین بردین ارباب حکمت ورجال حکومتجه منقرض برموجودیت کبی دکل هنوز خفی بر قوهٔ حیاتیه یه مالك و تنمو وتجدده مستحق بر عضویت ، بر عامل ترقی صورتنده تلقی اولنمليدر .

بن دیرم که اك ظالم واك غیر معقول اصوللرك مقبول ومظفر اولدیغی شو مدهش انتظامسزلق عالمنده حرستیان ناطقه پردازانی ایله بلاغةً مناقشه یه مستعد مأمورین روحانیه جه مظهر صحابت اولان اسلامیت آوروپا پای تختلرنده بر چوق طرفدار بولدیقدر .

بالرضا اهتدا ايدنلر انكلتره‌ده نادر دكلدر . بالخاصه لوردلر قماره‌سی اعضاسندن بر ذاتك اهتداسی شرقده مشهوردر .

اجرا ايديلن تحقيقاته نظراً يالكز ليورپول شهرنده : ١ انكلتره كليساسی قهرمانی ، ٢١ عينی كليسانك لايقی ، ١ قاتوليك كليساسی پاپاسی ، ٣ لايق ، ٥ وهلسلهيهن ، ١ تثليثی قبول ايتمهين حرستيان ، ١ كوی پاپاسی ، ١ پروتستانلغك اصوليون شعبهسنه منسوب ، ١ لوتهريهن ، ١ روم اورتودوقس ، ٢ صالوتيست ، ١ سوده‌نبورژيين ، ١ سپريتوآلسيت ، ٢ موسوی ، ١ ملحد ، ٢٠ اطفالكه جمعاً آلتمش درت كيشی اسلاميتی قبول ايتمشدر . بونلرك ايچنده ايكيسی موسوی اولمق اوزره طقوزده قادين واردر .

بر آز صوكره اقوام اسلاميهنك موجب ضعفی اولان بيوك سبب ايله بونك نه‌قدر قولای قابل تشفيه اولديغی كوره‌جكز .

* *

بك چوق كيمسهلر واردركه حائز اولدقلری اقبالكار وشماتت‌خيز عنوانلره ، رتبهلره ، نشانلره رغماً نظردقتك كنديلرنده ارتكازينه مستحق دكلدرلر . اونلره حرمت

ایچون کچرکن شویله بر باقیش کافیدر .

قیمتلری ذاتلرنده مندمج بر طاقم ذواتده واردرکه ظلام لیل ایچنده نشر انوار ایدن نجوم کبی کتلهٔ بشریه فوقنده شعشعه نثاردرلر . بعضاً بونلرك قدر وقیمتی ــ کندیلری محو وکمنام اولدقدن صوکره بیله ضیالری بزی تنویرده دوام ایدن بیلدیزلر کبی ــ حیاتدن دامن کش استغنا اولدقلرندن صوکره آکلاشیلیر .

آسیانك بر چوق زمان اول یتشدیردیکی الك شایان دقت بر ذاتی قارئمه تقدیم ایتمك ایستهدیکم شو صرهده بو وبونك کبی بر چوق ملاحظات مفکرهمی تسخیر ایدییور .

بحث ایتمك ایستهدیکم ذات میرزا یعقوب خان ملقومدر . مومی الیه ۱۸۱۵ سنهسنده اصفهانده برارهنی عائلهسندن تولد ایتمشدر . بیوك والدهسی ژان ژاق روصونك اقرباسندن بر فرانسز ، عموجهلرندن بری مسلمان ایدی . حتی یعقوب ملقوم خان بیله برای تحصیل هندستانه سوق و اعزام ایدلمزدن اول غرهغور بیهن مذهبی اوزره تربیه ایدلمش ایدی .

یعقوب خان وطن اصلیسنه عودت ایدنجه منسوب اولدیغی عائلهنك برعصردن بری روس محمیسی اولمسندن ناشی

تخصیص ایتدیکی وظیفه‌یی ... ومی الیهی بوکا حاضر لامق ایچون، دها اوان تحصیلنده تلقین وافهام ایتدی .

ملقوم خانی بلا فاصله اون سکز سنه ایفا ایتدیکی ایرانك لوندره سفارتنه تعیین اولندیغی کوندن بری بوتون قابینه‌لر طانیمشدر .

پدری یعقوبی ، کندیسنك برمعاون وتلمیذی موقعنده براقه‌جق درجه‌ده، تعلیم واحضار ایتدکدن صوکره افکارینی ایرانه اوصورتله ادخال ونشر ایتدیکه بدایتلرنده شاه بیله بوافکاره تمایل ایتدی . براز صوکره بو اصلاحات دینیه جامغلره انتشار ایتدی .

دین اسلامیتده ریاست وامامت مذهبیه‌ده قیدمنصوبیت اولمیغندن عرکس ، اخلاق واطواری تلقین حرمت ایتمزسه دوچار تحقیر وتزییف اولمق تهلکه‌سنی کوزه آله‌رق ، عبادات وطاعاتده ایفای امامت وریاست ایده‌بیلیر .

قرآن مبینك احکامنه توفیقاً واقع اولان بوتنسیق اسلامیت تشبثی اویله برموفقیتله تتوج ایتدیکه مقدما بوتشبثه اشتراك ایتمش اولان شاه بونتیجه‌یی کوره‌رك شبهه‌لنمکه باشلادی وقدرت حکمرانیسنك دوچار ضعف اولمسندن قورقه‌رق ملقوم خانی تبعید ایتدی .

ملقوم خان ممالك عثمانیه‌یه، بغداده چکیلدی . بوشهر

بنت محمد (صلعم) حضرت فاطمه ایله خلفای راشدیندن حضرت علینك مخدوملری جناب حسینك بر محاربه‌ده شهید اولدیغی کربلا یولی اوزرنده کائندر .

معلوم اولدیغی وجهله مذهب شیعه‌یه منسوب اولان اهل‌اسلام حضرت حسینی همان جناب پیغمبر درجه‌سنده مظهر تعظیم و تکریم ایدرلر . بر ایرانینك اك بیوك املی کربلاده دفن اولنمقدر .

طلوملر ایچنده اجسادی حامل اولان اوزون دوه قطارلری بر چوق فرسخلردن متشکل کذرکاهلرینه وباتخملری نشر ایدرلر . بویله اولمقله برابر تربهٔ حضرت حسینی زیارت ایچون ینه بر چوق خاجیلر کربلایه قدر شدرحل ایتمکدن چکینمزلر .

بواحوال اصلاحات دینیه طرفدارانینك ملقوم خان اطرافنه جریان واجتماع ایتمسنه اعداد وسیله ایتدی .

شاه بو دفعه دخی قیام ایده‌رك مومی‌الیهك بغداددن ابعادی ایچون حکومت عثمانیه‌یی اقناع ایتدی . بونك اوزرینه‌درکه ملقوم استانبوله کلش وپدری‌ده کندیسنه اوراده التحاق ایله‌مشدر .

بو ذاتلره ایلك تصادفم آرامزده تأسیس صمیمیت ایتدی . بر چوق سنه‌لر بوپدر ایله اوغلی همان هرکون

تخصیص ایتدیکی وظیفه یی ... ومی الیهی بوکا حاضر لامق ایچون، دها اوان تحصیلنده تلقین وافهام ایتدی .

ملقوم خانی بلا فاصله اون سکز سنه ایفا ایتدیکی ایرانك لوندره سفارتنه تعیین اولندیغی کوندن بری بوتون قابینه‌لر طانیمشدر .

پدری یعقوبی ، کندیسنك برمعاون وتلمیذی موقعنده براقه‌جق درجه‌ده، تعلیم واحضار ایتدکدن صوکره افکارینی ایرانه اوصورتله ادخال ونشر ایتدیکه بدایتلرنده شاه بیله بوافکاره تمایل ایتدی . براز صوکره بو اصلاحات دینیه جامغلره انتشار ایتدی .

دین اسلامیتده ریاست وامامت مذهبیه‌ده قیدمنصوبیت اولمیغندن عرکس ، اخلاق واطواری تلقین حرمت ایتمزسه دوچار تحقیر وتزییف اولمق تهلکه‌سنی کوزه آله‌رق ، عبادات وطاعاتده ایفای امامت وریاست ایده‌بیلیر .

قرآن مبینك احکامنه توفیقاً واقع اولان بونسیق اسلامیت تشبثی اویله برموفقیتله تتوج ایتدیکه مقدمابو تشبثه اشتراك ایتمش اولان شاه بونتیجه‌یی کوره‌رك شبهه‌لنمکه باشلادی وقدرت حکمرانیسنك دوچار ضعف اولمسندن قورقه‌رق ملقوم خانی تبعید ایتدی .

ملقوم خان ممالك عثمانیه‌یه، بغداده چکیلدی . بوشهر

بنت محمد (صلعم) حضرت فاطمه ایله خلفای راشدیندن حضرت علینك مخدوملری جناب حسینك بر محاربه‌ده شهید اولدیغی کربلا یولی اوزرنده کائندر .

معلوم اولدیغی وجهله مذهب شیعه‌یه منسوب اولان اهل‌اسلام حضرت حسینی همان جناب پیغمبر درجه‌سنده مظهر تعظیم و تکریم ایدرلر . بر ایرانینك الك بیوك املی کربلاده دفن اولنمقدر .

طولملر ایچنده اجسادی حامل اولان اوزون دوه قطارلری بر چوق فرسخلردن متشکل کذرکاهلرینه وباتخملری نشر ایدرلر . بویله اولمقله برابر تربهٔ حضرت حسینی زیارت ایچون ینه بر چوق خاجیلر کربلایه قدر شدرحل ایتمکدن چکینمزلر .

بواحوال اصلاحات دینیه طرفدارانینك ملقوم خان اطرافنه جریان واجتماع ایتمسنه اعداد وسیله ایتدی .

شاه بو دفعه دخی قیام ایده‌رك مومی‌الیهك بغداددن ابعادی ایچون حکومت عثمانیه‌یی اقناع ایتدی . بونك اوزرینه‌درکه ملقوم استانبوله کلش وپدری‌ده کندیسنه اوراده التحاق ایله‌مشدر .

بو ذاتلره ایلك تصادفم آرامزده تأسیس صمیمیت ایتدی . بر چوق سنه‌لر بوپدر ایله اوغلی همان هرکون

كوردم . هر ايكيسى ده طانيديغم ذوات آراسنده الك بيوك مجدد افكار ايديلر .

* *

بيوك آدملرك قيمت حقيقيه‌لرى اظهار ايتدكلرى حسيات خودنا·انديشيده وخصملرى حقنده كى طرز محاكمه‌لرنده مندمجدر .

يعقوب خانده هيچ بر عاديلك ، هيچ بر انديشهٔ انانيت ، هيچ بر ميلان اقبال وثروت وحتى ، هومرك ديديكى كبى ، « او قدر اضطراباتك مسببى اولان حريص و منحوس معده » دوشونجه‌سى يوقدى . بك چوق كيمسه‌لرك بيلمديكى روح اسلاميت حقنده‌كى وقوفى بو ذاته مديونم .

« مسامرات قسطنطنيه » اسمنده‌كى ايلك اثرم مشاراليه ايله اولان مصاحبه‌لرمزك ثمره‌سيدر . بن اونك اسلاميتك قوهٔ حياتيه‌سنه دائر اولان اعتقاد واعتمادينه اشتراك ايدرم . چونكه اسلاميت متشبث بر مركزه مالك و اوزرى قادرلره مستور بر وولقاندر .

سبب استغراق و اهمالى سائر اصول مذهبيه‌يى آيران ريبيلكده دكلدر . يالكز اسلاميتدركه سالكلرى ايچنده دينسزلر بولنماز .بوكذلك اساسنك ضعفندن ده منبعث دكلدر ،

چونکه هر سنه چینده ، آفریقاده ، هندستانده بیکلرجه انسانی ، غیر قابل افتراق بر صورتده ، جذب وصورت قطعیه‌ده کندیسنه ربط ایدر . کندیلریله کوروشوب قونوشدیغم میسیونرلرك کافه‌سی‌ده بونقطه‌ده متفق الرأیدرلر . تخطر ایدرم که غلطه‌ده سورمادلهنك اداره ایتدیکی معاینه‌خانه‌یی زیارت ایتدیکم زمان، کندیسنه، برای تداوی مراجعت ایدنلر میانینده تبدیل مذهب ایتدیره بیلدیکی کیمسه‌لر بولنوب بولنمدیغنی مومی‌الیهایه صورمش و :

— مسلمانلردن تبدیل مذهب ایدن قطعیاً یوقدر . حتی بویله برتجربه‌یه بیله لزوم کورمیورز .

جوابنی آلمش ایدم .

استاتیستیکلر اثبات ایدییورکه اسلامیت بردین اولمقده باقی‌قالدقجه بولوندیغی زمینده هرنوع استرقابلره مقاومدر . واقعا شمدی قرطبه ، بغداد ، قاهره دارالفنونلرینك نشر علوم ایتدکاری زمانلرده اولدیغی کبی بر مرکز التماعی بولنمیور وایکی عصردن بری آوروپایی تیتره‌تمیورسه‌ده بو حال مشعل مدنیتی ایادیٔ اخرایه نقل وتودیع ایتمش اولان اصول طباعتك کشفندن وچینك دخی ترقیسنی منع وتقیید ایدن سببدن منبعثدر .

چین اوچ بیك سنه‌دن بری هیه‌روغلیفلرینه باغلانوب

قالدیغی ایچون بولندیغی نقطه‌دن آیریله‌میور، ایلریله‌یه‌میور .

تورکلر، عجملر، عربلرده، برلازمهٔ ترقی اولان انتشار علومه یازیلری مساعد اولمدیغی ایچون اولدقلری یردن ایلری‌یه گچه‌میورلر .

بر اسم خاصه ، بر عبارهٔ فنیه‌یه ، بر افادهٔ جغرافیه‌یه تصادف ایتسه‌لر حروف صوتیه‌لری اولمدیغی ایچون — هله بوکا ایلك دفعه اوله‌رق مصادف اولمشلرسه — اوقویه‌مزلر. مثلا Orléans, Vienne, Revision کلمه‌لرنده‌کی حروف صوتیه خذف ایدیلیرسه بزم یازیمزله تورك یازیسی آراسنده‌کی فرق — واقعا براز مبالغه‌لی وفقط غایت واضح اوله‌رق — آکلاشیلیر . آتیده‌کی مثال اونلرك کلمه‌لرندن بربرینه نه‌قدر ضد ومخالف معانی استخراج ایدلدیکنی کوستریر .

برشرق ضرب مثلی واردر : « الصبر مفتاح الفرج » . بوراده‌کی صوك کلمه سعادت معناسنه‌درکه (ف ، ر ، ج) حرفلرینك بربرینه یاقلاشمسیله ترکب ایدر . حال بوکه بو اوچ حرفك تشکیل ایتدیکی کلمه‌نك بر چوق معناسی دها واردر . بومعانی میانینده (کیسه) ، (آلت تناسل نسا) داخلدر . آوروپالی بر مترجم بوکلمه‌یه شرقلیلری شائبه‌دار ایده‌جك قبیح بر معنا ویرمك صورتیله ضرب مثلی کویا ترجمه ایتمشدر . ناصل که آلمانجه‌یه وقوف ادعاسنده بولنان

بعض کیمسه‌لرده Mansbild کلمه‌سنی « تصویر انسانی »دیه ترجمه ایدرلر .

« راکد صو بوزولور ، صاف وشفاف قالمسی ایچون آقالیدر» بوتورك ضرب مثلی حال توقفده بولنان ملتلرك حالنه شایان تطبیقدر . بویله محکوم توقف اولان اقوامك انحلالی اقوام سائره‌نك قانون ترقیه اقتفاءً دها زیاده نشو ونمالرینی تأمین ایدر .

تحصیل علوم و فنونه خواهشکر اولان شرقلیلر بر لسان اجنبینك معاونتنه محتاجدرلر . منفعت سیاسیه ، مجاورت حدودیه و مناسبات تجاریه دخی لسان تحصیلنه اونلری اجبار ایدن اسبابدندر . بونك ایچوندرکه روسیه‌یه بی‌پایان بر آتی انکشاف ایتمکده‌در .

روس الفباسنك چین هیه‌روغلیفلرینه و توركیا ایله عجمستانك‌ده بولاشدقلری مغلق عرب خطنه رجحان وتفوقی سببیله غایت وسیع وفسیح الکالر ، کشورلر روسیانك جاذبه‌سنه مجلوب اوله‌جقلردر .

ینه عینی سبب انکلیز لسانینك حاکیتنی مصردن اقصای شرق سواحلنه قدر توسیع ونشر ایده‌جکدر .

حتی برزمان کله‌جك هرقومه ، هرمملکته ، هرکویه مخصوص برچوق لهجه‌لر ایجاد ایتمش اولان قانون ترقینك

تحت تأثيرنده روس وانكليز لسانلرى آراسنده برمصادمهٔ قطعيه وقوع بولهجقدر .

انكلترهنك كرهٔ ارضك بوتون نقاط حربيه‌سنى اشغال ايتمكده واقتصادى مضايقهلر آراسنده صيقيشوب قالان ملتلره فوق‌العاده بسيط اولان صرف ونحو لسانيسنى تقديم ايتمكده فوائدى واردر .

روسيه‌يه كلنجه بوده اوتوزيدى حرفلق زنكين الفباسيله ، اوقناولرى بوتون احتياجات موسيقيه‌يى تطمين ايدن بريانوكبى ، تشكلات صوتيه‌نك بوتون آهنكلرينى احاطه ايده‌رك لغتچه‌سنه آرتق موقع استعمالدن ساقط اولمش لسانلرك بقيه‌سنى وامالات صوتيه‌سنى جمع ايتمك قدرتنى حائزدر .

نه اولورسه اولسون كريده قالمش اقوام ايچون ، لسانلرينى وعينى زمانده يازيلرينى ضايع ايتمهمك ايسته‌دكلرى حالده ، برالفبانك قبولى ضروريدر .

بوحقيقتى بيان وتمهيد ايتمك شرفى يعقوب خانه وموضوع بحث اولان مسئله‌يى بسيط وقابل‌اجرا تدابيرايله ايله حل ايتمك شرفى‌ده اوغلنه اصابت ايتمشدر .

خط عربينك حروف غيرصائته‌سنى آيرمق وبونلرك آرالرينه حروف صوتيهٔ‌متبدله‌يى ادخال ايلهمك كافيدر .

بو بابده واقع اولهجق مساعینك ثمره‌سی آز مدتده رونمون اولور . چونکه استقبال محصولدار افکارکدر .

اوروپایه اك صوك دفعه وقوع بولان سیاحتی اثناسنده ناصرالدین شاهه اك زیاده نظر دقتنی کیمك جلب ایتمش اولدیغنی صوردقلری وقت مشارالیه بلا تردد :

— اك زیاده نظر دقتمی جلب ایدن هولانده‌ده بر ناحیه مدیریدر ، دیدی و براز تأملدن صوکره سوزینه شو صورتله دوام ایتدی :

— فقط قرق سنه‌دن فضله سوره‌ن مدت سلطنتمده تصادف ایتدیکم اك متین آدم یعقوب خان ایدی . اونی طانیه‌مدیغم ایچون پك متأسفم .

قدرت مطلقه ایچنده اختیارلامش بر حکمدار طرفندن بنم محب حقیقی وعزیزم حقنده سویله‌ن بو سوزلره آرتق بن باشقه بر سوز علاوه ایتمیه‌جکم .

* * *

میرزا یعقوب خان استانبول جوارنده کائن حصارده احباسندن احمد وفیق افندینك مسافرةً مقیم اولدیغی خانه‌سنده وفات ایتدی .

احمد وفیق افندی‌ده جالب دقت ذواتدندر . یوکسك بر ذکا ، واسع بر معلومات صاحبی ایدی . عفت وعصمتی

حقنده شبهات عديده‌يى دعوت ايتمشدر . مع هذا احراز ايتديكى مساند ومراتب رفيعه‌نك ايجاب ايتديكندن فضله تهلكه‌لى كورونمدى .

بو حالك سببى محتملدركه مشارالهك دامادلرنده بر اجنبى قانى جولان ايتمسى يعنى ديوان همايون مترجم‌اوللكنده بولنمش‌اولان بر بلغار مهتديسنك اوغلى بولنمسيدر .

غرابت اوصافى مشارالهك آسيای صغراده‌كى مفتش عموميلكدن جلب و براز صوكره پارس سفارت عثمانيه‌سندن‌ده كريه دعوت اولنمسنى ايجاب ايتدى . بوسقوطدن صوكره مشارالیه حصارده كتابلريله، موليه‌رى تورككيه ترجمه‌ايتمكله، ــ عالى پاشانك وفاتنى متعاقب تكرار خدمت دولته داخل اولنجه‌يه قدر ــ آثار علميه نشريله دمكدار اولدى .

عالى پاشا احمد وفيق افندى‌يى طانيمق آرزوسنى حاصل ايدن بر افاده ايله بكا مشارالهدن چوق دفعه‌لر بحث ايتمش وعلم وفضيلتنى تمديحاً « او برجانلى كتبخانه‌در » ديمش ايدى . برباشقه دفعه‌ده « احمد وفيق افندى سلطان سليمان زمانينده فوق‌العاده بر صدر اعظم اولوردى » صورتيله ادارهٔ كلام ايتمش وفكرينى اثبات وتأييداچون‌ده مشارالهك شو منقبه‌سنى حكايه ايلش ايدى :

بر کون معیت مأمورلرندن برینك اوفاق تفك بورجلرندن دولایی احمد وفیق افندیيه شکایت ایدلمش ایدی . مشارالیه مدیونی نزدینه دعوت وادای دین ایچون برمهل تعیین ایتمش وفقط انقضای مهلتی متعاقب ینه شکایت وقوع بولمش ایدی . بونك اوزرینه مشارالیه مأمور مدیونی تکرار جلب ایدهرك صورمش :

— بورایه ناصل کلدیکز ؟

— بیکیر ایله افندمز ،

— چوق اعلا ؛ اوطوریکز .

متعاقباً اللرینی بربرینه ووردرق ایچریيه کیرهن قپوجینك قولاغنه بر قاچ سوز سویلهمش . بر آز صوکره قپوجی تکرار کلهرك بر مقدار پاره کتیروب چیقمش . احمدوفیق افندی کتیریلن پارهیی ایکیيه آییرهرق برقسمنی داینه اوزاتوب :

— بیورك ، بو سزك آلهجغکز .

دیمش ومدیونهده « بوده سزه قالدی » دییوب متباقی پارهیی ویرمش .

مأمور بوندن بر شی آکلایهمایجه دیمشکه :

— تردد ایتمیك ، ویردیکم پاره پازارده صاتدیردیغم آتکزك بقیهٔ بدلیدر !

پارس سفارتندن کریه چاغیرلمسنی ایجاب ایدن سبب ده شایان دقتدر . معلومدرکه سفارتلرك اوراق مخابره سنی حاوی چانطه لر بوتون ممالکتلرده کمرك معاینه سندن معافدر .

برکون احمد وفیق افندی سفارت عثمانیه یه عائد والیسك آچیلمش اولدیغنی کورور . بوندن او قدر متأثر اولورکه چانطه ایله کندیسنه مخصوصاً کوندرلمش اولان توتونك ادخالات رسمنی تسویه ایدنجه یه قدر پك زیاده معذب اولور وموسیو دوطوونه له مراجعتله شکایت وشاید بویله بر حال تکرر ایدرسه حکومت متبوعه سنه مقابله بالمثل یاپیلمسی ایچون مراجعت ایده جکنی واو وقت هانکی طرفك ارتکاب سوءاستعمال ایتدیکی تظاهر ایلیه جکنی بیان ایدر .

ناظر ، مأمورینك لایحطی اولدیغنی سویله ینجه احمد وفیق افندی :

— ظن ایتدیککز قدر دکل أقسه لانس ، بوکون فلان مؤسسه نك سنوی یتمش بیك فرانقلق مجوهراتی رسوم لازمه یی تسویه ایتمکسزین هانکی مجرادن جلب ایتدیکنی بوتون استانبول پك ایی بیلیور ، دیر وبالطبع اختلاف باش کوستریر .

بوندن باشقه احمد وفیق افندی تورکلری تحقیر ایدن بر پیه سك اویناندیغی کیجه ایمپراطورك تیاترو لوجه سندن

کمال شدت وحشونتله جیقدیغی ایچون اوچنجی ناپولیون کندیسنه کوجنمش ایدی .

شبکهٔ احتیالنی بوتون شرق عالمنه بسط ایدن انتریقه‌لره قارشـی یکانه واسطهٔ تحفظ تحدید مناسباتدر . ایکی مخـاصم سـیاسینك معروض سوء ظن و وسوسـه اولمقسزین صیق صیق کوروشه بیلملری غیر ممکندر . بو ملاحظاتدر که بنم احمد وفیق افندی ایله پیدای مناسبت ایتمکلکمی قونطوراتومك انقضای مدتنه قدر تأجیله سبب اولدی .

کندیسنی زیارته کیتدیکم زمان حصارده متوسط بر یالیده مسن وفقط منور بر ذاته مخاطب اولدم . فرانسز لسانیله واقع اولان افاداتی بر بدیعهٔ صنعت ایدی . تورکیا امورینی واسباب قدرت وشوکتنی مبتار الیهدن ایی هیچ کیمسه بیله مزدی . هرسؤالك جوابنی ارقام ایله ، تاریخ ایله ، وقایع ایله تأیید وتقویه ایدردی .

تهلکهٔ حریقدن اجتناباً کتبخانه‌سی یالینك باغچه‌سنده انشا ایدلمش کارکیر بر کوشکده ایدی . بر اوفاق اشارتی اوزرینه کوچك قیزینك بیکلرجه آثار آراسندن براطمینان ووثوق ایله ایسته‌نیلن کتابی آیروب کتیرمسی کتابلرك مجرد بر زینت اولمق اوزره تدارك ایدلمه‌مش اولدیغنی اثبات ایدییوردی .

استانبولدن انفکاکی متعاقب احمد وفیق افندی صدارته تعیین اولندی . مشارالیهك بو صورتله قوای اداره‌یی ید اقتدارینه آلمسی عالی پاشانك احمد وفیق افندی حقنده‌کی محاکمه‌سنی تأیید ایتدی. بوجهت تاریخه عائددر .

ایکی یاخود اوچ سنه ظرفنده جاده‌لری اون ایکی میلیون آسفالت ایله تفریش ایدن مصرلی لوردسه‌یموری ـ نام‌دیگرله خلیل‌بکی ـ ایمپراطورلغك دم‌واپسینی ادراك ایدن پارسلیلردن طانیمیان یوقدر .

تشکیل ایتدیکی بر رسم صالونی مومی‌الیهك قسم اعظم ثروتنی بلع ایتمش ومتباقیسی‌ده مسابقه‌لره ، قیزلره ، قماره یدیرلمشدر .

حتی بر پارتی پیکت اویونندہ التی یوز بیك فرانق غائب ایتدیکی مرویدر .

بوصورتله ثروتنی محو وافنا ایتدکدن صوکره استانبوله کله‌رك مستشارلغه و متعاقباً ده خارجیه نظارتنه نصب اولنمشدر .

مومی‌الیه ایله ایلك ملاقاتمز بر مناقشه‌یه منجر اولمشدی : مومی‌الیه،باخصوص برقونطوراتو ایله حکومت عثمانیه‌یه مربوط ایکن ، نه ایچون فس اکتسا ایتمه‌مکده اولدیغنی صوردی . کریدده بولندیغم زمان شابقه‌لی

اولەرق یالکز بن قالمامقلغم ایچون بالاختیار فس کیمش اولدیغمی، فقط استانبوله کلنجه حفظ صحتمه خادم وعلامت استقلالم اولان سرپوشی، شابقه‌می تکزار استعماله باشلادیغمی وحتی صدراعظم پاشانك کتابت خصوصیه‌سنده بولندیغم اثناده‌ده فس کیدیکمی سویلدم .

— کورورز ، دیدی .

— بنی ، دیدم، هیچ بروقت فسلی کورمیه جکسکز . چونکه ذاتاً مضطرب اولدیغم نزلهٔ دماغیه و تشمس خسته‌لقلرینی تشدید ایتمك ایسته‌میورم .

بو مناقشه‌یی نقل ایتدیکم زمان عالی پاشا تبسم ایتدی و آراده‌کی برودتی ازاله ایده‌جکنی سویلدی .

ایرته‌سی کون خلیل بکدن بر ضیافت دعوتنامه‌سی آلدم . اجابتمده مومی‌الیه بکا پك زیاده حرمت و محبت ابراز و کتبخانه‌سنی آرزوی تبعمه تخصیص ایتدی . « مسامرات قسطنطنیه Soirées de Constantinople » عنوانیله یازدیغم اثر ایچون بوکتبخانه‌دن پك چوق استفاده ایتدم .

مدافع اسلامیت اولان بو اثر قلمدن زیاده قلیجله موانستکار ، صنعت تحریره یکی داخل اولمش برینك یعنی بنم اثرخامه‌م ایدی . بواثر موضوعك متحمل اولدیغی

نظاملی بر محاصره‌دن زیاده بر سواری هجومنه بکزه‌ر . تورك ، عرب ، عجم لسانلرینه ترجمه ایدیلمرك آز چوق هر طرفه انتشار ایتمشدر .

بر چوق شیلری محو و افنا ایدن ۱۸۷۰ محاربه‌سی بونی‌ده مهمل براقدی . بو اثرمی تکرار موقع اعتباره قویه‌جق اولان بن‌دکلم . فقط متأسفم‌که اسلامیتك مستحق اولدیغی حقوقی‌اعاده و آتیلرندن اندیشناك اولان‌مسلمانلره خادم ترقیلری اوله‌جق دلائل‌قطعیه‌یی ارائه ایتمکه‌معطوف اولان هدفمه واصل اولمق میسر اولمادی .

* * *

بنم طرز تلقی وادراکمه کوره « مسامرات قسطنطنیه »ده مبین‌اولان افکار وملاحظات رجال‌سیاسیه طرفندن ترتیب واحضاراولنان براحیای اسلامیت پلانینه منجر اوله‌جقدی .

حال‌بوکه بوفکرلردن یالکز براختلال‌وبرعکس‌العمل‌اخذ قوت‌ایتدی: اختلال سلطان‌عبدالعزیز خانك خلعی‌و اعرابی پاشانك عصیانی احضار ایتدی ، عکس‌العمل‌ده مرکزی بنغازی بولنان و خط حرکتی جزویتلرك و تامیلیه‌لرك مسلکینه مشابه‌اولان سنوسی مذهبی‌نفوذ مدهشنك آفریقا قطعه‌سنده انکشافنی موجب اولدی .

فرانسه‌نك جزائرده‌کی عمای سیاستی مساعیمده‌کی

واهیلکی الآن کوستریر . مع هذا ، التفات آمیز جمله‌لرینی نقطه‌لرله کوسترديكم ، مكاتيب آتيه‌نك مطالعه‌سندن آكلاشيله‌جغی اوزره بو مساعی بوتون بوتون نظر دقته آلنمامش دكلدر :

پارس ٨ كانون ثانی سنه ١٨٧٠

موسيو ،

محل اقامتكزی بيلمديكم ايچون درسعادتده موسيو وايسه مراجعت ايتمكه واوندن آدرسكزی اوكرنمكه مجبور اولدم .

سزك نسل عربه دائر ، بوكون فرانسه‌ده برچوق كيمسه‌لرك‌ده بيلمسی شايان آرزو اولان ، برطاقم افكار حقيقيه وسالمه‌كز وار . بو افكاره مطلع اولمغله پك چوقلرينك بی مجال ظن ابتدكاری بو صبور و متوكل ، حشين قوم حقنده دها آز كاذب ودها آز مهالك آلودخيالار بسله‌نير . بزم جزائر مسئله‌سی سزك‌كبی . . . . برذات طرفندن تدقيق ومطالعه ايدلمكله دها زياده قازانيله‌جقدر . سزك . . . . اثريكز ، اميد ايدرمكه ، هيچ اولمازسه ديانت وحقوق اساسيه نامنه قرآن عظيم‌الشانه مالك انسانك قوت و قدرتنی وعصبيت سركشانه‌سنی بيلمه‌ينلری تنويره خدمت ايده‌جكدر . كذلك بو اثری نشر ايتمكله بر خدمت حقيقيه ايفا ايتمش وكوكله‌شن بر چوق افكار باطله‌يی يقمش اوله‌جقسكز باقی . . . . .

مجلس اعيان اعضاسندن فريق

أ. دوما

هوتويل ـ هوز ١٠ شباط سنه ١٨٧٠

افندم ،

بديمه عد اولنه‌جق يكى بر اثر تأليف ايتمشسكز . بونده بر چوق حقيقتلر مذكور اولديغى كبى كندى حسابمه اشتراك ايده‌ميه‌جكم بعض افكار يكزده موجود بولنمغله برابر كتابكز هيئت عموميه‌سى اعتباريله جالب نظر دقتدر ، ممتاز صحيفه‌لريكزده بنم اسمى‌ده ذكر ايتديككزى كوردم . فى‌الحقيقه حضرت محمد (صلعم) ك حقنى تسليم ايدنلرك برنجيسى بن‌ايم . مشاراليه بيوك بر ذات ، برنبيدر . عزيزم ، اثريكز جاذب وجديتله نظر تتبع ودقتى جلبه شايانـدر . باقى . . . .

ويقتورهوغو

مكتوبلرك اوچنجيسى ديكرلرينك الك صـوكره كلنيدر .

اوچ‌سنه‌دن برى صنعت تحريرده شريكم اولان موسيو ليتره بكا بو مكتوبى اسلاميتى صورت سطحيه‌ده تدقيق ومحاكمه زمينده (رەوو دولا فيلوزوفى پوزيتيو) ده انتشار ايدن بر مقاله‌يه جواب شكلنده يازمش ايدى .

پارس ١٨ مارت سنه ١٨٧٠
آساس سوقاغى نومرو ٤٤

عزيزم افندم ،

مكتوبكزى بردقت جديه ايله مطالعه ايتدم . مسئله‌ده درجهٔ كافيه‌ده علاقه‌دار ومتخصص اولميان موسيو غ . . . نك مقاله‌سندن

صرف نظر ايده‌رك سزك ايله آرامزده موضوع بحث اولان نقطه‌يه ارجاع كلام ايدييورم . مسلماتدن اولديغى وجهله اورته‌ده نه عرق ، نه ملیت نه‌ده ديانت موضوع بحث دكلدر ، زمين مناقشه يالكز تاريخ وحكمت اجتماعيه‌ده‌در . بو نقاط نظردن اسلاميت بيوك برنقصان ايله شائبه‌دار وبوحال‌بنم محاكاتم اوزرنده بيوك برتأثير اجرا ايتمكده مدخلداردر . اسلاميت قرون وسطا حياتندن چيقه‌مادى . اونك بو حياتى شبهه ايدلمزكه پك پارلاق ايدى . حتى برخيلى زمانلدن برى بن بيله غربده ، عربلرطريقيله كلن علوم يونانيه‌يه اطلاع صورتيله ، حصوله كلن تأثيرى پى‌رونه‌سانس وآنى‌رونه‌سانس نامياله توصيف ايتدم . فقط اسلاميتك بوشعشعه‌سى بى‌فائده ايدى ، اسلاميت كنديسنى قرون وسطى حياتندن چيقاره‌جق خطوه‌يى آتمغه قادر دكلدى . اقوام اسلاميه‌نك تشكلات اجتماعيه‌سنده ـ كرك عارضى ، كرك ذاتى ، كرك ممزوج اولسون ـ برفنالق واردركه اونلرى براز صوكره غربك داخل اولديغى دورهٔ تكامل وترقى‌يه داخل اولمقدن منع ايتمشدر . ظن ايتمكه قرآن كريم اسلامك ترقيات علميه‌سنه فى الحال مانع اولسون . ناصل‌كه انجيل خرستيانلرى بو ترقيدن منع ايتمه‌بور . مع‌هذا ماضيده بويله ممانعتده بولنمش اولديغى‌ده سويله‌مك ايسته‌ميورم . فقط عالم اسلامك قرون‌وسطايه عائد اصول وتشكلاتدن تخليص نفس وتعالى ايتمسى ايجاب ايدركن اوزمانده بوكا موفق اوله‌مديغنى بالخاصه ذكر مشايان بولورم . بوحادثهٔ اجتماعيه‌نك ايلاد ايتديكى مسئلهٔ وخيمه‌يى چوق دوشوندم واسباب مولده اوله‌رق بعض نقاطى بولدمكه ايچنده بولندينم حال اضطراب

مساعده ایدرسه بونلردن (رەوو) ده بحث ایده‌جکم . سن حاضرمدن قطع‌نظر سفالت‌مرضیه‌م کوندن کونه فنالاشیور وهیچ برشی یاپمغه موفق اولامیورم . مع‌مافیه مسئله مهم اولمغله برابر هنوز غیرمستوردر . باقی ...

أ . لیتره

موسیو لیتره‌نك اسـلامیتك ازمان اخیره‌ده عقامتنی ایجاب ایتدیکندن بحث ایلدیکی اسباب میانده ـ متفکرین اسلام ایله هم فکر اولدیغمز وجهله ـ خط عربی‌یی ، بنم کبی، برمانع اساسیٔ ترقی اوله‌رق تلقی ایدوب ایتمدیکنی بیله‌میورم . امادینه‌جك که :

ـــ مادام‌که عرب‌یازیسی ترقیاته مانع اولیور ، اوحالده اوندن صرف نظر ایتسینلر . بوکا جواباً دیرم که :

ـــ بوغیر قابلدر ؛ چونکه کتاب مقدس اسلام‌اولان قرآن کریم خط عربی ایله محرردر .

مع هذا قرآن هر وقت خط حاضر عربی ایله محرر دکلدی .

حروف‌صوتیه‌دن کاملاً مجرد اولان خط کوفی‌قرآن عظیم‌الشانك ایلك واسـطهٔ نشر ونقلی ایدی . فقط خط مذکورده‌کی فقدان صوائت متن قرآنك قرائتنده اوقدر تبـدلات وتحولاته بادی اولیوردی‌که الك نهـایت خلفای

راشـدینك دردنجیسی اولان حضرت علینك تلامیذندن ابوالاسود عبد علی محاذیر واقعه‌یی رفع ایچون کوفی یازیسنه بعض اشارات وحرکات وضعیه تصور ایتدی .

هجرت نبویه‌نك ٤١ و ٩٥ نجی سنه‌لری آراسنده‌ایسه یکی بر تجدد رونمون اولدی : عراق وخراسان والیسی اولان الحجاج خط مذکوره نقطه‌لر علاوه ایلدی .

خط عربی شکل حاضرینی حضرت محمد (صلعم) دن اوچ عصر صوکره قرآن عظیم الشانك امر ونشر ایتدیکی دین مبینك تحت تأثیرنده، مدنیت عربیه‌نك دها قیمتدار ودها مکمل بر واسـطهٔ تحریر کشف ایتدیکی زمانده اکتساب ایتمشدر .

بو اصلاحاتی اجرا ایدن وزیر ابو علی ابن مقله‌در ویالکز اوزماندن بریدرکه خط عربی قرآن کریمك انتشارینه خدمت ایدییور .

بالاده‌کی اسباب وتفصیلاته بالاستناد خلیفهٔ اسلام خط عربیده صوك وقطعی بر اصلاح دها میدانه کتیره بیلیر وبو اصلاحات تفکرات بشـریه‌نك مهد طلوعی اولان آسیاده ، آوروپاده صنعت طباعتك کشفندن تحصل ایدن نتایجك عینی حاصل ایدر . قرآن عظیمه ایمان ایدن

انسان ذكيه‌نك درجهٔ استعدادی اصل اووقت واضحاً كوريله‌جكدر .

***

كريد مسئله‌سی دورهٔ سكونه داخل اولدقدن صوكره، كنديسيله مخابره‌دن كری قالمادیغ حسین عونی پاشا حربیه نظارتنه تعیین اولندی. مشارالیهه اولان محبت وصمیمیتمزك درجه‌سنی لایقیله افهام ایچون شونی سویلیه‌یم كه مشارالیه بنی حرمنه قبول و چوجقلرینه تقدیم ایتدی . بو مناسبتله بین‌الاسلام رئیس عائله‌یه معطوف اولان حرمتك درجه‌سنه دقت ایتدم . اهل اسلام نظرنده انتظام اجتماعینك كوشه طاشی ، استنادكاهی ایشته بوحرمتدر .

ملاقاتلرمز بوتون ایمپراطورلغك قوهٔ مسلحه‌سنه بر قیمت بخش ایده‌جك اولان تنسیقات عسكریه مباحثه دائرایدی . بووسیله‌دن بالاستفاده عالی پاشایه، تشبثات عدیده‌مه رغماً ،اسماع ایده‌مدیكم بر چوق افكار سیاسیه ودینیهٔ اصلاحاتكارانه‌یی مشار الیهه تلقین ایتدم . عالی‌پاشا بو افكاری اساساً موافق بولیور وفقط جبین اولان‌طبیعتی بونلرك تطبیقنی تهلكه‌لی كوریوردی .

فكرمجه اكر خلیفه اسلامیته استناد ایدرسه قوت وقدرتنه هیچ برشی قارشی قویاماز .تورکیا ومصر اوروپایه

انكشاف طبيعيسنه خادم وسائط علميه ايداع ايتمكله اكتفا ايده‌جك يرده اونى تقليد ايتمكله محو اولمشلردر . بوتلقيناتك حاصل ايتديكى نتايج تاريخيه براز صوكره كورىله‌جكدر .

* *

بوصره‌لرده آوسترىا ايمپراطورى ، پروسيا پرنسى ، ايمپراطوريچه اوژه‌نى ، سويش قنالنك كشادينه قبل‌العزيمه ، استانبوله كلديلر . ايمپراطورلق حقنده‌كى حسياتمه واقف اولدينى ايچون حسين عونى پاشا بكا بر معذبلك اولمق اوزره ايمپراطوريچه‌نك حسن وجاذبه‌سى حقنده فضله مدحلرده بولنمغه باشلادى . بر كون :

— آرتق لطيفه يتشير ، ديدم ، آچيق سويله‌يك : بوقادين حقنده‌كى فكريكز نه‌در ؟

او وقت پاشا ايمپراطوريچه حقنده‌كى حسياتى ، بوراده ذكر ايتمكى بى فائده عد ايتديكم ، بر تك كلمه ايله افاده ايتدى .

ايمپراطوريچه‌نك راكب اولدينى « ئه‌غل » ياطى اوزاقدن كورونجه حكومت نامنه ايفاى تكريمات ايچون سفينه‌يه كيدن مأمورين رسميه مخاطب اولەرق عصبيتنه مغلوب ، كوز ياشلرينه مستغرق بر قادينلدن باشقه بر كيمسه‌يه مصادف

اولماديلر اوت ايمپراطوريچه آغلايوردى، چونكه رفاقتنده كى قادينلردن برى راحتسز لانمشدى !

اوچ سنه صوكره مصره كيتديكم وقت ايمپراطوريچه نك دوه ومركبلرله اجرا ايتديكى تنزهلر الآن مدار بحث ومقال اولمقده ايدى .

هليوپوليس معركه سى جوارنده كى شجرهٔ مريمى زيارته كيتديكى وقت مشار اليها يه يولك آرابه ايشلهمه‌مين نقطه سنده بينك مركبلرى انتظار ايدييوردى .

زيارتك ختامندن صوكره خديو اسماعيل پاشانك مشار اليها يه آرابه يه بينمسنى تكليف ايتمسنه رغماً ايمپراطوريچه بيوك اونيفورمه‌لرينى لابساً كان افرد معيتنى پيشنده سوروكله يه‌رك قاهره يولنى طوتدى . .

خديوك، بردن بشى مركبه راكباً اوكدن كيدن، مخادينمدن برى يولده والده‌سنه مصادف اولنجه آنيه‌سى :

— اوغلم ، بو حالكدن اوتانميورميسك ؟ ديديكى وقت چوجق :

— آنه بنم حالم بر شى دكل ، براز صوكره بنم كبى دها بر چوق مركبسوارانه تصادف ايده‌جكسك ! . . جوابنى ويرمش ايدى .

مون‌مورانسيلر ، روبنسونلر كبى آتلرله سيرانلر

یاپمغه ، شوکت و سلطنتك آلایش دلفریبی سیر ایتمکه آلیشمش شرقلیلر اوزرنده بویله مرکبه بینمك صورتیله واقع اولان نمایشك حاصل ایده‌جکی تأثیراتی آرتق تصور ایدیکز .

ایمپراطوریچه‌نك مصر علیایی هنکام زیارتنده معیتی افرادینك سربستئ لسان وعریانئ قیافتنه قارشی التزام ایتدیکی مسامحه اینانیلماز رزالتلرك تکوننه باعث اولمشدر . بونلرك ایچنده یالکز جنرال فه‌لیکس‌دوئه ـ که ایمپراطور مشارالیهی ایمپراطوریچه‌یه بر ناصح اوله‌رق ترفیق ایتمش ایدی ـ برنیك نام براقمشدر .

پروسیا پرنسی اقامتکاهمك تام قارشیسنده بولنان آلمان مکتبنی زیارته کلمش ایدی .

لابس اولدیغی البسه‌نك بساطت فوق‌العاده‌سنه رغماً راکب اولدیغی حیوانده وقع وحیثیتنی وقایه ایدییورایدی . پنجره‌لر آچیق اولدیغی ایچون مکتبده قالدیغی بر ساعت مدتجه کندیسنی ، افعال وحرکاتنی کمال راحت و آسودکی تدقیق ایتدم .

شاکردانه، صالونده بعض سؤالار صوردقدن صوکره، آچیق هواده باستونلرله ژیمناستیق وعسکری تعلیملری یاپدیردی وایچلرندن وضعیتلری قصورلی اولانلری تصحیح

وبعضیلرینی ده یناقلرینه خفیف ضربه جکلر اوره رق تلطیف ونوازشنه غرق ایتدی . مکتبدن انفکاکندن اول طلبه وطن شرقیلری تغنی ایتدی ومشار الیه ده حیوانه راکب اولمازدن اول معلمك الینی صیقدی .

شبهه ایتمیوردم که بو حلیم ونازك پرنس آره دن برسنه کچمه دن ایکی عصردن بری مسقط رأسی فرانسه یه باغلایان وابطه یی قیرمغه خادم بر آلت اوله جقدی .

* * *

مع مافیه پره ووست پارادوکس دیدیکی کبی بن ده بر حادثه نك غیرقابل اجتناب اولدیغنه قائل ایدم وبونك ایچون ایدی که بوتون مخابراتمده بوتهلکه لی وهم وقناعتمه قارشی عائله واحبابمك اسباب محافظه سنی تهیئه ده قصور ایتمیوردم.

بارون سایبارد « ایتپراطورلغك کوندری صایبلیدر » دیه یازدیغم کبی پدرمده « شاید محاربه باشلارسه بز محو اولدق » دییوردم . وطنی خارجنده اعمی اولانلر بیله آتی بین اولیور .

منظورم اولان احوال و وثائق اضطرابامی کوندن کونه تزیید ایدییوردی . بو حالدر پارسده و آلزاسده کچیرمك اوزره اوچ آی مدتله مأذونیت طلب ایتمه می موجب اولان اسبابك برینی تشکیل ایتمشدر .

یالکز نفسنی دوشونمه‌نك ، قارشیسنده‌کی قوتله‌مقایسهٔ نفس ایتمه‌مه‌نك نه‌بیوك بر خطا اولدیغی او وقت ادراك ایدلیوردی . برحالت استغراقده یاشایان هند فقیرلری کبی حکومت ومطبوعات عادتا بر هذیان وخرافات عالمنده یاشایوردی . هرکسك وهله اردونك غفلتی اودرجه‌ده ایدی‌که هرآغزده موسیو ژیراردەنك نه‌قدر بالاپروازانه اولدیغی بالآخره تحقق ایدن : « بز پروسیالیلری تفنك دیپچکلریله آولایه‌جغز ! » هرزه‌سی دولاشیور ایدی .

درین بر یأسله ومونیخ ، ویانه ، پشته ، بلغراد ، وارنه طریقیله استانبوله عودت ایتدم . هرطرفده عینی صدا دویولیوردی: « محاربه پك یاقلاشدی ، فرانسه آرتق صوك مغلوبیتك آجیسنی دویاجقدر ! » . هله بدبین اولانلر فرانسه شوکت عسکریه‌سنك، برکاغد قوله‌سی کبی، قولایجه ـ قوط ایده‌جکنه قانع ایدی .

* *

سویش قنالنك کشادی شرقه ، پرنسلردن باشقه ، بر چوق ذی‌شهرت ارباب قلم وصنعتی‌ده جلب ایتدی . بوزیارتجیلرك هپسی‌ده خدیو اسماعیل پاشا طرفندن شاهانه اعزاز ایدلدی . عزیمت و عودت واپور تولارینك تسویه ایدلدیکندن ومصرده مجاناً جولان

ايتديرملرندن قطع نظر يالكز اوتل مصرفى آدم باشـنه اللى فرانغى تجاوز ايتدى .

بو مسـافرلرك بر چوغى سياحتلرندن « سپارش ! » صـورتيله اله كچيردكلرى بك چوق هدايا ايله عودت ايتديلر . مثلا فلان رومانجى يازديغى بر جلد هذيانناميه ايجون اوتوز بيك فرانق چكدى .

ديكر بر طاقملرى‌ده چماشيرلرينك بيقانمه اجرتى كندىلرندن طلب اولنمجه باغروب چاغيرمقدن حيا ايتمديلر . اسكاتلرى‌ايچون بالطبع بومصارفك‌ده تسويه‌سنه مجبوريت تولد ايتدى . ايشته بونلر ميانده بولنمش‌اولان عجيب‌برقادينك استانبوله كليشى‌ده بوائناده وقوع‌بولمشدر .

سركذشت حياتى عقل ايله عشـقك تأليف ناپذير ايكى دشمن اولديغنى اثبات ايدن بو ادبيه‌يى فيلوزوف قوزه‌ن و آلفره‌د دوموسـه ايله مناسـباتى ، اوزرنده « مادام س... طرفندن صرتمه يرلشديرلمشدر » عباره‌سى محكوك بر مطبخ بچاغى طاشـيان آلفونس قارله واقع منازعاتى و « Elle » و« Lui » و« Elle et lui » عنوانلى اوچ اثرى ايله طانيميان هيچ كيمسه يوقدر .

مزبوره استانبوله كليركلز معذب احبامدن برى اونى بكا تسليط ايتدى .

اونجی موز عنوانیله یاد ایدیلوب عنفوان شبابنده بوتون کائناتی مجبور پرستش ایدن بر حسن و آنه مالك اولمش بولنمغله افتخار ایله‌ین بوقادین اوزمان آلتمش ایکی یاشنده ایدی . برارکه بکزه‌ین چهره‌سی بیوك قانه‌رنی ، قیافتی ده تو آلت‌لوازمی صاتان قادینلری خاطره کتیریوردی . معنویاتی ایسه پك فنا ایدی .

بوقادین بنی نه قدر بیزار ایتمشدر !

اخلاق وعادات شرقیه‌یی تتبع وسیله‌سیله کندیسنی برارمنی عائله‌سی میانینه ادخال ایتمه‌می رجا ایتدی . فقط توسط ایتدیکم عائله میانینه یرلشیر یرلشمز اوقدر مطالب و احتیاجات اظهار ایتدی‌که الك صوکره مرام آکلاتیله میه‌رق خانه‌یی کندیسنه براقدیلر ، چیقدیلر .

مکرر رجا وابراملری اوزرینه کندیسنی ایران سفیرینه تقدیم ایتدیکم زمان کویا اوشودیکی بهانه‌سیله مشار الیهدن الك اول برشال ، صوکره بوغاز ایچنده تنزه ایچون برقایق ایسته‌دی . فقط طلبنی اوقدر ابی بر صورتده درمیان ایتدی‌که سفیر رد ایده‌میه‌رك کندیسی ایچون بر باشقه‌سنی تدارکه مجبور اولدی .

برکون مطلقا عالی پاشا ایله کوروشمکی ذهننه یرلشدیرمش ایدی . بو آرزوسنك حصوله کلمه‌مه‌سی ایچون بوتون

اجتناب طريقلرينى بر بر تجربه ايتدكدن صوكره الك نهايت صدر اعظمه بيان كيفيته مجبور اولدم و :

— بوقادين بش پاره‌سزدر . لطفاً كنديسنى حسن قبول وبر مقدار پاره احسان بيوريكز ، ديدم .

تورکلر عاليجنابدرلر . عالى پاشا مادام «س . . . »نه ويرلمك اوزره بكا ايكى بيك فرانق توديع ايتدى . مزبوره بو پاره ايله — چوق شكر — فرانسه‌يه عودت ومحاربه‌نك بدايتنده وفات ايتدى .

١٨٧٠ حزيرانينك بشنجى پازار كونى بر چوق مسكون ، منحط محللرك ايلريسنده بر تپه‌ده‌كى خانه‌لرك برنده كوزمك اوكنده يانغين ظهور ايتدى . برفورطنه شدتيله أسن قره دكز روزكارى منحط موقعلره بر قيغلجم وزيفوس ياغمورى ياغديره‌رق يانغينى توسيع ايتدى . براز صوكره علو سيلارى بك اوغلنه مجومه باشلادى .

الك يوكسكده‌كى نجره‌مدن برچوق بيچاره‌لرك اشيالرينى يوكلنه‌رك تعريفى غير قابل بر شاشقينلقله شورايه بورايه قوشوشدقلرينى كورييوردم . بك آز بر زمان ايچنده بيچاره‌لرك اطرافنى آتش صاردى و — آه زوالليلر ! — قلى داغدار ايدن فريادلر آراسنده كاملاً محو وكمنام اولديلر .

ایکنجی بر اشتعال بوتون مساعی یی عقیم براقدی . آقشام اوزری ساعت اون بره قدر نه رونك رومانی یاقدیغنی اخطار ایدن شو فلاکتك باعث اولدیغی دهشت وهیجان ایچنده خانه مك تراچه سنده قالمشدم .

بردن بره هوایی طوتوشدیران بر قیغلجم بولوطی اقامتکاهمك آرقه طرفنه، حریق زده لرك یانغیندن قورتاره رق بیغمش اولدقلری اشیا اوزرینه ، برحرکت دوریه اجرا ایده رك ، چوکدی .

درحال خدمتکارلرمه قاچملرینی تنبیه ایتمکله برابر کندمده اوراقمی واك قیمتدار اشیامی یوکلنه رك غلطه ده بر اوتله قاچدم وکیجه یی اوراده کچیردم .

شفقله برابر میدان حریقه کلدیکم زمان فلاکت نهایت پذیر اولمق اوزره ایدی . طلومبه جیلر غلطه سرای مکتب سلطانیسنی ، اطرافده کی اماکنی هدم ایده رك ، قورتاره بیلمشلردی . عینی صورتده وقوع بولان هدمیات بك اوغلنك بر ثلثنی محافظه وتخلیص ایتمش ایدی .

آتشك تمامیله انطفاپذیر اولمسی برچوق کون مروریه توقف ایتدی . حریق بیوك بر باغچه ایله محاط اولان انکلتره سفارتخانه سی ده داخل اولمق اوزره بش بیك خانه یی خاك ایله یکسان ایتدی . قاصه لرده کی نقود واسهام

أریمش ، یاخود یانوب کول اولمش ایدی .

یانانلرك مقداری آکلاشیله‌مادی . بر چوق عائله افرادی محزنلر ایچنده هواسزلقدن بوغوله‌رق محو اولدیلر . هنوز یانمقده اولان انقاض اجساد محترقه‌یی مومیا حالنده ستر ایتمش ایدی .

انتظارم خلافنده اوله‌رق اقامت ایتمش اولدیغم خانه‌یی دیکر بر قاچ خانه ایله برابر بر جزیره‌جك تشکیل ایتمش بر حالده غیر محترق بولدم .

تام قارشیلرنده بولنان کارکیر پروتستان کلیساسی و آلمان مکتبی بوخانه‌جکلری آفتدن محافظه ایتمش ایدی.

انسان بر مجموعهٔ تضاددر . باشقه برفلاکت بنی متأثر ایتمدی . فقط بومنظره قارشیسنده سیغارم دوداقلرمدن قایوب دوشدی وکوزلرم یاشله دولدی .

بك اوغلی یانغینی فرانسه سفیرینك کری‌یه‌چاغیرلمسنی ایجاب ایتدی . چونکه رفقای مساعیسی آراسنده یالکز سفیر مشارالیه محل حریقه کیتمکدن امتناع ایتمش ایدی . برینه موسیوکه‌رونیه‌ر تعیین‌ایدلدی . مومی‌الیهك استانبوله ورودندن بر قاچ کون صوکره‌ده هوهنزوللرن حادثه‌سی باطلادی .

حرب

— خارجدن بر نظر —

تلغراف بو حوادثی اخبار ایدنجه درحال نزد صدراعظمك یانه کیتدم . مشارالیه بنی کورونجه دیدیکه :

— غرامون اعلان حربنه نه‌دیرسیکز ؟

— بو حرب ، دیدم ، ایمپراطورلغك رسم تدفینی اعلان ایدن بر حادثهٔ خاتمه دیمکدر . فقط الله ویره‌ده فرانسه‌نك خاتمهٔ حیاتی اولماسه ! .

بالالتزام دعوت ایدیلن فلاکتلر کندیلکندن کلن فلاکتلردن آز ظالم دکلدر . او زمانکی احواله نظراً حرب غیر قابل اجتناب ایدی . فرانسه بولتیقه‌سنی سوق و اداره ایدن حرارتلی کنجلر بیسمارق کبی بر صیادك دام احتیالنه دوشمکدن قورتوله‌میورلردی . دوق‌دوغرامون «بیسمارق آوروپانك الك بیاغی بر آدمیدر » دیمه‌مشمی ایدی ؟

غرامون خارجیه نظارتنه مأموراً آوستریا سفارتندن مفارقت ایدرکن اخذ ثار ایچون یمین ایتمش و فقط انتخاب ایتدیکی طریقی فنا حاضرلامشدی .

ویانه‌دن کچدیکم صره‌لرده مومی‌الیهك خفت اخلاقیه ولاقیدئ لسانیسیله دعوت ایتدیکی بیوك خصومتلردن بحث ایدیلیوردی .

عالی پاشا سکونت معتاده‌سنی محافظه ایتمکله برابر اندیشه‌لرمه اشتراك ایتدی .

بر آز صوکره میرکونده‌کی یالیسنده زیارته کیتدیکم خدیو اسماعیل پاشا کندیسنه ، آرتق هیچ بر مقدمه‌یه لزوم کورمیه‌رك ، همان یاطنه رکوب ایله مصره عودت ایتمی لزومنی تبلیغ ایتدیکم زمان پك زیاده اظهار تعجب ایتدی . مشار الیهی حال وموقعك وخامتنه اقناع ایتمك ایچون او وقته قدر بدبین کورونمکدن احترازاً کیمسه‌یه سویله‌مدیکم برچوق دلائل وبراهینی ایضاحه مجبوراولدم.

ایمپراطورلغك مکسیقا سوقیاتنك استلزام ایتدیکی مصارف عظیمه سببیله بو حربده پك زیاده صیقیشمش اولدیغنه حتی بوکون بیله پك آز کیمسه‌لر واقفدولر .

موسیو روشه‌نك کرسئ خطابتده‌کی اعترافنه کوره سوقیات مذکوره اوچ یوز اللی میلیونه بالغ اولیوردی .

موسیو بەرریه بومصارفی بش یوز اللی ، موسیو تیەر ایسه آلتی یوز اللی میلیون تخمین ایدییورلردی .

١٨٦٧ سنەسی شباطنده بومسئله حقنده موسیو سابیار ایله کوروشورکن دیمشدم که :

— بوذواتك حسابلرینه شاشارم . بن کندی حسابمه دیه بیلیرم که مکسیقا وقوعاتی بزه بر ملیاردن فضلەیه مال اولمشدر .

— حایر ؛ — دیدی — بومصارف کانون ثانینك برنده طقوز یوز یکرمی میلیوندن عبارت ایدی ؛ فقط فیلوسوق وترسانەلرموجودینك صرف ایدلدیکنی ده حسابه قاتارسه کز ادعاکز طوغریدر .

بویله صلاحیتدار برمنبعدن استحصال ایدیلن معلومات ناقابل نسیاندر . بن ذاتاً نظریات سیاسیەمی بوکبی معلومات موثوقەیه بنا ایتمکی اعتیاد ایتمشدم . مکسیقا ایچون مصروف اولان طقوز یوز یکرمی میلیونلق حساب حقیقی ایله موسیو روشەنك اعتراف ایتدیکی اوچ یوز اللی میلیون آراسنده بش یوز یتمش میلیونلق برفرق وتفاوت واردر . بودرجهٔ اهمیتده بولنان بر آجیق هیچ بر وقت بر نظارتك تخصیصاتی دیکرینه نقل ایتمکله قپاندیریلەماز .

بوحالك بداهتی حربك تحولات مادیەسنی ومارەشال

نیه‌ل طرفندن اجرا ایدلمش اولان غاردموبیل تشکیلاتی جدی تلقی ایتمکدن بنی منع ایتدی . بومقصد ایچون صرفنه مأذونیت ویریلن پاره مکسیقا کردانی انظار تدقیقدن کیزله‌مکدن باشقه برشیئه خادم اوله‌مازدی. حتی بوضرورت‌ده کفایت ایتمزدی . برباد وفساد آلود بر محیطدن قورتولمق ایچون یالکز برچاره یعنی حرب واردی . آچینی صرفیات فوق‌العاده آراسنده بوغه بیله‌جك اولان عامل یالکز حرب اوله‌بیلیردی .

حربدن اول قومون اداره‌سی ایمپراطورلغك مصالحنی مالیه نظارتی ، دیوان محاسباتی یاقه‌رق ؛ مکسیقا فلاکتینك الك باشلی مسببی ، شیوعی اصول ادارهٔ ساقطه‌نك احیاسی تشبثاتی امکانسز برحاله کتیرن وثائقك متصرفی اسویچره‌لی بانکر ژه‌که‌ری قورشونه دیزدیره‌رك رؤیت ایتدی !..

« جان اودرکه جنایتندن متنفع اولور » . آرادن یکرمی سنه کچدکدن صوکره وجدان عمومی وعدل تاریخی قومونك ارتکاب ایتدیکی خطای عظیمی دوش تحملنه آله‌جق کیمسه‌حقنده تحقیقات اجراسنی طلب ایدییور .

خدیو اسماعیل پاشا اوچنجی ناپولیونك موفقیتنه قانع ایدی . اونك سیاستی بو اعتماد و اعتقاده کوره تعین

ایدردی . کوستردیکم دلائل و براهین اونك بو اعتقادینی قطعیاً صارصمادی . معمافیه همان او اقشام مصره عودت ایتمکی قاعدهٔ حزم و احتیاطه موافق بولدی .

. .

وقایع بربرینی ولی وتعقیب ایتدی و دها ایلك طوپده ایمپراطورلغك اردوسی مضمحل اولدی . بوحال کرك فرانسه کرك ممالك اجنبیه‌ده اقامت ایدن فرانسزلر ایچون درین بر فلاکت آچمشدر .

تلغرافلرك موجز ومنقح افاده‌لری قدر آجی هیچ برشی یوقدر دیه‌بیلیرم. فناخبرلر بویله مختصر تلغرافلرله قلبه عادتا بر خنجر کبی صاپلانیر . بلا انقطاع آیلرجه دوام وتجدد ایدن بوعواقب مؤسفه، هله دشمنك مسرت غالبانه واجانبك خندهٔ استهزاکارانه‌سیله مترافق اولورسه، دها زیاده شدید اوله‌رق حس ایدیلیر .

« وایسه‌مبورغ » و « وه‌رت » فلاکتلری عینی زمانده ، صماخ تأثره عکس ایتدی .

اوکون « قوری‌یه دوریان » غزته‌سی مدیریله خلیجه ناظر عمومی بر باغچه‌ده اوطوریبوردم . اجناس مختلفه‌یه منسوب عظیم بر غلبه‌لك باغچه‌یی دولدیرمش و هرکس اوکونکی ثقیل هوانك آقشامنی تلطیف ایدن سرینلك ایچنده

وپیش انظارده آچیلان منظرهٔ لطیفه اوکنده اکلنمکده بولنمش ایدی .

بردن بره برحریف کذرکاهنده‌کی ماصه وصندالیه‌لری ده‌ویره‌رك و النده‌کی تلغرافی صالایه‌رق نفس نفسه قوشدی ، کلدی . بو تلغراف قرال کیومك قرالیچه اوغوستایه چکدیکی ایلك تلغراف ایدی .

آلمانیا اردوسنك مظفریت عظیمه‌سی ! . . .

بو ندایه آلمانلرك بر شدت مجنونانه ایله یوکسلن « هوررا! »لریله کاملاً آیاقلانان باغچه خلقنك « براوو! .. »لری قاریشیور و اتلاف ایدیلن عسکرلرمزك ، اسیر ایدیلن سنجاقلرمزك مقداری تعداد اولندقجه آلقیشلر تضاعف ایدییوردی . فرانسه‌نك شرقده‌کی عصردیده نفوذینی محو ایتمك ایچون ایشته بویله بردقیقه کافی کلمش ایدی .

رفیقم وبن باغچه‌دن ، آیاقلرمز دولاشه‌رق و تأثردن بوغوله‌رق ، بر کله بیله تفوهنه قدرتیاب اوله‌مقسزین چیقدق .

پروسیاء تفوق ورجحان سیاسی وعسکریسندن ماعدا افکار عمومیه‌نك لسان وترجمانی اولان باشلیجه غزته‌لرك کندیسنه اشترا کنی ، حتی دها پك چوق زمان اول ، تأمین ایتمش ایدی . ١٨٧٠ سنه‌سی ظرفنده ، فرانسه

مطبوعاتی‌ده داخل اولمق اوزره ، موسیو دوبسمارق طرفندن غزته‌لره ویریلن تخصیصاتك اوتوز میلیون فرانقدن فضله اولدیغنه وثائق رسمیه‌شاهددر . برحربك اوائلنده مظفریت مادیه‌دن دها قیمتدار اولان بویله بر غلبهٔ معنویه‌یی تأمین ایتمك ایچون بوقدر مصرف‌اختیاری البته شایان استکثار دکلدر .

تأثره‌سزادرکه هریکی حربك بدایتنده بوحال واقع اولمقده وحقیقی براتهامات خائنانه شبکه‌سی درحال فرانسه اوزرینه یاپیلمقده‌در . ایسترسه‌فرانسه‌نك بیك دفعه‌حقی اولسون،اونی هرکس مطلقا حقسز کوریور . حتی مطبوعاتك حریت مطلقه‌سی زمان صلحده بیله اجانب وخونه ایچون مملکتك هتك ناموسنه و وطنداشلر آراسنده ایقاظ فتنه و فساده خدمت ایدییور .

« بوئه‌تی »نك شوفقره‌سی مطالعه وتأمل اولنسون :

« سارد وسیروس بلده‌لرینی ضبط وتسخیر ایتدکدن « صوکره اوقدر کوزل اولان بو شهرلری نهب وغارت « واهالیسنی قتل ایتمك وفقط اورالرده دائما سلاح بدست « مدافعه قالمق ایسته‌میه‌رك ، محافظه‌لرندن امین اولمق « ایچون ، اورالرده میخانه‌لر تأسیس و عمومی تنزهلر ، « اکلنجه‌لر ترتیب ایتمکله برابر بونلردن خلقك استفاده

« ایتمسی ایچون ده بر امر نامه نشر ایتدی . بو صورت
« تحفظدن اوقدر ایی نتیجه لر اقتطاف ایتدی که بو اجراآتدن
« صوکره لیدیالیلره قارشی حتی بر دفعه اولسون سل سیف
« ایتمك مجبوریتی تولد ایتمدی . . . . »

هر نه صورتله اولورسه اولسون فرانسه نك کسر نفوذ واعتبارینه ، افسادینه چالیشانلر ، آنارشیستلر کبی ، شبهه لی کورولمليدر . چونکه بر شیئك ممکن اولمسی واونك یاپیلمسنده برینك استفاده سی بولنمسی کافیدر .

استانبولده انتشار ایدن غزته لرك ده قسم اعظمی بومؤسف حالله اشتراك ایدییور وفرانسه یی صورت محقرانه ده فصل ومذمت و آلمانیایه ده ایفای حرمت ایدییورلردی . بونلرك نشریاتی وقایع وحادثات ایله مبسوطاً یوکسلدی . نهایت بونشریاته مقابله ایچون « قوری یه دوریان » و « له وان تایمس » ــ چونکه « لاتورکی » غزته سی پروسیایه ، قارشی احترامکار بر وضعیت آلمش ایدی ــ غزته لرینه یازمغه باشلادم . شئون یومیه هرکون ایچون مناقشات قلمیه یی دعوت ایده جك وسیله لر ایجاد ایدییوردی .

وطنمك محافظهٔ شان وشرفی نامنه بوغزته لرله یاپ یالکز مجاهده یه قیامه ، یار واغیار ، هرکس حق ویرییوردی . ــ کچن سنه لوندره ده بولندیغم اثناده ده تظاهر ایتدیکی وجهله ــ

سه‌دان مغلوبیتندن اول نشر ایتدیکم « تنقید عسکری » عنوانلی مقاله‌م الآن اونوتیلمامشدر . بومقاله‌نك بعض فقره‌لرینی بروجه زیر نقل ایدییورم :

« مج شهرینی قورتارمق ایچون ماره‌شال ماق‌ـماهونك « آرده‌نه دوغری یورودیکنی عظیم بر بهت و حیرتله « خبر آلیورز . بوحرکت ـ آچیقجه سویله‌یه‌لم ـ قوردك « آغزینه آتیلمقدن باشقه برمعنا ایله ترجمه ایدیله‌مز ...

« بوحرکته کوره ماق‌ـماهون اردوسنك برازصوکره « کاملاً محو وهلاك اولدیغنی یاخود بی طرف مملکتلره « چکیلدیکنی ایشیدیرسه‌ك اصلا متعجب اولمامالیز . .

« مشار الیهك دوچار اولدجنی عواقبك اك خفیفی « مواقع مستحکمه‌یه پوسکوردلمك و « بازه‌ن » ك عاقبتنه « یعنی فلج آنی‌یه ووقت مرهونی کلنجه تسلیم اولمغه مجبور « قالمق اوله‌جقدر .

« ماق‌ـماهون دشمنی جلب ایتمك ایچون پارسه « رجعت ایتسه وقوتنی جنوب شرقی شومن‌دوفری « استقامتنه نقل‌وایصال ایلسه‌یدی بوحرکتنی آکلاردق...

« لانغر وبلغور آرالرنده بولنه‌جق بر اردو ، « آرقه‌سنده ، ارزاق ومهماتنی تدارك وقوتنی تجدید « ایده‌جك بوتون برفرانسه‌بولور. حال‌بوکه شمالده بولنان

« بر اردو ــ قپانه طوتولمش بر فاره کبی ــ خط رجعتی « کسیله‌رك دشمن ایله حدود آراسنده قالمش دیمکدر...»

له‌وان ــ تایمس ۲ ایلول سنه ۱۸۷۰

سه‌دان مغلوبیت واسارتی حوادثی استانبوله آنجق ٤ ایلولده واصل اولدی .

* * *

هر شیئه منتظر بولندیغمه رغماً « سه‌دان » فلاکتنه اینانه‌مادم . « یوز یکرمی بیك کشیلك بر اردو مجبور استیمان اولسون : اصلا ! اصلا ! ممکن دکل ! » دیبوردم .

عسکرده قوماندا ایدنلرك والده‌لری، زوجه وهمشیره‌لری واردر ؛ بونلر ، عرب قادینلری کبی ، اونلرك یوزلرینه توکوره‌جك و « قاچاقلر ، کوپکلر ، کوپك اوغللری ! » دیه باغیره‌جقلردر قناعتنده بولنورکن بوفلاکت ایریشدی.

بو حقیقت واضحه قارشیسنده ــ ایسترسه‌کز سز کولیکز ! ــ قریم اردوسنك بو اختیار دراغونی ، بن ، بر کوچك چوجق کبی هونکور هونکور آغلادم .

میدان محاربه‌لرینك عاقبتی قرال ژانك « پوآتیه » ، برنجی فرانسوانك « پاوی » محاربه‌لرنده دوچار اولدیغی

عواقبدن یعنی هزیمت و اسارتدن عبارتدر . ناپولیونك دیدیکی کبی « کوکس کوکسه محاربه یه ودیچك آلتنه دوشنلر آنجق « ناموسدن باشقه هرشی محو اولدی » دیه بیلیرلر . »

عالی پاشادن ایشیتدم که سلطان عبدالعزیز اوچنجی ناپولیونك اسارتنه اینانه مامشدر . فقط بوخبر تأید ایدنجه منسوب اولدیغی عنصر محاربك بوتون غیظ وغلظتی ، خاندانی آراسنده آلدیغی نزاهت تربیویه یه رغماً ، کوپورمش وکندیسنی بویله جبین بر آدمك زیارتنه تشویق وترغیب ایدنلره توجیه غضب ایله مشدر .

خاقان مشارالیه ، ناپولیونك اسارتنه قانع اولدقدن صوکره ، اکثریا شاعر فارس ابو صالحك : « براق ، قانك طوپراقلره آقسین ! امین اولکه بوحال ناموس وشرفکك سقوطنه مرجحدر ! » مألنده کی بیتی ایراد ایدوب دورمشدر .

مج اسارتی بی اوقدر اعجاب ایتمدی . بوتون مزیت وماهیتنی مکسیقاده میدانه چیقارمش اولان « بازدن » ی « قانروبر » ه ترجیحاً باش قوماندانلغه ارتقا ایتدیرمك اساساً بر جنت ایدی . « قانروبر » وظیفه سنی ایفا ایدر ایدی . فقط بازه نك خلق وذکاسنك فوقنده براقبالجولکی ، براحتراصی واردی .

بازدن ماقسیمیلیانك تختنه ، مکسیقا حکمدارلغنه کوز دیکدکدن وفقط سقوط املهٔ اوغرادقدن صوکره فرانسه‌نك مقدراتنه حاکم اولمغی تخیل ایده‌رك . ماقبت کبی ، هیچ کیمسه‌نك کری کلمدیکی مشئوم بریوله سلوك ایتدی .

پارسك مدافعه‌سنه کلنجه : بووظیفه‌یی انتظام عسکریدن زیاده آیین مذهبی یی اداره‌یه صالح برجنراله تودیع ایده‌جك یرده شدیدالبطش برملازمه براقمق دها ایی اولوردی .

« محصور بر موقع ضبط وتسخیر ایدلمش دیمکدر » قاعده‌سی؛ تسخیری مشکل ومتحول استحکاملر آرقه‌سنده بش آیلق مؤمن ارزاقیله برابر ــ مضطربانه یاشامغه‌دکل ، اولمکه خواهشکر ــ درت یوز بیك کیشی‌یی تسلیحه‌مقتدر اولان ایکی میلیون نفوسلی برشهره قابل تطبیق دکلدر .

پارسك اویله بر حرب میدانی واردرکه اورادهٔ نه بر قارغشه‌لق ، نه ده برهزیمت مغلوبیتی توخیم ایده‌میه‌جکی کبی‌اك کوچك بر مظفریت‌ده طالع حربی تبدیل ایده بیلیر . حقیقی وجدی برقوماندان ، دها حربك ایلك کونلرندن اعتباراً یکرمی بش فرسخلق برمحیطك کاه بر کاه دیکر نقطه‌سنده خلقی حربه آلیشدیره‌رق وغلبه‌لکی انتظامه قویه‌رق دشمنی یورمق ایچون بو وضعیت ارضیه‌دن استفاده ایده بیلیردی .

هیچ برارد و کندیسنه نه وقت ، علی الخصوص کیجه لین وقیشین ، هجوم ایدیلوب ایدلمیه جکنی کسدیره مدیکی مشکوکیت زمانلرنده علی الدوام سلاح بدست قاله ماز .

هله قارشیسنده کی قوت استحکام و ـ سواستوپولده اولدیغی کبی ـ لغم حفری کبی عملیات ایله اشتغال ایدییورسه نه انشا ایتدیکی مانعه لر ، نه ده طوپراق طابیه لر اونك خواب وحضورینی تأمین ایده مز .

اکر پارس ، تحریکات بی فائده ایله برچوق آیلر غائب ایده جك یرده ، بوصورتله حرب ایتسه وطشره بی کندیسنه جلب وقوهٔ معاونه بی تقویه ایلسه یدی دشمن ایکی آتش آراسنده قالمق زحمتنه قاتلانه ماز محاصره نك رفعنه قدر بکله ته مزدی .

بن تورك امرای عسکریه سی ایله وعلی الخصوص محبم اولان حربیه ناظری ، آرناودلقده قتلندن اول ، ۱۸۷۷ سنه سنده ، روسیه یه قارشی برارد و بی اداره ایتمش وفقط « نانت » امرنامه سیله عزل اولنه رق بالآخره تورکیایه کلمش برفرانسز عائله سنه منسوب اولان محمد علی پاشا ایله هم فکر اولهرق احوالی ایشته بوصورتله محاکمه ایدییوردم .

هومر : « الکابی علامت وطن ایچون مجادله در » دیر .

تاریخ دییه جکدرکه : پارس والیسی وظیفهٔ عسکریه سنی

ایفا ایده‌جك یرده ناطقه پردازلق ایتدی ، کلیسالرك چانلرینی چالدیردی وخلقی استغفاره دعوت ایتدی .

حال بوکه تاریخ سعی وغیرتك دائما مشیمهٔ موفقیت اولدیغنی اثبات ایچون پارسك تسلیمنه منتظر دکلدی . او بوقاعده‌یی برچوق امثال ماضیه ایله تأیید ایتمشدر .

ولایاتده « غلایس ـ بیزوآن » وه‌قره‌میو »نك تحت ریاستلرنده تشکل ایتمش اولان مدافعهٔ ملیه اداره‌سی‌ده انظار اجانبده شایان ترحم کورولدی . قره‌میو موقع اقتداره کچنجه حدودلرمزده قانلرینی ایثار ایدن عربلرك ضررینه اوله‌رق جزائر مذهبداشلرینی وطنداش اعلان ایتدی . فقط بو تدبیر درحال ۱۸۷۱ عصیانی انتاج ایتدی .

مسلمانلره هنداسافل ناس معامله‌سی ایفاسنده اصرار ایدلدکچه بو عصیانك صوکنجی اولمدینی تسلیم ایدلمیدر .

غامبه‌تانك بالوندن اینجه ایراد ایتدیکی آتشین بیانات یالکز سوزدن عبارت قالدی . حال بوکه « اوره‌ل دوپالادین » ، « شانزی » ، « فه‌دهرب » او اقوالی طوپ قوتیله تقویه وتأیید ایتدکلرندن اجنبی بوکا عطف دقت ایتدی وبالطبع جبهه‌لرمزده اعتماد لمعه‌لری پارلامغه باشلادی .

غامبه‌تتانك مزیتی وطندن اصلا نومید اولمامسیدر .

فرانسه أولمش ، محو اولمش ظن ایدیلیوردی : غامبه‌تتا اونی تهییج ایده‌رك حرمت عامه‌یه مظهر ایتدی . شمدی فلاکت نهائیه کلیور ، فقط بوده‌غیر قابل تداوی اولمیه‌جقدر . یالکز شرف قالمادی . اوشرف که‌عدم‌موجودیتی حالنده هیچ بر ملت سقوط ایتدیکی موقعدن قالقوب‌ده قامت‌نما اولاماز .

مدافعهٔ ملیه‌نك « ده‌موسته‌ن »ی اولان غامبه‌تتا نامنه بك ایی بر اثر اولمق اوزره بر آبده رکز ایدلدی ، فقط اونك اطرافنه کندیسنه معاونت ایدن رؤسای حربی‌ده طوپلامق وبزه آلزاس ـ لوره‌نی اعاده ایده‌جك اولانه عائد موقع‌شان وظفری صاقلامق‌دها مظفرانه کورونور .

بو آبده‌یه محکوك نطقلری سیل‌تخریب زمان وباران سیله‌جکدر . حق‌حقیقتی‌وجهله سویله‌ین تاریخ،غامبه‌تتانك نظارتندن صوکره‌کی مسلکنی تلخیص ایده‌رك اونطقلرك یرینه « تاسیت »ك ایمپراطور « غالبا » حقنده‌کی :

Omnium consensu capax imperii, nisi imperasset.[*]

محاکمه‌سنی وضع وترقیم ایلیه‌جکدر .

دیشاریدن کورلدیکنه کوره قومون اداره‌سی، سه‌دان،

[*] افکار عمومیه ـ ظالمانه اولامق شرطیله ـ قانوندن اخذ قوت ایدر

مچ وپارس اسارتلرندن صوکره یاشامق ایسته‌مه‌ین افراد وضابطانك اتحادینی متعاقب ، بر اتحاد مشترکده بولنیور کبی ایدی . ماهیتی میدانه چیقدقجه هرکس او اداره‌دن ایکرندی . خاتمه‌سی ایسه دهشت رسان عقولدر .

عینی وطنك اولادی مست مسرت اولان دشمنك کوزی اوکنده ، یانغین ضیاسنده ، کوپکلر وقوردلر کبی بربرلرینی بوغازلادیلر : نه منظره ! . .

اکر بوشدت وتهور حفظ وحراست وطن ایچون مصروف اولسه‌یدی فرانسه قورتولوردی .

صداقتی اوغورنده أولنلر لایق تکریمدر . بونك ایچون‌درکه « دده‌سقلوز » مظهر تجیل اولمشدر . فقط بوحرمت وتکریم ایله فرارلرینی کتم ایچون خلقی مقاومته تشویق وتحریك ایدن سفیللرك مناسبتی یوقدر .

پارس سوقاقلرینه یایلان اوتوز بیك نعشه رغماً فلاکتلرمزك الك باشلر مسببلرینك عفوی آوروپایه تنکیل واستیصالده اعتدال دم ، عدل ومرحمت بولنمدیغنی سویلمدی .

* * *

« ظفر ؛ بورسه‌ده صاتیلماز . »

بیسمارقك بوسوزی آلمان خودکاملغی ایله ظفره

هرشیئی فدا ایدن فرانسز خودنا اندیشیسی آراسنده‌کی فرقی واضحاً کوسترییر . بیسمارق بوسوزیله آلزاس ـ لوره‌نك الحاقنه سبب اولان عمای سیاستی ایضاح ایدییور .

بز آلزاسلیلر جرمان نسلندن اولدیغمز ایچون آلمانلر آلزاسی تملك ایتمکله قرداشلرینی ! قورتاردقلرینی ظن ایدییورلردی. فقط اونو دییورلردی که قرداشلر آراسنده‌کی کین وعداوتلر بورسه‌ایله علاقه‌دار اولمیان، محبت ونفرت کبی، اختلافات دینیه وسیاسیه ایله علولنمشدر . [*]

بر آلمان «Welch»ده ناصل ارثی بردشمن کوریبورسه بزده « پالاتینا » یانغینندن بری آقینجیلری آلزاسی دفعاتله صویمش اولان « Schwob »ده ارثی دشمنمزی کوریبورز .

الزاسلیلر کندیلرینه حیوانات اهلیه معاملهسی یاپان بو « قرداشلق » مدعیلرینی اصلا عفو ایتمیه‌جکلردر . برشرق ماصالنده موضوع بحث اولان قادین کبی ـ بوماصاله کوره قادینك بریسی زوجیله وقوع بولان بر اختلاف نتیجه‌سنده قوجه‌سی طرفندن جزاءً برطولومه صوقولمش.

[*] آلزاسلی بر شاعر عصر اخیرده شویله ترنم ایدییوردی :

Meine Leier ist deutsch, sie klinget von deutschen Gesängen.

Liebend den gallischen Hahn, treu ist französich mein Schwert.

(ترجمه‌سی) : عودم آلمانلر وآلمانجه ترنم ایدر . فقط قلبجم ، غولوا حروسلریی سودیکی ایچون ، فرانسه‌یه صادقدر .

هواسزلقدن اوراده بوغولمقده ایکن بیله قادین طولومی یاردق ایچندن برمقاص چیقاروب صـــالامش وزوجنی اوهنکامده بیله پروتستو ایتمشدر ـ بز آلزاسلیلری بویله مستحق اولمدیغمز برسرنوشته تبعیت ایتدیرمکه هیچ برشی موفق اولامایه جقدر .

آلمانلرده بو حقیقته واقفدرلر : بزه قارشی اختیار ایتدکلری طرز معامله بونی اثبات ایدر . آلزاس اونلرك باشنه بر بلادر . بر خدعهٔ سیاسیه یه واقف اولنجه درحال آلزاسك اوستنه دوشرلر .

اوروپا صوك یکرمی سنه ظرفنده آلمانلرك آلزاس مسئله سنده کی خطالرینی تصحیح ایچون یتمش میلیارلق مصارف تسلیحیه اقتحام ایتدی . آلمانیا بوخطاده دوام ایتمك صورتیله محکمهٔ تاریخیه اوکنده برحرب مستقبلك مسئولیتنی دها شمدیدن درعهده ایدییور .

قرال کییوم آلمانیا تاجنی کیه‌رك پای تختنه عودت ایدنجه دول معظمه کندیسنی سلاملامق اوزره فوق العاده هیئتلر کوندردیلر . تورکیاده سابق پارس آتاشه‌میلیتری اسعد پاشایی اعزام ایلدی .

بو ذاتك استانبوله عودتنك ایرتهسی کونی حربیه ناظرینك قوزغنجقده‌کی یالیسنه ، مشارالیهه برابر ، عینی

زمانده کیتمشدم . ملاقات برلین رجال واحوالنه دائر جریان ایتدی .

مشارالیهك افاده‌سنه کوره ایمپراطور فرانسه طرفندن جزائرك فتح واستیلاسنی حکومت عثمانیه‌نك طانیوب طانیمدیغنی صورمش وجوابنی بکله‌مه‌دن : « ذات شاهانه‌یه سویلییکز جزائری پاره ایله استرداد ممکندر . چونکه بزه ویره‌جکی بش میلیار فرانقلق تضمینات حربیه‌یی تدارك ایچون فرانسه هرشیئنی صاتوب صاومغه مجبور اوله‌جقدر ، معمافیه بو پاره‌یی هیچ برزمان تسویه ایده‌میه‌جك یا! ..» دیمش .

بوتون آلمان سیاستی ایشته بوفریاد قلبیده‌در .

اسعدپاشاتورکیانك ، احوال مالیه‌سی سببیله ، شمدی الحاق اراضی مسائلنی دوشونه‌میه‌جکنی سویله‌مش .

پاشای مشارالیه جنرال شانزینك علویت مزیتی حقنده برلینده حاصل اولان برفکری‌ده نقل ایتدی . سرایده ایشیتمش‌که : شاید پارس شانزی دکرنده بر قوماندان طرفندن مدافعه ایدلسه ایمش ، حتی محك سقوطندن صوکره بیله ، طالع حرب تبدل ایده بیله‌جکمش .

فرانسه یه عودت

صدر اعظمك اساساً قرارسز اولان احوال صحیه سنی مؤخراً تلاحق ایدن بعض اسباب بوتون بوتون تخریب ایتدی . بر مدت استراحتك وفاتی تأخیر وتعویق ایده بیله جکی درکار ایدیسه ده زمام اداره یی الدن براقمق اله کچیرمکدن مشکل اولدیغی ایچون عالی پاشا یوم وفاتنه قدر صندالیٔ حکمرانیدن آیریله مادی .

عجبا شرف وشانی ، مدار معیشتی الدن کیدرسه ضرورت ایچنده ترك حیات ایده جکنه می قناعت ایتمشدی ؟ یوقسه ایش باشندن آیریله رق ایچنده بولندیغی آلایش حرمتدن مهجور ومتروك قالمامقمی ایسته یوردی ؟

شرقده دوچار فلاکت ونکبت اولان یاخود وفات ایدن کبرانك اولری قدر حزن آور بر یر یوقدر . بونك ایچوندرکه عالی پاشانك ارتحالندن صوکره قوناغی بنده بر

مزار تأثیری حاصل ایتدی . اوراده آیاقلرمك چیقاردیغی کورولتویه یالکز عکس صداجواب ویرییوردی . دونکی شادوخرم خلق باشقه‌سنك فردای منورینه قوشمشدی .

ذاتاً ادیان موجوده آرا سنده طبیعته‌کیاقین اولان مذهب شمس طالعه پرستش ایدن مجوسیلکدر . بونك ایچوندرکه افول ایدن پاشایه منسوب اعوان واتباعك باشقه براقبال طالعه قوشمسی طبیعی کورونور .

عالی پاشا احتمال که زمانینك ممتاز وسرفراز بر رجل سیاسیسیدی . فقط دیپلوماتلق نقطهٔ نظرندن مشارالیهی فعالیت کوسترمك لازم کلدیکی زمان حرکتده قطعا تردد ایتمه‌ین فؤاد پاشانك دونمده تلقی ایدرلر .

هرایکیسی‌ده حکومتك اداره‌سی ووفاتلرندن صوکره سر نمون اوله‌جغنی استدلال ایتدکاری ممالك داخلیه وخارجیه‌یه قارشی دولتك محافظه‌سی ایچون مشترکاً صرف مساعی ایدییورلردی .

اونلرك سیاستنی « حال ایچون چالیشمق وآتیی اوقدر دوشونمه‌مك » دستوری تعیین ایدر . بو سیاست فورطنه‌لره معروض قالمقدن احترازاً سواحلدن آیریلامیان سفائنك حرکاتنه بکزه‌ر . معهذا مشکلات متمادیه‌یه معروض قالمقله برابر هرایکیسی‌ده غایت ایی برر شهرت

قازانديلر .

برکون سفرادن برى بکا شويله ديمشيدى :

— شمدى عالى پاشا ايله ايکى ساعت کوروشدم ؛ کنديسنه نه‌لر سويلديکمى بن پك ايى بيليورم ، فقط آغزندن فکرينى افشا ايدن بر تك کلمه آلمغه بيله موفق اولامادم !

عالى پاشانك سياستنه باقيليرسه « صبر وثبات وامتداد زمان قوت وتهوردن زياده مؤثردر » نظريه‌سنك تعقيب ايدلديکى کورونور .

فقط فعل وحرکتك موضوع بحث اولديغى بعض احوالده واردر .

بالمناسبه يوقاريده‌ده سويلديکم وجهله فؤادپاشا بوکاقادر ايدى . فقط عالى پاشا بويله ايشلرده حسب‌المزاج تردد ايدردى .

بو ايکى رجل سياسينك منتدار وشکر کذار الطافى اولمقله برابر حقلرنده تاريخه عائد بر محاکمه‌يى يوروتمکدن واز کچه‌م . احتمالکه تاريخ قريم محاربه‌سندن صوکره روسيه‌نك تأسيس مکنت وانتظام ايله توغلندن عثمانلى ايمپراطورلغنى تقويه وتجديداً تشکيل ايچون استفاده ايتمه‌مکله کنديلرينى مؤاخذه ايده‌جکدر .

بالاقتصاد بودجه‌نك توزيني ، سوء استعمالاتك منعي ، غير مسلملرك خدمات عموميه‌يه قبولي صورتيله بين التبعه بر عدالت متساويه تأميني كبي اوچ مهم اصلاحاتك تطبيقي بر امر مستعجل ايدي . اكر بواوچ مسئلهٔ مهمه‌يه شدتله توسل ايدلسه واوروپاجه تصويب اولنان برپروغرامه توفيقاً تعقيب مصلحت اولنسه‌يدي اصلاحات مبحوثه شرق اهاليسني بربرينه دهازياده ياقلاشديروب قوتلنديرر وبر دفعه بوغايه تأمين ايدلديمي ارتق آرقه‌سنك كله‌جكنده شبهه ايديله‌مزدي .

فقط بر اقتدار مطلق ايله كچن اون بش سنه ظرفنده فؤاد وعالى پاشالر مع‌الاسف بو امر سلامتده هيچ برشي يامادىلر .

تاريخ ، مشارالهمايه قارشي دريغ تقديرات ايتمه‌مكله برابر ، دريای سياستك بو ايكي شناور مقتدرني بسمارق كبي ، قاووركبي روزكارلره ، مدوجزرلره قارشي وطنلرينك عظمت وامنيتني تأمين ايدن ذوات ودهاة صردسنه يوكسلتميه‌جكدر .

عالى پاشا ١٨٧١ ايلولنك يديسنده وفات ايتدي . نعشي قونطوراتوم‌ده‌شهرمذكوركاون دردنده ختام بوليوردي . مشارالهك خلفي مقاوله‌مك تمديد وتجديدي ايچون بيهوده

تكليفلرده بولندى . فقط ايكى داهىٔ سياسته خدمت ايتمكدن نه قدر ممنون ومفتخر اولمش ايديسه‌م اونك كبى بر انتريقه‌جينك مقدراتنه اشتراك ايتمكدن او قدر استكراه ايديبوردم .

صدر جديد محمود ندیم پاشا ؛ « يكيچريلر » عنوانلى بر رومانك قهرمانى ، سلطان محمودك اك مقبل نديمى ويكيچريلرك هادمى نجيب پاشانك مخدومى ايدى . واقعا ماهر برذات اولمغله مشتهر ايديسه‌ده بو اشتهارى تأييد ايده‌جك بردليل واثبات يوقدى .

بحريه نظارتنده بولنديغى زمان ، فيلونك مصارف اداره‌سى ميانندن آلديغى پاره‌لرله‌هيچ بر ايراد كتيرمه‌ين بروابورشركتنه تمتع آچه‌سى تأمين ايده‌رك ، بوشركتك برنجى آقسيونرى اولان سلطان عزيزك مظهر توجهى اولدى . طبيعيدركه بوصورتلرله مقام اقتداره كلمك ومحافظهٔ موقع ايتمك ممكندر .

محب عزيزم حربيه ناظرى حسين عونى پاشانك دشمنى اولان بوذات ايله تأسيس رابطه ومناسبتدن ممكن اولديغى قدر قاچينمق بنم ايچون بر امر لازم ايدى .

محمود ندیم پاشانك ايلك ايشى حسين عونى پاشانى عزل ايتديرمك وايكنجى ايشى‌ده عينى زمانده حائز

اولدیغی مشیریت رتبه‌سنك وحامل بولندیغی نشانلرینك رفعنی وطرف شاهانه‌دن کندیسنه مقدما اعطا اولنوب تعمیری ایچون او اوانده بوتون ما ملکنی صرف ایتدیکی یکانه مالکانه‌سنك، قوزغونجقده‌کی اسکی قوناغنك مصادره ایدلمسنی ومشارالیهك نفی واجلاسی امر براده استحصال ایتمك اولدی .

شدتله یاغمور یاغدیغی برکیجه‌ده تبلیغ ایدیلن نفی امری سابق سر عسکری ، حسین عونی پاشانی خناقدن فنا حاله مضطرب واغدیه‌نك معده‌سنه ادخالی ایچون صوندہ استعمالنی ایجاب ایدر برحاله بولدی . معهذا همان واپوره ارکانی اطبانك اعتراضات شدیده‌سی، پك زیاده مشکلاتله، تأخیر ایده بیلدی .

بواحوالدن خبردار ایدیلنجه کمال سرعتله استانبوله قوشدم . پاشانك خانه‌سنه واصل اولدیغم زمان حرمدن قادینلرله چولوق چوجغك فریاد وفغانی هنوز عکس انداز اولیور وفقط مشارالیه حال سکونتده بولنیور ایدی .

حیاتنی تهدیدایدن بوتعرض حقنده برمخطرهٔ محرمانه تحریر ایتمه‌می بندن رجا ایتدی . کندیسندن زیاده عائله‌سنك آتیسندن بیزار واندیشناك اولیور و :

— بوفلاکت بکابرازمتصرفانه یاشامغی اوکرەدەجك .

شايد تكرار موقع اقتداره كليرسـهم يكى بر فلاكت بنى هرحالده بويله بولمايه جقدر ، ديبوردى .

پادشاهدن بحث ايدركن صداسـنك آلديغى آهنك هنوز سامعه‌مده طنين‌اندازدر . بوصدا ، بو آهنك تطبيق وانفاذ ايدلديكنه تاريخك شهادت ايتديكى بر طاقم بى امان مقرراتى احساس ايدبيوردى .

اكتساب عافيت ايدر ايتمز ، حسين عونى پاشـا اكر عنعنه‌يه اينانيله‌بيليرسه ـ مملكتى اولان ، آسياى صغراده كائن ، اسپارطه شهرينه نفى واجلا ايدلدى .

* * *

قولرانك مستولياً حكم فرما اولمقده بولنمسى سـببيله غرب ليمانلرينه وضع‌ايديلن قرق كونلك قرانتينه‌يه معروض بولنمقلغم عزيمتمى تأخير ايتدى . بو اسـتيلاى مرض اسـتانبولده وبالخاصه ٥ حزيران سـنه ١٨٧٠ يانغينندن محفوظ قالمش اولان ـ اقامتكاهمه نظراً ـ منحط محلمرده برچوق وفياته باعث اولدى .

جنازه آرابه‌لرى بومحال منحطه‌يه اينه‌مدكارى ايچون كدورت‌فشان‌حموله‌لرينى آلمق اوزره‌خانه‌مك قپوسى‌اوكنده توقف ايدبيوردى . صباحدن آقشـامه قدر بيغيلان تابوتلرك مشـاهده وشماتەسى قومشولرمى كاملاً مرمره

آطه‌لرینه داغیتدی .

یالکز آلمان مکتبی مدیریله افراد عائله‌سی ، وارنه قولراسنده‌کی تجاربه مستنداً هیچ صو قوللانیلمامق شرطیله خسته‌لقدن قورتقه محل اولمادیغنه‌دائر وقوع بولان تأمیناته تبعیت ایده‌رك ، بولندقلری محلده قالمغه راضی اولدیلر .

مع‌هذا بو حرکتلرندن دولایی نادمده اولمادیلر . فقط سوقاغمزك مدخلنه موضوع صحیه قوردونلرینك رفعیله ارزاق کلنجه‌یه قدر آچلغه معروض قالدق . مقدار وفیات حد اعتداله اینجه قاچانلر عودت ایتمکه باشلادیلر . فقط مرض ، بیچاره‌لرك اوزرینه بر کوله مسکتی کبی صاچیله‌رق ، نکس ایتدی .

آرتق آدریاتیك سواحلنده‌کی قرانتینه‌لرك رفع ایدلدیکنه حکم ایده‌رك تریسته‌یه متوجهاً عزیمت ایدن بر لوئید واپوریله یوله چیقدم .

طونخانه ریختیمنده دوستلرمه وداع ایتمکده اولدیغم اثناده بر کمرك مأموری یانمه صوقوله‌رق جامعده ادای صلات ایتمکده اولان آمری نامنه بر آز بکله‌مکلکمی رجا ایتدی . فی‌الحقیقه بر آز صوکره بحث ایتدیکی ذات آرقه‌سنده صاریقلی برچوق ملالرله مأمورلر بولندیغی حالده کلدی . اطرافمی صاردیلر والمی صیقه‌رق بکا خیردعا

ایتدیلر . (مسامرات قسطنطنیه) مؤلفنه قارشی واقع اولان بوغیرمنتظر وتقدیر کار نمایش حیاتمك اك قیمتدار برکذارلری میاننده معدوددر .

* * *

شیرا وقورفو ایله اختلاط ایتدکدن صوکره راکب اولدیغم وابور بلا مشکلات تریسته یه واصل اولدی . قره یه چیقمغه حاضرلانمقده اولدیغم صره ده بر صحیه صندالی کلهرك استانبولده کی قولرا بهانه سیله قرانتنه وتطهیرات اجرا ایدیلهجکنی تبلیغ ایتدی .

چوراق بر ساحلك قارشیسنده کاغد اوینامقدن یاخود هرهانکی برهدفه طوغری آیاقلهطاش یووارلامقدن باشقه بر یاپمایه رق یدی کون یاشامق . . . نه حیات !

یوزباشی روسسهلك قومون اداره سنه اشتراك ایتدیکی ایچون ساتوریده قورشونه دیزلدیکنی بوراده ایکن ایشیتدم. هیچ شبهه سز بوکنیج دیوان حرب قانونلك شدتنه قربان اولمش اولهجقدی ؛ فقط بوراده پانطالونی صاتمش اولدیغی ایچون دیوان حرب طرفندن محکوم ایدلمش اولان بر عسکرك شو سوزنی درخاطر ایتمليدر :

«تحفدر: بنی بوش برپانطالون صاتدم دیه محکوم ایدییورلر؛ فقط بوپانطولونلردن ، هم ده ایچنده کی انسانلریله برابر ،

دشمنه یوز بیکلرجه‌سنی تسلیم ایدنلری عجبا نه ایچون تعقیب ایتمیورلر ؟ » .

تریسته‌ده قیصه بر مدت قالدقدن صوکره ویانه ترمننه راکب اولدم . ستیریاطاغلرنده یکرمی بش درجه‌لك بر برودت حکم فرما ایدی . حتی واغونلرده‌کی صیجاق صو محفظه‌لری بیله انجماد ایدییوردی . واغونده ایکی کیشی اولدیغمزدن بوتون کیجه‌یی تپنمکله کچیردك .

تخطر ایدییورم‌که غراجده صغوقدن دونان اللرمزی آنجق قاپناق طوموز صوجوقلریله ایصیده‌بیلمشدك .

ویانه‌ده قار بر مترو کثافت پیدا ایتمش ایدی . عینی حال سالزبورغده‌ده واقع وصقالم پارمق اوزونلقده بوزلر حالنده دونمش ایدی . خلاصه شو سیاحتم پك مدهش ایدی .

مونیخ ، اینغولستاد ، وورتزبورغ و فرانقفورتدن کچه‌رك سیاحتمه ستراسبورغه قدر دوام ایتدم . بوسیاحت بعدالظفر آلمانلرده حاصل اولان احوال روحیه‌یی بکا طانیتدی .

دونکی تواضع ومذلت ایله بوکونکی خود پسندلك آراسنده نه فرق ! اونلره کوره شجاعت ، علم وفضیلت ، اخلاق وطبیعت کندیلرندن اول بوحوالیده مجهول ایدی ،

انسانیت ایسه آنجق سه‌داندن اعتباراً باشلامشیدی .

بزی محو ایدن خودکاملغه ، کبر ونخوته انشاءاه بو دفعه‌ده اونلر دوشرلر !

استراز بورغك برخرابه‌زاره دوندیکنی ، بیوك کلیسانك اوبوسلرله ده‌لیندیکنی و اوستنده فرانسز بایراغی یرینه آلمان بایراغی تموج ایتدیکنی ، قلباً خالص برفرانسز اولان ووالده‌می متعاقب اوچ-سنه اول وفات ایدن اختیارپدرمك هرج ومرج اولمش اولان خانه‌سنی کوردیکم زمان دوچار اولدیغم تأثراتی دوشونمیدر .

لعنت اولسون شو محاربه‌یه ! لعنت اولسون قلبلری چارپمقسزین بوکا سبب اولانلره !

ایکی یوز بیك آلزاس ـ لوره‌نلی فرانسه‌یه هجرت ایتدی . دیه‌بیلیرمکه بومهاجرت برخطا ایدی . خدمت عسکریه‌یه قاتلانمق دشمنك رولنی اوینایه‌رق آتی‌یی محو ایتمکه مرجح ایدی . آلمانلر کندیلرینی جدی فرانسز اولان اهالیدن قورتاردیغی وبونلرك یرلرینه راین نهرینك اوته-سنده ساکن خلقك کتیرلمسنه باعث اولدیغی ایچون بومهاجرتی آلقیشلادیلر . اکر هیچ برکیمسه یرندن قیمیلدامامش اولسه‌یدی وقتیله لومباردو ـ وندیکده آوستریالیلر ناصل بارینه‌مامشلرسه آلساس ـ لوره‌نده آلمانلر ایچون

اویله غیرقابل محافظه برحاله کله جکدی .

ستراز بورغ سبزه پازارنده بر آلمان زوج ـ زوجه ایله برصاتیجی قادین آراسنده جریان ایدن شو محاوره شایان دقتدر :

« فراوهویتمانین اسمنده‌کی آلمانیالی قادین نفیس المالری تماشا ایده‌رك :

— اعتراف ایتملی ، دیمشدی ، بو آلزاس بر دنیا جنتیدر !

صاتیجی قادین شویله جواب ویردی :

— حقکز وار ، مادام ، فقط انجیل شریف دیرکه آدم وحواده اوجنتدن قوغولمش ایدی . »

پارسه کیتمك اوزره راکب اولدیغم ترەن آلمانلرله طولو ایدی . بونلرك بری طویل القامه اولدیغم ایچون بنی بروطنداش ظن ایده‌رك سیاحت دوام ایتدیکی مدتجه فرانسه علیهنده بوش بوغازلق ایدوب دورمقدن قورقمادی . بن ، « ئه‌په‌رنه » یه قدر هر موقفده کورینن اشغال عسکرلری طرفندن توقیف ایدلمك تهلکه‌سنه دوشمه‌مك ایچون اویورکی کوروندم . فقط بو حال چوق دوام ایتمدی . صوك آلمان عسکری مغفری‌ده کوز اوکندن غائب

اولنجه براوبوس کبی پاتلادم . شایان تشکردرکه حریف درحال استعفای قصور ایتدی . یوقسه ...

***

۱۸۷۲ سنه‌سنده ممالك اجنبیه‌دن کلن بر فرانسزك ، کوز یاشلرینه مستغرق اولان زواللی آلزاس ایله لاقید واهمالکار پارس آراسنده‌کی عدم توافق اوکنده ، حس ایتدیکی تأثری هیچ برشی حاصل ایده‌مز . وطنك ماتمنی یالکز یانمش مؤسسات و آبدات ، یاقیلوب ییقیلمش استحکامات طوتیوردی .

هوراس پیه‌سنك موقع تماشایه وضعندن اول سن ـ مارتن قاپیسنده استماع ایتدیکم برقونفه‌رانس الآن قلبمده محفوظدر .

خطیب ، قونفه‌رانسنده بوتون آچاقلقلر ومحجوبیتلر ایچون اسباب‌معذرت بولیور و :

« ایلك رومالیلر ، دیبوردی ، ولوکه بلامزاحم فدای‌جان ایتمش بولونسونلر ، بوندن‌طبیعی نه‌اوله‌بیلیر ؟ . . اونلر بر طاقم فقیر کیمسه‌لر ایدی .

« ولوکه سیراکوزه‌لیلر قلعه‌لری اوزرنده کندیلرینی اتلاف‌ایتدیرمش‌بولونسونلر ، بوده آکلاشیلماز برشی‌دکل : غائب ایده‌جکلری شی بیوك برشی دکلدی .

« فقط عینی فدا کارلقلر بزم «ماره » اصحاب ایرادمزدن ، «بری» و «بوس» زنکین کویلیلرمزدن ایسته نه بیایرمی ؟..»

خلق ، خطیبك دیلندیکی آلقیشلری دریغ ایتمدی . اکر بوجاهل معلوماتفروش یرینه حسیات عمومیه یی کندی سویهٔ عرفانینه کوره یوکسلتمك سکوتی خودبینلکه ترجیح ایدن واك سفیل انقاض بشریه یی قهرمانلق وشهادت مرتبه سنه اصعاد ایله ین ذواتدن بری استماع ایدلمش اولسه یدی بالطبع دها زیاده آلقیشلانه جقدی .

* * *

فرانسز ملتی مظهر اولدیغی صیت وشهرتدن زیاده دکرلیدر . بوملت حسیات عالیجنابانه یه مونس ، بیوکلکلر اظهارینه مستعد وفدا کارلغه مهیادر . فرانسزلردن باشقه هیچ برملت اونلرقدر صبر ایله ویرکولره ، حقسزلقلره ، جور وجفایه تحمل ایتمز . اونلر قدر هیچ بر کیمسه نك اقتدار وحیاتی یوقدر . فقط اسلافی اولان غولوالیلر کبی اونلرك ده برحکومته احتیاجی واردر . حریت نامنه واقع اولان قیاملری دائما اولیای امورك تبدلنه منجر اولمشدر .

۱۸۷۱ سنه سنده فرانسزلرك انتخاب ایتدکلری اولیای اموره جریحهٔ حربی التیام پذیر ایتمك ایچون

صلاحیت کامله ویرلدی .

بوهیئت حکومت ایچون توسل اولنه‌جق ایکی طریق سیاست واردی : بری پروسیالیلر طرفندن ایبه‌نا مظفریتی نامیله تکریر وتجدید اولنان رومالیلرك « قان » فلاکتی عقبنده تعقیب ایتدکاری طرز سیاست ؛ دیکری ده افتراق محاربه‌سنك فرداسنده آمریقالیلرك اختیار ایتدکاری طور وحرکت ایدی .

بو پولتیقه‌لرك هر ایکیسی ده سلامت عمومیه نامنه فرقه‌لرك ائتلافنی ایجاب ایدییوردی . چونکه حرب اخیر هیچ بر شیئی حل ایتمه‌مش ایدی . محاربه‌نك عقبنده کان صلح و مسالمت ، دوئللو خصملرندن برینك صوك نفسه کلدیکی زمان واقع اولدیغی کبی ؛ آنجق بر متارکه ایدی . ایر ویا کچ مصادمه ــ فقط بودفعه قطعی اولهرق ــ تجدد ایده‌جکدی .

برنجی طرز سیاست فرانسه‌یی برمعسکر حالنه کتیردی .

هرشیدن اول آلمانیا طرفندن اعلان ایدیلن سه‌دان یوم عیدینی بر «یوم ماتم ملی» عد ایتملی ایدی : اوکون مغازه‌لر سد ایدلملی ، سنجاغمز دیره‌کنه یاریم چکیلملی وهرساعت باشنده طوپلر آتلملیدی . اسپانیالیلر « Dos de mayo » قاعده‌سنی وضع ایده‌رك بویله حرکت ایله‌مش ایدیلر .

بويله برخاطره زوالى دوردورر وحيات مليه يه سلاح آلتنده كچن برماضينك تأثرات وتلخيسنى حس ايتديرردى .

ايكنجى طرز سياست ــ كه عسكرى نقطهٔ نظرندن برمدافعهٔ مطلقه دن باشقه برشى دكلدر ــ مقتضيات عدالتدن اولدينى وجهله حربك وطنده ايقاع ايتديكى خسارك زمانمنده تضمينى ايجاب ايدر وآمريقاليلرك ياپديغى كبى ، آتى يى قورتارمق ايچون ديونى اطفا وعقل وبصيرت ، انتظام ومسالمت اساسلرينه مستند برجمهوريته پروسيا ميليتاريزمنه مقابله ايلردى .

بويله علناً اعلان ، اعتدال دم واصول ايله تعقيب اولنه جق برپولتيقه فرانسه طرفندن درميان ايديله جك مدعيات مشروعه نك عالم مدنيته استنادينى تأمين ايده رك آلزاس لورەنى ، يكيدن وقوع بوله جق برمحاربه دن زياده ، موفقيتله قورتاره بيلردى .

سوسياليزم ايله اوغراشان آلمانيا بيله فلاكتله تازه حيات بولمش برمملكتك منظره سى قارشيسنده زمانمزك احتياجات وعاداتندن زياده قرون وسطايه لايق براصول حكومتى مغلوب ايده بيله جك اساسلر بولوردى . فقط مع الاسف فرانسه نك صبرسزلغى زمانى غائب ايتديردى . فرانسه ايچون هرموسمده وقتندن اول يتيشنلر بولنليدر ؛ فرانسه نك ،

ـ ولوكه مزايای برگزیده اصحابندن اولسون ـ هیچ برقدر وقیمتی یوقدر . شوحالده بن اوراده هیچ براهمیتی حائز دكلدم . عینی زمانده ایمپراطور ماقسیملیانك سابق عسكری قابینه‌سی رئیسی ومجلس ملی مبعوثی جنرال لوآزمل ایله موسیو ئه‌میل دوژیراردن‌ده باشقه بنی حمایه‌ایده‌جك هیچ برموقع صاحبی ایله معارفهم یوقدی .

آز زمان ایچنده آكلادمكه موقع اقتداره كچمك ایچون مجادله ایدن ویاخود حاكملرك اك عادیسی اولان آرای عمومیه‌یی استحصاله چالیشان فرقه‌لردن برینه انتساب ایتمدكچه وطنمده بنم ایچون بر موقع احراز ایده‌بیلمك قابل دكلدر . بنابرین ینه شرق صحنه‌سنه عودت ایتمك ایچون وسیله تحریسنه باشلادم .

مباحث سابقه‌دن برنده فؤاد پاشانك توصیه‌سی اوزرینه مصر خدیوینك بنی بر مخابرهٔ سیاسیه‌یه مأمور ایتدیكنی ذكر ایتمشدم . خدیو مشارالیه بنی چوق دفعه قاهره‌یی زیارت ایچون دعوت ایتمشیدی . آچیق ذكاسی، احتراصی ، شاهانه اطوار ومزایاسی بنی كندیسنه جذب ایدییوردی . مشارالیهك بنم ایچون بر ساحهٔ فعالیت آچمیه‌جغنی كیم بیله بیلیر ؟

بوبابده قناعت حاصل ایتمك اوزره ١٨٧٢ مایسنده

مصرده بر جولان سریع اجرا ایتدم . اسماعیل پاشانی موسم صیفی امرار ایچون اسکندریه‌یه عزیمتندن بر کون اول جزیره سرایینده بولدم . مشارالیه بنی بك زیاده ملتفتانه قبول ایتمکله برابر شهری سرعتله زیارت ایتدکدن صوکره کندیسنه التحاق ایتمکلکمی تکلیف ایتدی .

ایلك ایشم ناپولیون بوناپارطك اقامت ایتدیکی ١٨٠٠ سنه‌سی حزیرانینك اون دردنده قلعه‌یرك محو اولدیغی خانه‌لری زیارت اولدی . بوخانه‌لرك دیوارلرنده ، منسوب اولدقلری طاقملرك نومرولریله برابر ، فرانسز عسکرلرینك اسامیسنی اوقودم . عینی زمانده طوپچیمزك قاهره عصیانی اثناسنده سلطان حسن جامعنك جبهه‌سنده اجرا ایتدیکی تخریباتی بکا کوستردیلر .

ایرته‌سی کون بر تصادف بنی امراملری تماشایه‌سوق ایتدی . اورایه واصل اولدیغم زمان آرابه‌مك اطرافنی متعامل بخشیشلرینی طاب ایتمك اوزره قوشان بر بدوی کروهی احاطه ایتدی . بونلرك شماته‌لری بر کوجك چوجغك الندن طوته‌رق سوق ایتدیکی اعمی بر اختیارك صداسنی بوغیوردی . اختیار یاقلاشنجه مکرراً :

— نابولیون ! نابولیون !

دیدی وبدویلرده الیله اونی اشارت ایده‌رك تکرار ایتدیلر :

— نابولیون !

بواختیارك حسب السن خمیده قامت اولمسنه رغماً ناپولیونه مصادف اولدیغنه قناعت ایدهمدم .

بنم بووضع ترددمه دقت ایدن اختیار بی تنقید ایدر بر وضع ایله :

— *Pas Naboulioune capitoule!* یعنی اسیر اولان ناپولیون دکل !

دیه باغیرییورودیکرلری ده اوکا اقتفا ایدییوردی :

— *Pas Naboulioune capitoulé!* أوت، اسیر اولان ناپولیون دکل !

فرانسه یه عودتمده بوتصادفی ماجرایی ویقتور هوغویه نقل ایتدم . آرتق *Châtiments* مؤلفنك ایلك وصوك ناپولیونلری بدویلرك صورت تفریق و تمییزینی نصل بر افاده ایله شرح وتفسیر ایتدیکی تصور اولنسون .

بواختیاری تاریخ وفاتی اولان ١٨٧٥ سنه‌سنه قدر وقوع بولان سیاحتلرمده کیتدکچه عتهرسیده بولیوردم .

* * *

« خمسین »ك حلولی قاهرده اقامتمی قیصه کسمکه بی مجبور ایتدی . « خمسین »، اللی دیمکدر . بونك مدلولی چول روزکاریدرکه بعضاً اللی کون دوام ایدر .

خمسینده حرارت فوق‌العاده‌در . غایت رقیق بر قوه‌له مشبوع هوا شعاعات شمسیه‌نك نفوذینه حائل اولور . اعضای‌تنفسیه‌م بورقیق قوه‌له دولمش وصندوقه‌کی اشیاءده توزله ملمع اولمش ایدی .

اسکندریه‌یه کلنجه دامانهور استاسیونده بر طاقم عرب قادینلرینك، مکسیقالی قادینلرك مصر اتمکی اعمالنده قوالاندقلری اصوله توفیقاً ، بغدایی ایکی طاش آراسنده ازدرك غالته ، یاپدقلرینی کوردم .

بوندن باشقه بوقادینلرله مکسیقانك اهالئ اصلیه‌سی اولان « آستهك » جنسی آراسنده‌کی مشابهت‌ده‌نظر دقتمی جلب ایتدی .

ذاتاً یالانقلرك معبودلریله مصر قدیمك معبودلری آراسنده بر مماثلت ، شولولا وجیزه اهرامئرینك طرزانشاسی وتخصیصنده ، کذا « بولاق » موزه‌سیله « مکسیقو » موزه‌سنده‌کی بعض اوفاق تفك هیکللرك اوضاعی بیننده شایان حیرت درجه‌ده برمشابهت واردر .

بوحالك ایضاحی ایچون افلاطونك « *Atlandide* »ینه مراجعته احتیاج یوقدر .

معلومدرکه برّ قدیم و جدید آراسنده روزکارلر

وجريانلر « كولف استريم »و« آليزه روزكارلرى » ناميله اولدقجه دائمى ومعين بر طريق واستقامت تعقيب ايدرلر قضا زده بر كمى بويله بر جريانه تصادف ايتديكى وقت اكر مكسيقا كورفزينك تا ايچريلرنده قره يه ياقلاشه بيلير سه كنديسنى بختيار عد ايتمليدر .

انكين ده كيزلره مقاومت ايدن وسائطك فقدانى سببيله يالكز سواحلده سيروسفر ايديله بيلديكى زمانلرده ، ازمنهٔ ابتدائيه ده بلاشبهه بوكبى احوال وقوع بولمش اوله جقدر .

برچوق فنيكه ، مصر وقارتاجه كميلرى جبل الطارقك اوته طرفنده بغتةً فورطنه يه طوتولوب عودته امكان بوله مقسزين كولف استريم جريانلرى و آليزه روزكارلريله مملكتلرينك صنايعنى . اخلاق و عاداتى والهلرينى يولجيلرى ايله برابر بر جديده كتورمكه مجبور اولمش بولنه جقلردر .

بوتوضيحات منشألرينى شرق دكزلرندن كان اجداده و آتيلرينى بنه او حواليدن كله جك بر « مسيح »ه عطف ايدن آستهك عنعناتنه مغاير دكلدر .

نه ايسه ، بوشايان دقت مسئلهنك حلنى علمايه براقهلم . بنم ايچون بونك درجهٔ اهميتنى بوراده قيد ايتمك كافيدر .

يالكز شـونده شبهه يوقدركه آستهك مدنيتيله مصر مدنيتى بربرينه پك زياده بكزر . باشقه سـياحلر وازان

جمله آمریقا افتراق محاربه‌سنی متعاقب جنرال «سقوت» ایله مکسیقاده حرب ایتمش وبوندن صوکره خدیوك خدمتنه داخل اولمش اولان جنرال بوتی دخی بوحالی اثبات ایتدیلر .

موسم صیفده مصر صحرالری برچول منظرهٔ حزینی ارائه ایدر . اوتللرك مسافرینی آزالیر ، عالم تجارت اوروپایه داغیلیر . ایشلرك آزالدیغی بوزمانده خدیو ایله برچوق دفعه‌لر اوزون اوزادیه ملاقاته موفق اولدم . بوملاقاتلر سیاست بین‌المللهٔ وسائر مختلف موضوعلره دائر ایدی .

بو اثناده اسماعیل پاشا آلمانیانك لوندره سفیری قونت برنسدورفك فعالیت وتحریکاتندن بحق اندیشه ایدییوردی . بو دیپلومات انکلتره خارجیه نظارتنه کیدرك انکلیزلره «مصری آلسه کز آ!» دیمك یچون برهفته قاچیرمیوردی .

بزده موسیو دوبسمارقك تحریکات واغوا آتی اوزرینه تونسه ، تونکینه کیتمش ایدك .

بورجل سیاسینك بیوکلکی هرشیدن اول رقیبلرینك کوچوکلکندن ناشیدر .

بوحال زمامداران امورمزك مهارتسزلکی سایه‌سنده قوتمزی داغیتمق بزی ضعیف دوشوردی .

اسماعیل پاشا بوندن شبهه ایدییوردی .

مصری یك عیان اولان تهلکه‌لردن قورتارمق ایچون

فرانسه‌ده ایمپراطورلغك اعاده‌سنی آرزو ایدییوردی، یالکز آرزو دکل حتی بونك محقق الوقوع اولدیغنه اعتقاد ایدییوردی. طبیعی دکلمیدیا، اوچنجی ناپولیون ایله سراینه‌قارشی نه قدر فداکارلقلر ابراز ایتمش ایدی!

مشارالیهه موسیو نه‌میل اولیویه، جنرال فلوری، بوناپارتیست اولان معیتی طرفندن تلقین ایدیلن بوخولیایی داغیتمق ایچون بیهوده اوغراشیوردم و «فرانسه‌ده هرشی ممکندر، فقط موقع اقتداردن سقوط ایدن شوویابوخاندانی اعاده ایتمك غیر قابلدر!» دییور وعینی زمانده فرانسه حکومت حاضره‌سنه فنا نظرله باقامسنی توصیه ایلیوردم.

اون بش کون دوام ایدن بو ملاقاتلرده بندن اصلا بحث ایدلمدی. عزیمتدن برکون اول استحصال مساعده ایچون نصرالدین سراینه کیتدم. زیارت ایفا قلندقدن صوکره خدیوك فرانسزجه کاتبی کذرکاهمه چیقه‌رق بنی کندی اوطه‌سنه ایصال ایتدی.

قاپونك قارشیسنده برمندر اوزرینه اوطوردق. بر آز مقدمه‌دن صوکره مومی‌الیه بکا سیاحت مصارفی تسویه ایچون آلدیغی امری تبلیغ ایتدی. بوتکلیفی ایشیتمزلکه کله‌رك مرسانك نهایتنی ارائه ایله صوردم:

— شوکی‌یه چکیلن سنجاق نه سنجاغیدر؟

والحاصل مومى اليهك اصراری فائده‌سز قالدی .

ایرته‌سی کون علی‌الصباح وابوره راکب اولمق‌اوزره ایدمکه برتشریفات‌مأموری کله‌رك بنی سرایه دعوت‌ایتدی. بنی کورونجه اسماعیل پاشـا مختلف بعض سـیارشلرده بولندقدن صوکره بنم ایچون نه‌یایه‌بیله‌جکنی صوردی . جواباً مخابره مخصصاتی اولدرق بکا ویردیکی مبلغك احتیاجاتمه‌کافی‌اولدیغنی درمیان‌ایده‌رك باشقه‌هیچ براستر حائم بولنمدیغنی سویلدم . بواحترازم برمدت‌صوکره بکاخصوصی توجهلر ابرازینه خادم اولمشدر .

* * *

برآی غیبوبتدن صـوکره دخی فرانسه‌نك اوستنده عینی انتظام شکن جریانك اسمکده اولدیغنه شاهد اولدم . بالخاصه مواقع مهمه‌به اهلیتسزلرك استیلاسی بنی متأثر ایتدی . آلمانلر ادعا ایدرلرکه فرانسه فلاکتنك اسبابی کوچك باشلرك بیوك باشلر اوزرنده‌کی غلبهٔ نفوذیدر .

بو ادعاده برشمهٔ حقیقت واردر . ماره‌شال مارمون بونی خاطراتنده باشقه برشکلده افاده ایتمشدر :

« اویله کورونیورکه عقل وبصیرت ،امور وحکومتك اقسـام عملیه‌سی یالکز شمالده بیلینیور . جنوبده هرشی احتراص وسفالتدر . »

برمجلسده کیملرده تصادف ایدیله جکی بیلنمك ایسته نیرسه حجرهٔ مخصوصه‌سنده بولنان حاضرونك شاپقه‌لری معاینه ایدلمل . اکر بوشاپقه‌لر قوش باشلیلره عائدایسه اومجلسده یالکز سطحی دوشونلر ، برموضوعی تعمیقه، برونلرندن ایلریسنی کورمکه قادر اولمیانلر بولندیغنه حکم ایتلیدر .

فرانسه‌نك دها آز فنا اداره ایدیله بیلمسی ایچون اعمی اولان آرای عمومیه بومشاهداتی نظر دقت وابتصاره آمالیدر .

بیوك باشلر فرانسه‌یه ایفای خدمت ، کوچوکلر ایسه اونی ایشلتمکه غیرت ایلرلر . بودجه‌یه اشتراك ایدنلرك درد نجی وبشنجی درجه‌سی یالکز کوچك بینلیلردر .

بن ، وقایع وحادثاتی فیلسوفانه بر نظرله تعقیبه محکوماً ، شئون واقعه‌نك بکا تلقین ایتدیکی ملاحظاتی بیهوده یره افهام و اسماع ایتمکه چالیشیوردم .

انکلتره‌ده مطبوعات بوتون افکاره آچیق بر کرسیٔ خطابتدر . فقط فرانسه‌ده بویله دکلدر .

حتی منطق سربستی‌یی حق مجازاتك رفع وتعطیلنه قدر ایلری سورمش اولان موسیو ژیراردەن بیله کندی فکرینه معارض بر فکر درمیانه راضی اولیوردی . برکون بکا : « بنم سنمده بولنانلرك آرتق امکان تحولی یوقدر » دیمشیدی .

حالبوكه وفات ايدنجه حقنده نه قدر آلقيشلر ابذال ايدلدى ! چونكه تبدل برقاعدهٔ حياتيه‌در .

مصرفى طرفمدن تأديه اولنمق اوزره انتشار ايدن برچوق مجموعه‌لر قطعياً نظردقتى جلب ايتمدى .

برچوق زماندن برى « حريت » ، « مساوات » ، « اخوت » اساسلرينك قوانين طبيعيه ايله عدم ائتلافى سببيله « اساسات اجتماعيه » عنوانلى بر اثر يازدم . بو اثر ، موسيو ليتره‌نك نشر واداره ايتمكده اولديغى « فلسفهٔ مثبته مجموعه‌سى » نده طوپلاندقدن سكز سنه صوكره كتاب شكلنده انتشار ايتمشدر .

موسيو ليتره‌يى مجموعهٔ مذكوره‌ده بنم اعتقاد سياسيمه دائر يازديغى برمقاله مناسبتيله طانيمش ايدم . اعتقادمى رساله‌لرك برنده شويولده ايضاح ايتمشيدم : « علم وتجربه‌يه استناداً غايه‌يه واصل اولنجه‌يه قدر راديقال وبوحدودك اوته‌سنده محافظه‌كارم ، فقط اصلا برمرتجع دكلم . »

مادامكه موسيو ليتره‌نك نامنى ذكر ايتدم ، بوفرصتدن استفاده ايده‌رك بك چوق كيمسه‌لرك ، عدم وقوفلرينه رغماً ، دائما بحث ايتمكده اولدقلرى فلسفهٔ مثبته حقنده‌ده برقاچ سوز سويله‌مدن كچميه‌يم . فلسفهٔ مثبته‌يى بيلمه‌ينلر غزته‌لرك پوزيتيويزم نامنه واقع اولان بى‌معنا نشرياتنى

فلسفهٔ مثبته اولهرق قبول ايدرلر . فقط اوكوست قونتك حياتنك برى محاكمات فلسفه‌سنى نشر وتبليغ ايتديكى زماندهكى حال صحتنه ؛ ديكرى يكى بر اصول مذهبى ايجاد ايتديكى حال جنتنه عائد صفحه‌سى بولنديغنى بيلمزلر .

بعض كيمسه‌لر اوكوست قونتى حياتنك هر ايكى صفحه‌سنده تعقيب ايتمشلردر . حال بوكه ليتره ايله رفقاسى معلم محترمك دهاسنه حرمت ايتمك وفلاكتنه آجيمقله برابر « جنت » نه اشتراك ايتمه‌مشلردر . اخلاف ، اوكوست قونتى عصرك اك بيوك متفكرى اولمق اوزره سلاملايان ، غامبه‌تتايى تكذيب ايتميه‌جكدر . اوكوست قونت الوهيتى قطعياً انكار ايتمه‌مش وماهيت الهيه‌يى تعريف وتصوير ايتمكدن احتراز وبالعكس عظمت لايتناهيسنى تصديق ايله‌مشدر .

اعلان ايتديكى ايكى بيوك قانون اجتماعى خلقت كائناتى ايضاحه واوندن استنتاج انتباهه خادمدر .

مومى اليه كائناتدهكى اشيانك مبدأ ومنتهاسنى تعيين وحل ايتمكله اشتغال ايتميه‌رك « دار عقبا » مسئله‌سنك حل وفصلى ايچون بر چوق اصحاب دهانك صرف ايتديكى بى‌فائده مساعيى بى مادياته عطف وتوجيه ايتدى .

شبهه ايدلمزكه تواضعه دعوت ايدن بر حاكم ، ضعفيت انسانيه يه

قارشی عفو ذنوب ، بوتون افکار جدیه و اعتقاداته قارشی مسامحه ، تطبیقی ایتردی مونسیور دوپانلو طرفندن بر « سن لایق » عد ایتدیردن عالی بر اخلاق البته مومی الیهك فلسفه سنك مظفریتنی تأمین ایدر .

حیات مادیه ده آرتق هرکس یوزیتیویستدر . برکون کله جك ساحهٔ معنویات واجتماعیاتده بوحال وقوع بوله جقدر .

* * *

تتبعات بی اشغال ایدییوردی . هیچ ده منتظر اولمادیغم شو اوانده خدیودن اوچ اوغلیله بر قزینك عینی زمانده اجراسی مصمم اولان ازدواج مراسمنده بولنمق اوزره قاهره یه عزیمتمی مشعر بر تلغرافنامه آلدم .

بلا تردد کتابلرمی قپادم و قیشی مصرده امرار ایده جکمدن و اورایه متعلق مشاهداتمی اکماله موفق اوله جغمدن ممنون اوله رق درحال یوله چیقدم .

بودفعه مصر نظرمده موسم صیفده کندن بام باشقه بر صورتده تجلی ایتدی . کوزلری کور ، نفسی اخناق ایدن غبار آلود خمسین اورتهدن غائب اولمش ایدی . هوا صاف وبراق ، شمس تابان ایدی . اسکندریه لیمانیله سوقاقلرینه بر حیات وحرکت یاییلمش ، سیاحلر اوتللری طولدیرمش ایدی .

قاهره‌یه موصل شومن دوفرك طرفینه، عقیم چوللره، نظری دولدیران بر سترهٔ حضرا یابیلمشیدی . خطك امتدادنجه تارلالرده آیاقلری چیپلاق ، صرتلرینه چیوید رنکنده البسه و باشلرینه کچه بر تاقیه کیمش فلاحلر آلات ووسائط ابتدائیه‌ایله اسقا ایله اشتغال ایدییورلردی .

هرموقفده مصرانموذجنك انواعنی کوسترهزیایغاره‌جی یمش صاتیجیلری ، صو طاشییجیلری ، بخشیش ایسته‌ینلر کورولیوردی .

آرابه‌لره قوشـولمش مانده‌لر ، ایخدیرلمش دوه‌لر ، هجینسوار بدویلر ، مستور قادینلر ، مرکبـــوارانده بو قافلهٔ فعالیته قاتیلمشلردی .

نظر غروب شمسك علویتی ایچنده ، اوقالیپتوس ، حرما ، فرنك چیناری آغاجلرندن مرکب و نیل ایله محـاط بر واحه‌نك اورتهســنده ، مخطم تپهســندن اوزاق بر مســافه‌ده کائن قاهره‌نك لایعد ولایحصا مناره وقبه‌لرینه ، مهیب اهرام ییغینلرینه انعطاف ایدنجه انسانده تاریخی وشعر آلود بر استغراق باشلایور .

مصرك مناظری ده ، آبداتی کبی، برشکل دبدبه‌کاری یی حائزدر . تماشا ایدیلیرکن ، ولولهٔ شهور و بلاددن اوزاق، ــ بر عرب شاعرینك دیدیکی کبی ــ یالکز « نسیمك

تحريك ايتديكى يا براقلرك ارضه دوشن كولكه‌سنك كورولتيسى » ايشيديلير .

قاهره‌يه وقوع بولان ايلك سياحتم اثناسنده اون بش كون اقامت ايتمش اولديغم اسكندريه اوتلنك بر شعبه‌سى واردركه بودفعه اورايه نازل اولدم .

ايرته‌سى كونى خديوك اقامت ايتمكده اولديغى عابدين سرايته عزيمت ايتدم . مشاراليه بنى التفات معتاده‌سيله قبول ودوكونلرك ختامنه‌قدر زمانمى ايستديكم كبى كچيرمكده بنى تخيير ايتدى .

خديوى ايكنجى دفعه زيارتم ايلك سياحتم اثناسنده استانبولده كنديسيله معارفه‌پيدا ايتديكم واسمنك تصريحنه لزوم كورمديكم بر محبم ايچون وقوع بولدى . بو ذات ذكاسنده‌كى شدت سببيله دها ايلك كوروشديكم كوندن اعتباراً بنى مجلوبى ايتمشدى . كنديسنى هركس خديوك ناموسكار بر خادمى اوله‌رق طانير ومومى‌اليه‌ده ادارهٔ مصريه‌نك بوتون تفرعات وغوامض امورينه واقف بولنور ايدى . تورکجه وعربجه لسانلرينى غايت ايى بيلمكله برابر اوهنكاملرده فرانسزجه‌يى پك آز بيليردى .

توصيه‌م اوزرينه كنديسنه بر معلم تدارك ايتمكله برابر « ژورنال ده ده‌با » يه‌ده آبونه‌اولدى . بر آز زمان صوكره

لسانمزی، فرانسزجه یازوب اوقومغی اوکرندی . بدایتلرده فرانسز لسانی لزوملی لزومسز استعمال ایدر وفرانسه ده تحصیل کورن آرقه داشلری قوللاندیغی اسلوب انشائی دولایسیله کندیسیله استهزا ایلرلردی . فقط بن اونلره « اك صوك کولن اك ایی کوله جکدر » دیردم .

مومی الیهك موقع اقتداره کچنجه کندیسنه تلقین ایتمش اولدیغم افکاری فعلاً تطبیقه قیام و تشبث ایده جکنه اعتماد ایده رك برکون اول احراز موقع ایتمسنی آرزو ایدییوردم . حقنده حس ایتدیکم محبت کندیسنه هرصورتله ایفای معاونت وخدمت ایدییوردی . بونی مصرده بیلمه ین یوقدر .

برکون خدیو کندیسنه خدمت ایده جك آدملری بولنمدیغندن بحث ایتدی . چوق زماندن بری منتظر اولدیغم بوفرصتی درحال انتهاز ایده رك محبمی کمال موفقیتله مدافعه و التزام ایتدم . مومی الیه بنی آرابه سنه آلمق اوزره خدیوك نزدندن مفارقتمه برمعتاد انتظار ایدییوردی .

بودفعه کندیسنی کورونجه :

ـــ ناظر اولدیکز !

دیدم . فی الحقیقه ایرتهسی کون تخمینم طوغری چیقدی . فقط سزای تأسف درکه اوکوندن اعتباراً هیچ برکیمسه نك

وصایاسنه عطف دقت ایتمدی وکندی بیلدیکندن شاشمادی .

کرك کندیسنك کرك مصرك منافعنی نظر ابتصاره آلەرق بنی دیکلەمش اولسەیدی !..

اعرابی حادثەسنی دویدیغم زمان کندیسنه شویله یازمشدم :

« بو تحریکات عسکریه نه اولەجق ؟ دقت ایدیکز ! تاریخ شاهددرکه بوندن دها تهلکەلی برشی یوقدر » .

ویردیکی جوابده بنم قورقولرمی استخفاف ایدییوردی . حال بوکه برقاچ کون صوکره مقام اقتداردن سقوط ایتدی .

انکلیزلرك اعرابی بی طرد واسکندریه یی بومباردمان ایدەرك قاهره یی اشغال ایتدکلری وقت مومی الیه بکا انکلیز مأمورلرندن موسیو موللەدن بحث ایتدی . جواباً دیدمکه :

« بودیپلومات توسل ایتدیکی سیاستك تأمین مظفریتی ایچون سزی اوقشـایور . عینی سیاست بوانناده یاپمقده اولدیغی مواعیدك هپسندن رجوعی ایجاب ایدرسه بوصورتله حرکتده قطعیاً تردد ایتمیه جك ووظیفه سنی اکمال ایدنجه ده انکلتره یه چکیله جکدر . »

بنم بو کشف و استدلالمی زمان تصدیق ایتمشدر .

محبمك ، بلکه پدرینکی قدر سـالم وخیرخواه اولان وجدانمه تبعاً ، درمیان ایتدیکم افکار وملاحظاتی

نظر اعتبار واستماعه آلمادیغنی کورونجه آرتق بنم ایچون تهلکه‌لی برزمینده ابرازایتدیکی فعالیت کوتهینانه‌یی محزونانه سیر وتماشا ایتمکدن باشقه یاپه‌جق برشی قالمادی .

بوحادثاتی تصویردن مقصدم قارئی حادثاته احضار ایتمش اولمق ایچوندر .

*
* *

درت پرنس وپرنسسك ازدواجی مراسمی غایت پارلاق اولدی .

بن بومراسمده اثبات وجود ایتمکله اکتفا ایده‌رك اکلنجه‌لره قاریشمادم وقفقاسیه اردوسی ضابطانندن اولوب غایت سویملی وممتاز برکنج ایکن ایلك بهارده مبتلا اولدیغی ورم خسته‌لغندن وفات ایدن اوتل رفیقم موسیو غراماتین ایله مشاهداتمز حقنده مبادلهٔ افکار ایلیکله وقت کچیردم .

سرایده بالولر ، ضیافتلر ، مراسم بربری ولی وتعقیب ایتدی .

(آیدا) پیه‌سنی ایلك دفعه صحنه‌ده تمثیل ایتمکله اشتهار ایتمش اولان اوپرا قومپانیه‌سی اوروپانك اك نامدار موسیقیشناسانندن وماهر رقاصه‌لرندن مرکب صنعتکارانی ایله یوکسك بربدل مقابلنده اجرای صنعت ایتدی .

فرانسزدرام، قومدی وودویللری هپ تمثیل ایدلدی.

بو « بيك بر كيجه » مراسمندن بوتون اهالی ده نصيبه‌دار اولدی . كيجه‌لری اشـعال اولنان مواد ناريه شهری نورلره غرق ايدييور وفلاحلرك رقص وترنملرينه قاريشان يايغره‌جی آلات موسيقيه‌نك كورولتيسی هرمحله‌دن يوكسه‌ليوردی .

سـوقاقلرده مقدار كافی عسـكر وازدواج مزينات ومجوهراتی ايله برابر بيوك بر آلای ايله جولان ايدلديكی زمان كذركاهه بيغيلان بی حد وحساب خلقك آلقيشلری محيطی ايكلتدی .

لاتين لسانيله ادخال ايدلمش اولان *ululatus* كلمه‌سی حرفلری *ou* صورتنده تلفظ اولنمق وتنفس كسيلمجه‌يه قدر ، بر سرعت فوق‌العاده ايله ، اهتزاز ايتديرلمك شرطيله خلقك يوكسلتديكی صدای تصفيجی تقليد ايده‌بيلير .

بومثلی كورولمه‌مش قونسر انسانه زمان قديم ابتدالرينه قدر سوق فكر ايتديرييوردی .

ممالك سائره‌ده بيكلرجه منتخب مدعوينی بر آره‌يه طوپلامق مشكلدر . قاهره‌ده ايسه رسمی بالولرده پرنسلردن ، مشاهيردن بالاعتبار دكانجيلره وارنجه‌يه قدر بوتون خلق اثبات وجود ايدر .

بالطبع بوحال برهرج مرجی ، تو آلتلرك آهنكسزلكنی ،

نظر خراش قیافتلرك ، بی حدود وانتها کسوه لرك بی رنك وروناق قاللرینی ایجاب ایدر .

قادینلرك ده قولته لباس کیملری شرقلیلرجه مشتهیانه ، خارج از ادب عد اولنور . اونلرك نظرنده صفوت قلبیه کوزللکك نصفیدر . اونلر شفاف ، کنج قیزلرله طاشقین وشیشمان قادینلرك عریانلقلرینك باشقه محللرده ، عمومخانه لرده کوستر لمسنه طرفداردرلر واویله یرلر ایچون ده « بو محللر عادتا براسیر یازاریدر » دیرلر .

هله صویه اثناسنده بوفه یه وقوع بولان هجوم بك تحفدر . دها ایلك حمله ده ، غیرقابل توصیف برقاریشیقلق ایچنده ، سفره نك اوستنده کی اشیاو مأکولات اورته دن غائب اولیویرر . بعضاً ده منظره شایان خنده برهائله یه منقلب اولور . بو جمله دن اوله رق بر آقشام قادینلر بر منازعه یه طوتوشمشلردی که حکایه سی زحمتنه دکر :

قاهره ده قادین توآلتنی یاپانلر احتیاجه کوره بك آزدر . بوندرتدن اسمنی ذکر ایتمك ایسته مدیکم بربانکرك زوجه سی استفاده ایتمك ایسته رك اوته دن بری سومدیکی بر مهندسك زوجه سنه معین زمانده کیتمامسی ایچون صاچلرینی تنظیم ایدن قادینی باره ایله قاندیرمش . انتظاردن بك زیاده جانی صیقیلان مهندسك زوجه سی ده بیچاره یی فوق العاده بر حدته تکدیر ایده رك هر شیئی

اقراره مجبور ایتمش . فقط ایکی رقیبه بالوده یوز یوزه کلنجه درحال طوتوشه‌رق بربرلرینی اوقدر طیرمالادیلرکه اکر آرالرینه کیرلمسه‌یدی یکدیکرلرینك کوزلرینی چیقاره‌جقلردی .

بوغوغانك حکایه‌سی کچن سنه درب‌الغمامیز مکتبنده، حکومت مأموریتنه داخل برلینلی به‌ئزیتولوغ ایله(بون)لی برفیلسوف میاسنده تکون ایتمش اولان دیکر برمنازعه‌یی‌ده خاطرمه کتیردی .

بوایکی ذاتك غوغاسی باخصوص کنجلر ایچون مولیه‌رك مشهور (ذکی کویلی) پیه‌سی یرینه کچدی .

مولیه‌رك بو پیه‌سنده‌کی اشخاصه سویلتدیکی بوتون بی‌ادبانه اقوالی غوغاجیلر تکرار ایتدیلر ، طوردیلر .

صالون و علی‌الخصوص نسوان آداب معاشرتنی مخل اولان بومنازعه نتیجه‌سنده برلینلی خصمنی مغلوب ایتدی .

بو برلینلی عبرانیلرك ارض موعوده ، بحر احمری کچه‌رك دکل، بحرسفید ساحلنجه یورویه‌رك واصل اولدقلرینی کشف واثبات ایدن ذاتدر .

مومی‌الیه حریطه‌یه وهیه‌روغلیف وثائقنه مستنداً ویردیکی برقونفه‌رانسده‌اك ممتاز به‌ئزیتولوغلری یوقاریدن آشاغی‌یه ذم و فصل ایتدی . بیاناتنی استماع ایتمزدن اول

بر عالمك بوقدر تربیه‌سزلكده بولنه‌جغنه اینانامازدم .

بوسبیله مومی‌الیهك معلومات واسعه‌سی حقنده هم مسلكی موسیو ماربیه‌ت طرفندن واقع اولان بیانات توجهكارانه‌یی بالطبع موضوع بحث ایده‌م .

* * *

ازدواج مناسبتیله كشیده اولنان ضیافتلردن ، نازل اولدیغم اوتلك صاحبی ، بوتون شعبانتك كسب وتجارتی‌ده داخل اولمق اوزره درت یوز بیك فرانق قازاندی .

اونك زنكینلشمسی وبر دفعه‌ده صفرالید قالمش اولمسی جداً شرقیانه‌در :

مساژه‌ری ماریتیم قومپانیه‌سی وابورلرندن برنده مقدما آشجی اولان مومی‌الیه اسكندریه‌یه چیقه‌رق او وقت سعید پاشا عنوانی حائز اولان خدیوه عائد بر اوتلی استیجار ایتمش . خدیو طعام ایتمك اوزره بعضاً احباسیله برابر اورایه كلیرمش .

خدیو بر كون كندیسنه ایدیلن خدمتدن فوق‌العاده ممنون اوله‌رق اوتلجی‌یی نزدینه دعوت وآرالرنده شویله بر محاوره جریان ایتمش :

— بكا یدیردیكك یمكلردن پك ممنون اولدم ؛ سویله : سكا نه ایلك یاپه‌یم ؟

— افندمز ، التفات دولتلرینه تشکرلر ایدرم . بواوتل ذات فخیمانه‌لرینکدر ؛ بوکا مالك اوله‌بیلمکلکم ایسه ارادهٔ سامیه‌لرینه وابسته‌در . . .

بو پك مهم ، جسیم بر طلب ایدی ؛ فقط بر خدیو سوزندن دونرمی ؟

بو آرزوسنه نائل اولنجه اوتلجینك عقلی باشندن کیتمش .

بومناسبتله بر چوق مجنونلقلرده بولندقدن باشقه بر آرالق پارسه کیتمك ، و اوراده ، آرابه‌جیسنك یانده شلوارلی وقونجلری دوریك چیزمه‌لی بر اوشاق‌اوطوران مکلف‌ومزین‌بر آرابه‌یه یاصلانوب ، برطاوس کبی بوبورلمق عقلنه کلمش ودرحال بوامانی موقع اجرایه قویمش . شکلاً براز اوچنجی ناپولیونه بکزه‌دیکی‌ایچون پولیس مأمورلری ایله بولونیا بکجیلری کندیسنی سلاملارلر واوده بوندن پك زیاده منبسط اولورمش .

خلاصه ؛ « فلوت ایله‌کلن تامبورله کیدر » ، « هایدن هویه کیدر » ضرب مثلنه بوتون افعال وحرکاتیله ترجمان اولەرق الینه کچیردیکی ثروتی یمش بیتیرمش .

تکرار چالیشمغه باشلادیغی زمان تراکم ایتدیردیکی ثروتنی اسراف‌ایتمیوب بالعکس تزیید ایتدیکنی سویلیورلر ؛

فقط آرتق ابراز عظمت جنتنه رجوع ایده‌میه‌رك یالکز کندیسنی ارباب اصالتدن کوسترمك مقصدیله پرووانسده صاتون آلدیغی خانه‌جكك خصوصی معبدنده مستخدم راهبه آیین قداسی اجرا ایتدیرمش .

شبهه قوقولریله مشبوع جسیم ثروتلر پارسده عادتا ارير ، کیدر . بویله هوادن زنکین اولانلره (راستاقوئه‌ر) دیرلر . بویله‌لرك اك نامدار وذی داراتی *Nabab* عنوانلی رومانك قهرمانی مشهور «براوه»در. مومی‌الیهی کرچه دها صوکره طانیمش ایسه‌ده کندیسندن بوراده شمدیدن بحث ایده‌بیلیرم .

براوه ؛ بش پاره‌سز، شبهه‌لی بر ماضی ایله اسکندریه‌یه چیقنجه هر نه یاپمق لازم کلیور ایسه یاپه‌رق سعید پاشانك معتمدی ووکیل اموری اولمش وبو وسیله ایله کندیسنی ایکنجی ایمپراطورلغك قوهٔ تشریعیه‌سنده برصندالیه صاحبی اولمسنه موفق ایدن اوتوز میلیونلق بر ثروت اله‌کچیرمش .

بوامی آدامده بردسیسه‌کار، انتریقه‌جی دهاسی وارمش.

نفوذینی سوء استعمال ایتدیکی ایچون سرایدن تبعید ایدیلنجه باشنه بیچمسز بر کلاه کچیردرك خدیوك چیقمسنه صبورانه انتظار ایتمش. خدیو مرقومی کورونجه آرابه‌سنی توقیف ایده‌رك شویله بر محاوره‌یه کیریشمش :

— او !.. براوه ، اوباشکده‌کی شی نه ؟

— سرپوش فلاکتمدر افندمز ؛ فقط مادام که ذات فخیمانه‌لری بنده‌لرینه خطاب ایتمکه تنزل بیوردیلر . آرتق بوسرپوشك کیلمسنده معنا یوقدر .

بونك اوزرینه مرقوم اویچیمسز کلاهی آته رق جبندن چیقاردیغی منتظم برسرپوشی اکتسا ایتمش .

براوه بی‌پایان بر علو جناب اظهاری ایله خطالرینی تعمیر ایدییورمش . کندیسنه منتدار ایتدیکی آدملرك وکوردیکی نانکورلکلرك عددی پك چوقدر .

ازان جمله براصیل زاده‌نی یدی یوز بیك فرانق قمار بورجنی تسویه ایتمك صورتیله بورجدن قورتاردیغنی سویلرلر . بالآخره براوه دوچار ضرورت ونکبت اوله‌رق منتدار براقدیغی کنجده کسب اقبال وثروت ایدنجه براوه وقتیله مرقومه اقراض ایتدیکی مبالغك بر قسمندن واز کچمکه مجبور اولدی ؛ فقط دین متباقی مدیونك اسکندریه بورسه‌سنده دون بر فیئاتله مبایعه اولنمش اوراق تجاریه‌سیله تأدیه ایدلدیکندن بو معامله‌دن‌ده الینه همان هیچ بر شی کچمدی .

براوه بوندن صوکره حیاتنك صوك کونینه قدر مبذرانه ومسرفانه یاشامشدر .

ثروتی حسن صورتله استعمال ایتمسنی توصیه ایدن کاتبنه « بنم سعد طالعمدن شبهه می ایدیبورسك ؟» دییوردی .

وفاتندن برقیش اول کندیسیله معارفه ایتدیکم وقت مرقوم آرتق سفالته دوشمك اوزره ایدی . کوزلرینه برنوع عمی طاری اولدیغی ایچون آباژور استعمالنه لزوم کوریبوردی .

غرابت روحیه وشدت ذکائیه‌سی ، انسانلر ومصالح حقنده‌کی وقوف مکملی سببیله کندیسیله دها اول طانیشه‌مادیغمه متأسفم . کندیسیله کچیردیکم زمانلر مصری بکا ، سنه‌لرجه وقوع بولان مشاهدات ذاتیه‌مدن زیاده ، اوکرتمشدر .

ذکاسی درجه‌سنده مکمل بر اخلاق صاحبی اولسه‌یدی بو آدم درجهٔ اولا رجالی میانه داخل اولوردی .

خدیو اسماعیل پاشانك مرقومی کندیسنه یاقلاشدیرمامقده حقی واردی . مع‌هذا مضایقه‌سنی اوکره‌تجه‌ده کندیسنه بیوك براحسانده بولوندی . فقط براوه بوندن استفاده‌یه امکان بوله‌میه‌رق اوروپایه عودت و اوراده تکمیل انفاس موجودیت ایتمشدر .

* * *

دوکونلرك دوامی مدتجه خدیو مسافرلرندن آیرلمیوروبکا:

— سزكله دها بر آز صوكره كوروشه جكم .

ديه وردى .

مشارالهك بو صورتله ادارهٔ كلام ايتمكده كى مقصدى بى قاهره ده آليقويمق ايدى . بويله بر تكليف ايلك سياجتمده وقوع بولسه يدى بوتون امللرمك زبده سى اولوردى ؛ فقط مشاهدات وتدقيقاتم سرايك اسرارينى نظرمده عيان ايتدكجه قاهره ده قالمغى آرتق تهلكه لى كوريوردم .

سراى اركانى بر طرفدن خديوك آمال و اراداتنه مطيع وفرمان بر اولان يرلى مستخدمينلدن ؛ ديكر طرفدن آرالرنده پك زياده شايان احترام اولانلرى ده بولنان وقسم متباقيسى دها آزحرمته لايق اولان اجنبى مأمورلردن متشكل ايدى .

مأمورين اجنبيه ميانده حائز اهميت اولميان قسم سه دان فلاكتى اوزرينه محو وكمنام اولان اصول اداره نك ، ايمپراطورلغك انقاضندن ، سفر پاشا اسمنده پولونيالى بر مهتدينك اطرافنده طوپلانمش ودينجيلكله كسب ثروت ايتمش انتريقه جيلردن ، دكرسز برطاقم كيمسه لردن ، ياخود خديوك علوجناب وجوانمردليندن صورت غيرمشروعه ده استفاده ايچون تشكل ايتمش بر سنديقه هيئتندن باشقه برشى دكلدى .

بونلرنی کندیلرینه برر قیب، برمسابق ظن ایتدکلری ایچون حقمده تسویلاته قیام ایتدیلر .

حتی بالذات اسماعیل پاشا بونلرك منویات والقا آتندن بنی خبردار ایتدی .

برکون، مشارالیه، فردا ایچون برضیافت دعوتنامه‌سی الوب المادیغمی برافادهٔ مستهزیانه ایله صوردی ومعنیدار برصورتده : « فلان کیمسه کندیسنه موسیو میسمری اونوتمایکز دیدیکم زمان فنا حالده بوزولدی ... » دیدی .

بو بیانات بنی دوشوندیردی .

برتورك ضرب مثلی « بیك دوست از ، بر دشمن چوقدر » دیر . ایمدی دشمنلر چوق وبنم واقف اولمدیغم انتریقه جیلقده عادتا برر معلم ایدیلر . واقعا خدیوك بکا متوجه ومتمایل اولدیغنی انکارایده‌م ؛ فقط بومیل وتوجه دائما دوام ایده‌جکمی ؟

تاریخ حکمدارانك ثباتسزلقلریله دولودر .

بنابرین بویله برثباتسزلغه قربان اولمامق ایچون هرنه صورتله اولورسه اولسون مصرده قالمامغه قراروبردم .

اسماعیل پاشا مجلس نظار کتابتی ایله مصرده قالمقلغمی تکلیف ایتدی ؛ بوندن باشقه بنم کار آزموده لکمدن ولی عهدك مستفید اوله بیله‌جکنی دربیش ایده‌رك بنی

مشارالیهه ترفیق ایتمك ایسته‌یوردی .

حقمده‌کی بوحسن نظر وتوجهندن طولایی کندیسنه منتکذارانه تشکر ایتمکله برابر تکلیف واقعی قبولدن بنی منع ایدن اسبابی تعداد ایدرکن ، رد اولنمق قورقوسیله ، پارسه عودتمی ایجاب‌ایدن بعض اسباب محرمانه بولندیغنی‌ده علاوه ایتدم . بوصورتله جواب ویریشمدن مشارالیه متحیر ومتأثر اوله‌رق :

ـــ پك اعلا ، دیدی ، اویله ایسه آرتق بوندن بحث ایتمیه‌لم .

سرایدن بر حس انفعال و انکسار آلتنده اوله‌رق چیقدم . محبم بنی یول اوستنده بکله‌یوردی . جریان ملاقاتی کندیسنه حکایه ایتدیکم وقت ، صیقلدیغی زمانلرده معتادی اولدیغی وجهله ، بر حرکت عصبیه ایله بیغنی بوکدی . بوندن آکلادمکه اوده بنم حسیاتمه مشترکدی .

بو آندن اعتباراً آرتق بنم ایچون عزیمته حاضرلانمقدن باشقه یاپه‌جق بر ایش قالمایوردی .

فقط ایرته‌سی کونی اوتلدن مفارقت ایده‌جکم صره‌ده ایدیکه تشریفات ناظری کله‌رك خدیوك بنی سرایه دعوت ایتدیکنی تبلیغ ایتدی .

سرایه حین مواصلتمده مشارالیه ، خلاف انتظار ،

ملتفتانه قبول و ابذال توجه ایتمکله برابر بنی خدمت ذاتیه‌سنده آلیقویمق ایسته‌دیکنی سویله‌یجه حیرتلر ایچنده قالدم . درمیان ایتدیکی تکلیفه کوره یالکز قیشین کله‌جك وسائر زمانلرده پارسده قاله‌جقدم .

بوتفرعات وتفصیلاتی خدیو ایله اولان مناسباتمده‌کی بحرانی کوسترمك ومشارالیهك طبیعت واخلاق صمیمه‌سنی انظار اوکنده تنویر ایتمك ایچون ذکر ایدییورم .

بر هیچدن باشقه بر شی دکل ایکن اغنا ایتدیکی کیمسه‌لر مشارالیهك یالکز خطئیاتنی کورورلر ؛ فقط بنی اونك شاهانه‌مزیتلرینی سویله‌مکدن وکندیسنه کمال‌سربستی ایله ایفای حرمت ایتمکدن هیچ بر شی منع ایده‌مز .

بوایکنجی سیاحتمدن صوکره منتظماً دها درت قیش مصره کیتدم . بو سیاحتلر وسیله‌سیله ایتالیا موزه‌لرینی و آبداتنی : تورەن ، برەندیزی ، ناپولی وجنوه شهرلرینی زیارت و رومادە ایکی دفعه اقامت ایتدم . پاپا طقوزنجی (پی)نك سیقستین کلیسه‌سنده قرائت ایتدیکی تەدەاوم دعاسی الآن سامعه‌مده طنین اندازدر .

جنرال جیالدینینك قوماندانسی آلتنده بولونیا فرقه‌سنك اجرا ایتدیکی بر رسم کچید قریمده جلب نظر دقت ایدن پیه‌مون انتظام عسکریسنك جنوبده‌کی قطعات عسکریه‌یه

هنوز نفوذ ایده‌مدیکنی اثبات ایتدی .

* * *

سیاحتلرمك برندن عودت ایتدیکم وقت خارجیه ناظری دوق‌دوقاز شرق‌بولتیقه‌سی حقنده بعض ایضاحات ومعلومات آلمق اوزره بنی‌وه‌رسای‌سرایینه دعوت ایتدی .

دعوت واقعه‌یه درحال اجابت ایتدم . امور دینیه‌یی امور اداره‌دن تفریق مسلکنی تعقیب ایدن حکومتك طرفداری‌اولمامقله برابر بوحکومتك‌امورخارجیه‌نظارتنده بصیرتکار ، اولدقجه معلوماتلی ، مقام اقتداردە بولندیغی مدتجه فرانسه‌نك منافع ونفوذینی‌محافظه‌یه ساعی‌بردیپلومات کوردیکمی انکار ایده‌م .

بوملاقاتده بکا ایضاح ایتدیکی افکاره ، نقاط نظره بنای محاکمه جائز وطوغری‌ایسه دیرمکه مصری انکلتره‌یه تسلیم ایدن شبهه‌سز بوناظر دکلدر .

دوق دوقاز دائما مظهر قبول اولەجغمی تأمین ایله کندیسنی تکرار زیارت اتمکلکمی بیان ایتمشسه‌ده مشارالیهی بر دها کورمدم . غریب بر اعتیادم واردر : بویله احوالده دائما بنی دعوت ایتملرینی بکلرم .

بنم بویله‌ایکی‌دفعه‌قصورم‌واقع‌اولمشدرکه هرایکیسندن‌ده شمدی نادمم .

فرانسه‌نك ۱۸۷۵ سنه‌سنده یئنه بر آلمان تجاوزندن آنجق روسیه وانکلتره‌نك توسطیله تخلیص کریبان ایده بیلدیکی روایت اولنیوردی .

بو اثناده‌بن برچوق‌مرا کزمهمه‌یی‌زیارت وکیسینژه‌ن قاپلیجه‌لرنده تداویدن هنوز عودت ایتمش بولنیوردم .

بوسیاحت اثناسنده بکا اویله برفکر لایح اولدی‌که شاید برحربك باشلانغیجنده موقع فعله وضع اولنورسه احتمال‌که برظفره معادل اوله‌جقدی .

اسرار حکومت نه دیمك اولدیغی بیلنمه‌ین برمملکتده بونی کیمه سویله‌ملی ؟

بر آز دوشوندکدن‌صوکره رئیس‌جمهوره‌شوتحریراتی یازدم :

« ماره‌شال حضرتلری ،

« آلمانیاده اجرا ایتدیکم برسیاحتدن هنوز عودت‌ایدییورم . مدافعهٔ ملیه‌یه متعلق بعض اسبابه بناءً برقاچ دقیقه ایچون حضور عالیلرینه قبول بیورلمقلغمی نیاز ایدرم . »

جواباً آلدیغم تحریراتده فرداسی کون ایچون ملاقاته دعوت اولوندم .

ئه‌لیزه سرایینه مواصلتمده بر یاور افادات وبیاناتمی استماع وتلقی‌یه مأمور اولدیغنی تبلیغ ایتدی .

كيمك مواجهه‌سنده بولندیغمی بك نظرده آكلایه‌رق ابتدا تردد ایتدم ، فقط آرتق هرچه باد آباد دیه‌رك سویلیه‌جكمی سویلدم .

سوزمی بیتیریر بیتیرمز مخاطبم « بو نم ایچون بك مشكل ! » دیدی .

آیاغه قالقه‌رق :

— أوت ، بوكا حیرت ایتمه‌م ، دیدم .

مسائل معظمه‌یی بویله كوچك قفاله‌ره صوقمق ، امور وطنیه‌یی متوهملر الینه دوشورمك ، مواد عسكریه‌یی صالون ضابطلرینه ایضاح ایتمك ایجاب ایتمدیكنی بن بیلیوردم . بونی اوكرنمك ایچون بویله برتجربه‌یه احتیاجم یوقدی .

بر آز صوكره ، اعرابی عصیانی هنكامنده ، سیاستمزك مادام دوبومپادور زمانندن بری شمدیكی قدر فنا اداره ایدلمدیكنی سویلیه‌رك بر مبعوثه بیان شكایت ایتمشدم . بوذات بكا موسیو فره‌یه‌سینه مایه‌ملاقات ایچون بر ورقه استحصال ایتدی .

تعیین ایدیلن ساعتده انتظار صالونی زوار ایله طولمش بولدم . صالونده پرسقپوس ، جزائر والیسی موسیو تیرمان ، موسیو أ . آبو ، بیشوفسهایم ، آماغا وسائره بولنیورلردی .

بر ناظرك ، باشی چاتلامادن ، بوقدر متخالف منا‌سباتی

اداره ایده بیلمسنك ناصل بر معجزه اولدیغنی ذهناً دوشونه‌رك تقریباً ایکی ساعت قدر نوبتمی بکلدم . سویله‌مك ایسته‌دیکم مهم شیلری برقاچ جمله‌ایله مختصراً بیان ایده‌بیلسه‌م بیله تشبثمك پك واهی اوله‌جغنی عیاناً کوریوردم .

بوائناده بر کنج کاتب کله‌رك ایرته‌سی کونی عینی ساعتده کلمی موسیو فره‌یسینه نامنه رجا ایتدی .

دوشوندم : صانکه نیچون ؟ . . .

مع‌هذا ایرته‌سی کونی کیتمدم .

بن حقسزلغمی اعتراف ایدرم . بویله برحالده مملکته قارشی اولان وظیفه باشقه ملاحظه‌لره غلبه ایتلیدر . فقط ناظرده حقسزلق ایتمشدی . موسیو تیه‌ر امور مستعجله‌ده ، ناپولیون کبی ، مراجعت ایدنلری بکلتمیه‌رك صباحلین ساعت بشده قبول ایدردی .

* * *

قیشی مصرده کچیرن اجانب اوزبکیه باغچه‌سی جوارنده‌کی تیاتروده ، قهوه خانه‌لرده ، اقامت ایتدکلری اوتللرده کندی کندیلرینه امرار اوقات ایدرلر . جولان ایده‌بیلدکلری یرلر همان همان شوربه یولی ، پازارلر ، جوامع مشهوره ، بولاق موزه‌سی ، شجرهٔ مریم و اهرامدن عبارتدر . فوق قومپانیه‌سنك نیل نهری اوزرنده ایشلتدیکی

واپورلرله‌ده مصر علیایه قدر کیده‌بیلیرلر .

فقط بونیل سیاحتنده انسانی حیران ایده‌بیله‌جك بك آز شیلر واردر .

تتبعات اساسیه‌ده بولنمق ایچون یرلیلره قاریشمق ، اونلرك عادات و اخلاقنه تبعیت ایتمك ، اونلرك حیاتی یاشامق لازمدر ،

بونك ایچون حس تجسسی تطمین ایتمك ایسته‌ین برکیمسه ، بوش زمانلرنده ، سیغاره دومانلریله مشبوع قهوه خانه‌لرده اوطوروب بر قهوه ایچملیدر .

مدقق بر کوز قاهره‌نك اطرافنده‌کی محلات ایله شهر قپولرنده واسع بر ساحهٔ تتبع بولور . هر آدیمده تصادف ایدیلن شایان تماشا منظره‌لردن قطع نظر مصادف انظار اولان انواع مسائل انسانیه اوکنده روح تهیجاته دوشر .

ازان جمله بر طاقم بیچاره فلاحلرك اللرنده‌کی مساحه شریدنی قوشه‌رق آچوب بزم معمارلرمزدن دها طوغری، دها سلیم مساحات و تقسیمات ایله اشتغال ایتدیکی کورولور

بر طاقم ارباب صنایع اللرنده‌کی آلات و وسائط ابتدائیه‌نك اعانه‌سیله اك مغلق و مشوش طوغرامه‌جیلق ایشلری میدانه چیقاریر .

بعض قادین نقش و دیکیشلری کورولورکه بهرهٔ رسامانه‌نك وجودینه دالدرلر .

مع‌هذا صنعت جفر بو محیطده آرتق تمامیله محو وکمنام اولمشدر . هرهانکی بر جفر لوحه‌سی مصرلیلردن برینه ارائه ایله محتویاتی استکشاف اولنسه آلنه‌جق جواب ، لوحه‌ده‌کی رقملری کوسترمه‌رك : « بونلر ۷، ۹ و ۱۳ رقملریدر » جمله‌سندن عبارت قالیر . بوندن فضله‌سنی کیمسه بیلمز .

بو صنعتك استناد ایتدیکی نظریات مصر قدیمی سوق واداره ایدن صنوف اهالی ایله برابر اورته‌دن غائب اولمشدر .

شمدیکی بیلان سخارلریله حقه‌بازلرك منشأی دخی ازمنهٔ قدیمه یه‌قدر چیقار . بو مناسبتله خاطرمه کوچك بر منقبه کلدی :

اسکندریه‌یه ایلك دفعه کلدیکم زمان بش آلتی یاشلرنده بر چوجق هرکون عباس اوتلنك صحنلغنه کلیر وحقه‌بازلقلر یاپاردی . بر کون بونك حقه‌بازکله‌سنی کاه اورته‌دن غائب ایتمك ، کاه حقه‌لرینك آلتنه صوقمق صورتیله کندیسنی شاشیرتمق موجود سیاحلرله آرامزده قرارلاشدیردق .

بوکوچك صنعتکارك اویونلرنده تصادف ایتدیکی عدم موفقیت اوزرینه آلدیغی وضع تعجب وحیرت قدر کولمنج برشی اولاماز . فقط کندیسیله استهزا ایتدیکمزی کورونجه زوالیجق بوینی بوکدرك اوقدر آغلادی ،

اوقدر کوزیاشی دوکدی‌که النه برقاچ پاره صیقیشدیره‌رق قیریلان عزت نفسی کوچ حال ایله تعمیر و تطمین ایده‌بیلدك .

نیل وادیسی مواسمك تبدیله تبدیل مکان ایدن قوشلرك عادتا بر اردوکاهیدر . هله بیلدیرجینلر لایعد ولایحصادر . زوللی حیوانجقلر دکز آشمقدن اوقدر بیتاب دوشرلرکه !... حتی بونلری اسکندریه‌سوقاقلرنده ال ایله طوپلادقلری واقعدر .

فلاحلرك ماره‌اونیس کولنده‌اوردك صید ایتمك ایچون غریب بر اصوللری واردر : غیرتلاقلرینه قدر صویه کیرمکله برابر باشلرینی‌صوده‌یتیشن برنوع اوت‌ایله‌صارارلر . بو صورتله عادتا جزائر سابحه شکلنی آلدقدن صوکره صو ایچنده بولنان اللرینه برر اوزون سیجیم آله‌رق اوردکاره اورکو تمکسزین یاقلاشوب آیاقلرندن یاقالار ودرحال صو ایچنه صوقه‌رق آیاقلرینی اللرنده‌کی ایپله دوکوملرلر ؛ بونك اوزرینه اوردکلری سرسست براقوب کندیلری قره‌یه چیقار و سیجیمی چکوب آولرینی آلیرلر .

شکارك مبذولیتی سببیله مصرده‌کی قوردلر آوروپاده کیلرندن دها آز تهلکه‌لیدر . منشده بولندیغم زمان

قوردلرك پك یاقینده بولنان بر شكر قامشی تارلاسنده بانیردقلرینی ایشیتدم .

عینی كیجه مسافر اولدیغم خانه‌نك كومسنده‌كی حیواناتی بر تیلكی بوغدی . فقط ایرته‌سی كیجه ینه كمال احترازله كومسه یاقلاشیركن بر قورشونله كبرتدیلر .

مصرده‌كی تیلكیلرك اینلرنده متعدد مخرجلر كورولیور . ظن ایدرم‌كه بوحال آوروباده اولدیغی كبی اینلرینك توتسو ایله اشباع ایدیله‌جكندن تیلكیلرك قورقولری اولماسندن ایلری كلیور .

ترقیات بشریه‌نك دوامنه خدمت ایدن عنعنات جنسیه حیوانلری‌ده اداره ایدییور .

* * *

خدیو بنی تقریباً اوچ آی قدر آلیقویمشدی . هفته‌ده بر چوق دفعه‌لر حضورینه قبول ایدییور وملاقاتلرمز ، زمانك مساعده‌سی نسبتنده ، اوزایوردی .

حتی بر كون حضورندن چیقه‌جغم صره‌ده جبندن ساعتنی چیقاره‌رق :

— ایشته درت ساعت اولیورکه قونوشیورز ، دیمشیدی . مع‌هذا شونی‌ده تصریح ایتملیم‌كه بو ملاقاتلر

هوائیاته دکل بر مملکت حکمدارینی علاقه‌دار ایده‌بیله‌جك خصوصاته تعلق ایدییوردی .

سوز سویله‌مك ، بیان فکر ومطالعه ایتمك ایچون خدیوك سؤالنه انتظار ایتمکی اعتیاد ایتمشدم . مجرای کلام علاقه‌دار اولمادیغم نقاط وخصوصاته قدر توسع ایدرسه جوابلرم ساده‌جه « بیلمم » جمله‌ٔ مختصره‌سندن عبارت قالیردی .

بونکله برابر « حقیقت » بیلدیکم شیلری بلاافاته‌ٔزمان مدافعه ایتمکدن‌ده خالی قالمازدم .

مارتینیکده بش سنه زراعتله اوغراشمش بولنمقلغم تجاربه مستند برچوق اصلاحات فکرلرینك تلقینه یاردم ایتدی .

مصر سفلا نیل نهرینك احداث ایتدیکی اراضیٔ لحقیه‌دن متشکلدر . مصرك بو قسمنده ابنیه انشاآتنه یارایه‌جق احجار واشجار بولنماز . بونك ایچون کوی‌أولری کافةً طوپراقله انشا ایدلمشدر . بو بنالری اقلیمك یبوستی محافظه ایدییور ؛ یوقسه دواملی وشدتلی یاغمورلر یاغسه هیپسی‌ده طوز کبی أریپوب کیده‌جکدر .

بوکون بیله سویش قنالنك تخراتی وبعض طرفلرده اشجار غرس ایدلمکده بولنمسی‌سبیله یاغمورلی کونلرتزاید

ایتمکده وکوستیك اوبکلرندن باشقه برشی اولمایان مبحوث خانه‌لر عادتا برر چامور بیغینی حالنه کلمکده‌در .

بو کبی حادثانك تکرر وتجددی فلاحلری ایر کچ دها ایی براصول توطن تحریسنه اجبار ایده‌جك وبوده بالطبع ترقیات عمومیه منافعنه اوله‌رق اونلرك معنویاتنده اساسلی تبدلات حصوله کتیره‌جکدر .

بوتکامل مطلوبی تعجیل وتسهیل ایچون اشجار میانده الك زیاده کراسته یتشدیرمکه صالح اولان جنسلری انتخاب ایده‌رك بونلرك اراضیٔ غیرمزروعه‌ده غرسنی تشویق وتکثیر ایتملیدر .

مصرده ، اوروپاده کیلرندن زیاده ، سرعتله یتیشه‌بیله‌جك اولان جنس آغاچلر احتیاج مملکتی ازاله وممالك اجنبیه‌یه عندالاخراج فضله تجارت تأمین ایده‌جك کراسته‌یی مبذولیتله یتیشدیریر .

الك چوق ایشه یارایه‌جق اولان بامبو آغاجیدر . بو آغاچدن ، اقصای شرقده و آمریقا آطه‌لرنده اولدینی کبی ، کراسته ، پداوره تخته‌سی ، مردیوه‌ن وکمی دیرکلری ، بوله تخته‌لری یاپیلمق وحتی احشاب ابنیه کاملاً بو آغاچله انشا ایدلمك ممکندر . بونلری بچمك صورتیله میدانه کتیریله‌جك صنعتکارانه اشیا ینه باشقه .

نيل جزائر وسواحلى فصيلهٔ نجيليه منسوب نباناتك زرعنه پك مساعددر . حتى بعض محللرده بوفصيله نباتاتى نهرك سربستىٔ جريانته مانع اولور .

حيوانات اهليه يتيشديرلسى ده مصر ايچون ابى بر منبع ايراد اولور .

حمارى پك بول اولان مصرده ، موسم صيفده اوت يتيشمديكى ايچون ، بيكير ، اوكوز ، قويون پك آزدر .

اسقاى اراضى ايچون آچيلمش اولان صو قنالرينك اطرافنه ، « پورتوريقو » ده مهم برمنبع ثروت اولان ، « پارا اوتى » نام ديكرله آريق اوتى اكيلسه مصرك حراثت وزراعتنه مهم برخدمت ايفا ومصر سلخخانه‌لريله سوارى قطعاتنك بواوته اولان احتياجاتى تهوين ايچون اوروپا وسوريه ويرلمكده اولان مبالغ تصرف ايدلمش اولور . بو اوتك كوكلرى قنالرك شيولرنى تحكيم وترصين ايده‌جكى ايچون مصارف زرعيه واسقائيه‌سنى ، شيولرك انشامصرفنى تنصيف ايتمك صورتيله ، تأمين ايدر .

هله سودانه ادخال اولنورسه اورادهكى اهالينى توطينه وبرمتاع متحرك اولان حيوانات واسطه‌سيله امرمبادله يه‌ده فعاليت تلقينه خادم اولور .

طوبراغى اكمك نافع ، انسان يتيشديرمك ايسه

انفعدر ؛ چونکه « انسان قیمتلندیکجه طوپراق ده قیمتله نیر » .
آنك ایچون مصرده آز زمان ومصرفله سویهٔ بشریه یی یوکسلتمکی منع ایده جك هیچ بر سبب یوقدر .

ایجه زماندن بری حیوانات اوزرنده اجرا ایتدیکم تدقیقات ومشاهدات ومنسوب اولدیغم قطعهٔ عسکریه ده انسانلر اوزرنده یاپدیغم پداغوژی تجربه لری اوروپاده جاری اولان اصول تعلیم وتدریسك پك چوق زمان اسرافنی موجب اولدیغنی نظرمده اثبات واظهار ایتمشدر . هرطرفده اساس شکله ، حقیقت واهیاته ، فوائد بر منبع فلاکت اولان آلایشه فدا ایدیلیور .

علم ایله اخلاق ومعنویات متوازیاً انکشاف ایتمزسه هیچ بر فرد حقیقی بر تحصیل وتربیه یه واصل اولاماز . معلوماتمز بابالرمزدن دها زیاده اولمقله برابر تربیه مز ، اندیشه مز اونلردن چوق کری قالمشدر .

بز حجابی اورته دن قالدیردیغمز ایچون اجدادمزك ایچه لکلرینه حماقت ، حزم و اعتدالارینه حیاسزلق ، هزلیاتنه حیوانیت دییورز .

بزم بو تأخر و تدنیمز اك نهایت بر وحشته منجر اوله جقدر .

بو وحشتك انتظام اجتماعی یه ادخال ایتمکده اولدیغی

انتظامسزلقلر ، هرج مرجلر ایرکچ پروغرامارك ، اصول تعلیم وتدریسك ـ تحصیل عالینك اخلاق علویه ایله امتزاج وتوازنی تأمین ایده‌جك بر صورتده ـ اصلاحنی استلزام ایده‌جکدر .

قونفوچیوس :

ـ هر شیدن اول اخلاق ؛ باقیسی هیچدر ، دیمشدر .

مصر حالت مذهبیه و احتیاجات اساسیه‌سی وزمانك معلومات حاضره‌سی ایله هم آهنك بر مسلك تحصیل قبولنه مساعددر .

بومسلك جسیم بر بنانك پلانی کبی تنظیم ایدلملی یعی تملی ، قاتلری ، چاتیسی بولنملیدر . بو طرز تعلیم وتدریسك اصل قیمتی بشریتك آشاغی طبقه‌لرنده بولنانلره اساسات مدنیه حقنده بر فکر ویره‌بیله‌جك واحتیاجات عملیهٔ حیاتیه‌یه تقابل ایلیه‌جك اولان تحصیل ابتدائیه‌در .

بونده هرکسك حقی واردر ؛ چونکه هرکس اسباب موجودیتنی تأمین وجمعیت بشریه‌نك جزا تهدیدی آلتنده کندیسنه قبول ایتدیردیکی وظائفی ایفا ایچون بوندن بر نسبت کافیه‌ده استفاده‌یه مستعددر .

فقط حالت ابتدائیه‌یه مشابه بر سویه‌ده بولنان انسانلر

ایچون استیفا وتطمینی ممنوع احتیاجات غیر طبیعیه یه تقابل ایدن تحصیل اعدادی بویله دکلدر .

ذکا واستعداد اعتبارله بین الافراد مساواتسزلقلر تأسیس و محیط اصلیلرینك فوقنه چیقه میان قابلیتسزلری آنارشیستلکه ، مناسبتسزلکلره سوق ایدن قانون طبیعتدن ممکن اولدیغی قدر احتراز ایدلمك ایسته نیلیرسه تحصیل اعدادی ایچون استعداد وقابلیتلری اولانلر تفریق اولنملیدر .

کذا ضابط ، حقوق شناس ، طبیب ، معلم و سائره یتشدیرن تحصیل عالی ایچون ده اعدادی مأذونلرینك کزیده لری آیرلملیدر .

بومدارج تحصیلك فوقنده بر دارالفنون بولنملیدرکه اورایه ده آنجق ادارهٔ اقوامه قابلیتلی اولانلر قبول اولنه بیلیر .

هپسی بوقدر دکل . علم ایله اخلاق بینده ضیق بر توازی واردر . بر عالم علمی نسبتنده صاحب فضیلت در . چونکه علم حق و عدالتك مدار دوام و بقاسی اولان قیاسات منطقیه یی توفیر وتکثیر ایده رك روحك خاصیت حاکمه سی اولان محاکمه یی انکشاف ایتدیریر .

فنالغی ، محضا فنالق یاپمقدن محظوظ اولهرق ، یاپانلر پك نادردر . فنا بر عملك اساسنده دائما بر ضلالت محاکمه واردر . بنتام بر جانیدن بحث ایدرکن :

— بو آدم فما حساب ایتدی ، دیمشدر بو حکمتی شئون حیاتیه و تدقیقات تاریخیه تصدیق و تأیید ایدر .

ترقی ایتدکجه حقایق مسلمهٔ فنیه‌یی تطبیقات اخلاقیه شکلنه قویمغه حصر غیرت و اعتنا ایدن مسلك تدریس برغایهٔ خیالیه اوله‌جقدر . فقط قدما بوکا معلوماتلری نسبتنده بر شکل حقیقت ویره بیلمشلردر .

علم ایله اخلاق بیننده بطریق التحصیل تأسیس موازنت ایچون بیوکدن باشلامغه اصلا لزوم و احتیاج یوقدر . بسیط برحجیره‌نك تکامل و انکشافندن نتایج بدیعه استحصال ایدن طبیعتی تقلید ایتملیدر .

عادی برصبیان مکتبی — فقدانی تحصیل عالی‌یی مسندسز براقان — تحصیل ابتدائی ایچون بر نمونه اوله‌جق حاله کتیریلنجه‌یه قدر تجربه اجراسنه مساعددر .

حال حاضرده‌کی طرز تحصیل مهالك اجتماعیه‌یی ، ازاله ایده‌جك یرده بالعکس ، توخیم ایدییور .

*
* *

علی العجله تصویر ایتدیکم شو برقاچ مبحث خدیو ایله وقوع بولان ملاقاتلرمز حقنده برفکر اجمالی ویره بیلیر .

اکر خدیوك النده بر قوهٔ ساحره اولسه‌یدی مصر کاملاً تبدل ایتمش اولوردی .

اسماعيل پاشا محمد علی پاشانك اثرنی اتمام ایتمك یعنی مصر خدیویتنی اوج کماله اصعاد ایلهمك ایستردی ذکا وفعالیتی ده بوایشك عهده سندن کلمکه کافی وحتی زیاده ایدی .

مع هذا طبیعتك خارق العاده اولهرق یتیشدیردیکی بو ذاتك ، بوتون بوبوك انسانلرده اولدیغی کبی ، بعض خطالری واردی . بوده طبیعیدر : اوچورومسز شاهقه اولماز .

عینی زمانده هم متشبث هم متردد ، هم بصیرتکار هم سهل الاغفال ، هم مسرف هم قناعتکار ایدی . برکون « برقوتلت بکا کافی کلیر » دیمشدی . حال بوکه برهوس ناپایدارك تطمینی ایچون برمیلیون صرف ایدردی .

امور مالیه ده کی خطیئاتی کندیسنه نفوذ وقدرتنك ضیاعی بهاسنه مال اوله جغنی کوره میوردی ؛ فقط اعرابی عصیانی اونك ایچون ناکهان بروقعه دکلدی .

انسانلردن متنفر اولمامقله برابر انسانلره پك آز محب کورونوردی . بیله هم نه مناسبتله ، بر دفعه ، آرامزده شویله برمحاوره جریان ایتمشیدی :

— ذات فخیمانه لری انسانلری سومیورسکز ظن ایدرم .

— حقلی اولدیغمی سزده اعتراف ایدرسکز یا !

طبیعتنه رغماً بعضاً تناقضلره دوشردی . برکون شویله دیمشیدی :

— مصری اوقدر دکیشدیره جکم که کورنلر بو مملکتك عادتا اوروپادن بورایه نقل ایدلمش بر مملکت اولدیغنه حکم ایده جکلر .

— قابل دکل — دیدم — نه اقلیم ، نه اعصار دیاده عنعنات اخلاقیه ، نه ده قرأن کریم بو املکزك حصولنه مساعد اولمایه جقدر .

« قابل دکل ! » جمله سی حکمدارانك قولاقلرنده دائما فنا عکسلر ، فنا طنتلر براقیر . مع هذا مشارالیه بوجوابمه قارشی فکرینی مدافعه ایتمدی ؛ فقط برآز صوکره بر طاقم سرایلرك انشاسی مسئله سی موضوع بحث اولنجه :

— دقت بیورك ، افندمز ، اون دردنجی لوئی یی محو ایدن وه رسای سرابیدر ! دیه رك اولکی سوزمی نوعما تعدیل وبوصورتله تأثر وانفعالنی ازاله ایتدم .

بونکله برابر اسماعیل پاشا طرفندن عقد اولنان جسیم استقراض یوتون یوتون فائده سز دکلدی .

شومن دوفرلر ، اسقا قنالری ، امور صناعیه ، علی الخصوص فیوم لیل قومپانیه سنك نیل نهری اوزرنده عادتا بر بدیعه سی اولان کوپری ، محاکم مختلطه ، دهاسائر

بر چوق تأسیسات هپ مشارالیهك زمان مأموریتنك محصوللریدر . بوندن باشقه مصری اجانبك بر مشتای بدیعی حالنه قلب ایتمسی تجارت وصنایع محلیه ایچون اهمیتی سنه‌دن سنه‌یه آرتان برمنبع واردات اولمشدر . فلاحلرك بو یوزدن تأمین ایتمکده اولدقلری اوفاق تفك فوائد ینه باشقه .

سرایدن چیقدقدن صوکره علی‌الاکثر ، اسمنی ذکر ایتمکه لزوم کورمدیکم ، دوستمله بولوشوردق . برکون بوذات بکا صوردی :

— بوکون نه‌یاپدیکز باقه‌لم ؟

— زمانمی ضایع ایتمدیکمی کوره‌جکسکز ، دیدم .

او ، بنم بوصافیتمله اکله‌نیور و :

— اونودییورسکزکه باشقه‌لری‌ده قورنازدر . سز چیقدقدن صوکره اونلر خدیوك حضورینه کیربیور وسزك ترتیبکزی ال چابوقلغیله بوزییورلر . بونك ایچون بوزیلانی تکرار یاپمق مجبوریتنده قالیورسکز ، دییوردی .

اون دردنجی لوئی ایچون قراللغنك برنجی ژانتیلومی کندیسیدر دیرلر .

تاریخده اسماعیل پاشا درجه‌سنده مملکتنك حال ورجالنی بیان ، بیوك شیلر یاپه‌بیلمکه قادر وهیئت نظار

ومأمورينك بحق رئيسى اولان بر حكمدار بوله بيلمك مشكلدر .

بو اوصافى حائز اولمسه لردى احتمالكه تيبر ونه رون هيچ برشيئه موفق اولمه دن دنيادن كوچرلردى .

بن شوكا معتقدم كه اسماعيل پاشانك صندالئ خديويته قعودى اثناسنده بسله نيان اميدلرك اوان حكمرانيسنده تحقق وتأيد ايده مه مش اولمسنك سببى كنديسى دكل معيتى افرادیدر .

يرلى و اجنبى هركس — حتى دول معظمه نك مأمورين سياسيه سى بيله — مشار اليهك مظهر لطف واحسانى اولیورايديلر . فقط فلاكت زمانده اوندن بلرك كافه سى ، قارنلرى دوتمش سولوكلر كبى ، چكيله رك ولى نعمتلرينى ياپ يالكز براقديلر .

اسماعيل پاشانك عزلى مسئله سنده ، آلدينى وضعيت يوزندن ، فرانسه نك نه غائب ايتديكنى هركس بيلير .

فرانسه ؛ هيچ براسانده اوقويوب يازمغه واقف اولمديغى حالده نامى آلتنده بر اثرك انتشارينى متعاقب صدارته ارتقا ايدن خيرالدين اسمنده تونسلى بر ناظر سابقك اغراض شخصيه سنه خدمت ايده رك ، مصردن قوغتيله نهايتله نن ، بركريوديه دوشدى . انكليزلرك بوكون مصرده بولنه بيلملرى منحصراً بزم سايه مزده در .

دها عاقلانه ومتبصرانه برسیاست ؛ موازنت عمومیه یه وحکومت عثمانیه‌نك تمامیت ملکیه‌سنه خلل کتیرمکسزین ــ مطمح نظر اولان منافع نامنه ــ اسماعیل پاشانك اوصاف ومزایای عالیه‌سندن دها قولایلقله استفاده ایده بیلیردی .

مشارالیهك سقوطنی متعاقب ناپولی یه کلدیکنی اوکرەنجه همان پارسدن حرکت وکندیسنه یاطنده ایفای تعزیت وتسلیت ایتمك بنم ایچون بروظیفه اولمش ایدی . درحال بونظیف وظیفه‌یی ایفایه شتاب ایتدم .

مشارالیه او آرالق بکا شویله دیمشیدی :

ــ اکر هرکس بکا سزك کبی خدمت‌ایتمش اولسه‌یدی شمدی بوراده بولنمایه‌جقدم .

أوت ، طوغری ایدی ؛ فقط اقبالپرستلکلری قدر اشتهالری بولنان اجلافدن بوندن باشقه نه بکلنه بیلیردی ؟

*
* *

انسانلرك ذلتك نه درکلرینه قدر سقوط ایتدیکنی آکلایه بیلمك ایچون برمدت شرقده یاشامملیدر . انسانلر آراسنده هیچ برفرق حقیقی یوق‌ایکن شرقده اك پس‌پایه برآدم عندالایجاب کوکاره قدر یوکسلتیلیر . اویله ظن

ایدرمکه « حیوانی اوتلاتمزدن اول اوقشایکز » ـ وزینك منشأی شرق اولهجقدر .

نه غریبدرکه چوق دفعه اوروپالیلر یرلیلردن زیاده متذللانه ـ سقوط ایدییورلر ! . .

برکون اسمنه « بك » عنوانی اضافه ایدلمش وهیچ برشرف ومزیتی یوقایکن نشانهده تلطیف اولنمش برمأمور ـ که الآن بوذات مأموریتنده مستخدمدر ـ بنی زیارت ایتدی .

اثنای مصاحبهده مصر نظارتدن برینه خطاباً یازدیغی بر اعتراضنامهیی اوقودی .

ورقهسنده شوصورتله ادارهٔ کلامه باشلایوردی :

« Si votre excellence veut bien permettre à son esclave . . . . »

عبارهیی یاکلش ایشیتدیکمی ظن ایدهرك ـ وزینی کسدم . عینی جملهیی تکرار ایدنجه یاکلش ایشیتمدیکمی آکلایهرق :

ـ یتر ، دیدم ، فرانسز لسانی بو قدر مذلته متحمل دکلدر !

بوفورانم اوزرینه حریف چکیلدی ، کیتدی . الله الله ! معیشتنی اوتانهرق تأمین ایتمك بو آدمه نه قدر طبیعی کورونیوردی !

ایشته بو نوع مداهنه‌کارلقلر سبیله‌درکه بول ـ لوئی قوری‌یه : « اونی رد ایده‌بیله‌جك شیلر تذایل ، استخفاف وحقارت‌دکلدر . استقال ایدیلیرسه ثبات ایدر ؛ ایتیلیرسه قیمیلداماز ؛ قوغولورسه یئه‌کلیر ؛ دوکولسه‌یرلره‌اوزانیر : اور ، فقط دیکله .... و ویر ! » دیمشدر .

صورت غیر مشروعه‌ده ثروت استحصالنه آلیشیلان برمملکتده بو سوء اعتیادك سرایتندن مأمون ومحفوظ قاله‌بیله‌جك بك آز طبایع واردر .

کوچك بر حکومت طرفندن بویوك بر معاشله ایفای مأموریت ایتمك اوزره مصره کوندرلمش اولان بر حاکم برکون یوزده اوتوز فائضله پاره اقراض ایدوب ایتمه‌سی حقنده فکرمی صوردی . کندیسنه بوقدر یوکسك برفائض استیفاسی ناموس وشرفی پاره ایله تهلکه‌یه قویمق دیمك اولدیغنی سویلدم .

مع‌هذا بو آدم نصیحتمی دیکله‌مدی واقراض ایتدی ؛ فقط مدیون ـ کندیسنی مقرض‌ك محکمه‌یه‌سوق ایده‌میه‌جکنی بیلدیکی ایچون ـ اوفائضی ویرمدی .

بویله برمحیطده باشقه‌لرینك نفع وفائده‌سنی دوشونمك بك بیمعنادر . بویله بر حرکته اك خیرخواه اولانلر بیله حماقت نظریله باقارلر .

مارتينيك آطه‌سندن مصارف عظيمه اختياريله ايكى دفعه پاريا اوتى كتيرتدم . فقط بر پاشانك خدمتجيسنه توديع ايتديكم ايلك چووال واپورده اونودلدى . ايكنجيسنده‌ده قازانك يانمه مهملانه براقدقلرى ايچون اوتلر مصره قاووروملش اوله‌رق كلدى .

ايلك يانمق قدر مشكل برشى يوقمش ...

* * *

بعضاً خديو امور معارفه بك زياده انهماك ايدردى . بر آرالق مبتلا اولديغى ورم خسته‌لغى سببيله مصرده اقامته محكوم اولان بر اسويچره‌لى بى معارف تشكيلاتى اجرايه مأمور ايتدى .

عزم صاحبى . غايت ناموسكار و « آلمان تربيهٔ اطفالى اصولى » نده ماهر بر ذات اولان مومى‌اليهك بر خطاسى واقع اولدى : تشبثنه بيو مدن باشلادى .

ايلك ايشى درعهده ايتديكى معارف مفتشلكنى انظار انامده محق كوسترمك ايچون تفتيشه محتاج اولان مؤسساتى تزييد ايتمك اولدى . مكاتب موجوده‌يى احتياجات عصريه ايله متناسب بر درجه‌يه يوكسلته‌جك وبوتون ممالك اسلاميه‌يه نشر انوار عرفان ايدن جامع الازهر جامعنه مربوط طقوز عصرلق مدرسه‌يى بر دارالتدريس فنى

حالنه افراغ ايده‌جك يرده ، تكامل قاعده‌سى يرينه انقلاب و تحول قانونه تمسك ايده‌رك ، قاعدهٔ طبيعت خلافنده حركت ايتدى .

ثقلتنه بودجه‌نك طول‌مدت تحمل ايده‌ميه‌جكى ظاهر اولان انشاآت و اصلاحات عظيمه ايچون مبالغ جسيمه صرف ايدلدى . خزينه‌نك اك حفيف بر مضايقه‌سنده تخصيصاتك كسيليوره‌جكى پك طبيعى ايدى .

ناصل‌كه بويله‌ده اولدى .

يوتشبثات رسميه‌نك هنكام وقوعنده ، اتحادتدريسات جمعيتى مؤسسى موسيو ژان‌ماسه‌نك تشويقايله ، قاهره واسكندريه‌ده مسلم وغير مسلم طلبه‌يى قبول ايده‌بيله‌جك بر طاقم سربست مكتبلرده‌احداث ايدلمشيدى . بومكتبلر خديوك ولى عهدى پرنس توفيق پاشانك حمايه‌سنه التجا ايتديكى كبى مشارالهدن سنوى اون ايكى بيك فرانقلق تخصيصاته‌ده مظهر اولدى .

مكاتب مذكوره دها رسم كشادلرى اجرا ايدلديكى كون بيوك بر رغبته نائل اولدى . بو مراسمده مدعواً بولنديغم زمان طلبه‌نك عادتا بر برى اوزرينه يىغلمش اولديغنى كوردم . وقوع بولان مؤاخذهم اوزرينه مدير :

— نه یاپه‌یم ؟ ، دیدی ، بو چوجقلری قپودن دیشاریمی آتمه‌یم ؟

نهایت مدیره مکتبك واردانی محدود اولدیغی ایچون — چوراق اراضی‌یی زراعتدن فراغتله منبت اراضی‌یی اکن زراع کبی — هیچ اولمازسه اطفال معلوله‌یی مکتبدن اخراج ایتمسی لازم کله‌جکنی آکلاتدم .

موجود اطفال آراسنده بالخاصه طهارت بدنیه‌نك نه‌قدر اهمال ایدلمش اولدیغنه دقت ایتدم . اوزرلرینه سینکلر اوشمش اولان بیچاره یاوروجقلرك کوزلری اوقدر بوزولمش ایدیکه یازی یازمق ایچون کاغدی همان همان برونلرینه قدر یاقلاشدیریورلردی .

بوسنقیداتم ثمره‌دار اولدی . ایرتسی سنه مکتبك شاهد ترقیسی اولدم . اطفال حال بهیمیتدن بر مسلك تدریسك معیارموفقیتی اولان انسانلغه دوغری یوکسلمکه باشلامشدی .

بزده‌کی اصول تعلیم وتدریسك‌ده بویله اولمسی شایان آرزودر .

ولایتلرمزك برنده ، بر مجلسده ، حسن مستثنایه مالك کنج بر قیزدن بحث ایدییوردق . قیزك محبه‌لرندن بری دیدیکه :

— يالكز ، زوالليك پيسلكى شايان تأسفدر
حضرون :
— نره‌دن آكلاديكز ؟ ديديلر .
— دقت ايتمديكزمى ؟ قوللرى بلكه بزم آياقلرمزدن دها كيرلى .

حال بوكه بونلرك هر ايكيسى‌ده على الاعلى درجه‌ده شهادتنامه آلمش ايديلر .

عالملر يتيشديرمن بويله برمكتبك مع التأسف بيقانه‌جق بر يرى يوقدر . اوراده بولنديريلان صو آنجق طلبه‌نك يوزنى كوزنى بيقامغه كفايت ايدر .

خديوك ولى عهدى اولان پرنس‌ده اقامتنه تخصيص ايدلمش اولان قبه سرايى مشتملاتى آراسنده بر نمونه مكتبى انشا ايتديردى . مشارالیه هركون صنفلرى زيارت واسملريله طانيديغى بوتون طلبه‌يى امتحان ايدر وسعى وغيرتلرنى تشويق ايلردى .

بومكتبده تعليم ايديلن ژيمناستيك تمرينلرى ميانده ايپ اويونى‌ده واردى . فقط بواويونك بونكله اشتغالى مسلك اتخاذ ايتميه‌جك اولانلر ايچون بى فائده اولديغى حقنده‌كى بياناتم اوزرينه حذف ايدلدى .

بركون خديو عباسيه مكتب عسكريسيله ضابطان اولادينك تعليمنه مخصوص مكتب حقنده بندن بر راپور ايسته‌دى .

حربیه ناظری پرنس حسینك بر یاوری ایله مکتبه واصل اولنجه مکتب هیئت تعلیمیه‌سیله طلبه‌یی بر تفتیش رسم کیدی یاپمغه حاضرلانمش کبی سلاح باشنده بولدم .

حقمده لزومندن فضله کوسترلن حرمته رغماً بوتون تفرعاته قدر انفاذ نظر ایتدم .

هیئت نظار ایچنده پرنس حسین الك ایی بر اداره آدمی ایدی . پك کنیج اولمقله برابر امر ایتمکه وامرینه اطاعت‌ایتدیرمکه قادرایدی . اونك نظر بصیرت‌وذکاسندن هیچ بر شی قاچه‌مازدی انتظام وتدریسات عسکریه نقطهٔ نظرندن عباسیه مکتب عسکریسی بزم سن‌سیر مکتبندن دون بر موقعده دکلدر .

بواوانده‌مصرك مکمل بر اردوسی واردی . حبشستان استیلاسنه کوندریلن فرقه‌قدر منتظم ومکمل پك آزعسکر کوردم . افرادك همان هپسی قریم و مکسیقا محاربه‌لرنده قوجه‌مش بهادرلردن ، ضابطانی‌ده مکتب عسکریدن یتشمشلردن اولدیغی کبی لوازم وتهماتی‌ده الك مکمل درجه‌ده ایدی .

حبشستان سوقیاتنك ، قامپیز سوقیاتی کبی ، فلاکتله نتیجه‌پذیر اولمش بولنمسی : باشلرنده قانون نامه‌لرینی حامل پاپاسلریله برابر ، طوپ وتفنك آتشلرینه رغماً ، دشمنه

یاقلاشه‌رق اللرندن سلاحلرینی آلمق ایچون هجوم آتیلان قادین ، ارکك و چولوق و چوجقدن عبارت جنکاور و شجیع بر خلقه قارشی هیچ بر شیئك ، هیچ بر قوتك امکان مقاومتی اولمامسندن ناشیدر ، یوقسه ضعفندن دکل .

کوکس کوکسه حرب ایتمکی منع ایدن منجینقلر بهانه‌سیله تسلیم نفس ایدلمك وجوبنه قانع اولان نظریات عسکریه‌نك ، ظفر ویا اولوم املیله طوتوشه‌رق حربه کیرن بی‌چاره وحشیلر قارشیسنده ، دها پك چوق زمان محکوم سقوط اوله‌جغنده شبهه ایدلمه‌ملیدر .

مصر اردوسنك حبشیلر طرفندن دوچار اضمحلال ایدلمش اولمسی فرانسه‌ده تحصیل علم ایدن اردو سرطبیبی وسابق قاهره مکتب طبیه‌سی مدیری محمد علی کبی بر چوق قیمتلی ذواتك ضیاعنی موجب اولدی . حربه عزیمتندن اول محمد علی ایله اکثریا کوروشوردك .

اوتلاری دولدوران ورملیلر آراسنده پك چوق وفیات وقوع بولمقده اولدیغنه دقت ایده‌رك بر کون کندیسنه بوقسم خسته‌لرك مصره کلملرینی مصیب بولوب بولمادیغنی صوردم .

— اصلا ! دیدی .

بکا ویردیکی ایضاحاته کوره مصرده حیات انسانیه آوروپاده کندن دها زیاده سرعتله منطقی اولیور . حال صحتده بولنانلرده نبضلرك عددجه دقیقه‌ده یدی نبضه آرتمسی بوادعانك پك ظاهر بر دلیلیدر .

مومی‌الیه بالمناسبه بکا بعض ورملیلر ذکر وتعداد ایتدی . بونلرك حالت مرضیه‌لری مصرده کندیلرینی آنجق بر آی یاشاتمش ایدی . حال بوکه او حالت و درجهٔ مرضیه‌ده بولنانلر من‌القدیم آلیشدقلری اقلیمده قالسه‌لر دها فضله یاشایه‌بیلیرلرمش .

* * *

پارسده ایکن کریدده برابر بولندیغم احبای قدیمه‌مدن حسین عونی پاشادن « ویشی »یه دعوتی متضمن بر تلغراف آلدم .

شرقده چوق دفعه کورلدیکی وجهله احوالده ینه بر تبدل وقوع بولمش وبنم درسعادتدن عزیمتمدن صوکره مشارالیهك‌ده فلاکت ونکبتی نهایت پذیر اولمش .

منفاسندن جلب ورتبه ونشانلری اعاده ایدلدیکی کبی اك اول مسند صدارتی احراز ایتمش ومتعاقباً ازمیره والی تعیین اولنه‌رق بودفعه‌ده مأذوناً قاپلیجه‌لرده تداوی‌ایچون ویشی‌یه کلمش ایدی .

حسین عونی پاشانی وقتیله اوچنجی ناپولیونك اقامتنه تخصیص قلنمش اولان بر کوشکده طبیب مداویسی وافراد معیتی ایله برابر بر صورت مکلفه‌ده یرلشمش بولدم .

بنی دعوتدن مقصدی بعض خصوصات مهمه و وخیمه حقنده قونوشمق ایدی ؛ فقط بونك ایچون سر چیقمیه‌جق بر محلده بولنمه‌مز ایجاب ایدییوردی .

دیدی‌که :

— بوراجه تداویمی اکمال ایتدکدن صوکره پارسده سزه التحاق ایده‌جکم . بونك ایچون همان پارسه عودت ایده‌رك باش باشه ، یاپ یالکز قالمامز ایچون نه لازم ایسه یاپیکز .

بن اوهنکامده پارسی‌ده موزارسوقاغنده کائن برخانه‌ده اقامت ایدییوردم . مشار الیه پارسه کلنجه آلب اوتلنه نازل اولمش ایدی . ایرته‌سی کونی اقامتکاهمه کلدی وملاقاتمز تام درت ساعت دوام ایتدی .

حسین عونی پاشانك ایلك سوزی حکومت عثمانیه‌نك احوال ومشکلات مالیه‌سندن وسبب فلاکتی اولان صدر لاحق محمود ندیم پاشانك زمان تسویه‌سی تقرب ایدن قوپونلری تأدیه ایتمه‌مك صورتیله بولدیغی طرز تسویه‌دن بحث ایتمك اولدی .

متعاقباً حکومتك اعتبـار وحیثیتی مخل اولان بو تدبیری ، هر درلو فداکارلقلری اقتحامله ، منع ایتمك ایچون بعض ذواتله و ازان جمله او اوانده بغداده بولنان مدحت پاشا ایله ائتلاف پیدا ایتدیکنی سویلدی .

عندالایجاب سـلطان عبدالعزیزك خلعنده‌ده تردد ایدلمیه‌جکدی . مع‌هذا مدحت پاشـا عشرت ایتدیکی وحال‌سکرنده محافظهٔ کتومیت ایده‌مدیکی ایچون مشارالیهه تمامیله اعتماد ایده‌میوردی .

حسین عونی پاشا ایله خفیاً اتفاق ایتمش اولان ذواتك آلتمش ایکی کیشیدن عبارت‌اولدیغنه واقف اولونجه بوسرك مکتوم قاله‌مامسندن متولد اندیشه‌لرمی بیان ایتدم .

— امین اولك ، دیدی ، بن انسـانلری بیلیرم ؛ بن یالکز باشمه حرکت ایده‌جکم . دیکر رفقام آنجق بر امرواقعدن‌استفاده‌ایده‌جکلردر . بوندن‌باشقه‌خشنودسزلق عمومیلشمشدر . تکرار حربیه نظارتی احراز ایتمك شرطیله اردودن‌ده امینم .

بویله بریوله سلوك ایدیلمیجه آرتق توقف‌ایتمك امکان خارجنه چیقه‌جغنی بیان ایله اعتراض ایتدکچه :

— الله‌بیلیر ! دییور و « قدر » ه توکل‌ایدییوردی .

نهایت دیدمکه :

— بیلیورمیسکز : سز بو تشبثله حیاتکزی تهلکه‌یه قویپورسکز !

— برعسکر ایچون حیاتك معناسی وارمی ؟ اوتوز سنه‌دن بری دولت عثمانیه‌نك نوائل حربیه‌سی ایچنده حیاتمله اوینادم . برحرب ظهور ایدرسه ینه میدان وغایه قوشارم . هم بودفعه‌کی موفقیت زحمتنه دکر . مقصد بزی اجنبی وطواشیلر حکومتنه تسلیم ایدن اصول اداره‌یه آرتق نهایت ویرمکدر .

حسین عونی پاشا بو وزلرینی طمطراق الفاظه بوغمایه‌رق، تهیجاته‌قاپیلمایه‌رق اعتدال دمله سویلیوردی . فقط پادشاهك اسمنی هر ذکر ایدیشنده سیاسنده منفاعتنه کوندرلمزدن بر کیجه اول کوردیکم مأل مدهشی سزییوردم .

بوتون اعتراضلرم مشارالیهك عزم وثباتی اوکنده قیریلدی .

نهایت ایندیریله‌جك ضربهٔ‌حکومتی آوروپاقابینه‌لرینه تبلیغاً تنظیمی مقتضی محررات سیاسیه‌یی یازمق اوزره کله‌جك ایلولك نهایتندن اول استانبوله کلیکلکمی تکلیف ایله سوزینه نهایت ویردی .

جوابمی بکله‌مه‌مکله برابر کرید عصیانی‌اثناسنده مسبوق

اولوب‌ده مکافاتسز قالمش اولان خدماتمك نشانهٔ تقدیرینی کوسترمك وذهول واقعی تعمیر ایتمك آرزوسنده بولندیغنی‌ده سویلدی وبنم ساده اثاث بیتیه‌می کوسترەرك :

— بزه حیانت ایدن ، بزدن مستفید اولان بوقدر کیمسه‌لر سرایلرده اقامت ایتمکده ایکن سزی بویله سفیل بریرده بولمقدن اوتانیورم ، دیدی .

مجرای کلامی بو صورتله تحویل ایتمسی بنی کندیسنه جواب رد ویرمکدن منع ایتدی .

* * *

تاریخه عائد اولان بومعلومات ریزه‌لرینی ممکن اولدیغی قدر عیناً ذکر ایدییورم . هیچ بر شیئی مظلم براقامامق ایچون شونی‌ده علاوه‌ایده‌یمکه پادشاهه تقدیم ایدلمك اوزره حسین عونی پاشانك صاتون آلمق ایسته‌دیکی ایکی چین وازوسنك انتخابنه معاونت ایتمك اوزره کندیسنه بعض مغازه‌لره کیتمك ایچون‌ده رفاقت ایتدم .

بومناسبتله بکا دیدیکه :

— سزه دمین تفصیل ایتدیکم آمال ومنویاتمه ، برده پادشاه ایچون هدایا آرامقده‌بولندیغمه باقه‌رق بوایکی مختلف ومتباین حرکت قارشیسنده بلکه متعجب اولیورسکز ؛ فقط ، امین اولیکز ، بن پاشالره ، وزیرلره

کمند مشئومك ارسالندن اول ظریف هدیه‌لر کوندرن اسلافزی تقلیددن باشقه برشی یاپمیورم .

کوردیکمز وازولر آراسنده پادشاهه شایان تقدیم اوله‌جق درجه‌ده کوزللرینی بوله‌مادق . نهایت بو وازولر برینه اللی بیك فرانق قیمتنده بر چفت آلتون شمعدان آلدق .

پارسده قالدیغی مدتجه حسین عونی پاشا ایله برابر وه‌رسایه کیتدك . اوراده مشارالیه رئیس جمهور ماره‌شال ماق ـ ماهون طرفندن قبول اولندی . بوندن باشقه سن ـ سیر مکتب عسکریسنی‌ده زیارت ایتدك .

مکتبدن چیقدقدن صوکره پاشانك بکا اتیان ایتدیکی مشاهدات کندیسنك احاطهٔ عسکریه‌سی حقنده طاشیدیغم فکر علویی نظرمده برقات دها تقویه ایتدی .

مکتبده ، برچاتی آلتنده بولنان ، ایکی طوپ پاشانك کوزینه ایلیشنجه مکتبك قوماندانینه اویله برسؤال درمیان ایتدی‌که او بوکا نه صورتله جواب ویره‌جکنی تعیینندن عاجز قالدی .

واقع اولان استیضاحاتنه برکوچك طوپجی ضابطی صحت تامه ایله جواب ویردی .

مکتبدن چیقارکن پاشا بکا دیدی‌که :

— برعسکری مکتبنك بویله طوپ مقانیزمه‌سنی بیله بیلمه‌ین برقوماندانی ناصل اولور ، آکلایه‌مام !

دائما سوقاقده تصادف ایتدیکی افراد عسکریه‌نك اطوار ذکیه‌سنه ممنونانه باقاردی ؛ فقط اونلری آلمانلردن دها فنا کینمش بولیوردی .

بوتون اجانب کبی مشارالیه‌ده کثیراللون اولان اسکی اونیفورمه ایله منابتسز ساقونك فلاکتلرمزدن صوکره‌ده استعمال ایدیله‌جکنی ظن ایدییوردی .

حسین عونی پاشا « جدی بر اردویه جدی برقیافت لازم اولدیغنی و البسه‌نك قماش و بیچمنی اصلاح ایتمك صیرمه‌کشلری ، بونلرك بخشیشلریله کسب غنا ایدن مأمورین اقلامی زنکینلشدیرمکدن دها ایی بولندیغنی » سویلر ایدی .

حسین عونی پاشا ایله بر اتفاق خفی عقد ایدن ذوانك داخیلمسی فلاکت مالیه‌دن اجتناباً ایندیرلمسی تقرر ایدن ضربهٔ حکومتی تعویق ایتدی . بونك ایچوندرکه سلطان عزیزك خلعی وعقبنده وفات فجیعی آنجق ایرتهسی سنه‌نك ایلك بهارنده‌وقوع بولدی. خاقان مشارالیهك فاجعهٔ وفاتی اتحاره عطف ایدن برضبط ورقه‌سنی اون آلتی طبیب امضا ایتمشدی .

بو ضبطنامه مطالعه اولنورسه یالکز مرحومك قوللرنده‌کی شریانلرك قطع ایدلدیکی ذکر ایدیلوب وجودك اقسام سائره‌سنك بحث ایدلمدیکی نظر دقتی جلب ایدر .

طبابت عدلیه‌نك ایجابنه رغماً نعشی ستر ایدن اورتو بیله قالدیرلمامشدی . البسه‌سی چیقاریلان جسدك اقسام سائره‌سنده‌ده جریحه‌لر بولنه‌بیلمك دائرهٔ احتمال داخلنده ایدی .

بو سر خفینك حلی ایچون احبامه مراجعت ایله ایضاحات طلب ایتدم . فقط محکمهٔ عدلیه حضورنده موضوع بحث ایدیلن تفصیلاتدن فضله هیچ بر کیمسه بر شی سویله‌یه‌مدی .

شدت شدتی ، قان قانی دعوت ایدر .

هرکس بیلیرکه حسین عونی پاشاده مجلس وکلانك منعقد اولدیغی بر زمانده ، همشیره‌سنی خاقان مرحومك داخل حرمسرایی اولان ، حسن اسمنده بر چرکس ضابط طرفندن ره‌وولوه‌رله قتل ایدلدی .

حقیقت بو صورتله ، شبهه‌سزدرکه ، نظر تاریخدن قاچه‌جقدر .

معروض اولدیغی جزای عمله قارشی کندیسنی بوراده مدافعه ایتمیه‌جکم .

یالکز شوقدر دیه‌جکمکه او دنیایه بر « قوماندان » اولهرق کلمش ایدی .

عسكرلكك بوتون شعباتندەكى معلومات راسخەسنى ، تجارب حربيەسنى ، سرعت نظرينى ، اعتدالدم وعزم وثباتنى ، عسكرلرك كنديلرينى أولومه سوق ايتديكنى بيلدكلرى اوصاف ومزايانك مشارالیهده موجوديتنى دشمنلرى بيله اعتراف ايدييورلردى . طانيديغم بوتون انسانلر آراسنده ، بويوك پدرمدن صوكره ، كنديسنه هر هانكى بر آن هيجانده كورينه اطاعت ايتمكده قطعياً ترددايتميەجكم يالكز حسين عونى پاشا واردر .

روسيه ايله واقع اولان حرب اخيره قدر عمرى وفا ايتمش اولسەيدى هرطرفده اتحاد حركاتى تأمين وجنرالللر آراسنده دوشن رقابتلرى ضبط واداره ايدر و احتمالكه مشهور پلونه وقارص محاربەلرينى موفقيت قطعيەيه اقتران ايتديريردى .

* * *

شرقدەكى ماجرالرمك نقلنه باشلامازدن اول ، قبريس جزيرەسنك انكلتره‌يه تركندن بر سنه مقدم وقوع يافته اولان بر حادثەنك حكايەسنه بر قاچ صحيفه تخصيص ايتمك ايسترم .

احبامدن برينك زوجهٔ متروكەسى طرفندن واقع اصرار اوزرينه مزبورەنك بش يوز بيك فرانق

قازانه‌جغنی امید ایتدیکی بر ایشی درعهده ایتمشیدم .

ایرته‌سی کون قارت‌دوویزیتی‌اوزرنده‌«ویقونت‌دوبروی» اسمی محرر بر شخص مجهول بنی زیارت ایتدی .

سیاسی ، لسانی، اطوار ومشواری ، آثارشیستلرك ، اشخاص مضره‌نك صفت ممیزه‌سی اولان یاریم یامالاق معلوماته مستند طلاقت بیانی سببیله بو حریفدن شبهه‌لندم .

مرقومك درجهٔ ذکاسی بکا قارشی درمیان ایتدیکی شو شارلاتانلقلردن آکلاشیله‌بیلیر :

بو آدم اك اول فرانسه‌یه ایری قویروقلی سوریه قویونی ادخال ایتمك صورتیله طالعنی تجربه‌یه باشلامش . آنجق بوحیوانلرك اتی‌کچی‌اتنه قوقدیغی ایچون بوتجربه‌سنی یاریده براقه‌رق ، انکلیزلری اضراراً ، ردوس آطه‌سنی تورکلردن صاتون آلمق اوزره اوچ یوز میلیون فرانق سرمایه ایله بر شرکت تشکیلی وبعده آطه‌نك بعض منافع مقابلنده فرانسه حکومتنه ترکی خاطرینه کلمش . سوزینه اینانیله‌بیلیرسه پارلمنتونك تصدیقنه انتظاراً شرکته مذکور اوچ‌یوزمیلیون ایچون یوزده بش فائض ویرمکی کندیسی تعهد ایتمش . سرمایه‌دارانزده کندیسنك استعدادینه اعتماد ایده‌رك شرکت مستقبلهنك مرکزینی تأسیس

ايتمك وايشنى كورمك ايچون بوكا مقدار كفايه‌ده آوانس ويرمشلر .

آنجق وطنپرورانه اولديغى قدرده فائده آور اولان بو تشبثى موقع فعله ايصال ايتمك ايچون معاونته احتياجى وارمش و بونك ايچون‌ده بنم شرقده‌كى مناسباتمدن استفاده ايتمك مقصديله معاونتمى رجا ايتمكه كلمش ايمش .

بوندن باشقه اسامينى تعيين و تصريح ايتديكى بر چوق ذوات سياسيه‌نك‌ده معاونتلرينى تأمين ايتمش .

بر بويوك مستملكه‌نك والئ سابقى اولان بر قادرو خارجى ويس آميرالك مون تابور سوقاغنده‌كى مركز اجتماعده ايرتەسى كون وقوع بوله‌جق براجتماعك رياستنى قبول ايتديكنى‌ده سويلدى .

اجتماع واقعده شايان تدقيق بر موضوع بوله‌جغمى حساب ايده‌رك ، هيچ بر تعهده كيريشمكسزين ، اورايه كيده‌جكمى وعد ايتدم .

اوكون اوكله‌دن صوكره بشطرنج صالونده مهم بر موقعى حائز اولان احبامدن برينه تصادف ايده‌رك شو ويقونت دوبروى حقنده‌كى معلوماتى صوردم .

دوستم اوموزلرينى قالديره‌رق :

— يوقسه سزه بورجيمى وار ؟ ديه صوردى ؛

صوكره سؤالمك استناد ايتديكى منافعى اوكرنجه ضابطهٔ عدليه وقايمنامه‌سندن مستخرج بر طاقم وقايع وحادثات ذكر ايدرك بنم بوويقونت حقنده حاصل ايتمش اولديغى فكرى تصديق وتأييد ايتدى .

بوحالدن بالطبع متأثر اولدم .

ايرتەسى كونى محل اجتماع اولەرق ارائه ايتديكى بنايه مواصلتمده، زمين قاتنده، مزين وبيوك صالونه موضوع ماصەلك اطرافنه يكرمى قدر كيمسەلرك طوپلانمش اولديغنى كوردم . صالونه متصل اوطەده قيافت مخصوصەلرنى حائز بر طاقم خدمتجيلر بولنيوردى .

حاضرون ميانده آميرالدن باشقه ايكى پرنس، مطبوعات وكيللرى وكبار رجالك ممثللرى بولنيوردى . اسملرنى سويلەمكه لزوم يوق .

واندوم ميدانى مقاولات محررلرندن برى شركتك نظامنامهٔ اساسيسنى اوقومغه باشلادى . هرماده رئيس مجلس آميرال طرفندن رأيه قونولدى . مناقشانه اشتراك ايتمكسزين بنده ، باب عالى ايله وقوع بولەجق پازارلغى تسهيل ايتمك و پارلامنتويه القاى نفوذ ايلەمك اوزره ، ويقونت دوبرويه تخصيصات مستوره ناميله يدى ميليون فرانق اعطاسى مسئلەسى موضوع بحث اولديغى زمانه قدر

هركس كبى المى قالديرمقله اكتفا ايتدم .

بومسئله يه هيچ بركيمسه‌نك اعتراض ايتديكنى كورونجه سوز آله‌رق دوائر رسميه‌ده قيد وتسجيل ايديله‌جك اولان بر وثيقه‌يه بويله بر فقره تحرير ودرجى ممكن اولماديغنى سويلدم .

اتفاق آرا ايله اوفقره حذف ايدلدى .

برمفتش انتخابنه‌باشلانجه انتخاب طوريه‌سندن آميرالك اسمنى متعاقب بنم اسمم چيقدى .

بن بوكبى ايشلرى آكلايه‌مديغمى وسيله اتخاذايده‌رك بوشرفى قبولدن صورت قطعيه‌ده استنكاف ايتدم . فقط امتناعمك سبب حقيقيسى بوايشله دهافضله‌اشتغال ايتمه‌مك املى ايدى . بردقيقه‌صوكره اورادن صاوشمه‌نك چاره‌سنى بولدم.

مردبوه‌ندن اينركن آميرال بكا باغيربيوردى :

— كيديبوره‌يسكز ؟

— أوت ، آميرال ، همده بردها كلمه‌مك اوزره .

— نيچون ؟

— چونكه بنم يرم بوراسى دكلدر . حتى ظن ايدرم سزك يريكزده بوراسى اولاماز .

كنديسنه بوبابده‌كى معلومات واستطلاعاتمى آكلاتنجه او آقشام استعفانامه‌لرمزى كوندرمكه قرار ويردك .

بوندن صوکره ویقونت بنی شرکته تکرار ادخال ایتمك ایچون برچوق زمان اوغراشدی . الکنهایت کندیسنه قاپومی قپادم .

ردوس آطه‌سی ایشی ناصل نهایتلندی ؟

بونکله آرتق اشتغال ایتمدیکم ایچون بیلمیورم .

ویلسون دعواسندن ، وفرونجینك ماجراسندن بری ساخته ویقونت دوبرویك نامی محکمه صالونلرنده برچوق دفعه‌لر عکس انداز اولدی . نهایت کندیسنه ویریلان قلعه‌بندلك جزاسی بوحریفی اورته‌دن قالدیردی .

بو آدم ، ناموسکارانه یاشامق ایچون کیریشیلمامسی لازم کلن ایشلره فضله ذکا صرف ایدن کیمسه‌لردن معدوددر .

مصر هيئت مخصوصه‌سی

١٨٧٥ و ١٨٧٦ سنه‌لری ظرفنده مصرده بشنجی دفعه اوله‌رق بولنیوردم . بو اثناده فرانسه‌ده تحصیلده بولنان مصر طلبه‌سنه نظارتله مکلف هیئت مخصوصه‌نك مدیری وفات ایده‌رك یری انحلال ایتدی .

خدیو اسماعیل‌پاشا بومأموریته ، اهل ولایق اولدیغمی دوشونه‌رك ، درحال بنی تعیین ایتدی . مأموریت مذکوره‌یی معارف نظارتنك تحت اداره‌سنده بولنمامق شرطیله قبول ایتدم .

دها بیوك رجال ایله مأنوس اوله‌رق یاشامش بولندیغم ایچون هرراست کلنك رقبهٔ مطاوعتنه کیرمك ایسته‌میوردم. واقعا کندمه پك عالی توجیه ایتدیره‌رك بویله خطرناك برموقعده بولنمقدن قورتوله بیلیردم . کریده بو عنوانه بن مستحق اولمشدم . اسماعیل پاشاده بونی بیلیوردی ؛

برآز صوکره ، سرایدن نظارته عودت ایتدیکم وقت خدیویت معیت مأمورلرندن بری طرفندن ممضا برتحریرات رسمیه ایله کیفیت وصورت تعیینم رأساً نظارته تبلیغ اولندی .

هیئت مخصوصه محمد علی پاشا زمانینده احداث ایدلمشدر . مشارالیه بوهیئتی ترقی یه عاشق ، منور آدملر یتیشدیرمك ایچون تأسیس ایتمشدی .

محمد علی پاشا ایلك طلبه‌یی عسکر آلیر کبی جبراً آیبردی . بو طلبه‌دن برینی خاطرلیورم که آن عزیمتنده ابوینی وافربا وتعلقاتیله کوینك بوتون سکنه‌سی کندیسنه ، برجنازه کوتوریبورمشلر کبی ، آغلایه‌رق . فریاد وفغان ایده‌رك التحاق ایتمشلردی .

هیئت محل اقامت اولق اوزره پاریسی تعیین ایتمشدی . معلملر فرانسه حکومتی طرفندن منتخب ذوات ممتازدن مرکب ایدی . انستیتو اعضاسیله علمای سائره‌دن متشکل برمجلس تدریساتی تفتیش ایدییوردی .

مدیریت اهمیت مخصوصه‌یی حائز ایدی . قاهره‌ده ایکن بکا برآلبوم کوسترمشلردی که حاوی اولدیغی رسملر مدیر افندینك صالونی ، مدیر افندینك حجرهٔ مساعیسنی ، مدیر افندینك حجرهٔ خصوصیه‌سنی ، خدمه‌سنی وسائره‌یی مصور ایدی .

بو احوال مصارف عظیمه‌یی ایجاب ایدیوردی . یالکز ١٨٦٧ سنه‌سنده مصارف واقعه ، اوده برحال مستثنا اولهرق ، قرق طقوز طلبه ایچون سکزیوز بیك فرانغه بالغ اولمشدی .

بوحال عادتا اطرافه آلتون صاچمق دیمك ایدی .

هیئت مخصوصه تاریخ احداثندن بری هدف وغایه‌سنه واصل اولامامشدی . بزده‌کی شبابه عرقاً ، مذهباً ، اخلاقاً مخالف بر شبابك الجاآت خصوصیه‌سی خلافنه اولهرق پداغوژی اصولنه توفیقاً یر یر تشکیل ایدلمش اولدیغی حالده ، موسیو لهوه‌ری‌یه‌نك بیانیه نظراً مزیت حقیقیه‌یی حائز برذات اولان هیئت‌شناس اسماعیل بك کبی ، ذکره شایان آنجق برقاچ ذات یتیشدیره بیلمشدی .

١٨٧٠ محاربه‌سی هیئتك وظیفه‌سنه نهایت ویرمش ایدیسه‌ده صاحك تقرینی متعاقب یینه‌ ، فقط بودفعه طشره‌ده ، تأسس ایتدی . حقوق شاگردانی « اکس » ده ، طبابت تحصیل ایدن طلبه مونپه‌لیه‌ده اجتماع ایتدیرلدی . ایچلرندن یالکز برقاچی امتحانلرینی پارسده ویره‌بیلدیلر .

هیئتك سابقا محاسبه مأموریتنی‌ده درعهده ایتمش اولان سلفم غایت مکمل براداره مأموری وغایت ناموسکار برذات ایدی . فقط تحصیل عالی‌یی اداره‌ایتمك خصوصنده

صاحب اختصاص دکلدی . حسن اخلاقی ، ایجابات حرمتکارانه‌یه رعایتدن زیاده مناسبتسزلکلر ایقاعنه مستعد ومصرك طبقهٔ سفلیه‌سنه منسوب اولان ، کنج طلبه‌نك نظرنده عادتا بر اثر ضعف اوله‌رق تاقی ایدلمشدی .

موجب وفاتی اولان خسته‌لغی طلبه‌نك مصارف معیشتنی وقت وزمانیله ارساله وقوع بولان تأخرات سببیله ذاتاً مختل اولان تدریساتی وانتظامی بوتون بوتون کوشتمشدی . بر چوق آیلر معاش آله‌مامله‌ری طلبه‌یی ضرورت ایچنده براقمشدی . مصره کان راپورلره کوره هیئت بو اوانده پك بیوك برضعف وهرج ومرجی ایچنده بولنیوردی .

« اکس » ه واصل اولدیغم آندن اعتباراً ایشی قیصه کسدم . بر کیجه اول بولندقلری بالودن کج وقت عودت ایتمش اولدقلری ایچون هنوز ، بیقلری قیوریق وپومادەلی اوله‌رق ، اویقودن قالقمامش اولان حقوق طلبه‌سنی یتاقلرنده باصدم . تنبیهات و اخطارات آمرانهم اوکنده هپسی‌ده سرفرو ایتدیلر .

مونپه‌لیه‌ده طبابت تحصیل ایدن طلبه شکایتلرینی بیان ایچون نزدمه کلدیلر . ایچلرنده آرقه‌داشلرینه وکالت ایدن بریسی سوزینه :

— بز قرار ویردك که ....

دیه باشلادیسه‌ده درحال صوصدردم . او ینه دوام ایتمك ایسته‌دی :

— چیقیکز ، دیدم ، فضله لقردی ایسته‌میورم . سنزی اوکمزده‌کی پوسته ایله مصره اعاده ایده‌جکم .

بونك اوزرینه انتظام تکرار تأسس ایتدی وبنم ادارهم دوام ایتدکچه بوزولمادی . هیئتك وظائفنی تأمین ایچون صندوقده پاره قالمادقچه نقد موجودمدن آوانس ایدییوردم .

پارسده اقامت ایتدیکم مدتجه مونپه‌لیه وأکسده بنی احوال جاریه‌دن خبردار ایدن مخابرلرم واردی . ایلك سنه‌لرده بوایکی شهره آیده بردفعه کیدییوردم ؛ بوکیدیش کلیشده اویله بر نزلهٔ صدریه‌یه طوتولدمکه بوندن الآن مضطربم .

احوال آرزوم دائره‌سنده جریانه باشلاینجه مذکور شهرلره آنجق ایکی ویا اوچ آیده بر کیتمکه باشلادم .

جزئیات و تفرعاته واقف اولمایانْ کلیاته‌ده واقف اولاماز . بو اعتبار ایله وظائفمی حقیله ایفا ایده‌بیلمك ایچون بنده بر چوق شیلر اوکرنمکه مجبور اولدم . کافهٔ علوم وفنونه تعلق ایدن بوتتبعات ومطالعات محصولی اولمق اوزره طلبه‌نك درجهٔ تحصیلنی تفتیش ایده‌بیلیورم .

اون سنه ظرفنده یالکز سکز کیشی بی مملکتنه اعاده ایتمك مجبوریتنه معروض قالدم . بونلر آراسنده بویله بر شدت ابراز ایدیلهجکنی مأمول ایتمهین معارف ناظرینك ده مخدومی بولنیوردی . بومدت ظرفنده یالکز برطلبه ده وفات ایتدی .

بواون سنه ایچنده پونزه شوسه وسانترال مکتبلرندن نشأت ایدن مهندسلر ، فنون و طبابت مأذونلری ، حقوق مأذونلری ـ که بونلرك اون یدیسی مکتبجه مظهر مکافات اولمشلردر ـ ، مکتب صنایعدن یتیشن ماکنهجیلر ، بیطرلر داخل اولمق اوزره مصره طقسان آلتی دیپلومهلی ذوات یتیشدی .

مصارف اداره ده داخل حساب اولمق اوزره قرق کنج ایچون اختیار اولنان سنوی یوز سکسان بیك فرانقلق مصرفله ، شاید کوندریلهجك طلبه قاهره ده صیقی بر مسابقهیه تابع طوتولسهیدی ، دها فضله منور ذوات ذوات یتیشدیریلهبیلردی .

طلیهنك قسم اعظمی فرانسزجهیه پك آز واقف وفاکولته تدریساتی تعقیبه قادر اولهمیهجق درجهده آز معلوماته صاحب اولهرق پارسه کلدکلری ایچون غائب اولان زمان داخل حساب ایدلمدیکی حالده بیله

بونلری تکرار اوقوتمق ایچون جسیم مبالغ صرف ایدیلیوردی .

بوقدر تخصیصات قاهره مکاتب اعدادیه‌سنه ویرلمش اولسه‌یدی اوروپایه دها کزیده ، اخلاق واطواری دها زیاده مجرب طلبه کوندریله بیلیردی .

* * *

بهیمیت مفتاح انسانیتدر . حیواناتده‌کی قابلیت جنس ونوعه کوره تبدل ایدر . عینی فرقلر بیاض ایله زنجی ، عرب ایله حبشی ، قبطی ایله سوریه‌لی ، قفقاسیه‌لی ایله روم آراسنده موجوددر . بونك ایچون روم خلقةً آووقات ، چرکس عسکر والخ در .

عروق مختلفه آراسنده‌کی تصالب وامتزاج ایسه متوسط محصوللر یتیشدیریرکه بونلر معناً ، مادةً منسوب اولدقلری عرقلره مخصوص سجایانك ، خطیئاتك بر مخلوط ومزوجیدرلر . مثلا قانی تمیز اولانلر یالان سویلیه‌مزلر ، ردیءالنسب اولانلر ایسه دائما اخانت ایدرلر .

بو احواله قدما دخی دقت ایتمشدی . ازان جمله هرودوتك آثارنده دلفی کاهننك « سیروس » ی ، عالی نسلدن بر والده ایله سفلی نسلدن بر پدردن تولد ایتدیکی ایچون ، برقاظره تشبیه ایتدیکی محرردر .

عرقدن صوكره آتاويزم نظردقته آلنمليدر . برچوجق اجدادينك تلقينات ومعلوماتندن بى نصيب ودون عرقه منسوب برعائله‌دن يتشمش ايسه اونى ايلك حمله‌ده برسويهٔ معينه‌دن فضله‌يه يوكسلتمك غيرقابلدر .

مساعئ شديده ، قوهٔ حافظه واطفال ايله حيوانات آراسنده مشترك اولان قوهٔ تقليديه سايه‌سنده اويله برچوجغه حساب ، رسم ، علوم ابتدائيه ، تواريخ واصطلاحات علميه اوكره‌ديله‌بيليرسه ؛ فقط ضعفيت جبليه‌سى اشيا آراسنده‌كى مناسباتى ادراكدن ، تحليل وتركيبى آكلامقدن كنديسنى منع ايده‌رك اوكا آنجق محدود برمسلك تعيين ايده‌بيلير .

محاكمه‌مى ديديكز؟.. ياياماز ؛ طباتمى؟.. حتى برمرضى تشخيص ويا تداوى ايده‌مز ؛ مهندسمى ؟.. كنديلكندن برشى كشف وايجاد ايتمك اونك ايچون غيرقابلدر . اويا پسه ياپسه يالكز پلانلرى قويه ايده‌ر ؛ جنرال ، ناظر ، هرهانكى بردائره‌نك رأساً مأمورلغيمى ؟ وخامت احوالك معاملات روزمره نتيجهٔ مستحصله‌سى اولان تعاملرى تشويش ايتديكى كون ـ كنديسنده « مهارت » و « كياست اداره » يى تشكيل ايدن اوصاف وسجايا مفقود اولديغى ايچون ـ ارباب ذكا ودرايتك بازيچهٔ تلقيناتى اولور .

عروق بشریه‌نك ذكای نسبیسی و آتاویزمك تكاملات بشریه اوزرنده‌كی تأثیری حقنده واقع اولان مشاهدات سابقه‌م مصر هیئتنده‌كی مأموریتمك دوام ایتدیكی مدتجه پارلاق برصورتده تأید وتحقق ایتدی .

برطلبه‌نك استعدادی دائما اجدادینك معلومات دماغیه‌سی ومنسوب اولدیغی عرقك سجایای طبیعیه‌سنی تشكیل ایدن خاصه‌لری ایله آزچوق مناسبتدار ایدی .

اخلاق نقطهٔ نظرندن ده عینی نتیجه مشهود ایدی . انتریقه‌جیلق، غمازلق شكللریله تظاهر ایدن تمایلات وحسیات سفیله منشأنك سفلیتنی اظهار ایدییوردی .

هنكام صباوتده محیطده واقع اولان برتبدل ، اهتاملی بر تربیه فنا سوق طبیعیلری ضبط وتوقیف ایدر وبویله برچوجق مونس برتیلكی یاوریسنه بكزه‌ر . فقط مرور زمان ایله جبلت فطریه ، شاید بطون وانسال عدیده آراسنده مغلوب اولمامشسه ، یینه كندیسنی كوسترر .

هیئت مخصوصه‌نك تحت نظارتنده بولنان طلبه آراسنده یالكز بریسی كاشفلك استعدادی كوستردی . بو افندی اك اول فیلوقسرایه برعلاج بولمغه چالیشدی . برآز صوكره حیوانات ایله جمادات آراسنده‌كی فرقی داخل حساب ایتمه‌رك مخلیة الهوا آلتی پرنسیپنی وضع حمله تطبیق ایتدی. تصرف

ایتدیکی پاره‌یی آلات وادوات اعمالاتنه ، فوطوغرافیلره وآقاده‌میلره اعطا ایتدیکی خاطراتك طبع ونشرینه صرف ایدییوردی .

مسلك عسکریده بولندیغم مدتجه وقوع بولان مشاهداتم اك نهایت بنده ــ « اون سنه عسکرلك » عنوانلی اثرمده‌ده یازدیغم وجهله ــ بوتون ارباب دهانك ملزلر آراسندن نشأت ایتمکده اولدیغی قناعتی حاصل ایتدی .

ذکر ایتدیکم افندی همشهریلری آراسنده یالکز معناً دکل تشکلات بدنیه‌سی ، خطوط وجهیه‌سی ، کوزلری وجلدی ایله‌ده تمیز ایدییوردی . مومی الیهك عروق مختلفه‌نك محصول تصالبی اولدیغی او قدر ظاهر ایدی که کندیسنی ایلك دفعه کوردیکم زمان برفرانسز ظن ایتمشدم . اهل صلیب زمانلرینه قدر ارجاع تأمل ایتمه‌یه‌لم ، معلومدرکه مصره وقوع بولان سوقیات اثناسنده بعض عسکرلر جنرال منویه اقتفاءً اسلامیتی قبول واهتدا ایتمشلر وآرتق فرانسه‌یه عودت ایتمه‌مشلردی . احتمالکه مومی الیه اونلره منسوب اولهجقدر .

بو قواعدك تطبیقاتیله اشتغال نتیجه‌سنده هرطلبه‌دن حداعظمی اوله‌رق نه کبی موفقیتلره انتظار ایدلمك ایجاب ایده‌جکنی تعیین ایده بیلیوردم . بو قواعدی مربیان

شبابه وعلى العميا بر تحصيلك توليد ايده بيله جكى مهالك اجتماعيه‌يى تدقيق ونتبع ايله اشتغال ايدنلره توصيه ايدرم .

* *

فلاح صنفنك فوقنده‌كى صنوفه منسوب كنج مصرليلر سعى وغيرتمه متشكراً وصايامه تبعيت ومأموريتمه حرمت ايتديلر ، حتى بندن برشى بكله‌مدكلرى بوكونده بيله ايچلرنده سنه باشى مناسبتيله بكا قارت دو ويزيتلرينى كوندرمه‌ينلر پك نادردر .

پارس ، أكس لاشاپه‌ل ، مونپه‌ليه فاكولته‌سى مدير ومعلملرينه مديون شكرانم ؛ هپيسى‌ده هيئت مخصوصه ايله ايچه اوغراشديلر .

رصدخانه مديرى موسيو لووه‌رريه‌يه بالخاصه منتدارم . دها ايلك ملاقاتمزدن اعتباراً بو بويوك ذاتك محبت وصميميتنه مظهر اولمش بولنمق حياتمده الك زياده مباهى اولديغم مفاخردن برينى تشكيل ايدر . مع‌هذا شوراسنى‌ده سويله‌يه‌يم‌كه اونك نائل محبتى اولمق وصولى سهل اولمايان برمظفريتدر .

وفاتندن برقاچ كون اول پارسدن كچن مصر نظارندن برينى مومى اليه تقديم ايتمشدم . كندىسنى بر قنابه اوستنه اوزانمش ، صارارمش صولمش ، قانسز ، حياتدن يالكز

بر نفسی قالمش برحالده بولدق . اسماعیل بك اسمنك تلفظی
مومی الیهی تهییج ایتدی . آیاغه قالقه رق فوق العاده برغیرتله
بر رافك اوستندن شاکرد قدیمی طرفندن تنظیم ایدلمش
حسابات جدوللرینی حاوی بربیوك دفتری آلدی وصوکره
ناظره قبا سیله خطاب ایده رك دیدیکه :

« ایشته حقیقی وجدی برهیئتشناسك محصول مساعیسی !
بوقدر وقیمتدارکی بر آدمی ترك واهمال ایتمك برعیب اولدیغنی
خدیویکزه - ویله بیکز ! اومصره برشرف وبره بیلیردی ! »

* * *

دیرلرکه انتقام آلهلرك بر محظوظیتیدر . محظوظیت
انسانیه ایسه کندیسنه توجیه ایدیلن تعرضه متنزلانه
بر علو جناب ایله مقابله ایتمکده در .

بن انسانلرك نفرتدن زیاده مرحمت و مسامحه یه محتاج
اولدقلرینی بیلدیکم ایچون بنی مصر هیئتنك اك پارلاق
زماننده مدیریتندن آیران اسباب اوزرنده اصرار
ایتمه جکم ؛ چونکه بواصرار بردشمنك کین وخصومتندن
زیاده بردوستك ضعفنی میدانه چیقاره جقدر .

مجلس نظار رئیسنك بکا خصم اولمسی طبیعی
ایدی . بوآدمی کرك مصر ایچون کرك هرفرصتده
اقبال وغروریه فدا ایتدیکی ولی نعمتی ایچون مضر

وتهلکه‌لی عد ایتدیکم جهتله کندیسیله قطع مناسبات ایتمکی ، اصلاحات عدلیه وسیله‌سیله ، فرانسه‌یه بویله بر چفته آتمغه جرأت ایتمسنه قدر تأخیر ایتمه‌مشدم : « آرسلان یره دوشونجه جسدینك اوستندن کچرلر . »

اولجه برهیچدن باشقه برشی دکل ایکن یاوریٔ طالعله بی‌پایان بر ثروت و اقبال قازانمغه موفق اولمش اولان مومی‌الیه خدیوه صادق واعتراض کوتورمیه‌جك درجه‌ده مستقیم اولان دوستمی کندیسنه رقیب اوله‌جق بر موقعه اصعاد ایتمش اولدیغم ایچون بنی عفو ایده‌میوردی .

اسماعیل پاشانك مأموریتی دوام ایتدیکی واوغلنك نفوذی مصرده جاری اولدیغی مدت مدیده ظرفنده بن هردرلو ضربه وتجاوزدن مصون ایدم . حتی منکوبیتمدن برکون اول بیوك بر موقعدن آلدیغم تلغرافنامه‌ده موقعمه دوقونلیه‌جنی تأمین ایدلمش ایدی . فقط اووقت انکلیزلر حکومتی ید تصرفلرینه آلمش اولدقلری کبی وکین وغرضنه دوچار اولدیغم ذاتده مصر هیئت مخصوصه‌سنی اسویچره‌یه و آلمانیایه نقل ایتمك ایچون کیفنه‌کوره بر تصرف واقتصاد بهانه‌سی بولمغه موفق اولمش ایدی .

انسان هرشیده فنا جهتلری نظر دقته آلمليدر ؛ مسعود تصادفلر اله کچیرمه‌نك چارهٔ یکانه‌سی بودر .

معمافيه اويله مدعيات واردركه هيچ اولمازسه كنديسى اولغله القاى حيرت ايدرلر .

بومناسبتسز مجادله ده مغلوب اوله جغمه امين اولديغم ايچون هيچ اولمازسه فرانسه نك مصرده قالان بقيهٔ نفوذينك ممالك اجنبيه يه انتقال ايتمسنه مانع اولق ايسته دم وبومقصدله خارجيه ناظرى موسيو فره يسينه بى جريان حالدن خبردار ايتدم .

بوذات كنديسنى افعال سابقه سندن دولايى مسئول واتهام ايده بيله جك بر پارلامنتو استيضاحندن هر درلو فداكارلغى اقتحام ايله احتراز ايتمك ايسته يه رك بنى فدا ايتمكله نتيجه لەنن بر طاقم مذاكرات ومكالمات مستعجله يه كيريشدى . كنديسنه زمانك آناًفآناً كوچولته جكى مصر هيئتنك بعض منافع عاديه سنى تسليم واحاله ايتديلر .

مصر قوانينى ايجابنجه تضميناته حقم واردى . بونك ايچون مجالس محليه و بين الملل ماليه قوميته سى اتفاق آرا وقيد حيات شرطى ايله بكامعاش مخصصمك نصفنه مساوى بر معاش تخصيص ايتديلر . بوقرار ، ذاتاً انتظار ايتديكم وجهله ، رئيس نظار طرفندن قطعياً تصديق اولنمادى . مشارالیه قانونك الاستيقيتى آراسنده بين الملل ماليه قوميته سى ومجالس محليه طرفندن لهمده ويريلن قرارلرى بوزمق چاره سنى بولمشدى .

احبام ، محاکمه مراجعتله بو ممانعت قرارینی فسخ ایتدیرمه‌می توصیه ایتدیلر .

فقط بن بویله بر دعوی‌یی اقامه‌دن استکراه ایده‌رك اولا مجلس رئیسنه آتیده بعض فقراتی محرر مکتوبی یازدم :

« . . . . تکرار موقع اقتداره کلدیکنکز زماندن بری « سوء آمال ومقاصدیکزدن تحفظ ایچون بکا نه‌قدر اخطارات « وقوع بولمش اولدیغنی بیلمکز لازمدر . یرمه بر « باشقه‌سنك تعیین قلندیغنی مبین اولان تاعرافنامه‌ده « خدماتمی تقدیر ایدن الفاظ وجملی کندی الکزله خذف « ایتدیککزی مأمور مرسل ومعتمدیکز اولان موسیو « س . . [*] بیله آغزندن قاچیردی . سزکندی مجلسلریکزك « مقرراتنی حقیقی بر آزغینلقله ــ بوکلمه‌لر بنم قاهره ایله « اولان مخابراتمده اکثریتله استعمال ایتدیکم تعبیرلردندر ــ « ابطال وبنی اضرار ایتمك ایچون بوتون صلاحیت وقدرت « حاکمانه‌کزی استعمال ایتدیکز . حال بوکه بن سزه ذره « قدر اولسون بر ضرر وخسار وقوعنه سببیت « ویرمه‌مشدم ؛ اولسه اولسه بنی سزه قارشی اصلا تبصبص « ایتمه‌مش اولمقله تخطئه ایده‌بیلیرسکز . فقط ، بکا خصمانه « معامله ایتمکده حقلی اولدیغکز قبول اولنسه‌بیله ، بوحال

[*] بو ذات هیئت مخصوصه‌یی فرانسه‌دن اسویچره وآلمانیایه نقله مأموراً قاهره‌دن کوندرلش وکندیسنه ویریلن پاره‌یی کاملاً صرف ایتدکدن صوکره طبانجه ایله انتحار ایتمش بر ذاتدر .

« بکا عادلانه معامله ایتمك ایچون بر سبب اولوردی .
« نه مصرك امور مالیه‌سی ، نه حکومتنك شان وشرفی ،
« نه‌ده سزك صیت و شهرتکز ، حقوق شناسانکزك‌ده
« اعتراف ایتدیکی وجهله ، بوتون حقوقك فوقنده اولان
« حقانیت ونصفتنی علیهکزه چویردیککز بویله بر خسیس
« دعوایی قازانه‌مازسکز . »

نهایش ایش محاکم مختلطه‌یه انتقال ایتدی . فقط بو محاکم‌ده ، مقررات مسبوقه خلافنه اوله‌رق ، طلبمی مسبب ادبارم اولان ذاتك ، رئیس نظارك تکلیف‌ایتدیکی مقداره حصر وتنزیل ایتدیلر .

وکیل‌ومدافع بوره‌للی بکك یانده موسیو دوغریمالدی ره‌غوسك درمیان ایتدیکی مدافعاتك قاهره‌محکمه صالونده جلب ایتدیکی آلقیشلر نظردقته آلینیرسه افکار عمومیه‌جه محاکم مختلطه‌نك بوقراری تصویب‌ایدلمدیکنه حکم اولنور .

محبم موقع اقتداره کلنجه مصرده هرکس کندی یوزندن دوچار اولمش بولندیغم مغدوریتك پارلاق بر صورتله تعمیر ایدیله‌جکنه انتظار ایتمکه باشلامشیدی .

فقط اوده هیچ بر شی یاپتادی .

جزایرده بر جولان

« سیاسیاته دائر یازدیغم ایچون بکا بر
« پرنس ویا مشرع اولرق اولدیغمی
« صوره جقلردن . بن اونلره جواباً
« دییورم که: خایر ، بن اونلردن هیچ بری
« دکلم ویونك ایچوندرکه پولتیقه یه دائر
« یازییورم . اکر بر پرنس ویا مشرع
« اولسه یدم یاپیلمسی ایجاب ایدن
« شیئی سویله مك ایچون اضاعهٔ زمان
« ایتمز ، یا اونی یاپار یاخود سکوت
« ایدردم . »

— ژ . ژ . روسو —

جزائر فتح واستیلاسنك متانت وصلابتنه دائر اولان شبهه لری تنویر وعالم اسلامدهکی مشاهداتمی تفتیش ایتمك ایچون بر خیلی زماندن بری جزائرده سریع بر جولان یاپمغی ذهنمه یرلشدیرمشیدم .

مصر هیئت مخصوصه سی سببیله درعهده ایتدیکم وظائفك تعویق ایتدیکی بو تصورم نهایت قوه دن فعله چیقدی : جزائرده تشکل ایدن اتحاد تدریسات قونغره سی بوبابده بکا فرصت بخش اولمشیدی .

آفريقا طوپراغنه آياق باصـار باصماز شرقده‌كى مذهبداشلرندن برى طرفندن « مسامرات قسطنطنيه » مؤلفى صفتيله توصيه ايدلديكم ، فرانسزجه‌يه آشنا ، منور عربلرله درحال تأسيس مناسبات ايتدم .

بر ماصون لوجه‌سـنده محرم اسرار اولانلره ناصل امنيت ايدرلرسه بوذوات‌ده بكا اوصورتله ، درحال اعتماد ايتديلر وكتوملغمدن مطمئن اولەرق بكا قلبلرينى آچديلر و بونلرك شـو اعتمادى بنى تفحصاتمك نقطهٔ اساسيه‌سنده چاليشديردى .

قسطنطينه ، « بون » شهرينه كيتمك اوزره تكرار كلديكم تونسه وقوع بولان سـياحتمده ايلك تحسساتمى تصديق وتأييد ايتدى .

بو تحسسات و تأثراتمى ؛ اك نجيب و جنكاور واك صعب‌الاداره ، اك صبور و قدرينه كمال صبر وتأنى ايله منتظر بر عرقه منسوب ولااقل درت ميليونه بالغ اولان اهالئ اصليه‌يى آياقلر آلتنه آلان ، صويان ، آج براقان قليل‌المقدار برطاقم اوباشان چتەسنى كوزمك اوكنه آلەرق تلخيص ايدييورم .

تبعهٔ مسلمه‌مزك حالنى ايضاح و اثبات ايچون اصلا تحقيقاته احتياج يوقدر . بر نظر بوكا كافيدر . جزائرك

براوجندن دیکراوجنه قدر بوتون یرلی اهالی آچ سیالری ، عمومیتله تسترایتدکلری پلاسپاره‌لری‌ایله مدهش برسفالتك محکوم محرومیتی اولدقلرینی کوسترپرلر .

موقع معنوی و اخلاقیلری‌ده بو نسبتده شایان مرحمتدر . قبل‌الاستیلا موجود اولان مکتبلر تعصب بهانه‌سیله‌لغو ایدلمش ایدی . کندی اخلاقزی بیله محافظه‌یه مقتدر اولامیان بزم مکتبلرك ایسه افکارمزه مخالف بر خلقك اخلاقنی تصفیه ایده‌میه‌جکی بر امر طبیعیدر . بوسببله‌اوراده ، داءالکؤل ، داءالافرنج ، قرآن‌عظیم‌الشانك امر بیوردیغی حفظ‌الصحه‌یه رغماً ، متزایداً انتشار ایتمکده‌در .

خلاصه بزم مدنیت دیدیکمزشیئی مسلمانلر ساده‌جه حالت ابتدائیه‌یه رجوع معناسنده تلقی ایدییورلر . اهالئ مذکوره‌نك ، کندیلرینی اوچ میلیون بش‌یوز بیك نفوس مقدارنده ارائه ایدن استاتیستیقلره مخالف اولهرق ، آنجق درت میلیون رادهسنده بولندیغنی سویله‌مشدم .

حال‌بوکه عربلر نفوس عمومیه‌لرینك بش میلیون رادهسنده بولندیغنی ادعا ایدرلر ویاپیلان تحریر نفوسك صحت ووثوقنه اعتماد ایتمزلر ؛ چونکه تحریر طرح تکالیف قصدیله یاپیلدیغی ایچون هرکس صاوشمق چاره‌لرینی آرامش

وویریان معلوماتك یاكلش اولوب اولمدیغنی ده ، مصونیت مساكن و مستوریت نسوان سببیله ، تحقیق قابل اولامامشدر .

فقط ، حكومتك تحریر رسمیسنی قبول ایتمكله برابر ، عربلر هرحالده بومقداردن طقوزده بردن آز دكلدرلر ؛ بوجسیم نسبتسزلكه عائد مهالكك اوكنی آنجق عدالت آله بیلیر .

* * *

قوت و شوكت توسیع حدود حكومتی ، عدالت حدودلر ایچنده محافظهٔ سطوت ومكنتی استلزام ایدر .

بز جزائرده بو پره‌نسیپی تطبیق ایتدكمی ؟

ایشته سزه بر عرب‌كه ساحله قریب بر پارچه تارلایه تصرف وبونی ، بابا سندن كوردیكی كبی ، ایی كوتو زرع ایدییور . فقط بوتارلا یاواش یاواش آوروپالیلر طرفندن آچیلان اراضی ایله احاطه ایدیلیور ونهایت بركون كندیسنه :

— دفع اول اورادن ! دینیور .

زوللی بوتجاوزی بی‌فائده پروتستو ایدییور . حال بوكه غصب و نهب قانونك تختنده مستتر بر « هو » اولدیغی ایچون تارلاسی استملاك ایدلمش ، دها آچیقجه‌سی غصب اولنمشدر .

تارلا شوقدر هکتارلقدر . بیچاره عربه یا بر مناسب تضمینات اعطا یاخود چولك اورته‌سنده ، اوزاقده ، بوکا معادل ، برتارلا ارائه اولنیور .

بویله بر حال وقوعنده بو آدم ، عائله‌سی و-وروسی ایله برابر آچلقدن اولمکه محکوم ایدلمش دیمکدر ؛ تضمیناتی آله‌بیلمك ایچون ده ادارهٔ محلیه‌نك کیفنی بکله‌مك لازم .....

بو پاره‌یی اله کچیرمك ایچون اون سنه بیله کچدیکی واردر .

بو مدت ظرفنده مرابحه‌جیلر زوالینك هرشیئنی قاصوب‌قاووریور . بیکلرجه‌امثالی آراسندن انتخاب‌ایتدیکم بومثالك عربلرك دین اوغورنده شهید اولمرینك سائق حقیقیسی حقنده بزه ضعیف برفکر ویرر .

دعواسنی قازانانی کوملکیله ، غائب ایدنی بوسبوتون چیلاق براقان بزم اصول محاکمه‌مزی بونلره تطبیق ایتمك بر جانوارلق دکل‌ده نه‌در ؟

بر حاکم عدلیه‌مزك ظلم واعتسافنه دوچار اولان مشتکی بر عربك حالنی بکا تصویر ایدرکن آغلامقدن کندیسنی آله‌مامشیدی .

بو حاکمك بکا تعداد ایتدیکی وقایعدن ، عرب نقطهٔ

نظرندن یازلمش اولان *la Case de l'oncle Tom* کبی برکتابك بوتون دنیاده عینی نفرت واستکراهی اویاندیره جغنه قانع اولدم .

بوحادثاته شو منقبه یی ده علاوه ایدهلم :

برکون برپرلی عسکری ضابطنك کندی کندینه بعض اشارتلر یاپه رق ، دائرهٔ حکومت میداننده کچدیکنی کوردم . کوکسی نشانله وبرچوق مدالیه لرله مزین واونیفورمه سیله پك مکمل بر ضابط اولان بو آدمجغز بنیه سنك طرز تشکلنه ، باشنك وضعیتنه ، تونج رنکنده کی یوزینك احساس ایتدیکی نزاکت وحماسته کوره منسوب اولدینی عرقك حقیقی بر نمونجی ، حقیقی بر چول اولادی ایدی .

قریم محاربه سنده قفا طاشنه اصابت ایدن بر قورشون سببیله عقلی اویناديغنی سویلدیلر .

بو سببله تقاعده مستحق اولمش ایکن بیچاره ۱۸۷۰ محاربه سنده ده آلاینده آیرلمامش ووایسه مبورغ مبارزه سنده اویلوغنه برقورشون اصابت ایتمش .

معلومدرکه ، فروشیلهر محاربه سندن صوکره ، ایکی بیك یوز موجودلی ایکنجی آوجی طابورلرندن صاوه رن کچدینه آنجق ایکیوز کیشی واصل اوله بیلمش ومباقیسی

آلساس صحرالرنده خون حماستلرینی ایثار ایتمشلردی !

بو زوالللی مجذوب مجروح‌ده او تلفات ومجروحین میانسنده ایمش . اسمی عبد لقادر محمد بن عمر شبلی ایدی .

یانمدن آیرلمایان عربلردن بری بو تصادفدن بالاستفاده بر آز اوتده چوملمش برشخصی ارائه ایده‌رك دیدیکه :

— شو لوستره‌جی‌یی کوریيورمیسکز ؟ بو آدم شوضابطله غوغا ایتمك ایسته‌سه اوکا نه‌یاپارلر دیرسکز ؟

— نه دیه‌جکم : پولیس توقیف ایدر .

— حایر، ایده‌مز . لوستره‌جی منتخبدر، حال بوکه ضابطده بویله برصفت یوق . بونك ایچون پولیس ضابطی توقیف ایدر !

مع‌مافیه مخاطب اولدیغم ذوات ماره‌شال بوژونك ، دوق دومالك اداره‌سنی مدح ایدییورلردی . فقط عرب دوائرینه تأسف ایدییورلر ودییورلردیکه :

— عسکرلر طرفندن اداره ایدلمك مرقانتیسلر طرفندن اداره ایدلمکدن اولادر . بزم لسانمزله متکلم ، کزیده ضابطان طرفندن اداره ایدیلن عرب دوائری بزی ظلمه وظالملره قارشی حمایه ایدییورلردی . شمدی ایسه مبعوثلری، اعیانی تعیین ایدنلرك تحت حمایه‌سنده بولنیورز .

عربلرك موسویلره قارشی اولان انفعال وخصومتلرینی هیچ بر شی رفع وسلب ایده‌مز . اونلر دییورلرکه :

بزم غبطه ایتدیکمز اونلرك حائز اولدقلری حقوق سیاسیه دکلدر ، فقطاونلر بوحقوق ایجابنجه بزم مالمزك ، جانمزك ، شرف وناموسمزك صلح حاکمی ، حارسی ، شاهدی وسائره‌سی اولیورلر . اونلر بزدن دون برموقعده ایدیلر ؛ سزا ونلری بزم فوقمزه چیقاردیکز : مملکتمزه استیلا ایتمکزدن استکراه ایتدیکمزك سببی ایشته بودر !

بو ملاقاتلرك دها زیاده اهمیتی اولدیغی ایچون قونغره اعضاسنه‌ویریلن اکلنجه‌لره اشتراك ایده‌مدم . شهری وحوالیسنی زیارت ایده بیلمك ایچون آنجق بر قاچ ساعتلق وقت بوله بیلدم . بوتون زمانم کاه برخصوصی خانه‌ده کاه دائرهٔ حکومت میدانندهکی قهوه‌خانه‌لرك برنده عربلرله مصاحبت ایتمکله کچیوردی .

برکون بر طاقم طوپ سسلری ایشیدلدی . عینی زمانده آلای سنجاقلریله دونانمش بر واپور لیمانه داخل اولدی . واپورده هیئت نظار بولنیوردی . بونلرك رفاقتلرنده آفریقا آوجی عسکری اولدیغی حالده مارسه‌یه‌زی ترنم ایده‌رك بربری آرقه‌سندن کچدکلرینی سیر ایتدك .

عربلر ، راحتلرینی بوزمقسزین ، بونلرك مرورینی علی‌العاده سیر ایتدیلر . ایچلرندن بری دیدیکه :

— بن بو آدملره آجیورم : اونلری شمدی نطقلرله، ضیافتلرله، تیاترولرله اکلندیره جکلر ؛ کندیلرینه قارمه قاریشیق محصولات زراعیه ، آثار عتیقه ، باغلر ، مکتبلر ، خلفا تارلالری کوسترهجکلر ؛ محبت پروتستولریله بیرلشمش قوصقوص یدیرهجکلر ؛ الك صوکرهده آیاقلری آلتنده قاینایان وولقانی کورهمکسزین فرانسهیه عودت ایدهجکلر !

* * *

مجلس اعیاندن ویریلن بر قرار اوزرینه بر تحقیق قومیسیونك تشکیل ایدلمش بولنمسی جزائر مسلمانلرینك جداً تحملسوز اولان وضعیتلرینك نظر دقتی جلب ایتمکه باشلادیغنی کوستریبور .

شرق خرستیانلری بونلره نسبتله ، بر کل یاتاغنده یاتار کبی ، مطمئن ومستریحدرلر .

موسیو دوبونالك « تورکلر اوروپاده مسافردرلر » سوزی بزم جزائره استیلا ایتمهمزه تطبیقه شایاندر . یکرمی سنهدن بری قزاندیغمز منافع مادیهدن زیاده مسلمانلرك محبت وتوجهنی غائب ایتدك .

بو حالت ارتجاعیه اوچ سیبدن نشأت ایدییور : شوکت عسکریهمزی دوچار انکساف ایدن حربمدهش ؛

عربلری موسـویلره فدا ایدن قره‌میو بیانامه‌سی ؛ تونس مناسبتیله ایتالیا ایله آرامزده تحدث ایدن اختلاف ونزاع .

موسـیو دوبیـمارق انکلیزلره « مصری آلیکز ! » دیدکدن صوکره بزه‌ده بر صدای نوازشکار ایله « تونسی آلیکز ! » دیبوردی .

کندیسنه بلائزوم « فرزطاشی » فدا ایدیلن برشطرنج اویونجیسی بیله بر دام احتیاله دوشه‌جکندن شبهه ایده‌رك اوطاشه دوقونمقده تردد ایدر .

کذا عادی برکویلی دشمنی طرفندن کندیسنه‌قازانجلی ، ایی برخدمت تکلیف‌اولنسه اعتماد ایده‌مز ، احترازایدر .

حال بوکه بز ، اوجنده‌کی یاغلی پاچاوره‌یی کوسترمه‌ین زوقانی برکوپك بالغی ناصل یوتارسـه ، تونسی اویله‌جه قاپدق ، یوتدق .

ایتالیا تونسه کوز دیکمش وحکمداری بونی کندیسی ایچون عادتا برایش ، برامل شخصی ایدینمش ایدی .

حال بوکه بز ، اونك آیاغنی قایدیره‌رق ، اخذ انتقام ایچون یمین ایتدیرنجه‌یه قدر ایتالیایه حقارت ایتدك .

بوندن قطع نظر آوستریایه متوجه‌اولان *Irrédentisme*

قاعده‌سی فرانسه علیهنه دونیور و آوستریا ـ آلمانیا اتفاقی براتفاق مثلث ؛ روسیه‌ایله مناسبات صمیمیه‌یه کیریشدیکمزی کوسترديکمز زماندن بری انکلتره‌نك ده التحاقیله بواتفاق براتفاق مربع حالنه کلیور .

حکومت عثمانیه‌نك فرانسه علیهنه سوق ایدیلن اتفاق و اتحادك محرکندن تمایل ایلدیکنه و طونه حکومات صغیره‌سنك ده عینی جاذبه‌یه قاپیلدقلرینه باقیلیرسه تونس استیلاسنك نتایجندن قورقولور .

اوروپاده وقوع بوله‌جق برمصادمه‌نك ایلك تأثیری جزائری تجرید ایتمك و ۱۸۱۳ سنه‌سنده ناپولیونك تخلیه ایتمك ایسته‌مدیکی بالطبع استحکاملرنده وقوع بولدیغی کبی مستملکاتده‌کی حاکمیتمزی سقوط ایتدیرمك اوله‌جقدر .

اکر بنه ـ خدانکرده ـ مغلوب اولور ایسك اووقت ایتالیاسیاستی مستحق اولدیغمز أولدیریجی ضربه‌یی ایندیرمکده قطعیاً تردد ایتمه‌جك و بزم اووقت یاپه‌بیله‌جکمز شی جان چکیشن پولونیانك شو صدائی روسیه‌یه توجیه ایتمك اوله‌جقدر :

« سما چوق یوکسك ، فرانسه یك اوزاق ! »

* *

تونسك ایتالیا طرفندن احرازینی منع ایده‌جك یرده

بالعکس ایتالیانی اورایه ـ اسپانیانی فاسه صوقمق ناصل لازمسه اوصورتله ـ صوقمق ایجاب ایدردی لسانلرینه وپرشان ومفاخر ماضیلرینه عینی درجه‌ده مربوط اولان اوچ ملت آراسنده آوروپاده غیرقابل تحقق اولان لاتین اتحادینك ، آلمان اتحادینك کسب وجود ایتمسنه آنجق بوصورتله مخالفت ایدیله بیلیردی .

برقونسورتیوم ، برسندیقه بو فکره وجود ویرر و آقدکز برلاتین کولی حالنی آلیردی .

محتاج حل عینی مشکلانه ، محافظه‌سی ملتزم عینی منافعه ، غلبه ایدیله‌جك عینی موانعه معروض اولان اوچ دولت معظمه یکدیکرلرینه استناد ایده بیلیرلردی .

تونسده ایتالیان ، فاسده اسپانیول قوتلری بولنه‌جغی ایچون جزائر تحت امنیت ومحافظه‌ده قالیر وبواعتبار ایله فرانسه حین حربده بوتون قوتنی راین نهری اوزرنده تحشید ایده بیلیردی .

احوالك فنا کیتدیکنی قبول ایتمك بیله تونسی ایتالیایه ترك ایتمك لزاسی آلمانیایه ویرمکه شایان ترجیح اولمازمیدی ؟

چونکه فرانسه ، حربیه ناظرلرندن برینك واسطهٔ نشر افکاری اولان برغزته ایله ووسچ طاغلرنده الی الابد اویوقلامق ایسته‌مدیکنی بیان ایتدیکی کوندن اعتباراً ،

آلزاسدن ضمناً فراغت ايتمش ديمكدى .

اصل اعتراف ايدلمسى لازم كلن الك مؤلم شى : فرانسه‌نك ــ شدت وخدعه اساسنه مستند اولان اسكى ماكياول پولتيقه‌سنك يرينه زمان اخيرك قبول ايتديكى عدالت ومسالمت پولتيقه‌سنى اقامه ايتمكدن عبارت اولان ــ اقصاى امل جمهوريته مخالف اولهرق بالذات فتح واستيلا طريقنه آتيلمقله وحشيانه بر الحاقدن اشتكا ايتمك حقنى غائب ايتمش اولمسيدر .

فرانسه‌يه لايق برحكومت ايتاليا ايله برطرز تسويه بولهرق ، دوامى ، فرانسه‌يى اوروپا وآفريقاده جدى تهلكه‌لره معروض براقان ، برخطايى بلكه تعميرايدردى .

ايتاليا آلمانيا ايله تشريك مدعيات ايتمكله منافع دائمه‌سنه مخالف وناپايدار حسياته تبعيت ايتمش اولدى . بوحركتك كنديسنه نه قدر بهالى يه مال اولهجغى مسئله‌سندن قطع نظر ايتاليا ، آوستريانك جرمانيا قونفه‌دراسيونى نامنه فضولاً ضبط واشغال ايتمكده اولديغى ايتاليا ولاياتى استرداد ايچون آلمانيانك ١٨٥٩ ده قوتنى تحريك ايتديكنى اونوده‌ماز .

بوندن باشقه آلمانيانك برآياغى شمال ديكر آياغى آدرياتيك دكزلرنده بولنمق اوزره اوروپانك مركزنده

اخذ موقع ايتمك خولياسنده بولندیغنی وبوخولیانك تحققی ایتالیا شبه جزیره‌سنی خروات ومجار تحکمندن دها شدتلی برتغلب آلتنده بولندیره‌جغنی‌ده بیلیر .

تاریخ : فرانسه‌نك ایتالیا ایچون آلپ غرانیتلرندن دها مؤثر ومقاوم براستحکام اولدیغنی وبردفعه بواستحکام سقوط ایدرسه آرتق ایتالیان عرقنك اضمحلالنه انتظار ایدلمك ایجاب ایده‌جکنی کوسترمکده‌در .

یترکه ، تشبث ایدیلهبیلمك ایچون ، برائتلافك عقدی ممکن بولنسون .

بر ریشلیو ، بر مازارین ، عادی بر تالهیران ایتالیانی اتفاق مثلثدن آیرمازدن اول اویویه‌مازلر .

* * *

مانیوه‌لهلرك طول وقوتنی قالدیریله‌جق جسمك طبیعت وثقلتیله توزین ایتمك فن میخانیکك اك بسیط برقاعده‌سیدر .

عینی پرنسیب ایتالیانی خشنود ایتمك ایچون اقتحام ایدیله‌جك فداکارلغك حساب ایدلمسنه یاردم ایدر . بوفداکارلق‌ده ینه آفریقاده قابل اجرادر .

حقوق بشری اعلان وملیت اساسنه منافع حیاتیه‌سنی فدا ایدن وطبقهٔ سفلایه منسوب اهالیسنی ، مستملکاتنده‌کی زنجیلری وجزائر موسویلرینی موقع حاکمیته اصعاد ایلهین فرانسه مسلمانلری خارج از قانون عد ایده‌من .

اونلرى ارتداد ايتديرمك غير ممكندر : چونكه مسلمانلرجه وحدانيت الهيه تثليثدن چوق يوكسك وقرأن كريم انجيل شريفدن بالاتردر .

اونلرى ، آمريقا وحشيلرى كبى ، محو ايتمك ده غيرقابلدر : چونكه عالم مدنيت موجود اولمسه بيله عدد وبسالتلرى كنديلرينى مدافعه وحمايه‌يى كافيلدر .

شوحالده يالكز عدالت موضوع بحث اولهرق قالير .

قاعدهٔ عدالت ايجابنجه وظيفه‌سز هيچ برحق يوقدر . بوحقيقتك مع التأسف طانمامسى فرانسه‌ده تهلكهٔ اجتماعيه‌يى هركون توخيم وتشديد ايدييور .

بز مستثنا برحالت اولمق اوزره عربلردن ، كنديلرينه هيچ برحق تأمين وتسليم ايتديكمز حالده ، وظيفه‌لرينى ايفا ايتملرينى ايستيورز .

برمقتضاى عدالت بالاختيار بخش ايديلهجك برامتياز احتمالكه عربلرك غائب ايتديكمز توجه وتمايلنى ويكرمى ايكى سنه‌دن برى بزدن دريغ ايتمدكلرى معاونت عسكريه‌يى اعاده ايده‌جكدر .

بوبابده تعقيب اولنه‌جق مثال فاتح سلطان محمد خانك قسطنطنيه‌نك فتحنى متعاقب اتخاذايتديكى مسلك حركتدر . حصرت فاتح او وقت وندبك باليوزينى نزدينه دعوت

وتبعهٔ خرستیانیه‌سنك تأمین حضوری ایچون موقت برصورت تسویه تحریری مقصدیله استشاره ایتمش ایدی . نتیجه‌ده تبعهٔ مرقومه قوانین و موضوعات شخصیه‌لرینی ، لسان ومذهبلرینی وجماعتلرینه متعلق اموالك سربستیٔ اداره‌سنی محافظه ایتدیلر .

اساسی قرآن عظیم وحدیث نبویدن مستنبط اولان بو اصول رومالیلرك اقوام مغلوبه‌یه ویردکاری امتیازاتك حاصل ایتدیکی نتایجك همان عینی انتاج ایتدی .

بو اصول حکومت عثمانیه‌نك غوائل سیاسیه‌سندن متولد مشکلات مالیه سبیله، خلاف قانون ویرکو استیفاسی وسوء استعمالات ایقاعی صورتیله، خرستیانلرك أزلدیکی کونه‌قدر شرقده عصرلرجه محافظهٔ صلح ومسالمت ایتدی .

سنجاغمزك سایه‌سنده یاشایوب نائل رفاه وسعادت اولمامزی تأمیناً مسلمانلره بخش ایدیله‌جك بر امتیازدن صرف نظر هیچ اولمازسه فرانسه اوغورنده فدای حیات ایدنلر ؛ لژیون دونور نشانی ویا بر مدالیه ایله تلطیف ایدیلنلر ؛ تخصیصات و معاشه مظهر اولانلر ؛ خدمت عسکریه‌لرینی بر حسن حال وحرکت شهادتنامه‌سی ویا بر رتبه ایله اکمال ایدنلر ؛ بر مدتدن بری خدمات ملکیه‌ده صادقانه و ناموسکارانه ایفای خدمت ایتمش اولانلر ؛

مكتبلردن دیپلوما ویا تصدیقنامه اخذینه احراز موفقیت ایله‌ینلر فرانسز قادینلری ایله ازدواج ایتمیزلرینی مکتبلرمزده تربیه ایدنلر وسائره فرانسزلرك حائز اولدقلری حقوقه تشریك اولنه‌بیلیر .

بو سلسله‌یی دها زیاده توسیع وتمدید ممکندر . ذاتاً عدالت بو حدودك توسیعنی دکل تضییقنی نهی ایدر .

خدمات ملکیه عربلر ایچون همان همان مسدود وممنوع بولنیور واردوده نائل اولهبیله جکلری الك بویوك رتبه‌ده آنجق یوز باشیلقدن عبات قالیور .

حال بوکه روسیه حکومتی مسلمانلری رتبه وعنوانلرله کندیسنه ربط و ضابطانی اونلرك معیتنه مأمور ایتمك صورتیله فرانسه جمهوریتندن زیاده لیبرالانه کوسترمکده‌در .

کذا دولت عثمانیه وادارهٔ مصریه خرستیان تبعه‌لرندن پاشالر . ناظرلر تعیین ایدییور .

جزائرده عرب میرالایلر . جنرالر استخدام ایتمهنك تهلکه‌لی اولدیغی قبول اولنمیه بیله بورتبه‌ده‌کی عرب ضابطانی مستملکات سائرده وحتی فرانسه‌ده استخدام اولنه‌بیلیر .

هله جزائرده‌کی مأمورین حکومتك عربجه‌یه واقف اولمامری شایان آرزو دکلی ؟

آوسترياده بوتون مأمورين حكومت دولتك زير تابعيتنده بولنانلرك لسانلرينه واقفدر . حتى بالذات ايمپراطور بيله بر چوق السنه يه واقف بولونيور . ويانه السنهٔ شرقيه مكتبي آوروپاده كي السنهٔ شرقيه مكاتبنك ايلكيدر . دها دون طوغمش اولان برلين مكتبي ايسه قريباً ويانه نكي ايله رقابت ايده جكدر .

حال بوكه بزده هنوز برلوور سراي كبي يونمه طاشدن انشا ايدلمش اولان عيني مكتبده طلبه دن زياده معلم بولنيور .

اونلرى جزائرده بر مأموريت ويرمله حكمدن بحثله جلب ايتمه مللي و آنجق يدي سكز آي دوام ايدن سنهٔ درسيه ابتدا سنده كندلرينه تدريساتي بر هوسكار كبي تعقيب ايتمكده سربست بولندقلرى وفقط حكومتدن بر شي بكليه ميه جكلرى تفهيم ايدلمليدر .

عرب لسانه قارشي حكومتك كوسترديكي استغنا جزائر امورنده كي عماى سياستي ايضاح ايدر .

* * *

بزم جزائرده كي موقعمز دها باشقه تدابيرده تقويه ايده بيلير .

جزائر فرانسه ايچون ، يكي قاله دونيادن زياده ، آجيق بر ياره در .

بر خیلی زماندن بری مرکز حبسخانه‌لرنده‌کی محبوسین جنوبی جزائر واحه‌لرینه‌نقل ایدیله‌جکدی . بوقرار وجهله‌محبوسین بردفعه اورایه نقل ایدلسه مصارف اداریه‌لرینی طوپراقدن چیقاره‌بیلیرلر .

یاکلش برسانتیمانتالیزم نتیجه‌سی اوله‌رق موقع اجرایه وضع ایدیله‌مامش اولان سوابق مکرره اصحابی حقنده‌کی قانونك تطبیقی مدنیتك شان وشرفنی اخلال وافساد ایدن اشخاصك استخدامی صورتیله چوللره‌نفوذ ایده‌جك قوتك زیاده‌لشمسنی استلزام ایده‌جکدی .

بوتصفیه یاپیلمش اولسه‌یدی فرانسه محبس اتخاذ ایدیلن مبانئ جسیمه‌یی‌ده قازانه‌جقدی .

محکومینك استخدام ایدیله‌جکلری واحه‌لره نظارت ایشنده استخدام اولنه‌جق عساکر و مأمورین و مستخدمین و بونلرك عائله‌لری ، کسب وتجارت امیدیله کله‌جك متعهدلر وتجارلر غلبه‌لك مرکزلر تأسیس ایدرلر وبر ماورای صحرای کبیر شومن دوفری یاپیلمسنی ایجاب ایده‌جك قازانجلی بر اخذ واعطایه باشلارلردی .

والحاصل کوریلیورکه جزائر مسئله‌سی بر مسئلهٔ مختلطه‌در بونی هیئت عمومیه‌سیله حل ایتمك آرای عمومیه‌نك انتخاب ایده‌ه‌یه‌جکی دهاة سیاسته ترتب ایدر بر وظیفهٔ مهمه‌در .

اینجه‌دن اینجه‌یه حساب ایدلمش بر سیاست مستقبله‌مز اوله‌مایه‌جقسه هیچ اولمازسه فنالغی دفعه چالیشه‌لم که بوده یارم ایملك دیمك اولور .

هر شیدن اول عربلره‌قارشی ناموسکار وعادل اوله‌لم ! ناموسکارلق وعدالت کیاستك الك اوست طبقه‌سیدر . حتی بوبابده مفرط اولمق بیله صلاح وصلاحك جلوه‌نمای وجود اولمسنه بر مانع تشکیل ایتمز .

اونوتمایه‌لم که مسلمانلر نظرنده رجحان و تفوق اسلامیته‌در .

ایمدی ، اسلامیته ، هر مؤمن تلقین دین وظیفه‌سنی ایفا ایدر و بالطبع کندی دین و مذهبندن اولمیانلری‌ده عینی وضعیت تلقینکارانه‌ده فرض ایدر .

تاجری ، مأمور ویاخود عسکری خلاصه کندیسیله حال تماس ومناسبتده بولنان هرکسی خرستیانلغك بر آلتی عد و حقلرنده بر سوء ظن پرورده ایدر . هله بونلر خرستیان اولدقلرینی سویلرلرسه شبه‌لری دهازیاده آرتار .

گیزونك : « دولت نه خرستیاندر ، نه‌ده ملحد . او بر حکومت جسمانیه‌در » سوزی مسلمانلرله اولان مناسباتمزی اداره ایدن بر دستور اولمایدر .

پاپیلان الك عیان ابیلکلری بیله خرستیانلق کسوه‌سی

آلتنده كوستريمه‌رك اونلرى ، صاوا پاشانك توصيه‌سى وجهله ، « اسلاملاشديرمق » يعنى احكام قرآنيه‌يه وعلم فقهه استناد ايتديرمك لازمدر .

بو شرائط ايفا اولونجه آتى دها امين اولور ، چونكه معنويانى تسخير ايتمك مادياتى ده قازانمق ديمكدر . مسلمانلر ، حالارينك اصلاحنى دشمنلرمزدن انتظاره لزوم كورمدكجه ، بزم آفريقاده‌كى شوكت و سلطنتمزى مدافعه ايده‌جكلر ودها ابى اولمق اوزره اوسلطنتى طوميونتودن كچمك سنه‌غاله قدر نشروتوسيع خصوصنده بزه معاونت ايليه‌جكلردر .

زمان دارلاشيور . شايد ، جزائر حال حاضرنده غلطان ايكن ، آوروپاده بر مصادمه پاطلارسه ١٢٨٢ سيچيليا قتل عامى كبى بر فجيعه‌يه منجر اوله‌بيله‌جك قدر جسيم بر عصيانك وقوع بوله‌جغنه قطعياً اعتقاد ايدلميدر .

فقط مع‌الاسف بو اخطارمده هيچ بر نظر دقت وانتباهى جلب ايده‌ميه‌جكدر . ملتلرده انسانلر كبى عقللرى باشلرينه كلمكسزين اختيارلار وأولورلر .

* * *

خاطراتمه بوراده نهايت ويريورم .

حال حاضر ايله علاقه‌دار اولميان بو خاطره‌لرى نه‌هنوز

برحیات اولانلرك نه ده عالم آخرته انتقال ایدنلرك غیظ وتقدیرلرینی دوشونمه یه رك فیلسوفانه بر غرضسزلق وتام بر سکونت روحیه ایله ، آنجق آتی ایچون ، یازدم .

هیئت مجموعه سنه بردن « بر آدمك حیاتی » عنوانی ویریله بیلیر .

او ناچیز آدمك حیاتی که کندیسیله برابر متواری خاك نسیان و تباه اولمسنه راضی اولمادیغی قراکلق بر زمانك تاریخنه بر حزمهٔ نور توجیه ایدر .

بر قطره صو دکزده قورومماز .

فهرس مندرجات

صحيفه	مبحث	
۳	۱	مارسلیادن طوپخانه‌یه
۸	۲	غزته‌جیلکه انتسابم ـ فؤاد پاشا ـ عالی‌پاشا
۲۹	۳	کریده بش آی
۸۹	٤	بك اوغلی واستانبول آراسنده
۱۵۹	٥	حرب ـ خارجدن بر نظر ـ
۱۷۸	٦	فرانسه‌یه عودت
۱۹٥	۷	مصرده ـ بش قیش
۲٦۷	۸	مصر هیئت مخصوصه‌سی
۲۸۳	۹	جزائرده بر جولان

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00375894 3